GILLES DELEUZE

Sacher-Masoch'un Takdimi

Norgunk

© Norgunk Yayıncılık 2007
ISBN 978 975 8686-39-1

Deleuze & Guattari Kitapları

Présentation de Sacher-Masoch
© 1967 by Les Éditions de Minuit

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide
à la publication, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères,
de l'Ambassade de France en Turquie et de l'Institut Français d'Istanbul.

Çeviriye ve yayına katkı programı çerçevesinde yayınlanan bu yapıt,
Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın, Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve
İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Birinci Baskı
Aralık 2007

Fransızcadan Çeviri
(Sacher-Masoch'un Takdimi, Ek I)
İnci Uysal

Almancadan Çeviri
(Kürklü Venüs, Ek II, Ek III)
İlknur İgan

Redaksiyon
Ece Erbay

Kapak Deseni
Tiraje

Baskı ve Cilt
Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Namık Kemal Mahallesi Adile Naşit Bulvarı
122. Sokak No: 8 Esenyurt 34513 İstanbul
www.promat.com.tr

Norgunk Yayıncılık
Şehit Erdoğan İban Sokak Akal C/8 Akatlar 34335 İstanbul
T. 212 351 48 38 / F. 212 227 71 94
info@norgunk.com / www.norgunk.com

GILLES DELEUZE

Sacher-Masoch'un Takdimi

Soğuk ve Zalim

ve

LEOPOLD VON SACHER-MASOCH

Kürklü Venüs

Norgunk

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

SACHER-MASOCH'UN TAKDİMİ (SOĞUK VE ZALİM) 15

Sade, Masoch ve dilleri: Bir bozukluğun adlandırılması. Dilin birinci, erotik işlevi: buyurgan sözler ve betimlemeler. Sade'da ikinci işlev: kanıtlama, kişisel olmayan öge ve aklın İdesi. Masoch'ta ikinci işlev: diyalektik, kişisel olmayan öge ve imgelemin İdeali. 17

Betimlemelerin rolü: Masoch'un ağırbaşlılığı. Sade'da olumsuzun süreci ve olumsuzlama fikri: iki Doğa. Sade ve hızlandıran tekrar. Ölüm "içgüdüsü". Masoch'ta yadsıma süreci ve askıya alma ideali: fetiş. Masoch ve askıya alınmış tekrar. 24

Sade ile Masoch birbirini nereye kadar bütünler? İki yapıtın ihtiraslarının birbiriyle karşılaştırılması. Sade'ın kişilerinde bir mazohizm ve Masoch'un kişilerinde bir sadizm var mıdır? Sadist ve mazohist arasındaki bir dış karşılaşma izlegi. İç karşılaşma ve sado-mazohizmin birlik olduğuna inanmanın dayandığı üç argüman. 34

Masoch ve üç kadın: Hetaira anne, Oidipusçu anne, oral anne. "Soğuk, annesel, sert..." Masoch'a göre soğukluk ve Sade'a göre duygusuzluk. Masoch ve Bachofen. Buzul felaketi. 43

Baba ve anne: Mazohizmde babanın rolü problemi. Sadizmde ve Sade'da babanın rolü. Mazohizmde ve Masoch'ta babanın geçersiz kılınması. Üç kadın dizisi ve oral annenin zaferi: iyi anne. Üçüncü Kişi ve babanın sanrı yaratan dönüşü. Sözleşme ve geçersiz kılma. 51

Masoch'un romanına ilişkin öğeler: Masoch'un estetik öğesi. Bekleyiş ve askıya alma. Fantasma. Biçimsel bir psikanalizin gerekliği. Masoch'un hukuki öğesi: sözleşme. Masoch'ta sözleşme ve yasa, Sade'da sözleşmenin ve yasanın mutlak eleştirisi olarak kurum. 62

Yasa, mizah ve ironi: Klasik yasa imgesinin iki yönü: ironi ve mizah. Modern bilinçte bu iki yönün tersine çevrilmesi. Sade'daki yeni ironi ve yasanın tersine çevrilmesi. Masoch'taki yeni mizah ve yasaya sözümona boyun eğiş. 71

Sözleşmeden ayine: Sözleşme ile yasanın ilişkileri. Yasanın oral anneye aktarımı: ensest ve ikinci doğum. Masoch'un üç ayini: av, tarım ve ikinci doğum. Kabil ve İsa: Tanrı öldü. İkinci doğum neden asıldır? Mazohizmde, babaya olan benzerliğin ve suçluluk duygusunun rolü: "Bir baba dövüldü". Mazohizmin biçimsel ve dramatik karakteri. 79

Psikanaliz: Freud'un ilk yorumu: tersine çevrilme ve diğer etmenler. "Tersine çevrilmiş sadizm" formülünün yetersizliği. İkinci yorum ve "ayrışma" sorunu. 89

Ölüm içgüdüsü nedir? Haz ilkesine istisna oluşturan bir şey yoktur. Ampirik ilke ve aşkınsal ilke. Eros, Thanatos ve tekrar. Cinsellikten arındırmanın ya da 96

ayrışmanın iki biçimi: nevroz ve yüceltme. Üçüncü biçim: sapkınlık. Olay mahalindeki sıçrayış. Tekrar, haz ve acı.

Sadist üstben ve mazohist ben: Sadizmde üstbenin zaferi ve ben'in durumu: ironi. Mazohizmde ben'in zaferi ve üstbenin durumu: mizah. Sadizm ile mazohizmin farklılaşan karakterlerinin özeti. Ben, üstben, yapısal dağılımları ve ölüm içgüdüsü: imgelem ve düşünce. Sadizm ile mazohizmin "birlikte olmasının imkânsızlığı" hakkında varılan sonuçlar. 104

KÜRKLÜ VENÜS 115

EKLER 247

I *Çocukluk Anısı ve Roman Üzerine Düşünceler* 249

II *Sacher-Masoch'un İki Sözleşmesi* 253

III *II. Ludwig'le Macera* 257

Önsöz

Sacher-Masoch'un yaşamına ilişkin başlıca bilgiler, sekreteri Schlichtegroll (Sacher-Masoch und der Masochismus) *ile* Venüs'*ün kadın kahramanının adını almış olan ilk eşi Wanda'dan (Wanda von Sacher-Masoch,* Confession de ma vie, *Fr. çev. Mercure de France) gelmektedir. Wanda'nın kitabı oldukça güzeldir. Daha sonra biyografiler kitabı sert bir biçimde eleştirmiş olsalar da, kendileri de, üzerinde bazı değişiklikler yaparak bu kitabı kopya etmekle yetinmişlerdir. Eleştirilerinin sebebi Wanda'nın kendisine ilişkin fazlasıyla masum bir imaj sunmuş olmasıydı. Oysa Masoch mazohist olduğundan, Wanda'nın da sadist olması isteniyordu. Ama bu şekilde, problem ortaya doğru konmamış olur.*

Leopold von Sacher-Masoch 1835 yılında, Galiçya, Lemberg'de doğmuştur. Bir kuşak öncesi Slav kökenli, İspanyol ve Bohemyalıdır. Ataları Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda devlet memuru olarak görev yapmıştır. Babası Lemberg'in polis şefidir. Çocukluğunda tanık olduğu isyan ve hapishane sahneleri onda derin izler bırakır. Yapıtlarının tamamı, imparatorluk içindeki azınlıklar, ulusal topluluklar ve devrimci hareketler sorunlarının izlerini taşır: Galiçyalılarla, Yahudilerle, Macarlarla, Prusyalılarla ilgili öyküler... [1] *Tarım komününün örgütlenmesi ile köylülerin Avusturya yönetimine karşı ve özellikle de yerel mal sahiplerine karşı çifte mücadelesini sıklıkla betimleyecektir. Panslavizm ona büyük bir ilham verir. En çok saydığı kişiler, Goethe'nin yanı sıra, Puşkin ile Lermontov'dur. Masoch'un kendisine de Küçük Rusya'nın Turgenyev'i denirdi.*

---

[1] *Contes galiciens*'in bir kısmı Club français du Livre tarafından yakın tarihte yeniden basılmıştır (1963).

Masoch önceleri Graz'da tarih öğretmenidir ve edebi kariyerine tarihi romanlarla başlar. Başarı çabuk gelir. Kendi türündeki ilk romanlarından biri, Boşanmış Kadın *(1870), Amerika'ya kadar ulaşan büyük bir yankı uyandırmıştır. Fransa'da Hachette, Calmann-Lévy ve Flammarion, roman ve öykülerinin çevirilerini yayınlayacaklardır. Kadın çevirmenlerinden biri, yapıtının erotik karakterine en ufak bir anıştırmada bulunmayarak onu sert bir ahlakçı, folklorik ve tarihi romanlar yazan biri olarak sunabilmiştir. Masoch'un fantasmaları, onun Slav ruhuyla ilişkilendirildiği zaman kuşkusuz daha rahat kabul görüyordu. Daha genel bir nedeni de dikkate almak gerekir: 19. yüzyılda, "sansür" ve hoşgörü koşulları bizimkilerden çok farklıydı; eserin tamamına yayılmış ve sık karşılaşılan cinselliğe, organik ve ruhsal olarak daha az belirgin olması şartıyla daha çok müsamaha gösteriliyordu. Masoch, folklorik, tarihi ve siyasi olanın, mistikle erotiğin, ulusal ile sapkının birbirine sıkı sıkıya örülü olduğu bir dilde konuşur, bunlar kırbaç darbelerini bulanık bir havanın içinde gizler. Bu sebeple, Krafft-Ebing'in, adını bir sapkınlığı adlandırmak için kullandığını görmek hiç hoşuna gitmez. Masoch ünlü ve saygın bir yazar olmuştur; 1886'da Paris'e görkemli bir seyahat gerçekleştirmiştir;* Le Figaro, La Revue des Deux Mondes *tarafından ödüllendirilmiş, kutlanmıştır.*

Masoch'un aşk oyunları ünlüdür: ayıyı ya da haydutu oynamak; kürklü ve eli kamçılı, etli butlu bir kadın tarafından kendini avlatmak, bağlatmak, kendini cezalara, aşağılamalara ve hatta sert fiziksel acılara maruz bırakmak; uşak kılığına girmek, fetişler ve farklı kılıklar edinmek; küçük ilanlar vermek, sevilen kadınla "sözleşme" yapmak; gerektiğinde onu fahişeleştirmek. İlk olarak Anna von Kottowitz ile yaşanan bir macera Boşanmış Kadın'ı *esinler; Fanny von Pistor ile yaşanan bir başka macera ise* Kürklü Venüs'ü. *Daha sonra Aurore Rümelin adında bir genç kız ona mektuplar yazmaya başlar, bu mektuplaşma ilişkisinin nasıl geliştiği belirsiz kalmıştır ama kız Wanda takma adını alır ve 1873'te Masoch ile evlenir. Wanda, onun hem uysal, hem doyumsuz, hem de gözden düşmüş eşi olacaktır. Kılık değiştirmenin sağladığı güç yanlış anlaşılmalara yol açtığından Masoch'un yazgısında hayal kırıklıkları büyük bir yer tutmuştur: Evliliğine her zaman bir üçüncü kişiyi, "Yunan" adını verdiği birini sokmaya çalışır. Ama daha Anna von Kottowitz ile birlikteyken, Polonyalı sahte bir kontun, hırsızlıktan aranan, tehlikeli bir hastalık taşıyan bir eczacı kalfası olduğu ortaya çıkmıştır.*

Masoch, Aurore-Wanda ile birlikte, başkişisi Bavyeralı II. Ludwig gibi görünen tuhaf bir maceraya atılır; bu hikâyeyi ileride okuyacağız. Burada da, ikiye bölünmeler, maskeler, bir taraftan diğerine törenle geçişler, anlatıyı, sonu hayal kırıklığına varacak olağanüstü bir bale haline getirirler. Son olarak – Wanda'nın, okur kendince düzelterek okusa bile, çok güzel anlattığı – Figaro'*dan Armand ile olan macera: 1886'daki Paris seyahatine yol açan, ama aynı zamanda Wanda ile birlikteliğinin de sonunu getiren bu epizottur. 1887'de, çocuklarının mürebbiyesiyle evlenecektir. Myriam Harry'nin* Sonia Berlin'de *adlı romanı, Masoch'un, nihai inzivası içindeki ilginç bir portresini çizer. 1895'te, çoktan unutulmuş bir külliyatla aynı sonu paylaşmaktan ötürü acı duyarak ölür.*

Oysa bu külliyat önemli ve alışılmadıktır. Masoch bunu bir döngü veya daha ziyade bir döngüler dizisi olarak tasarlar. Başlıca döngünün adı Kabil'in Mirası'*dır ve altı temayı işlemesi gerekmektedir: aşk, mülkiyet, para, devlet, savaş, ölüm (yalnızca ilk iki kısmı tamamlanmış haldedir, ama diğer temalar da yapıtın içinde zaten mevcuttur). Folklorik ya da ulusal öyküler de ikincil döngüler oluşturmaktadır. Özellikle de Masoch'un en iyi romanları arasındaki iki kara roman, Galiçya'daki mistik mezheplerle ilgilidir ve eşine az rastlanır bir endişe ve gerilim düzeyine ulaşır:* Ruh Avlayan Kadın *ve* Tanrının Anası. *"Kabil'in mirası" deyişi ne anlama gelir? Öncelikle insanlığın içinde boğulduğu suç ve ıstırap mirasını özetleme iddiasındadır. Fakat zulüm daha farklı bir temeli gizleyen bir görünüşten başka şey değildir: Doğanın soğukluğu, bozkırlar, Kabil'in Annenin buz gibi imgesinde kendi yazgısını keşfetmesi. Ve bu sert annenin soğukluğu daha ziyade, yeni insanın buradan doğacağı zalimliğin bir başkalaşımı gibidir. O halde Kabil'in "mirastan" nasıl yararlanması gerektiğini gösteren bir "göstergesi" vardır. Kabil'den İsa'ya kadar, sonu çarmıha gerili Erkeğe varacak olan aynı gösterge sürüp gider, "aşkında cinsellik bulunmayan, mülk edinmeyen, vatan sevgisi duymayan, anlaşmazlık çıkarmayan, emek sarfetmeyen, gönüllü olarak ölen, insanlık idesini kişiliğinde yansıtan" Erkek... Masoch'un külliyatı Alman romantizminin güçlü yanlarını kendisinde toplar. Fantasma ve askıya alma gibi kaynakları hiçbir yazarın asla onun gibi kullanmamış olduğuna inanıyoruz. Masoch'un, hem aşkı "cinselliğinden arındıran" hem de bütün insanlık tarihine cinsellik kazandıran çok özel bir tarzı vardır.*

*
* *

Kürklü Venüs [Venus im Pelz *(1870)*], *Masoch'un en tanınmış romanlarından biridir.* Kabil'in Mirası'*nın aşka ilişkin ilk kısmının bir bölümünü oluşturur. Ekonomist R. Ledos de Beaufort tarafından yapılan bir çevirisi aynı anda hem Fransızca hem de İngilizce olarak çıkmıştır (1902). Ama son derece hatalıdır. O nedenle biz Aude Willm'in yeni çevirisini sunuyoruz.*[1] *Üç de ek metin ilave ediyoruz: Birinci ekte, Masoch romana ilişkin genel görüşünü ve özel bir çocukluk anısını anlatmaktadır; ikincisinde, Masoch'un, Fanny von Pistor ve Wanda ile olan kişisel aşk "sözleşmeleri" bulunur; üçüncüsünde, Wanda Sacher-Masoch, II. Ludwig'le olan macerayı anlatır.*

Masoch'un yazgısı iki nedenle adil değildir. Adı mazohizmi adlandırmaya yaradığı için değil, hatta bunun tersi söz konusudur. Öncelikle, adı gündelik bir kullanımda yer almaya başlamışken, aynı dönemde külliyatı unutulmaya başlandığı için. Kuşkusuz Sade'ın külliyatı hakkında hiçbir bilgi vermeden sadizmle ilgili kitapların çıktığı da olur. Ama buna gitgide daha ender rastlanmaktadır; Sade gitgide daha derinlemesine tanınmaktadır ve sadizme ilişkin klinik düşünüm, Sade hakkındaki edebi düşünümden oldukça fazla yararlanmaktadır; aynı şekilde edebi düşünüm de klinik olana başvurur. Halbuki Masoch söz konusu olduğunda, mazohizm hakkındaki en iyi kitaplarda bile, külliyatı hakkında hâlâ hiçbir bilgi bulunmaması şaşırtıcıdır. Bununla birlikte, Masoch ile Sade'ın öteki mazohist ve sadistler arasında herhangi bir vaka olmadıklarının, her ikisinin de bize, biri sadizmin, öbürü mazohizmin temeli hakkında öğreteceği bir şeyler olduğunun düşünülmesi gerekmez mi? Masoch'un yazgısındaki adaletsizliği ikiye katlayan bir neden daha vardır. O da, klinik olarak Sade'ın bütünleyeni görevi görmesidir. Sade ile ilgilenenlerin Masoch'a özel bir ilgisinin olmamasının nedeni bu değil midir? Fazla hızlı bir akıl yürütmeyle, Sade'dan yola çıkarak Masoch'u elde etmek için göstergeleri tersine çevirmenin, dürtüleri tepetaklak etmenin ve zıtların büyük birliğini düşünmenin yeterli olduğu sonucuna varılır. Sado-mazohist

[1] Biz bu yayında, *Kürklü Venüs*'ün Almanca orijinalinden yapılmış çevirisini sunuyoruz. *(yayıncının notu)*

bir birlik, sado-mazohist bir kendilik izleğinin Masoch'a çok büyük zararı dokunmuştur. Yalnızca haksız bir unutuluştan değil, haksız bir bütünleyicilikten, haksız bir diyalektik birlikten de zarar görmüştür o.

Sebebi şu; Masoch okunduğu zaman, onun evreninin Sade'ın evreniyle hiçbir ilgisi olmadığı kesin olarak hissedilir. Söz konusu olan yalnızca farklı teknikler değil, son derece farklı problemler ve kaygılar, farklı tasarılardır. Psikanalizin uzun süre önce, sadizm-mazohizm arası dönüşümlerin olabileceğini ve bunların gerçekleştiğini göstermiş olduğu bahane edilmemelidir. Tartışmalı olan, sado-mazohizm adı verilen şeyin birliğinin kendisidir. Tıp sendromlar ile semptomları ayırt eder: Semptomlar, bir hastalığın özgül göstergeleridir, ama sendromlar, çok farklı nedensel zincirlere, değişken bağlamlara gönderen karşılaşma ya da kesişme birlikleridir. Bizzat sado-mazohist kendiliğin, birbirine indirgenemeyecek olan iki nedensel zincire ayrılması gereken bir sendrom olup olmadığından emin olamıyoruz. Bize sık sık sadist ile mazohistin aynı olduğu söylendi; sonunda buna inandık. Her şeye yeniden başlamak ve Sade ile Masoch'u okumakla başlamak gerekir. Klinik hüküm önyargılarla dolu olduğundan, her şeye kliniğin dışında yer alan bir noktadan, sapkınlıkların adımı aldığı edebi noktadan *başlamak gerekir. İki yazarın adının, bu noktada adlandırmaya yaraması rastlantı sonucu değildir; (edebi anlamda) kritik ile (tıbbi anlamda) kliniğin, karşılıklı olarak birbirlerine bir şeyler öğreteceği yeni ilişkiler kurmaya karar vermeleri mümkündür. Semptomatoloji her zaman sanatın işidir. Sadizm ile mazohizmin klinik özgüllükleri, Sade'ın ve Masoch'un edebi değerlerinden ayrılmaz. Ve burada hedeflenen, karşıtları aceleci bir biçimde biraraya getiren bir diyalektik yerine, bunların sanatsal özgünlüklerini olduğu kadar, gerçekten farklılaştırıcı mekanizmalarını da ortaya çıkarabilecek bir kritik ve bir klinik olmalıdır.*

Gilles Deleuze

Sacher-Masoch'un Takdimi

Soğuk ve Zalim

"Çok idealist... ve bu nedenle, zalim."
Dostoyevski, *Aşağılananlar ve Ezilenler*

Sade, Masoch ve dilleri

Edebiyat neye yarar? Sade'ın ve Masoch'un adları, en azından iki temel sapkınlığı adlandırmak konusunda yararlılık gösterdiler. Bunlar, edebiyatın etkisinin müthiş örnekleridir. Ama hangi anlamda? Tipik hastaların, hastalıklara adlarını verdikleri de olur. Ama çoğu zaman, adlarını bu şekilde verenler daha ziyade hekimlerdir (örneğin Roger hastalığı, Parkinson hastalığı...). Bu gibi adlandırmaların altında yatan ilkeler inceden inceye çözümlenmelidir: Hekim hastalığı icat etmemiştir ama o zamana kadar birarada tutulan semptomları birbirinden ayırmış, o zamana kadar birbirinden ayrı tutulmuş olan semptomları kümelendirmiştir; kısacası, derinlemesine özgün bir klinik tablo oluşturmuştur. İşte bu nedenle, tıp tarihinin en azından iki yönü vardır. Toplumların durumuna ve tedavi bilimindeki ilerlemelere göre ortadan kalkan, gerileyen, yeniden ortaya çıkan ya da biçim değiştiren bir hastalıklar tarihi vardır. Fakat bu tarihle iç içe geçmiş bir başka tarih daha vardır ki bu da, tedavi yolunun ya da hastalığın dönüşümlerinin kâh önünde giden, kâh bunları geriden izleyen semptomatolojinin tarihidir. Semptomlar adlandırılır, yeniden adlandırılır ve değişik şekillerde kümelenirler. Bu bakış açısından, ilerleme genel olarak, daha ince bir semptomatolojinin belirtisi olan, daha keskin bir spesifikasyon yönünde kaydedilir (şu açıktır ki, eskiden vebaya, cüzzama bugün olduğundan daha sık

rastlanıyordu, bunun nedeni yalnızca tarihsel ve toplumsal değildi, bugün ayırt edilmekte olan her tür bozukluğun vaktiyle bu hastalıkların adları altında kümelenmesi de buna bir neden oluşturuyordu). Büyük klinikçiler en büyük hekimlerdir. Bir hekim bir hastalığa adını verdiğinde, burada hem dilbilimsel hem de göstergebilimsel çok önemli bir hareket vardır; bu, bir özel ad ile bir göstergeler bütününü birbirine bağlaması, yahut *bir özel adın bu göstergeleri yan anlamlar olarak taşımasından* ötürü oldukça önemli bir harekettir.

Bu anlamda, Sade ve Masoch büyük klinikçiler arasında mıdır? Sadizm ile mazohizmi; cüzzamı, vebayı, Parkinson hastalığını tarttığımız ölçülerle tartmak güçtür. Hastalık sözcüğü burada yerinde kullanılmamıştır. Ne var ki, Sade ve Masoch, bize semptom ve göstergelerin eşsiz tablolarını sundular. Krafft-Ebing'in mazohizmden söz etmesi, klinik bir kendiliği, çekilen acı ve cinsel haz arasındaki bağdan ziyade, daha derinlikli bir biçimde, kölelik ve aşağılanma davranışlarıyla tanımlayarak yenilemiş olmasından dolayı Masoch'u yüceltmek içindir (en uç durumlarda, algolagnisiz[1] mazohizm ve hatta mazohizmsiz algolagni örnekleri vardır).[1] Dahası, Masoch'un Sade'a oranla daha ince bir semptomatolojiyi tanımlamış olup olmadığını ve önceleri birbirine karıştırılan bozuklukların ayrılmasını mümkün kılıp kılmadığını kendimize sormamız gerekecektir. Her halükârda, "hasta" veya klinikçi ve de her ikisi olarak, Sade ile Masoch bir yandan da, yapıtları içinde insan, kültür ve doğa hakkında başlıbaşına bir görüşü ortaya koymayı bilmelerinden ötürü büyük antropologlardır – yeni biçimler elde etmeyi ve yeni hissetme ve düşünme tarzları, başlıbaşına yeni bir dil yaratmayı bilmelerinden ötürü de büyük sanatçılardır.

---

[1] Kişinin acı vermekten veya acı çekmekten cinsel haz aldığı bir cinsel sapma. Mazohizm ve sadizmde de birey çekilen ya da verilen acıdan haz duysa da algolagni yalnızca fiziksel acı üzerine basit bir hazken öbürlerinde aşağıla(n)ma ya da hükmet(il)me gibi daha karmaşık arzular söz konusudur. *(ç.n.)*

[1] Krafft-Ebing, mazohizmden bağımsız bir "pasif kamçılanma"nın mümkün olduğuna dikkat çeker: Bkz. *Psychopathia sexualis* (Moll tarafından gözden geçirilmiş basım, 1923), Fr. çev. Payot, s. 300-301.

Şu pekâlâ doğrudur ki, ilkesel olarak, şiddet konuşmayan, az konuşan bir şey; cinsellik ise hakkında az konuşulan bir şeydir. Utanma biyolojik bir korkuya bağlı değildir. Öyle olsaydı, kendini şu şekilde ifade etmezdi: Bana dokunulması görülmek kadar korkunç değil, görülmek hakkında konuşulması kadar korkunç değil. O halde, Sade'ın ya da Masoch'un dili gibi gür, bir o kadar da kışkırtıcı bir dil içinde şiddet ve cinselliğin birleştirilmesi ne anlama gelir? Erotizm hakkında konuşan bu şiddet nasıl anlaşılabilir? Georges Bataille, Nazizm ve Sade edebiyatının ilişkisi konusundaki tüm tartışmaların geçersizliğini çoktan göstermiş olması gereken bir metninde, Sade'ın dilinin, *esasen bir kurbanın dili olması nedeniyle* paradoksal olduğunu açıklar. İşkenceleri kurbanlardan başkası betimleyemez, işkenceciler kaçınılmaz olarak kurulu düzenin ve iktidarın ikiyüzlü dilini kullanır: "Genel kural olarak işkenceci, yerleşik bir iktidar adına uyguladığı bir şiddetin dilini değil, alenen onu mazur gören, haklı çıkaran ve üstün olması için ona bir neden sunan iktidarın dilini kullanır. Şiddet uygulayan susmaya zorlanır ve aldatmacaya ortak edilir... İşte Sade'ın tutumu da böyle, tam zıttını oluşturduğu işkencecinin tutumuna karşıttır. Sade, yazdıklarını aldatmacayı reddederek yazmakla, bunu gerçek hayatta ancak sessiz kalabilecek kişilere yüklüyordu, ama bu kişilerden, başka insanlara paradoksal bir söylem yöneltmek için yararlanıyordu." [2] Kendileri için bir işkenceci haline gelmiş kurbanlar da kendi adlarına, işkenceciye özgü ikiyüzlülükle, işkenceci gibi konuştukları için, buradan Masoch'un dilinin de paradoksal olduğu sonucuna varmak gerekir mi?

Müstehcen betimlemelerle devam eden birkaç buyurgan söze (şunu yap, bunu yap...) indirgenmiş edebiyata pornografik edebiyat adı verilir. Yani şiddet ile erotizm burada biraraya gelir, ama çok basit bir şekilde. Sade ve Masoch'ta, zalim liberten ya da despot kadın tarafından savrulan buyurgan sözlerle sık sık karşılaşırız. Aynı şekilde betimlemelerle de (gerçi bunlar iki yapıtta kesinlikle aynı anlama gelmez ve aynı müstehcenlik tarzında da değildir).

---

[2] Georges Bataille, *L'Érotisme*, Minuit, "Arguments" dizisi, 1957, s. 209-210 [*Erotizm*, Bora Akad (çev.), Kelebek Yayınları, İstanbul, 2006].

Hem Sade'ın hem de Masoch'un dili, duyusal zevkler üzerinde doğrudan etki uyandırma yoluyla değer kazanıyor gibi görünmektedir. Sade'da *Sodom'un Yüz Yirmi Günü*, "kadın tarihçilerin" libertenlere anlattırdığı hikâyelere göre düzenlenmiştir; ve kahramanların hiçbir hareketi, en azından ilkesel olarak, anlatıların önüne geçmemelidir. Zira sözcüklerin iktidarı, bedenlerin birtakım hareketleri tekrarlamalarını buyurduğunda doruk noktasına ulaşır ve "işitme organının ilettiği duyumlar en hoşa gidenler ve en canlı izlenimleri verenlerdir". Masoch'un yapıtında olduğu gibi yaşamında da, ilan-ı aşk edilecekse bu, isimsiz ya da takma isimli mektuplar ve küçük ilanlar yoluyla yapılmalıdır; onları biçimlendiren, kayda geçiren *sözleşmelerle* düzenlenmesi gerekir; ve hareketler, yerine getirilmeden önce söylenmiş, vaat edilmiş, ilan edilmiş, özenle betimlenmiş olmalıdır. Bununla birlikte, Sade'ın ve Masoch'un yapıtları pornografik sayılamazlar, "pornoloji" gibi daha üstün bir adlandırmayı hak ederler, bunun nedeni de erotik dillerinin, en kaba hatlarıyla buyurma ve betimleme işlevlerine indirgenemeyecek olmasıdır.

Sade'da, kanıtlama yetisinin şaşırtıcı bir biçimde yol aldığı görülür. Dilin üst düzey bir işlevi olarak kanıtlama, betimlenmiş iki sahne arasında, iki buyurgan söz arasında, libertenler dinlenirken ortaya çıkar. Libertenin sert bir yergi yazısı okumasını, bitmez tükenmez kuramlarını geliştirmesini, bir oluşum meydana getirmesini dinleriz. Ya da liberten kurbanıyla konuşmayı, tartışmayı lütfetmiştir. Benzer anlara, özellikle *Justine*'de sık rastlanır: İşkencecilerinin her biri onu dinleyici ve sırdaş yerine koyar. Ama ikna etme amacı yalnızca görünüşte mevcuttur. Liberten kendine, ikna etmeye ve inandırmaya çalışıyor havası verebilir; (*Yatak Odasında Felsefe*'de olduğu gibi) yeni bir yandaş yetiştiren bir "öğretmen" gibi bile davranabilir. Gerçekte ise, hiçbir şey bir sadist için inandırma ya da ikna etme eğiliminden, kısaca pedagojik bir maksattan daha yabancı olamaz. Burada bambaşka bir şey vardır. Söz konusu olan, akıl yürütmenin bizzat bir şiddet olduğunu, bütün kesinliğiyle, bütün açıklığıyla, bütün serinkanlılığıyla, şiddet gösterenlerin tarafında olduğunu göstermektir. Söz konusu olan, birine bir şeyi göstermek bile değil, bir şeyi kanıtlamaktır, bu,

kanıtlayanın kusursuz yalnızlığı ve mutlak kudretini beraberinde getiren bir kanıtlamadır. Söz konusu olan, şiddetle kanıtlamanın özdeşliğini kanıtlamaktır. Öyle ki, akıl yürütmenin, hazdan başka bir şeyin iletilmediği dinleyiciyle; hazzın ise, haz alınan nesneyle paylaşılmasına gerek kalmaz. Kurbanların maruz kaldığı şiddetler, kanıtlamanın gösterdiği daha yüksek bir şiddetin imgesinden başka bir şey değildir. Her akıl yürüten, ister suç ortakları ister kurbanları arasında, yalnızlığının ve biricikliğinin mutlak döngüsü içinde akıl yürütür – tüm libertenler aynı akıl yürütme biçimine sahip olsa da. Göreceğiz ki, sadist "öğretmen" ile mazohist "eğitmen" her bakımdan karşıttır.

Bataille, bu noktada da Sade hakkında doğru bir şey söyler: "Bu, konuşan ile, hitap ettikleri arasında bir ilişki olması fikrinden hoşlanmayan bir dildir." Ama bu dilin kanıtlama işlevinin, şiddet ile erotizm ilişkisi içinde en yüksek derecedeki gerçekleşmesi olduğu doğruysa, diğer yön – buyurgan sözler ve betimlemeler – yeni bir anlam kazanır. Varlığını sürdürür, ama kanıtlama öğesinin içine gömülmüştür, onun içinde yüzer, ancak ona göre varolur. Betimlemeler, bedenlerin aldıkları haller, artık yalnızca, iğrenç kanıtlamaları süsleyen, gözle görülür figürler haline gelmiştir; libertenlerin savurduğu buyurgan sözler, emirler de daha derin sadist kuramlar zincirine gönderen sorunların dile getirilmesine benzer. "Kuramsal olarak gösterdim," der Noirceuil, "şimdi pratikte ikna olalım..." O halde, çifte bir dil oluşturan iki tür etken birbirinden ayırt edilmelidir: *Kişisel öğeyi* temsil eden, sadistin kişisel şiddetlerini kendi özel zevkleri olarak buyurup betimleyen emir ve betimleme etkeni; bununla birlikte, sadizmin *kişisel olmayan öğesini* gösteren ve bu kişisel olmayan şiddeti, saf aklın bir İdesiyle, diğer öğeyi kendine bağlamaya muktedir korkunç bir kanıtlamayla özdeşleştiren daha üstün bir etken vardır. Sade'da tuhaf bir Spinozacılık ortaya çıkar – matematik ruhuyla dolu bir doğalcılık ve bir mekanikçilik. Bu sonsuz tekrar, daima tek başına olan bir akıl yürütmenin binlerce döngüsünden tekrar geçmek için figürleri çoğaltıp kurbanlarına kurban ekleyen bu yinelenen niceliksel süreç bu matematiksel ruhla ilişkilendirilmelidir. Krafft-Ebing, bu anlamda, işin özünü önceden sezmiştir: "Kişisel öğenin neredeyse

tamamen geri çekildiği durumlar vardır... İncelenen kişi, oğlanlarla kızları döverken cinsel açıdan uyarılmıştır, ama hiç kişisel olmayan bir şey daha da çok ortaya çıkar... Bu kategorideki bireylerin çoğu güç hissini belirli kişilere dayandırırken, burada, büyük ölçüde, coğrafi ya da matematiksel çizimlerle hareket eden, dile getirilmiş bir sadizm görürüz..." [3]

Masoch'ta da aynı şekilde, buyurgan sözler ile betimlemeler daha yüksek bir dile ulaşacak şekilde aşılırlar. Ama burada her şey ikna ve eğitim üzerine kurulmuştur. Artık bir kurbanı ele geçirip kurban ne kadar az rıza gösterip ne kadar az ikna olursa ondan o kadar çok zevk alan bir işkenceciyle karşı karşıya değilizdir. Bir işkenceci arayan ve onu yetiştirmeye, ikna ederek bu tuhaf girişim için onunla ittifak kurmaya ihtiyaç duyan bir kurbanla karşı karşıyayızdır. Bu nedenle, küçük ilanlar mazohist dile aittir, oysaki gerçek sadizmde yer almazlar. Yine bu nedenle, sadist, her sözleşmeyi tiksintiyle yırtıp atarken, mazohist, sözleşmeler hazırlar. Sadistin kurumlara, mazohistin ise sözleşmeye dayalı ilişkilere ihtiyacı vardır. Ortaçağ, şeytanla kurulan iki tür ilişkiyi ya da iki temel sapkınlığı derinlemesine ayırt etmekteydi: Bunlardan biri şeytanın sahip olması yoluyla, diğeri ittifak anlaşmasıyla kurulur. Sahip olmanın kurumsal terimleriyle düşünen sadist, sözleşmeye dayalı ittifak terimleriyle düşünen ise mazohisttir. Sahip olma sadizme özgü, anlaşma ise mazohizme özgü deliliktir. Mazohistin despot kadını biçimlendirmesi gerekir. Onu ikna etmesi ve "imzasını atmasını" sağlaması gerekir. Esas olarak eğitmendir. Ve pedagojik girişime içkin olan başarısızlık risklerini göze alır. Masoch'un tüm romanlarında, ikna edilmiş kadın endişeye benzeyen son bir şüphe taşır: İtildiği, ama belki de, bir fazlalık ya da bir kusur yüzünden yanılgıya düşüp yerine getiremeyeceği bir rolü üstlenmek. *Boşanmış Kadın*'da, kadın kahraman haykırır: "Julian'ın ideali zalim bir kadındı, yüce Katerina gibi bir kadın, ama ben, ne yazık ki, yufka yürekli ve zayıftım..." *Venüs*'te de, Wanda: "Yapamamaktan korkuyorum, ama denemek istiyorum, senin için sevdiceğim" – ya da: "Dua edin de bundan zevk almayayım" der.

[3] Krafft-Ebing, *Psychopathia sexualis*, s. 208-209.

Masoch'un kahramanlarının pedagojik girişiminde, kadına boyun eğişlerinde, maruz kaldıkları işkencelerde, tattıkları ölümde birçok, İdeale doğru yükseliş anı bulunur. *Boşanmış Kadın*'ın alt başlığı; *Bir İdealistin Tırmanışı*'dır. *Venüs*'ün kahramanı Severin, kendi öğretisi "şehvetüstücülük"ü *(suprasensualisme)* geliştirerek kendine Mefisto'nun Faust'a söylediklerini düstur edinir: "Git şehvet düşkünü şehvetüstü baştan çıkarıcı, bir genç kız seni parmağında oynatıyor." *(Übersinnlich*, Goethe'nin bu metninde, "duyularüstü" değil, *Sinnlichkeit*'ın *tensellik, sensualitas* anlamına geldiği eski bir teolojik geleneğe uygun olarak, "tensellik-üstü" *(supracharnel)*, "şehvetüstü"dür.) Mazohizmin, tarihsel ve kültürel güvencelerini mistik-idealist inisiyasyon deneyimlerinde araması hiç de şaşırtıcı değildir. Bir kadının çıplak bedeninin temaşa edilmesi ancak mistik koşullarda mümkündür: *Venüs*'te olduğu gibi. Daha da netleştirecek olursak, *Boşanmış Kadın*'ın bir sahnesinde, kitabın kahramanı Julian, pek tekin görünmeyen bir arkadaşının kışkırtmalarıyla, ilk defa metresini çıplak görmeyi arzular: Önce bir "gözlem yapma ihtiyacı" duyar, ama sonra "en ufak bir şehvet içermeyen" dinsel bir his tarafından sarmalanır (fetişizmin iki temel anı bunlardır). Kırbaç darbelerinin yaratacağı bir yükselme bedenden sanat yapıtına, sanat yapıtından İdealara götürecektir. Diyalektik bir hava Masoch'u harekete geçirir. *Venüs*'te her şey, yarım kalmış bir Hegel okuması sırasındaki bir düşle başlar. Ama söz konusu olan özellikle Platon'dur; Sade'da Spinozacılık ve kanıtlayan bir akıl varsa, Masoch'ta da Platonculuk ve diyalektik bir imgelem vardır. Masoch'un bir novellasının adı "Platon Sevgisi"dir; bu öykü II. Ludwig'le olan maceranın kaynağında yer alır.[4] Ve burada Platoncu gibi görünen yalnızca zihinsel olana doğru yükseliş değil, bütün bir diyalektik tersine çevrilme, yer değiştirme, kılık değiştirme, ikizini ortaya çıkarma tekniğidir. II. Ludwig'le olan macerada, Masoch, başlangıçta yazıştığı kişinin erkek mi kadın mı olduğunu bilmez; sonunda bir kişi mi iki kişi mi olduğunu bilmez; karısının macera boyunca hangi rolü oynayacağını da bilmez – ama karşısındaki fırsatın, *kairos*'un farkına varmış bir diyalektikçi olarak

[4] Bkz. Ek III.

her şeye hazırdır. Platon, Sokrates'in seven gibi göründüğünü, ama daha derinlere bakıldığında sevilen olduğunun ortaya çıktığını gösteriyordu. Başka bir şekilde, mazohist kahraman otoriter kadın tarafından eğitiliyor, yetiştiriliyor gibi görünür, ama daha derinlerde kadını yetiştirip kılığını değiştiren ve kadının kendisine yönelttiği sert sözleri ona fısıldayan kendisidir. Kendini sakınmadan, işkencecisinin ağzından konuşan kurbandır. Diyalektik basitçe, söylemin bir gidiş gelişi anlamına gelmez, rollerin ve dilin dağılımındaki tepetaklak dönüşleri ve ikizini ortaya çıkarmaları izleyerek, aynı sahnenin eşzamanlı olarak birçok düzeyde oynanmasını sağlayan bahsettiğimiz türden aktarımlar veya yer değiştirmeler anlamına da gelir.

Pornolojik edebiyatın, her şeyden önce, dili kendi sınırıyla, bir tür "dil-olmayan"la (konuşmayan şiddetle, üzerine konuşulmayan erotizmle) ilişkilendirme niyetinde olduğu pekâlâ doğrudur. Ama bu görevi ancak, dilin kendi içindeki ikizini ortaya çıkarmayla gerçekten yerine getirebilir: Buyruk ve betimleme dilinin daha yüksek bir işleve doğru aşılması gerekir. Kişisel öğenin yansıyarak kişisel olmayana geçmesi gerekir. Sade'ın, arzudaki en tikel şeyi açıklamak için evrensel bir analitik Akla başvurması, sadece onun 18. yüzyıla ait olmasıyla açıklanamaz: Bir şeyde bulunan tikelliğin ve buna tekabül eden sabuklamanın *da* saf aklın bir İdesi olması gerekir. Masoch da, Mefisto ile Platon'un biraraya gelmesiyle ortaya çıkan diyalektik bir ruh uyandırdığında, bu yalnızca, onun romantizme ait olmasıyla açıklanamaz. Tikelliğin, burada da diyalektik ruhun kişisel olmayan bir İdealine yansıması gerekir. Sade'da dilin buyurma ve betimleme işlevi, saf bir kanıtlama ve eğitme işlevine doğru aşılır; Masoch'ta ise bu, diyalektik, mitsel ve ikna edici bir işleve doğru aşılır. Bu sınıflandırma, iki sapkınlığın özüyle ilgilidir; hilkat garibesinin çifte yansıması budur.

Betimlemelerin rolü

Daha üst düzeydeki bu iki işlevden, Sade'ın kanıtlama işlevi ile Masoch'un diyalektik işlevinden, betimlemeler, onların rolleri ve

değerleri açısından büyük bir farklılık doğar. Gördüğümüz gibi, Sade'ın yapıtındaki betimlemeler daha derin bir kanıtlamayla ilişki içinde varolur, ama serbest figürler halinde, göreli bir bağımsızlıktan da geri kalmaz; bir yandan da kendiliğinden müstehcendir. Sade'ın bu kışkırtıcı öğeye ihtiyacı vardır. Masoch'ta durum hiç de böyle değildir: En büyük müstehcenliğin tehditlerde, ilanlarda ya da sözleşmelerde bulunacağı kesindir. Ama bu da zorunlu değildir. Hatta Sacher-Masoch'un yapıtına beklenmedik ağırbaşlılıkta bir hava hakim olduğu için genel olarak esere saygınlığını teslim etmek gerekir. En kılı kırk yaran sansürcü bile, Masoch'un tüm romanlarında ortaya çıkan atmosferleri, soluksuz kalma ve havada bırakılmışlık izlenimlerini sorun etmediği takdirde, *Venüs*'te sansürlenecek hiçbir şey bulamaz. Novellaların birçoğunda, mazohist fantasmaları, ulusal ve folklorik âdetler, masumane çocuk oyunları, aşık kadının şakadan sataşmaları, ya da ahlaki ve yurtsever hassasiyetler konuları altında aktarmak Masoch için oldukça kolay olmuştur. Erkekler, eski zamanlardan kalma âdetler uyarınca, bir şölenin sarhoşluğu içinde, kadınların ayakkabısından içki içerler *(Safo'nun Terliği);* gencecik kızlar, aşıklarının ayı ya da köpek taklidi yapmasını ve koşulu olduğu küçük bir arabayı çekmesini isterler *(Ruh Avcısı Kadın);* sevgilisine takılmak isteyen aşık bir kadın, onun boş bir kağıda imza atarak kendisine verdiği yetkiyi kullanıyormuş gibi yapar *(Beyaz Sayfa);* daha ciddi eserlerinde, yurtsever bir kadın şehri kurtarmak amacıyla arabaya atlayıp kendisini ve kocasını Türklere götürmelerini emreder, kocasını onlara köle olarak verir, kendisini de paşaya sunar *(Bialopollii Judith).* Kuşkusuz bu örneklerin hepsinde, çeşitli şekillerde aşağılanan erkek "bir taşla iki kuş vurmuş" olur ve burada ikinci kuş tamamen mazohist bir çıkarı simgeler. Kaldı ki, Masoch, çeşitli gerekçelendirmeler ya da ölümcül ve yürek parçalayıcı durumların gerektirdikleriyle mazohizmi haklı çıkararak eserinin büyük bir kısmını toz pembe bir tarzda sunabilir. (Sade ise aksine bu yöntemi uygularken hiç kimseyi aldatma yoluna gitmez.) Bu nedenledir ki, Masoch bir yazar olarak, lanetlenmemiş, aksine yüceltilmiş ve saygı görmüştür; mazohizmin başka kimseye mal edilemeyecek olan, kendindeki kısmı bile Slav folklorunun ve

küçük Rusya ruhunun bir ifadesi gibi görünmekten geri kalmaz. Ona Küçük Rusya'nın Turgenyev'i denirdi. Pekâlâ bir Comtesse de Ségur[ii] de olabilirdi. Masoch'un bizzat, yapıtının daha karanlık bir versiyonunu da verdiği doğrudur: *Venüs, Tanrının Anası, Gençlik Pınarı, Poussta'nın Sırtları*, ilksel bir sertlik ve katıksızlıktaki mazohist motivasyonun hakkını verir. Ancak, ister karanlık, ister toz pembe olsun, betimlemeler ağırbaşlılıktan gereken payı almıştır. İşkenceci-kadının bedeni her zaman kürklere sarılıdır; kurbanınki ise, yalnızca, aldığı darbelerin yer yer sekteye uğrattığı tuhaf bir belirsizlik içindedir. Betimlemedeki bu çifte "yer değiştirme" nasıl açıklanabilir? Şu soruya geri dönüyoruz: Sade'da dildeki kanıtlama işlevinin müstehcen betimlemeler içermesine karşılık, Masoch'un diyalektik işlevinin bunları dışlarmış gibi, ya da en azından, asıl içeriği bunlar değilmiş gibi görünmesinin nedeni nedir?

Sade'ın yapıtında söz konusu olan, bütün enginliği, bütün derinliği içindeki olumsuzlamadır. Ama iki düzey birbirinden ayırt edilmelidir: Kısmi süreç olarak olumsuz ve bütünleyen İde olarak saf olumsuzlama. Bu düzeyler, Klossowski'nin önemini gösterdiği üzere, iki *doğanın* sadist ayrımına tekabül eder. İkinci doğa, kendi kurallarının ve kendi yasalarının boyunduruğu altına giren bir doğadır: Orada olumsuz her yerdedir, ama her şey olumsuzlama değildir. Yıkımlar hâlâ yaratımların ya da başkalaşımların öteki yüzüdür; düzensizlik bir başka düzendir, ölümün çürüyüşü aynı zamanda yaşamın oluşumudur. O halde olumsuz her yerdedir, ama yalnızca ölümün ve yıkımın kısmi süreci olarak. Sadist kahramanın hayal kırıklığı bundan kaynaklanır, çünkü bu doğa ona âdeta mutlak suçun imkânsız olduğunu göstermektedir: "Evet, doğadan tiksiniyorum..." Başkalarının acısının kendisine haz verdiğini düşünmekle bile teselli bulamayacaktır: Ben'den alınan bu haz, olumsuza yine yalnızca bir olumluluğun öteki yüzü olarak erişildiği anlamına gelmektedir. Bireyleşme ise, ikinci doğanın, en az bir âlemin ya da bir türün muhafazası kadar kesin sınırlarının

[ii] Çocuk kitapları yazarı. Bazı kitapları *Sophie'nin Başına Gelenler, Bir Eşeğin Anıları, Örnek Kızlar* adlarıyla Türkçeye çevrilmiştir. *(ç.n.)*

belirtisidir. Bunun karşısında, saf olumsuzlamanın taşıyıcısı, âlemlerin ve yasaların üstünde yer alan ve yaratma, muhafaza etme ve bireyleştirme ihtiyacından bile ayrılacak bir ilk doğa fikri vardır: Her temelin ötesinde temelsiz, kökensel sabuklama biçimindeki, yalnızca kudurmuşçasına birbiriyle didişen moleküllerin oluşturduğu ezeli kaos. Papanın söylediği gibi, "hayvanlar, bitkiler ve mineraller âlemlerini, bunların hem kendisini hem de üretme yetilerini yok edecek şekilde altüst edebilecek cani, Doğaya en iyi hizmeti sunmuş olacaktır". Ama bu kökensel doğa, kesinlikle *verili* olamaz: Deneyim dünyasını yalnızca ikinci doğa oluşturur ve olumsuzlama ancak olumsuzun kısmi süreçleri içinde verilmiştir. Bu nedenle, kökensel doğa zorunlu olarak bir İdenin nesnesi, ve saf olumsuzlama da bir sabuklama, ama mevcut haliyle aklın bir sabuklamasıdır. Akılcılık Sade'ın yapıtına hiçbir şekilde "yapıştırılmış" değildir. Onun gerekli gördüğü, akla özgü bir sabuklama fikrine kadar gitmekti. Ayrıca Sade'ın eserinde iki doğa arasındaki ayrımın bizzat ögelerin ayrımına tekabül ettiği ve bunu temellendirdiği açıkça görülür: Olumsuzdan türeyen güce cisim kazandıran, sadist Ben'in hâlâ ikinci doğa niteliğinde olma ve bu ikinci doğayı taklit ederek şiddet edimleri ortaya koyma biçimini temsil eden kişisel öge; ve olumsuzlamanın sabuklamalı fikrine olduğu gibi ilk doğaya da gönderme yapan ve sadistin *kendi Ben'ini olduğu kadar* ikinci doğayı da yadsıma biçimini temsil eden kişisel olmayan öge.

Sodom'un Yüz Yirmi Günü'nde, liberten, onu "burada olan nesneler"in değil, orada olmayan Nesne, yani "kötülük fikri"nin heyecanlandırdığını ileri sürer. Oysaki bu olmayan fikri, deneyimde verili ya da deneyimle verilebilir olmayan bu Yok ya da olumsuzlama fikri yalnızca kanıtlamanın nesnesi olabilir (matematikçinin, biz uykudayken bile, varlığını doğada göstermese bile tüm anlamlarını koruyan hakikatlerden bahsetmesi bu anlamdadır). Yine bu nedenle, sadist kahramanlar, ancak akıl yürütmenin mutlak kudretiyle erişebilecekleri bu fikre oranla kendi gerçek hayattaki suçlarının ne denli önemsiz olduğunu görmekten dolayı umutsuzluğa kapılır ve çılgına dönerler. Evrensel olan, kişisel olmayan bir suçun ya da Clairwil'in söylediği

gibi, "kendim artık hiçbir iş göremiyorken bile kesintisiz etkisinin hâlâ iş gördüğü, öyle ki hayatımın tek bir anının bile, uykuda olduğum zamanların bile herhangi bir düzensizliğe sebep vermeden geçmeyeceği" bir suçun hayalini kurarlar. O halde, liberten için söz konusu olan, kendisinde bulunan ile aklında kurduğu, türemiş ile kökensel, kişisel ile kişisel olmayan iki öge arasındaki mesafeyi doldurmaktır. (Sade'ın tüm metinleri içinde, aklın saf sabuklamasına en derinlemesine işleyen) Saint-Fond'unki gibi bir sistem, ikinci doğa içinde verilmiş "bir B acısının" hangi koşullarda, olması gereken *ilk doğa içinde sonsuza yayılıp çoğalabileceğini* sorar. Sade'daki tekrarın ve sadist monotonluğun anlamı budur. Ama uygulamada, liberten, bütünsel kanıtlamasını, bu ikinci doğadan ödünç alınmış kısmi tümevarım süreçleriyle açıklamak zorunda kalır: Kısmi şiddetin hareketlerini hızlandırıp yoğunlaştırmaktan başka bir şey yapamaz. Hızlanma, kurbanların ve acılarının çoğaltılmasıyla olur. Yoğunlaşma ise, şiddetin, ilham ve coşkunun etkisiyle daldan dala sıçramamasını gerektirir, kendisinden beklenecek ve bizim her zaman ikinci doğaya sıkı sıkıya bağlı olmamıza sebep olacak hazlarla bile yönlendirilmemeyi, soğukkanlılıkla yürütülmeyi ve bizzat bu soğukluğun – yani kanıtlayan düşünce şeklindeki düşüncenin soğukluğu – sonucunda yoğunlaşmayı gerektirir. Sade'ın, pornocunun kınanan "coşkusu"nun karşısına koyduğu, libertenin ünlü *duygusuzluğu*, pornolojistin soğukkanlılığı budur işte. Coşku, Sade'ın tain da Rétif'te[iii] eleştirdiği şeydir; ve Sade (kendini kamuya aklarken her zaman söylediği gibi) en azından kötülüğü hoş ya da neşeli bir şeymiş gibi göstermemiş olduğunu söylemekte haksız değildir: O bunu duygusuz göstermiştir. Ve kuşkusuz bu duygu yitiminden yoğun bir haz doğar; ama en uç noktada, bu artık ikinci doğanın bir parçası olan bir Ben'in hazzı değildir (bu isterse cani bir doğanın bir parçasını oluşturan cani bir ben olsun), tersine ben'deki ve ben'in dışındaki doğayı yadsımanın ve Ben'in kendisini yadsımanın hazzıdır. Tek kelimeyle, bir kanıtlama hazzıdır.

[iii] Retifizmin, yani ayakkabı fetişinin adını aldığı romancı. *(ç.n.)*

Sadistin kanıtlamasını yürütmek için sahip olduğu araçlar dikkate alındığında, kanıtlama işlevinin betimleme işlevini kendine bağladığı, onu soğuk bir şekilde hızlandırıp yoğunlaştırdığı, ama kesinlikle onsuz edemediği görülür. Betimleme hem nitel hem de nicel olarak en ince ayrıntıları titizlikle aktarmalıdır. Bu kesinlik iki nokta ile ilişkilidir: Soğukkanlı libertenin kendine haz kaynağı haline getirdiği zalim edimler ve iğrenç edimlerle. "İçimizdeki, genelgeçer kurallara aykırı iki şey şimdiden dikkatini çekmiş bulunuyor," der *Justine*'de rahip Clément, "halkın büyük çoğunluğunun midesini bulandıran ve aşağılık hareketler olarak görülen şeylerin topluluğumuzun üyelerinden bazılarının yüreğini hoplatıyor olması seni şaşırtıyor ve aynı şekilde, sana göre ancak bir kıyımın simgesi olabilecek eylemlerin bizlerde cinsel iştahı kabartıyor olması seni hayrete düşürüyor..." Kanıtlama işlevi, bu iki şekilde; betimleme ve, hızlandırıcı ve yoğunlaştırıcı bir yineleme aracılığıyla en büyük etkiyi bırakabilir. O halde, müstehcen betimlemelerin varlığının Sade'daki olumsuz ve olumsuzlama anlayışının bütününde temellenmiş olduğu ortaya çıkar.

Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde*'de, yaşam dürtüleriyle ölüm dürtülerini, Eros ile Thanatos'u ayırır. Fakat bu ayrım ancak daha derin bir başka ayrımla anlaşılabilir: Bu da bizzat ölüm ya da yok etme dürtüleri ile ölüm *içgüdüsü* arasındaki ayrımdır. Zira ölüm ve yok etme dürtüleri bilinçdışında pekâlâ verili ya da görünür haldedir, ama bu her zaman yaşam dürtüleriyle olan karışımları içindedir. Eros ile kombinasyon *(combinaison)*, Thanatos'un "takdimi"nin koşulu gibidir. Öyle ki yok etme, yok etmedeki olumsuz, kendini zorunlu olarak, haz ilkesine tabi bir kurmanın ya da bir birleşmenin öteki yüzü gibi takdim eder. Freud işte bu anlamda bilinçdışında Yok'un (saf olumsuzlama) bulunmadığı kanısında olabilir, çünkü orada karşıtlar örtüşürler. Buna karşılık, ölüm içgüdüsünden bahsettiğimizde, Thanatos'u saf haliyle belirtmiş oluruz. Oysaki olduğu haliyle Thanatos, ruhsal hayatta, bilinçdışında bile *verili* olamaz: Freud'un, hayranlık uyandıran metinlerinde söylediği gibi, o esas itibarıyla sessizdir. Bununla birlikte, biz ondan bahsetmeliyiz. Ondan bahsetmeliyiz çünkü göreceğimiz gibi, o, ruhsal hayatın temeli olarak ve temelinden de

daha fazlası olarak tanımlanabilir. Ondan bahsetmeliyiz, zira her şey ona göre değişir, ama, diye belirtir Freud, bunu ancak ya kurgu yoluyla ya da mitsel bir şekilde yapabiliriz. Bunu belirtmek için, Fransızcada bu türden bir aşkınlığı çağrıştırabilecek ya da bu türden "aşkınsal" bir ilkeyi belirtebilecek tek sözcük olan içgüdü *(instinct)* sözcüğünü korumak durumundayız. [iv]

Ölüm ya da yok etme dürtüleriyle ölüm içgüdüsü arasındaki bu ayrım, iki doğanın ya da iki ögenin sadizme özgü ayrımını pekâlâ karşılar gibi görünmektedir. Sadist kahraman burada, ölüm içgüdüsünü (saf olumsuzlamayı) kanıtlama türlerine dayanarak düşünmeye girişmiş ve bunu da ancak, olumsuz ya da yok edici kısmi dürtülerin hareketini çoğaltarak ve yoğunlaştırarak yapabilecek biri olarak ortaya çıkmaktadır. O zaman soru artık şudur: Bu kurgusal sadist tarzdan başka bir "tarz" yok mudur?

Freud'da bir *yadsıma* (J. Lacan'ın çok önemli olduğunu gösterdiği *Verneinung*, *Verwerfung*, *Verleugnung*) sürecini çok çeşitli şekillerde içeren direnişlerin çözümlemesi bulunur. Genel bir yadsıma, bir olumsuzlamadan ve hatta kısmi bir yok etmeden çok daha yüzeyselmiş gibi görünebilir. Ama hiç de öyle değildir; burada bambaşka bir işlem söz konusudur. Yadsımayı belki de, olumsuzlamaya, hatta yok etmeye dayalı değil de, daha ziyade olanın sağlam temellenmişliğine itiraz etmeye, bize verili olanın ötesinde, verili olmayan yeni bir ufuk açmaya yarayacak bir tür askıya alma, yansızlaştırma başlatmaya dayalı bir işlemin çıkış noktası olarak anlamak gerekir. Freud'un başvurduğu en iyi örnek fetişizm örnegidir: Fetiş, dişil fallusun imgesi ya da ikamesidir, yani kadının penisinin olmadığını yadsımamızın bir yoludur. Fetişist, çocukken, yokluğun farkına varmadan önce, gördüğü son nesneyi (örneğin, ayak hizasından yukarı doğru bir bakış için ayakkabı) fetiş olarak seçecektir; ve bu nesneye, bu başlangıç noktasına dönüş, uyuşmazlık yaratan organın varlığını olması gereken halde sürdürmesine izin verecektir. O halde fetiş hiçbir şekilde bir simge değil, sabit ve

[iv] Almanca bir kavram olan *'Triebe'* Fransızcaya önceleri *'instinct'* (içgüdü) sözcüğüyle çevrilmekteyken, daha sonra bu karşılığın yerini *'pulsion'* (dürtü) terimi almıştır. *(ç.n.)*

dondurulmuş bir düzlem, durdurulmuş bir imge, hareketin can sıkıcı seyrini, bir keşfin sinir bozucu sonuçlarını baştan savmak için her zaman geri dönülecek bir fotograf oluşturacaktır: İnanılan şeyin hâlâ geçerli olduğu son anı temsil edecektir... Bu anlamda fetişizm ilk olarak yadsıma (hayır, kadın penisten yoksun değildir) şeklinde; ikinci olarak savunmacı bir yansızlaştırma (zira, bir olumsuzlamada olup bitenin aksine, gerçek durum hâlâ sürmektedir, ama bir şekilde askıya alınmış, yansızlaştırılmıştır); üçüncü olarak, korumacı, idealleştirici bir yansızlaştırma (zira, kendi açısından, dişil bir fallusa inanma, gerçek karşısında idealin haklarını ileri sürermiş gibi kendini dayatır, gerçeğin bilinmesinin ona verebileceği zararları daha sağlam bir biçimde geçersiz kılmak için, idealin içinde yansızlaşır ya da askıda kalır) şeklinde ortaya çıkar.

Böylece yadsıma ve askıya alma süreci olarak tanımlanmış olan fetişizm, esasen mazohizme aittir. Sadizme de ait olup olmadığı sorusu çok karmaşıktır. Şu kesindir ki, birçok sadist cinayete ritüeller eşlik eder, örneğin giysilerin, mücadele etmek dışında bir sebeple yırtılması. Ama fetişistin fetişine karşı sergileyeceği sado-mazohist bir ikircillikten söz etmekle hata edilir; bu şekilde kolay yoldan sadist mazohist bir kendilik edinilir. Çok farklı iki şiddeti birbiriyle karıştırmaya çok eğilimliyiz, yani fetiş karşısında mümkün olan bir şiddet ile fetişin yalnızca fetiş olarak seçimine ve fetiş haline getirilmesine yön veren bir başka şiddeti ("saç örgüsü kesenler"de olduğu gibi).[5] Her halükârda bize öyle geliyor ki, fetiş sadizme ancak ikincil bir şekilde ve biçim değiştirmiş olarak aittir.

---

[5] Bir saç örgüsünü kesmek, bu anlamda, hiçbir şekilde fetişe karşı bir düşmanlık içeriyor gibi görünmez; daha ziyade fetişin oluşmasının bir koşuludur (yalıtma, askıya alma). Tarihsel açıdan önemli bir psikiyatri sorununa işaret etmeden, saç örgüsü kesenlere anıştırma yapamayız. Krafft-Ebing'in Moll tarafından yeniden gözden geçirilen *Psychopathia sexualis*'i, alt başlıkta da belirtildiği gibi, hekimlerle hukukçuların kullanımında olan, en iğrenç sapkınlık örneklerinin büyük bir derlemesidir. Saldırılar ve suçlar, hayvanlarla kurulan cinsel ilişkiler, karın deşmeler, ölüsevicilikler anlatılır, ama bir tutku ya da değer yargısı olmaksızın, zorunlu bilimsel soğukkanlılıkla. Sayfa 830'daki 396 numaralı gözleme gelindiğinde, ton değişir: "Tehlikeli bir saç örgüsü fetişisti Berlin'e korku salıyordu..." Ve yorum: "Bu insanlar o kadar tehlikelidir ki, olası iyileşmelerine kadar, onları kesinlikle kalıcı şekilde bir yere tıkmak gerekir. Sınırsız bir merhameti kesinlikle hak etmezler..., bir genç kızın bu şekilde güzel saçlarından mahrum kaldığı bir ailede

Bu şu anlama gelir; fetiş bambaşka bir bağlama, olumsuz ile olumsuzlamanın bağlamına geçmek ve sadist yoğunlaşmaya hizmet etmek için, tek özsel ilişkisi olan yadsıma ve askıya almayla ilişkisini koparması ölçüsünde ikincil ve biçim değiştirmiş bir halde sadizme dahil olur.

Buna karşılık, ilk anlamıyla fetişizm olmadan mazohizm de olmaz. Masoch'un, idealizmini ya da "şehvetüstücülüğünü" tanımlama şekli ilk bakışta bayağı görünür: Söz konusu olan, der *Boşanmış Kadın*'da, mükemmel dünyaya inanmak değil, tersine, "kanat takarak" düşlerde bu dünyadan kaçmaktır. O halde söz konusu olan, dünyayı olumsuzlamak ya da yıkmak değildir, fakat bunu idealleştirmek de değildir; söz konusu olan, kendisi de fantasmanın içinde asılı kalmış bir ideale açılmak için, dünyayı yadsımak, yadsıyarak onu askıya almaktır. Saf bir ideal temeli görünür hale getirmek için, gerçeğin sağlam temellenmişliğine itiraz edilir: Böyle bir işlem, mazohizmin tüzel ruhuna tamamen uygundur. Bu sürecin, özü itibarıyla fetişizme doğru gitmesi şaşırtıcı değildir. Masoch ile kahramanlarının başlıca fetişleri kürkler, ayakkabılar, elbette kamçı, *Venüs*'teki kadınlara, değişik kılıklar takınanlara giydirmeyi sevdiği tuhaf maskelerdir. *Boşanmış Kadın*'ın yukarıda sözünü ettiğimiz sahnesinde, fetişin iki boyutunun ve bunlara tekabül edecek şekilde iki askıya alışın ortaya çıktığı görülür: Öznenin bir yanı gerçekliği bilir, ama bu bilgiyi askıya alırken, öteki yanı ideale asılır. Bilimsel gözlem arzusu, bunun sonrasında mistik temaşa. Dahası, mazohist yadsıma süreci o kadar ileri gider ki, doğrudan cinsel hazza yönelir: Mümkün olduğunca geciktirilen haz, mazohistin, kendini "cinsiyetsiz yeni insan" ile özdeşleştirebilmek için haz duyduğu anda bile, bunun gerçek olduğunu yadsımasını mümkün kılan bir yadsımaya uğrar.

---

neden oldukları büyük acıyı düşündüğümde, böyle insanların sonsuza kadar bir tımarhanede tutulmamalarını anlamam kesinlikle mümkün değil... Yeni ceza yasasının bu konuda ilerleme kaydedeceğini umalım." Aslında önemsiz ve zararsız olan bir sapkınlık karşısındaki böyle bir öfke patlaması, yazarın, onu olağan bilimsel yönteminden döndüren güçlü kişisel motivasyonlarla hareket ettiğine inanmaya zorluyor. O halde, 396 numaralı gözlem düzeyinde, psikiyatrın sinirlerinin bozulduğu sonucuna varılmalı; bu herkes için bir ders olmalıdır.

Masoch'un romanlarında her şey, doruk noktasına askıdayken ulaşır. Romanda askıya alma sanatını, romanın saf haldeki tek etkinliği olarak başlatanın Masoch olduğunu söylemek abartılı bir tespit olmaz: Bu yalnızca mazohist işkence ve ıstırap ayinleri gerçek fiziksel asılmalar (kahraman koşulmuş, çarmıha gerilmiş, asılmıştır) içerdiği için böyle değildir. İşkenceci-kadın, kendisini bir heykel, bir portre ya da bir fotograf ile özdeşleştirecek şekilde donmuş pozlar verdiği için de böyledir. Kırbacı vurma ya da kürklerini hafifçe aralama hareketlerini askıya aldığı için de. Pozunu sabitleyen bir aynadan yansıdığı için de. Bu "fotografik" sahnelerin, yansımış ve sabitlenmiş bu imgelerin, ikili bir bakış açısından, genel olarak mazohizmin ve özel olarak Masoch'un sanatının açısından çok büyük öneme sahip olduklarını göreceğiz. Bunlar, Masoch'un romana getirdiği yaratıcı katkılardan birini oluşturur. Ayrıca, Masoch'ta aynı sahnelerin farklı planlarda yinelenmesi, donmuş bir şelaleye benzer bir şekilde ortaya çıkar: Tıpkı *Venüs*'te işkenceci-kadının büyük sahnesinin rüyada görülmesi, oynanması, ciddi bir şekilde eyleme geçirilmesi, çeşitli kişilerce yeniden başlatılması ve başka bir yöne kaydırılması gibi. Masoch'taki estetik ve dramatik askıya alınmışlık, Sade'da ortaya çıktığı şekliyle mekanik ve yığınlanmaya yönelik bir yinelemeye karşıttır. Ve askı sanatının aslında her zaman kurbanın tarafına geçmemizi sağladığı, bizi kurbanla özdeşleşmeye ittiği fark edilecektir, oysaki yinelemedeki yığılma ve acelecilik bizi daha ziyade işkencecilerin tarafına geçmeye, sadist işkenceciyle özdeşleşmeye iter. O halde tekrar, anlamını sadist hızlanma ve yoğunlaşmadan ya da mazohist "donma" ve askıya alınmışlıktan almasına göre, sadizmde ve mazohizmde tamamen farklı iki biçime sahiptir.

Bu, Masoch'ta müstehcen betimlemelerin bulunmamasını açıklamaya yeter. Betimleme işlevi varlığını korur, ama her müstehcenlik yadsınmış ve askıya alınmış halde bulunur, tüm betimlemeler nesnenin kendisinden fetişe, nesnenin bir kısmından bir başka kısmına, öznenin bir kısmından yine bir başka kısmına doğru yer değiştirmiş gibidir. Yalnızca, tıpkı çok ağır bir parfüm gibi havada asılıp kalmış ve tüm yer değiştirmelere direnen, boğucu, tuhaf bir atmosfer varlığını korur. Sade'ın aksine

Masoch'la ilgili olarak, bu kadar ağırbaşlılıkla hiç bu kadar ileri gidilmemiş olduğunu söylemek gerekir. Masoch'un romanesk yaratısının diğer yönü de budur işte, bir atmosfer romanı, bir telkin sanatı olması. Sade'ın dekorları, şatoları, ışığın ve gölgenin, şatolarda oturan zalim kişilerin hareketlerini hızlandıran hoyrat yasalarının etkisindedir. Ama Masoch'un dekorları, onları kaplayan ağır örtüler, eşyaların durduğu en mahrem alanlar, yatak odaları ve giysi dolapları, yalnızca askıya alınmış hareketler ile ıstırapların öne çıktığı açık-koyu tonların hüküm sürmesini sağlar. Masoch'ta ve Sade'da, tamamen farklı iki dil olduğu gibi, iki ayrı sanat vardır. Bu birincil farklılıkları özetlemeye çalışalım: Sade'ın yapıtında, buyurgan sözcükler ve betimlemeler daha yüksek bir kanıtlama işlevine doğru aşılır; bu kanıtlama işlevi, aktif süreç olarak olumsuzun bütününe ve saf aklın *İdesi* olarak olumsuzlamanın bütününe dayanır; betimlemeyi muhafaza edip hızlandırma yoluyla bunu müstehcenlikle doldurarak iş görür. Buyurgan sözcükler ve betimlemeler Masoch'un yapıtında da daha yüksek bir işleve doğru aşılır; mitsel ya da diyalektik bu işlev, tepki gösterme süreci olarak yadsımanın bütününe ve saf imgelemin *İdeali* şeklindeki askıya almanın bütününe dayanır; öyle ki, betimlemeler varlığını korur, ama yer değiştirmiş, dondurulmuş, üstü kapalı olarak kışkırtıcı ve ağırbaşlı bir halde. Sadizmle mazohizmin temel ayrımı, *karşı karşıya getirilen iki süreçte, bir yandan olumsuzun ve olumsuzlamanın süreci, öte yandan yadsıma ve askıya almanın sürecinde* ortaya çıkar. İlki; hiçbir zaman verili olamayacak haldeki ölüm içgüdüsünü sezmenin kurgusal ve analitik yolunu temsil ediyorsa, ikincisi bambaşka bir yolu temsil eder; imgeye dayalı mitsel ve diyalektik bir yolu.

Sade ile Masoch birbirini nereye kadar bütünler?

Dünya zaten adlandırılmış olduğu için, edebiyat dünyayı adlandırmak konusunda Sade ve Masoch'tan yararlanmamıştır, ama onlar aracılığıyla, dünyanın şiddetini ve aşırılığını biraraya getirerek, bunun bir tür ikizini adlandırmak konusunda yararlanmıştır. Bir uyarılmadaki aşırılığın, bir şekilde erotik bir nitelik kazandığı

söylenir. Erotizmin, dünyaya ayna tutma, onun aşırılıklarını yansıtma, şiddetini açığa çıkarma yeteneği bundan kaynaklanır, erotizm bunları duyusal zevklerin hizmetine soktuğu ölçüde "tinselleştirdiğini" iddia eder (Sade, *Yatak Odasında Felsefe*'de, iki tür kötülük ayırt eder, biri aptalca ve dünyada yaygınca görülen, diğeri şehvanileştirilmekle yetkinleştirilmiş, üzerine düşünülmüş, "zekice" bir hale getirilmiş kötülük). Ve bu edebiyatın sözcükleri de, dilin içinde, dilin duyusal zevklere doğrudan doğruya tesir edebilecek bir tür ikizini oluşturur. Kökenlerinden 89 Devrimine kadar, doğanın ve tarihin bütün hareketini yansıttığı varsayılan Sade'ın dünyası, elbette sapkın bir ikizdir. Sade'ın, insanların yaşadığı bölgelerden uzakta, duvarlarla çevrilmiş şatolarının en ücra köşelerindeki kahramanları, dünyayı yeniden kurduklarını ve "yüreğin tarihini" yeniden yazdıklarını ileri sürerler. Doğaya ve âdetlere başvururlar; duyulur hakikati ya da tam anlamıyla şehvani amaçlılığı ortaya dökmek için, doğanın ve âdetlerin her yerdeki, Afrika'daki, Asya'daki, Antikçağ'daki tüm güçlerini biraraya getirirler. İronik bir biçimde, Fransızların "cumhuriyetçi" olmak için şu an hâlâ gösteremediği çabayı gösterecek kadar ileri giderler.

Masoch'ta da aynı ihtiras vardır: Bütün doğa ve bütün tarih, kökenlerinden Avusturya İmparatorluğu'nda yaşanan 48 Devrimlerine kadar, sapkın ikizde yansımalıdır. "Çağlar boyunca zalim aşk..." Avusturya İmparatorluğu'nun azınlıkları, âdetler ve yazgılar açısından Masoch için bitmez tükenmez bir kaynaktır (yapıtının en büyük kısmını oluşturan Galiçya, Macaristan, Polonya, Yahudi, Prusya öyküleri bununla ilişkilidir). Masoch, *Kabil'in Mirası* genel başlığı altında, "bütünsel" bir yapıt, insanlığın doğal tarihini temsil eden, altı büyük izlek içeren bir öyküler döngüsü tasarlamıştı: aşk, mülkiyet, para, devlet, savaş ve ölüm. Bu güçlerin her biri, dolaysızca duyulur zalimliğine teslim edilmeliydi ve Kabil'in göstergesi altında, Kabil'in aynasında, büyük prenslerin, generallerin ve diplomatların, nasıl zindanı ve daragacını katiller kadar hak ettikleri görülmeliydi. [6] Ve Masoch, kafasında,

[6] Kardeşi Charles'a yazılmış (Wanda tarafından alıntılanan) 8 Ocak 1869 tarihli mektup.

48 Devrimlerini zafere götürmek ve Panslavizmi tek bir bütün haline getirmek için Slavlarda eksik olan şeyi, esaslı bir despotu, ürkütücü bir çariçeyi kuruyordu... Slavlar, devrimci olmak istiyorsanız son bir çaba daha.

Sade ile Masoch'un suç ortaklığı, birbirlerini bütünlemeleri nereye kadar gider? Sado-mazohist kendiliği Freud icat etmemiştir, bu Krafft-Ebing'te, Havelock Ellis'te, Féré'de de bulunur. Acı vermenin hazzıyla acıya maruz kalmanın hazzı arasında tuhaf bir ilişki olduğunu, anı yazarlarının ya da hekimlerin hepsi sezmiştir. Dahası, sadizm ile mazohizmin "karşılaşması", birbirlerine yaptıkları çağrı, Masoch'un yapıtında olduğu kadar Sade'ın yapıtında da neredeyse açıkça yazılmıştır. Sade'ın karakterlerinde bir tür mazohizm vardır: *Sodom'un Yüz Yirmi Günü*'nde, libertenlerin kendilerini maruz bıraktıkları işkenceler ve aşağılanmalar etraflıca anlatılır. Sadist, kırbaçlanmayı da kırbaçlamaktan daha az seviyor değildir; Saint-Fond, *Juliette*'te, kamçılamakla görevlendirdiği adamları kendi üzerine salar; ve Borghèse haykırır: "Düştüğüm yanılgıların beni, en aşağı düzeyde yaratıklara benzetecek şekilde, terk edilmişliğinin o yaratığı götürdüğü sona sürüklemesini isterdim, idam sehpası bile benim için zevklerin tahtı olacaktır." Buna karşılık, mazohizmde de bir tür sadizm vardır: *Venüs*'ün kahramanı Severin yaşadığı işkencelerden sonra iyileştiğini söyler, kadınları kırbaçlayıp onlara kötü muamele eder, "örs" yerine "çekiç" olmayı tercih eder.

Ama her iki durumda da, tersine dönüşün girişimin sonunda ortaya çıkması dikkat çekicidir. Severin'in sadizmi bir sona ermedir: Mazohist kahraman âdeta, cezasını çekmekle ve bir ceza çekme ihtiyacını karşılamış olmakla, sonunda kendinde, cezaların ona yasakladığını varsaydığı şeyi yapma hakkı bulur. Istırap ve cezalar önceden çekildiğinde, engellemeleri gereken kötülüğün yapılmasını mümkün kılarlar. Sadist kahramanın "mazohizmi" ise, sadist uygulamaların sonunda, onların en uç noktadaki sınırı ve onları taçlandıran görkemli alçaklığın onaylanması olarak ortaya çıkar. Liberten, başkalarına yaptığının kendisine yapılmasından kaçınmaz. Maruz bırakıldığı acılar nihai hazlardır ve bunun nedeni bu acıların ceza çekme ihtiyacını karşılayacak ya da bir suçluluk

duygusunu giderecek olması değil, tersine, başkasına aktarılamayacak bir güçle destekleyerek, ona üstün bir kesinlik sağlamasıdır. Liberten, hakaret ve aşağılanmanın verdiği acılar içindeyken cezasını çekmez, "böyle bir muamele görmeyi hak edecek kadar ileri gitmiş olduğunu düşünerek kendi içinde doyuma ulaşır," der Sade. Maurice Blanchot, böyle bir had safhasının tüm sonuçlarını açığa çıkarmıştır: "Bu nedenle, betimlemelerdeki benzerliğe rağmen, mazohizmin isim babalığını Sacher-Masoch'a, sadizminkini Sade'a bırakmak yerinde olacaktır. Sade'ın kahramanlarının, alçalmaktan aldıkları haz asla efendi olmalarının önüne geçmez ve alçaklık onları daha da yükseğe çıkarır; utanç, vicdan azabı, cezadan alınan zevk adı verilen tüm bu hisler onlara yabancıdır." [7]

O halde sadizm ile mazohizm arasındaki genel bir tersine dönüşten söz etmek güç görünmektedir. Burada daha ziyade paradoksal bir çifte üretim vardır: mazohizmin sonunda belirli bir sadizmin mizahi üretimi, sadizmin sonunda belirli bir mazohizmin ironik üretimi. Ama mazohistin sadizminin Sade'ınki olduğu ve sadistin mazohizminin Masoch'unki olduğu oldukça şüphelidir. Mazohizmdeki sadizm ceza çekme yoluyla olur; sadizmdeki mazohizm ise ceza çekmeme koşuluyla olur. Sado-mazohizmin aceleyle ileri sürülmüş birliği, gerçek bir semptomatolojinin gereklerini karşılamayan, üstünkörü bir sendrom olabilir. Sado-mazohizm, daha önce sözünü ettiğimiz, şu yalnızca görünüşte tutarlı olan, aslında birbirini dışarıda tutan klinik tablolarda ayrılması gereken bozukluklara dahil değil midir? Bir semptom sorununa çözüm getirip onu geride bırakmak sanıldığından daha zordur. Çok çeşitli semptomları keyfî olarak karıştırıp birleştiren bir sendromu ayrıştırmak için sorunun sıfırdan başlayarak yeniden ele alınması gerektiği olur. İşte bu yüzden, Masoch'un, bu sahte-birliği ayrıştırmaya yönelik her türde nedeni ve önseziyi getirmiş olan, Sade'ın kendisinden bile daha ileri düzeydeki büyük bir klinikçi olup olmadığını sormuştuk.

---

[7] Maurice Blanchot, *Lautréamont et Sade*, Minuit, "Arguments" dizisi, 1963, s. 30.

Sadizmle mazohizmin birliğine inanmanın temelinde öncelikle esef verici yanlış anlamalar ve kolaya kaçmalar yok mudur? Zira bir sadist ile bir mazohistin birbirini bulması gerektiği çok açıkmış gibi gelebilir. Birinin acı çekmekten, öbürünün de acı çektirmekten haz alması öyle bir bütünlenme yaratır gibi görünür ki, bu ikisinin birbirini bulmasının gerçekleşmediği durumlara ziyan olmuş gözüyle bakılır. Bir sadist ile bir mazohistin biraradalığını anlatan gülünç bir hikâye vardır. Mazohist: "Canımı acıt." Sadist: "Olmaz." Öteki gülünç hikâyelere göre bu özellikle aptalcadır: Yalnızca imkânsız olduğu için değil, sapkınlıklar dünyasını değerlendirirken saçma sapan bir iddiada bulunduğu için de. Kaldı ki bir yandan da imkânsızdır. Gerçek bir sadist, mazohist bir kurbana asla katlanamayacaktır. (*Justine*'de, rahiplerin kurbanlarından biri şunu kesinleştirir: "Suçlarının gözyaşlarına mal olduğundan emin olmak istiyorlar, kendini onlara gönüllü olarak veren bir kızı geri çevireceklerdir.") Aynı şekilde mazohist de gerçekten sadist bir işkenceciye katlanamayacaktır. İşkenceci-kadının kuşkusuz, belirli bir doğasının olması gerekir; ama bu "doğayı" o oluşturmalı, eğitmeli, en gizli planına uyarak işkencecisini kendisi ikna etmelidir, bütün bunlar işkencecinin bir sadist olması durumunda suya düşecektir. Wanda Sacher-Masoch, Sacher-Masoch'un, sadist bir kadın arkadaşlarına karşı özel bir beğeni göstermemesine şaşırmakta haksızdır; öte yandan, eleştirmenler de, Wanda'nın biraz kurnaz biraz beceriksizce, kendisiyle ilgili üstü kapalı olarak masum bir görüntü çizerken yalan söylediğinden kuşkulanmakta haksızdır. Kuşkusuz, mazohist durumun bütününde rol alan sadist kişiler vardır. Masoch'un romanları, ileride göreceğimiz gibi, bunun sayısız örneğini sunar. Ama bu rol hiçbir zaman doğrudan değildir ve ancak kendisinden önce varolan bir durumun bütünü içinde bulunabilir. İşkenceci-kadın, iki girişimin bağdaşmazlığını hissedermişçesine, kendisine yardım etmeyi öneren sadist kişiden uzak durur. *Ruh Avcısı Kadın*'da, kadın kahraman Dragomira, onun da sadist ve zalim olduğunu sanan zalim kont Boguslav Soltyk'e bunu pek güzel ifade eder: "Siz zalimliğinizden acı çektiriyorsunuz, oysa ben Tanrı adına, merhamet göstermeden, ama kin de duymadan eziyet edip öldürüyorum."

Doğrusu, apaçık ortada olan bu durumu gözden kaçırmaya çok eğilimliyiz: Mazohizmdeki işkenceci-kadının sadist olamamasının nedeni tam olarak, mazohizmin *içinde* bulunmasıdır, mazohist durumun tamamlayan bir parçası, mazohist fantasmanın gerçekleşmiş ögesi olmasıdır: O mazohizme aittir. Kurbanıyla aynı zevkleri duyacak olması anlamında değil, sadistte asla bulunamayacak ve mazohizmin bir ikizi ya da yansıması gibi bir "sadizme" sahip olması nedeniyle. Aynı şey sadizm için de söylenecektir: Kurbanın mazohist olmamasının nedeni yalnızca, kadının haz duyması durumunda libertenin buna kızacak olması değil, sadistin kurbanının bütünüyle sadizme ait olması, durumun tamamlayan bir parçası olması ve tuhaf bir şekilde sadist işkencecinin ikizi olarak ortaya çıkmasıdır (Sade'da bunun kanıtı, ahlaksız ile erdemlinin, yani Juliette ile Justine'in kardeş olduğu, birbirine ayna görevi gören iki büyük kitaptır). Sadizm ile mazohizmin karıştırılması şu anlama gelir; iki kendiliği soyutlamakla işe başlanmıştır, bu hem sadisti kendi dünyasından bağımsız olarak, hem de mazohisti kendi dünyasından bağımsız olarak ele almak demektir, ve hemencecik, bu iki soyutlamanın, *Umwelt*'lerinden,[*] etlerinden ve kanlarından koparılması halinde birbirine uyacak bir düzene girecekleri sonucuna varılır.

Ne sadistin kurbanının kendisinin de sadist olduğunu ne de mazohistin "kadın" işkencecisinin kendisinin de mazohist olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, Krafft-Ebing'in hâlâ geçerli sayılan alternatifini de reddetmeliyiz: Yani, "kadın" işkencecinin ya gerçek bir sadist olduğunu ya da öyleymiş gibi davrandığını. Biz işkenceci-kadının bütünüyle mazohizme ait olduğunu, kuşkusuz mazohist bir kişi olmadığını, ama mazohizmin saf bir ögesi olduğunu söylüyoruz. Bir sapkınlıkta özne (kişi) ile ögeyi (öz) ayırt ederek, bir kişinin kendi öznel yazgısından nasıl kaçtığını, ama bunun yalnızca kısmi bir kaçış olduğunu, zevk aldığı durumun bir ögesi rolünü oynamakla öznel yazgısından kısmen kurtulduğunu anlayabiliriz. İşkenceci-kadın, bu durumun içindeki "mazohistleştiriciyi" *(masochisant)* oynayarak kendi mazohizminden kaçıp kurtulur.

[*] Çevre, çevreleyen dünya. *(ç.n.)*

Hata, onun sadist olduğunu, hatta sadisti oynadığını sanmaktır. Hata, mazohist kişinin, mutlu bir tesadüf eseri sadist bir kişiyle karşılaştığını sanmaktır. Bir sapkınlığın her kişisi, başka bir sapkınlığın bir kişisine değil, ancak aynı sapkınlığın "öğesine" ihtiyaç duyar. Ne zaman mazohizmin çerçevesi içinde bir işkenceci-kadın tipini gözlemlesek, her seferinde, onun aslında ne gerçek sadist ne de sahte sadist olduğunu fark ederiz, buradaki bambaşka bir şeydir, mazohizmin öznelliğini gerçekleştirmeden, özü bakımından mazohizme ait olan, "acı çektirme" öğesine yalnızca mazohist bir perspektifte cisim kazandıran bir şeydir. Masoch'un kahramanlarının ve kendisinin, bulunması güç, belirli bir kadın "doğasını" arayışı bundan kaynaklanır: Mazohist-öznenin, kendi öznel mazohizmini inkâr eden bir kadın doğasında gerçekleşen, belirli bir mazohizm "özüne" ihtiyacı vardır; kesinlikle başka bir sadist özneye değil.

Kuşkusuz, sado-mazohizmden söz edildiğinde, kişiler arasındaki bir dış karşılaşmaya anıştırma yapılmış değildir yalnızca. Böyle olmakla birlikte, bilinçdışında salınan bir "espri" sıfatıyla da olsa, bu dış karşılaşma izleğinin aktif olmaya devam etmesi de mümkündür. Sado-mazohizm fikrini Freud yeniden ele aldığında, bunu nasıl geliştirmiş ve yenilemiştir? İlk argüman, aynı kişinin içinde, içgüdüler ile dürtüler arasındaki bir *iç karşılaşmadır*. "Cinsel ilişkilerde, acı vermekten haz duyan, duyabilecek olduğu acıdan da zevk alabilir. Bir sadist her zaman aynı zamanda bir mazohisttir ve bu durum, sapkınlığın aktif yanının ya da pasif yanının baskın çıkmasını ve öne çıkan cinsel etkinliğin karakterini oluşturmasını engellemez." [8] İkinci argüman, bir *deneyim özdeşliğidir:* Sadistin, sadist olarak, acı çektirmekten haz duyabilmesinin tek nedeni, ilkin, kendi maruz kaldığı acılar ile haz arasında bir bağın yaşanmış deneyimini edinmiş olmasıdır. Bu argüman, Freud'un bunu, sadizmin mazohizmden önce geldiği şeklindeki ilk savının perspektifinde öne sürmüş olması bakımından ilginçtir. Ama Freud, iki sadizm türünü ayırt eder: Biri yalnızca zafer peşinde

[8] Freud, *Trois Essais sur la sexualité*, Fr. çev. NRF, "Idées" dizisi, s. 46 [*Cinsellik Üzerine*, Emre Kapkın (çev.), Payel Yayınları, İstanbul, 2006].

koşan sırf saldırganlıktan gelen bir sadizm; öbürü ise, başkasının acısının peşindeki, hedonist bir sadizm. Mazohistin deneyimi, yani kendi acısı ile aldığı haz arasında yaşadığı bağ bu ikisinin arasında yer alır: Sadist, kendi acısı ile aldığı haz arasında bir bağ olduğunu önceden "mazohistçe" duymadığı takdirde, başkasının acısından haz alma fikrine asla sahip olmayacaktır.[9] Öyle ki, Freud'un ilk şeması göründüğünden daha karmaşık bir yapıyı saklar ve şu sırayı ortaya koyar: Saldırganlık sadizmi – kendine karşı dönüş – mazohist deneyim – hedonist sadizm (yansıtma ve gerileme yoluyla). Şunu fark ederiz ki, deneyimlerdeki bu özdeşlik argümanı daha önce Sade'ın libertenleri tarafından ileri sürülmüştür ve onlar da böylelikle sado-mazohizmin sözümona birliği fikrine katkıda bulunmuşlardır. Libertenin de, "sinir akışkanındaki" bir uyarılmaya bağlı olarak canının acıdığını açıklamak Noirceuil'e düşer: Bu kadar yetenekli bir insanın, "zevkine hizmet eden nesneyi kendi etkilendiği yolları kullanarak heyecanlandırmayı akıl etmesinde" şaşılacak ne vardır?

Üçüncü argüman *dönüşümcüdür:* Cinsel dürtülerin, amaçlarında olduğu kadar nesnelerinde de, birbirlerinin içine geçmeye ya da doğrudan doğruya birbirine dönüşmeye muktedir olduklarını göstermek üzerine kuruludur (kendi karşıtına dönüş, kendine karşı dönüş...). Burada da, Freud'un dönüşümcülük karşısında, genellikle son derece ihtiyatlı bir tavır takınması çok ilginçtir. Bir yandan, evrim geçiren bir eğilimin varlığına inanmaz; öte yandan, dürtüler kuramında her zaman koruyacağı düalizm, asla bir dürtü grubuyla diğeri arasında gerçekleşmeyen dönüşümlerin imkânını özellikle sınırlar. Şu halde Freud, *Ben ve İd*'de, aşkın nefrete ve nefretin aşka doğrudan dönüşümü varsayımını, bu kertelerin niteliksel olarak ayrı dürtülere (Eros ve Thanatos) bağımlı olmasından dolayı açıkça reddeder. Zaten Freud, Darwin'den çok Geoffroy Saint-Hilaire'e yakındır. "Sapkın olunmaz, sapkın kalınır" tipindeki ifadeler, Geoffroy'nın hilkat garibelerine ilişkin

---

[9] Freud, "Les Pulsions et leurs destins" (1915), Fr. çev. *Métapsychologie* içinde, NRF, s. 46 [*Metapsikoloji*, Emre Kapkın ve Ayşen Teksen Kapkın (çev.), Payel Yayınları, İstanbul, 2002].

ifadelerinden kopyalanmıştır; ve iki büyük kavram, saplantı ve gerileme doğrudan Geoffroy'nın teratolojisinden gelir ("gelişimin durması" ve "geriye doğru gidiş"). Şu halde, Geoffroy'nın bakış açısı doğrudan dönüşüm şeklindeki her evrimi dışlar: Yalnızca, varlıkların er ya da geç durdukları ve daha az ya da daha çok derin bir biçimde geriledikleri bir mümkün tipler ve biçimler hiyerarşisi vardır. Freud'da da aynı şey geçerlidir: İki dürtü cinsinin kombinasyonları, bireylerin bu düzene göre er ya da geç durdukları ve az ya da çok geriledikleri bütün bir figürler hiyerarşisini temsil ederler. Buradan çıkan en dikkate değer şey, Freud'un başka yerde, nevrotik oluşumlar ile kültürel oluşumlar alanında kendini yoksun bıraktığı bütün bir çokbiçimcilik ile, evrim ve doğrudan dönüşüm imkânlarını, sapkınlıklar konusunda kendine tanır gibi görünmesidir.

Bu demektir ki, Freud'un argümanları arasında sado-mazohist bir birlik izlegi problem oluşturur. Kısmi dürtü mefhumu bile bu bakımdan tehlikelidir, çünkü cinsel davranış tiplerinin kendine özgülüğünü unutturma eğilimindedir. Bir öznenin açığa çıkan bütün enerjisinin, şu ya da bu sapkınlık girişimi içinde harekete geçmiş olarak bulunduğunu unutuyoruz. Sadist ve mazohist, belki de her biri, kendine yeten ve eksiksiz bir drama oynar, farklı kişiler kullanır, ne içten ne de dıştan iletişim kurmalarını sağlayabilecek hiçbir şey yoktur. İyi kötü iletişim kuran bir tek normaldir. Sapkınlıklar düzeyinde, oluşumları, somut ve özgül ifadeleri; bir ifadeden diğerine geçirecek, ortak bir libidinal madde gibi olan, soyut bir "şablon" ile karıştırmak hatalıdır. Aynı kişinin, çektirdiği ve maruz kaldığı acılardan haz duymasının bir olgu olduğu söylenir. Dahası, acı çektirmeyi seven insanın, kendisinin en derininde kendi acısıyla haz arasındaki bağı duyumsamasının bir olgu olduğu söylenir. Sorun, bu "olguların" soyutlama olup olmadığıdır. Haz-acı bağı, kurulduğu somut biçimsel koşullardan soyutlanır. Haz-acı karışımı, sadizmle mazohizmde ortak olan, bir tür yansız madde olarak ele alınır. Hatta daha da özel bir bağ, hem sadist hem de mazohist tarafından, iki durumda da *kaynaklandığı* somut biçimlerden bağımsız olarak, özdeş şekilde, eşit olarak yaşandığı varsayılan, "kendi acısı-haz" arasındaki bir bağ da bir kenara ayrılır.

Tüm evrimleri ve dönüşümleri önceden doğrulayan ortak bir "madde"den bu şekilde yola çıkmak da, soyutlama yoluyla olmaz mı? Sadistin de maruz kaldığı acılardan haz duyduğu doğruysa ve bununla ilgili hiçbir şüphe yoksa, o halde o da mazohistle aynı şekilde mi haz duyar? Ve mazohist de verdiği acılardan haz duyuyorsa, bu, sadist bir tarzda alınan bir haz mıdır? Hep sendrom problemine dönüyoruz: İndirgenemez bozukluklar için ortak bir addan başka bir şey olmayan sendromlar vardır. Biyoloji alanında, bir evrim çizgisinin varlığını ileri sürmeden önce ne kadar fazla önlem almamız gerektiğini öğreniyoruz. Bir organlar *analojisi* zorunlu olarak birinden diğerine geçişi içerecek değildir; ve yaklaşık olarak devamlılık gösteren, ama indirgenemez, heterojen oluşumlar içeren sonuçları tek bir çizgi üzerinde sıralayarak "evrimcilik" yapmak can sıkıcıdır. Örneğin bir göz, tamamen farklı mekanizmaların analog sonucu olarak, birbirinden ayrılan dizilerin sonucunda, birçok bağımsız şekilde meydana gelmiş olabilir. Sadizm ile mazohizm için ve onlarda ortak olduğu varsayılan organ olarak haz-acı kompleksi için de aynı şey geçerli değil midir? Sadizm ile mazohizm, karşılaşmaları yalnızca analojiden kaynaklanmaz mı, süreçleri ve oluşumları ise tamamen farklı değil midir – ortak organları, "gözleri" şaşı değil midir?

Masoch ve üç kadın

Masoch'un kadın kahramanlarının ortak noktası, şefkatli ya da naif oldukları zamanlarda bile, etli budu ve kaslı vücutlara, kibirli bir karaktere, buyurgan bir iradeye, belli bir zalimliğe sahip olmalarıdır. Doğulu kurtizan, korkunç çariçe, Macar ya da Polonyalı devrimci, metres-hizmetçi, Sarmat[11] köylüsü, soğuk mistik, iyi aile kızı gibi karakterler bu aynı temeli paylaşır. "İster prenses ister köylü olsun, ister kakım kürkü ister kuzu postundan manto giysin, her haliyle erkeği kendi kölesi haline getiren bu

[11] M.Ö. 6. yüzyıla kadar varlığını korumuş, İran kökenli bir halk. Anaerkil düzende yaşar, kızlar da erkeklerle birlikte savaşa katılırlarmış. *(ç.n.)*

kürklü ve kırbaçlı kadın, hem benim yarattığım kahramanımı hem de gerçek Sarmat kadınıdır..." [10] Ama görünüşteki bu tekdüzeliğin altında, Masoch'un çok farklı şekillerde işlediği üç tip ortaya çıkar.

İlk tip, düzensizlik yaratan, pagan kadın, Yunan kadını, Antik Yunan'daki hetaira[vii] ya da Afrodit'tir. Kendi deyişiyle, o aşk ve güzellik için, anlık olarak yaşamaktadır. Şehvani biri olduğundan, ona hoş görüneni sever ve sevdiğine kendini verir. Kadının bağımlılığa gelememesi fikrini ve aşk ilişkilerinin kısalığını kendi özellikleri olarak gösterir. Kadın-erkek eşitliğinden yararlanır: Hermafrodittir. Ama onda üstün gelen dişi ilke Afrodit'tir, tıpkı Lidya kraliçesi Omphale'nin Herkül'ü kadınsılaştırıp ona entari giydirmesi gibi. Zira eşitliği yalnızca, egemenliğin kendi tarafına geçtiği bu kritik nokta olarak kavrar: "Kadın erkeğe eşit olduğunda, erkek titrer." Modern bir kadın olduğundan, evlilikteki, ahlakın içindeki, kilise ve devletin içindeki erkek icatlarını ifşa ederek bunların yok edilmesi gerektiğini savunur. *Venüs*'ün başlarından itibaren, bir rüyada ortaya çıkıveren odur. *Boşanmış Kadın*'ın başında, uzun bir iman söylevi çeken odur. *Denizkızı*'nda Zenobia[viii] olarak ortaya çıkar, "hükümran ve koket" bir kadın olarak, evin kadınlarına, hükmetme arzusu esinleyerek, babayı köleleştirerek, tuhaf bir vaftiz töreninde evin oğlunun saçlarını kesip herkesi olduğundan başka kılıklara sokarak ataerkil bir aileyi tepetaklak eder.

Diğer uçta yer alan üçüncü tip, sadist kadındır. Acı çektirmeyi, işkence etmeyi sever. Ama her zaman, bizzat kurban haline gelme tehlikesiyle karşı karşıya kalarak, bir erkeğin yönlendirmesiyle ya da en azından ona uyum sağlayarak hareket etmesi dikkat çekicidir. Her şey sanki ilkel Yunan kadınının, erkeğini, Apolloncu ögesini, erkeksi sadist dürtüsünü bulmasına benzer bir biçimde cereyan eder. Masoch, sıklıkla Yunan, hatta Apollon adını verdiği ve kadını

---

[10] Bkz. Ek I.

[vii] Antik Yunancada, kökeninde 'refakatçi, arkadaş' anlamlarına gelen *hetaira* sözcüğü aslen, Atinalı yurttaşlara hem cinsel hem entelektüel bakımlardan eşlik eden, yüksek sınıftan, eğitimli kadınları tanımlıyordu. *(ç.n.)*

[viii] Kahramanın adı, 266-274 yılları arasında Suriye'yi yönetmiş olan efsanevi kraliçeye göndermede bulunur. *(ç.n.)*

sadistçe davranmaya kışkırtmak için üçüncü bir kişi olarak devreye giren birinden bahseder. *Gençlik Pınarı*'nda, kontes Elisabeth Nadasdy, aşığı korkunç Ipolkar'la birlikte, Masoch'un yapıtında nadir olarak ortaya çıkan makinelerden birini (işkence görenin, kolları arasına yatırıldığı çelikten bir kadın) kullanarak genç insanlara işkence eder ("ve cansız güzel kadın eserine girişti, göğsünden, kollarından, bacaklarından ve ayaklarından yüzlerce kesici alet çıktı..."). *Poussta'nın Sırtlanı*'nda, Anna Klauer, sadizmini bir haydut çetesinin lideri ile ittifak halinde uygular. *Ruh Avcısı Kadın*'da bile, görevi sadist Boguslav Soltyk'i cezalandırmak olan Dragomira, sonunda onunla "aynı ırktan" olduğuna ikna olmaya ses çıkarmaz ve onunla ittifak kurar.

Venüs'te, kadın kahraman Wanda, başlangıçta kendisinin Yunan kadını olduğuna, sonunda da sadist olduğuna inanır. Başlangıçta aslında, düşteki kadınla özdeşleşmiştir, Hermafrodittir. Güzel bir söylev sırasında şunu ilan eder: "Yunanların kaygıdan uzak şehvaniliği benim için acıların uzağında bir sevinç, hayatımda gerçekleşmesi için çabaladığım bir idealdir. Zira, Hıristiyanlığın ve ruhun modern şövalyelerinin öğütlediği bu aşka inanmıyorum. Evet, iyice bakın bana, dinden çıkmış birinden de beterim, ben bir paganım..." "Tüm girişimler başarısız oldu, insanoğlunun değişken varlığı içindeki en değişken şeye, yani aşka – kutsal törenler, nikâhlarla, yeminler ve sözleşmelerle – süreklilik getirmek için kalkışılan tüm girişimler başarısız oldu. Hıristiyan dünyamızın kokuşmakta olduğunu inkâr edebilir misiniz?.." Ama romanın sonunda, sadist gibi davranır. Yunan'ın etkisi altındaki Wanda, Severin'i bizzat Yunan'a kırbaçlatır: "Utanç ve umutsuzluktan mahvolmuştum. En büyük rezillik de, Apollon'un kırbacı altında ve Venüs'ümün zalimce kahkahaları karşısındaki acınası durumumda bile başlangıçta bir tür fantastik, bir tür şehvetüstü çekim hissetmiş olmamdı. Ama Apollon kırbacıyla indirdiği her darbede beni bu şiirsellikten koparıp almıştı, sonunda çaresiz bir öfkeyle dişlerimi sıkarak kendime de, cinsel isteklerimi kabartan fantezilerime de, kadına ve aşka da lanetler okudum." O halde roman sadizmde son bulur: Wanda, zalim Yunan ile birlikte yeni zalimliklere doğru yol alır, Severin'in kendisi ise sadist ya da kendi deyimiyle "çekiç" olur.

Yine de, Masoch'un idealini ne hermafrodit-kadının ne de sadist-kadının temsil ettiği ortadadır. *Boşanmış Kadın*'da, eşitlikçi pagan, kadın kahraman değil, onun arkadaşıdır; ve iki arkadaş, der Masoch, "iki aşırı uç" gibidir. *Denizkızı*'nda, buyurgan Zenobia, her yere düzensizlik getiren hetaira, sonunda daha az buyurgan olmayan, ama bambaşka bir tipteki genç Natalie tarafından yenilgiye uğratılır. Öteki kutupta, sadist kadın da tatmin sağlayacak bir kahraman değildir: *Ruh Avcısı Kadın*'da, bir taraftan, Dragomira'nın sadist bir mizacı yoktur; öte yandan, Soltyk ile ittifak kurması ölçüsünde güçten düştükçe düşer, varlık nedenini kaybeder, Masoch'un hayaline daha uygun ve daha sadık bir tipi temsil eden genç Anitta tarafından yenilgiye uğratılıp öldürülür. *Venüs*'te, pekâlâ görülür ki, her şey hetaira izleğiyle başlayıp sadist izlekle son bulsa da, asıl olan ikisinin arasında, bir başka öğede geçmiştir. Aslında bu iki izlek, mazohist ideali değil, bundan ziyade, tıpkı bir sarkacın genişlik derecesi içindeymiş gibi, arasında bu idealin devinip asılı kaldığı sınırları ifade eder. Bunlar, mazohizmin henüz oyununa başlamadığı sınır ve mazohizmin varlık nedenini kaybettiği sınır ifade eder. Dahası, işkenceci-kadının kendi tarafında da, bu dış sınırlar korku, tiksinti ve ilgi duymanın oluşturduğu bir karışımı ifade eder. Bu da şu anlama gelir, kahraman mazohistin ona fısıldadığı rolü yerine getirebileceğinden hiçbir zaman emin değildir ve her an ilkel hetairalığa düşme ya da nihai sadizme doğru yuvarlanma tehlikesi olduğunu sezer. Bu nedenle Anna, *Boşanmış Kadın*'da, Julian'ın idealini karşılayabilmek için fazlasıyla zayıf, fazlasıyla maymun iştahlı – hetaira maymun iştahlılığı – olduğunu ifade eder. Ve Wanda, *Venüs*'te, artık Severin'in ona dayattığı rolü oynayamamaya başladığında sadistleşir. ("Siz hayalci teslimiyetinizle, çılgınca tutkunuzla benim duygularımı köreltttiniz.")

O halde, iki sınırın arasındaki, önem taşıyan her şeyin burada olup bittiği, asli mazohist öğe nedir? O halde hetaira ile sadist kadın uçlarının arasında kalan ikinci kadın tipi hangisidir? Bu fantastik ya da fantasmatik portrenin taslağını çıkarmak için Masoch'un bıraktığı tüm işaretleri toplamak gerekir. Toz pembe bir hikâye olan *Çirkinin Estetiği*'nde, evin annesini şöyle betimler: "Sert bir

havası, belirgin yüz hatları olan, soğuk bakışlı, saygı uyandıran bir kadın; çocuklarını birbirinden ayırmadan, yürekten sever." Ve *Martscha*: "Bir Kızılderiliye ya da Moğol çölündeki bir Tatara benzer şekilde, Martscha, hem bir güvercinin yumuşak kalbine hem de kedigillerin acımasız içgüdülerine aynı anda sahipti." Hayvanlara eziyet etmeyi seven, idamları izlemeyi ve hatta uygulanmasında yer almayı isteyen *Lola:* "Bu denli alışılmadık zevklerine rağmen, bu kız ne hoyrat ne de tuhaftı; tam tersine makul ve yumuşaktı, hatta hisleriyle hareket eden biri kadar şefkatli ve nazik görünüyordu." *Tanrının Anası*'nda, yumuşak ve neşeli Mardonna, bir yandan da sert, soğuk, ve işkencelerin efendisidir: "Güzel yüzü öfkeden yamyordu, buna karşın, büyük mavi gözü tatlılıkla parlıyordu." *Niera Baranoff*, yüregi buz tutmuş, kibirli bir hemşire olsa da, şefkat göstererek nişanlandığı kişi ölüm döşegindedir ve kendisi de karların içinde ölür. Son olarak, *Ay Işığı* bize doganın sırrını verir: Kendinde Doga, soğuk, annesel, serttir. Mazohist düşün üçlemesi budur: soğuk-annesel-sert, dondurucu-hissî-zalim. Bu belirlemeler, işkenceci-kadını hetaira ve sadist "ikizlerinden" ayırmaya yeter. Şehvaniliklerinin yerini bu şehvetüstü hissîlik; hararetlerinin, ateşliliklerinin yerini bu soğukluk ve bu buz tutmuş hava; düzensizliklerinin yerini katı bir düzen alır.

Masoch'un dişi idealinden geri kalmayacak şekilde Sade'ın kahramanları da, her şeye rağmen, Sade'ın "duygusuzluk" adını verdiği, özünden gelen bir soğuklukla ortaya çıkarlar. Ama başlıca sorunlarımızdan biri tam olarak, zalimliğin kendi bakış açısından, sadist duygusuzluk ile mazohist idealin soğukluğu arasında mutlak bir fark olup olmadığı ve bu noktada da, özensizce yapılmış bir benzetmenin sado-mazohist soyutlamayı besleyip beslemediğidir. Bu ikisi, kesinlikle aynı soğukluk değildir. Biri, sadist duygusuzlugun soğukluğu, kendini esas olarak hisler üzerinde gösterir. Tüm hisler ve özellikle de acı verme hissi, tehlikeli bir saçılmaya yol açtığı, enerjinin yoğunlaşmasını, kendini kişisel olmayan, kanıtlamaya dayalı bir şehvetin içine atmasını engellediği için kınanır. "Yüreğini telaşlandıran her şeyden kendine haz çıkarma günahı..." Tüm coşkular, hatta ve özellikle de kötülüğün coşkusu

mahkûm edilmiştir çünkü bunlar bizi ikinci doğaya zincirlerler ve iyiliğin, içimizde hâlâ bulunan kalıntılarını oluştururlar. Sadist kişilikler, kötülüğün içindeyken ve kötülük için bile, "ilk talihsizliğe dönüşebileceklerini" gösteren şu coşkuyu açığa vurdukları sürece, gerçek libertenlerin güvensizliğiyle karşı karşıya kalırlar. Mazohist idealin soğukluğunun bambaşka bir anlamı vardır: Artık hissin olumsuzlanması değil, daha ziyade şehvetin yadsınmasıdır. Bu kez olaylar, sanki kişisel olmayan ögenin öncelikli rolünü üstlenen hissîlikmiş ve bizim ikinci bir doğanın kusurlu yönleri gibi özelliklerin tutsağı olarak kalmamıza neden olan da şehvetmiş gibi gelişir. Mazohist idealin işlevi, hissîliğin buzlar içinde ve soğuk yoluyla zafer kazanmasını sağlamaktır. Soğuk, sadist şehveti uzakta tuttuğu gibi, pagan şehveti de âdeta püskürtür. Şehvet yadsınmıştır, artık varlığını şehvet olarak sürdürmez; işte bu nedenle, Masoch, "cinsel aşk duymayan" yeni erkeğin doğumunu ilan eder. Mazohist soğuk, bir donma, (diyalektik) bir başkalaşım noktasıdır. Buzul felaketi olarak ortaya çıkan tanrısal gizlenmişlik. Soğuğun altında varlığını koruyan şey, etrafını buz tutmuş ve kürklerle korunan şehvetüstü bir hissîliktir; ve bu hissîlik de zamanı geldiğinde, buzun içinden, yaratıcı bir düzenin ilkesi gibi, belirli bir hedefe yöneltilmiş bir öfke, bir zalimlik gibi ışıldar. Soğukluk, hissîlik ve zalimlik üçlemesi bundan kaynaklanır. Soğuk hem koruyucu hem de ortam, hem koza hem de araçtır: Şehvetüstü hissîliği iç yaşantı olarak koruyup onu dış düzen olarak, Öfke ve Sertlik olarak ifade eder.

Masoch, çağdaşı olan Hegelci büyük etnolog ve hukukçu Bachofen'i okumuştur. *Venüs*'ün başlangıcındaki düşün çıkış noktası, kaynağını Hegel okumasında olduğu kadar, Bachofen okumasında da bulmuş değil midir? Bachofen üç evreyi birbirinden ayırt ediyordu. İlk evre, hovardalık bataklığının kaosu içinde, kadınlarla erkekler arasındaki çoklu ve maymun iştahlı ilişkilerden oluşmuş, ama baba "Kimse" olmadığından, dişil ilkenin yöneticilik ettiği, hetairaya, Afrodit'e özgü evredir (özellikle Asya'da hüküm süren kurtizanların temsil ettiği bu evre, kurumlarda varlığını kutsal fahişelik olarak sürdürecektir). Demeterci ikinci momentin eşiği Amazon toplumlarıdır; bu

moment, bataklıkların kurutulduğu, kadınların yönetimindeki, tarıma dayalı katı bir düzen kurar; baba ya da koca bir konum sahibi olmuşsa da, her zaman kadının egemenliği altındadır. Son olarak, ataerkil ya da Apolloncu sistem kendini, Amazonlar ve hatta Dionysosçu yoldan çıkmış biçimlerin içinde anaerkilliği de yozlaştırarak dayatır.[11] Masoch'un üç dişi tipi bu üç evre içinde kolaylıkla bulunur: Masoch bunlardan ilki ile üçüncüsünü, ikincisinin, aralarında geçici görkemi ve mükemmelliği içinde, bir ona bir öbürüne doğru salındığı sınırlar olarak ortaya koymuştur. Fantasma, ihtiyacı olan şeye, ona insan doğasının ve dünyanın genel bir kavrayışının değerini veren kuramsal, ideolojik bir yapıya burada kavuşur. Masoch, roman sanatını tanımlarken "figürden" "probleme" doğru gidilmesi gerektiğini söylüyordu: Probleme, problemin ortaya konduğu kuramsal yapıya kadar yükselmek için, takıntı haline gelen fantasmadan yola çıkmak.[12]

Yunan idealinden mazohist ideale, hetairaya özgü düzensizlik ve şehvetten yeni düzene, kadının yönettiği hissîliğe nasıl geçilir? Elbette ki, hem şehvetin bastırılmasının, hem de sertliğin parlayışının açıklaması olan buzul felaketiyle. Mazohist fantasmada kürk, yarar sağlama işlevini korur: "Örtünmekten çok üşütüp hastalanma korkusuyla"... "Kuzeyin soyut ülkelerinde, bizim buz tutmuş Hıristiyanlığımızda soğuk almamak için büyük, ağır bir kürke bürünmek zorunda kalan Venüs." Masoch'un kadın kahramanları sık sık hapsırır. Mermerden beden, taştan kadın, buzdan Venüs, Masoch'un favori sözleridir; onun roman kişileri çıraklıklarını gönüllü olarak ayışığında, soğuk bir heykelle yaparlar. *Venüs*'ün başında, düşteki kadın, sözleriyle, yitirilmiş dünya olan Yunan dünyasının romantik nostaljisini ifade eder: "Sevinçlerin en yücesi, tanrısal neşenin ta kendisi olan o aşk, siz modern erkekler için, düşüncelerin oğulları için hiçbir şey ifade etmiyor. Aşk sizin için bir felaketten ibaret. Doğal olmak istediğiniz an,

[11] Bkz. Bachofen, *Das Mutterrecht*, 1861 [*Söylence, Din ve Anaerki*, Nilgün Şarman (çev.), Payel Yayınları, İstanbul, 1997]. Bachofen'e hâlâ çok şey borçlu olan bir ilhamın belirtisi olarak, Pierre Gordon'un güzel kitabı, *L'Initiation sexuelle et l'évolution religieuse* (PUF, 1946).

[12] Bkz. Ek I.

kabalaşıyorsunuz..." "Siz Kuzeyin sisleri ve Hıristiyanlığın tütsüleri içinde yaşamaya devam edin; bırakın bizim pagan dünyamız lavların ve yıkıntıların altında kalsın, üstündekileri kazıp bizden bir şeyi gün ışığına çıkarmayın. Ne Pompei, ne villalarımız, ne de banyolarımız ve tapınaklarımız sizin için inşa edildi. Sizin tanrılara ihtiyacımız yok ki! Sizin oralarda soğuktan ölüyoruz!" Bu söylem işin özünü pekâlâ ifade etmektedir: Buzul felaketi Yunan dünyasının üstünü kaplamış ve Yunan kadınını imkânsız kılmıştır. Çifte bir katlanma oluşmuştur: Erkeğin artık yalnızca kaba bir doğası vardır ve ancak düşünümle değer kazanır; kadın ise kabalığın karşısında sert, düşünümün karşısında hissî bir tavır almıştır. Soğuk, buz her şeyi halletmiştir: Hissîliği erkeğin düşünümünün nesnesi, acımasızlığı ise kabalığının cezası haline getirmiştir. Soğuk bir ittifak yapmış olan dişil hissîlik ile acımasızlık erkeğin düşünce üretmesine sebep olur ve mazohist ideali oluşturur.

Sade'da olduğu gibi Masoch'ta da iki doğa vardır, ama bunlar iki yazarda bambaşka bir şekilde bulunur. Kaba doğa, şimdi maymun iştahlılık özelliğiyle belirginleşmiştir: Şiddet ve kurnazlığa, nefret ve yıkıma, düzensizlik ve şehvete eserin içinde her yerde rastlanır. Fakat bunun ötesine geçildiğinde kişisel olmayan ve üzerine düşünülmüş, hissî ve şehvetüstü büyük Doğa başlar. *Galiçya Öyküleri*'nin önsözünde, "yolunu şaşırmış biri" kötü doğaya suçlamalarını yöneltir. Doğa her şeye rağmen buna kendisi cevap verir; öldürürken bile bize düşman olmadığını, bizden nefret etmediğini, ama bize her zaman bu üçlemeyi, soğuk, annesel, sert yüzünü gösterdiğini söyler... Doğa bozkırın ta kendisidir. Masoch'un bozkır betimlemeleri oldukça güzeldir. Özellikle de *Frinko Balaban*'ın başında yaptığı betimleme: Bozkırın, denizin ve annenin özdeşliği içinde, hissettirilen her zaman, bozkırın hem şehvetin Yunan dünyasını kefene sokan hem de sadizmin modern dünyasını püskürten olduğudur, arzuyu dönüştürüp zulmü başkalaştıran bir soğutma gücü olarak. Bu, bozkır idealizmidir, mesihçiliktir. Yine de mazohist idealin zulmünün, ilkel ya da sadist zulümden daha düşük, maymun iştahlılığın ya da kötülüğün zulmünden daha düşük olduğuna inanılmayacaktır. Mazohizmin her zaman, sadizmde bulunmayan, bir tiyatro izlenimi verdiği

doğrudur. Fakat bu tiyatrovari özellik, burada ne acıların sahte ya da hafif olduğu, ne de ortamı kuşatan zulmün daha düşük olduğu anlamına gelir (tutulan mazohizm günlükleri gerçek işkenceleri anlatır). Mazohizmi ve onun tiyatrosunu tanımlayan, daha ziyade zulmün işkenceci-kadında ortaya çıkan tekil biçimidir: İdealin bu zalimliği, donma ve idealleşmenin bu özgül noktası.

Masoch'a göre üç kadın, annenin en temeldeki imgelerine tekabül eder: İlkel, rahme göre belirlenen, hetaira anne, çirkeflerin ve bataklığın annesi – sadist babayla, gerek kurban gerekse suç ortağı olarak ilişki kuracak olan kadın, sevgili imgesi, Oidipusçu anne – ve bu ikisinin arasında, oral anne, bozkırların annesi ve ölüm getiren, büyük sütanne. Bu ikinci anne, pekâlâ sonuncu olarak da ortaya çıkabilir, çünkü oral ve dilsiz olduğundan, son sözü o söyler. Freud, *Üç Kutudan Birinin Seçimi*'nde onu, sayısız mitolojik ve folklorik izlege uygun biçimde sonuncu olarak sunar: "Bizzat anne, erkeğin ona benzediği ölçüde seçtiği sevgilisi ve son olarak erkeği bir kez daha geri alan Toprak Ana... Yazgının kızlarından yalnızca üçüncüsü, ölümün sessiz tanrıçası onu kollarına alacaktır." Ama kaçınılmaz bir perspektif yanılsaması sonucunda zorunlu olarak yer değiştirmiş olmasına rağmen, onun gerçek yeri öbür ikisinin arasıdır. Bu açıdan bakınca, Bergler'in genel tezinin bütünüyle akla yatkın olduğuna inanıyoruz: Mazohizme özgü öğe, oral annedir [13] – rahme göre belirlenen anne ile Oidipusçu anne arasındaki, soğukluk, üstüne titreme ve ölüm ideali. Bunca psikanalistin, mazohist idealde gizlenmiş baba imgesini ne pahasına olursa olsun bulmak ve işkenceci-kadının arkasındaki baba mevcudiyetinin peçesini kaldırmak istemesinin nedenini öğrenmek daha da önemli hale geliyor.

Baba ve anne

Babanın rolünün ne olduğu konusunda kendimizden emin olabilmek için, mazohistin anneyi suçlamaya, annesel bir çatışma

[13] Bkz. E. Bergler, *La Névrose de base* (1949), Fr. çev. Payot.

sergilemeye fazlaca eğilimli olduğunu ve bu kendiliğindenliğin şüphe uyandırdığını söylemek yeterli değildir. Bu gibi argümanlar, tüm direnişleri bastırma tarzında bir kavramaya yol açabileceğinden sakıncalıdır; zaten bir anneden başka bir anneye doğru gerçekleştirilen bir yer değiştirme, bir alanın bulandırılması için yeterli etkiye sahiptir. İşkenceci-kadının yapılı vücudunu ya da kürkünü, farklı öğeler içeren bir imgenin ispatları olarak ileri sürmek de yeterli değildir. Aslında, fenomenolojik ya da semptomatolojik ciddi argümanların babanın lehine tanıklık etmeleri gerekir. Oysaki, tam tersine, daha şimdiden bütün bir nedenbilimi önceden varsayan ve bununla birlikte, sadizmle mazohizmin bütün bu sahte birliğini de önceden varsayan sebeplerle yetinilmektedir. Baba imgesinin mazohizmde belirleyici olduğu varsayılır, bunun nedeni tam olarak, bu imgenin sadizmde belirleyici olması ve kesin olarak mazohizme ait tersine çevirmeler, yansıtmalar, bulandırmaların ışığında, birinde bulunanın diğerinde de bulunması gerektiğidir. Buna göre, mazohistin kendini babanın yerine koyduğu ve erkeğe özgü gücü kendi eline geçirmek istediği fikrinden yola çıkılır (sadist evre). Sonra, ilk bir suçluluk duygusu, ilk bir ceza olarak hadım edilme korkusu, onu, annenin yerini alıp kendini babaya sunmaya yönelik bu aktif amaçtan vazgeçirecektir. Ama bu durumda, bu kez de pasif olarak gerçekleştirdiği girişimin getirisi olan ikinci bir suçluluk duygusuna, ikinci bir hadım edilme korkusuna kapılacaktır: o zaman, babayla bir aşk ilişkisi arzulamanın yerine, yalnızca daha hafif bir cezayı temsil etmekle kalmayıp aşk ilişkisinin kendisi için geçerli olan "dövülme arzusunu" koyacaktır. Neden buna rağmen döven baba değil de annedir? Bunun birçok nedeni vardır: Öncelikle, çok belirgin bir eşcinsel tercihten uzak durma ihtiyacı; sonra annenin göz dikilen nesne olduğu ilk evreyi, buna babanın cezalandırıcı etkisini de ekleyerek muhafaza etme ihtiyacı; son olarak, her şeyi yalnızca babaya hitap eden bir kanıtlama içinde biraraya getirme ihtiyacı ("Gördüğün gibi, yerini almak isteyen ben değilim, canımı acıtan ve beni iğdiş eden ya da döven aslında o kadın...").

Bu momentlerin birbirini izlemesi sırasında, babanın belirleyici kişilik olmayı sürdürmesinin tek nedeninin, mazohizmin, birbiriyle

iç içe geçebilecek, birbirine dönüşebilecek oldukça soyut ögelerin bir kombinasyonu olarak görülmesi olduğu ortaya çıkar. Burada bütünün somut durumunun, yani bir sapkınlığın dünyasının anlaşılmamış olması söz konusudur: Aceleye getirilmiş bir nedenbilim, semptomatolojinin, kendi haklarını gerçekten farklılaştırıcı bir tanı içinde değerlendirmesini engeller. İğdiş edilme, suçluluk gibi mefhumlar bile çok kolaylaşır, o kadar ki, durumları altüst etmeye ve gerçekte yabancı olan dünyaların soyutun içinde iletişim kurmasını sağlamaya yarar. Denklik kurma ve çeviri yollarının, geçiş ve intikal sistemleri olduğu sanılır. Reik kadar derin bir psikanalist bile şunu beyan eder: "Ne zaman özel bir durumu inceleme imkânı bulsak, her seferinde, cezaya çarptıran kadın imgesinin ardında babayı ya da onun gizlenmiş temsilcisini bulduk." Böyle bir beyanat, "gizlenmiş olmak"tan ne anlaşıldığının ve bir şeyin ya da bir kimsenin, semptomlarla nedenlerin ilişkisi içine hangi koşullarda gizlenmiş olabileceğinin daha açıkça ifade edilmesini gerektirirdi. Aynı yazar şunu ekler: "Tüm bunları dikkate alıp, denetleyip, tarttıktan sonra, yine de bir şüphe kalır... Fantezi ve eylem olarak mazohizmin en eski katmanı, tarihsel bir gerçekliğe doğru gider gibi nihayetinde anne-çocuk ilişkisine gitmez mi?" Bununla birlikte, babanın belirleyici ve değişmez rolüyle ilgili olarak kendi "izlenimi" dediği şeyi savunmaya devam eder.[14] Semptomatolojist olarak mı yoksa nedenbilimci, yani soyut birleştirici olarak mı konuşuyordur? Soruya dönelim: Mazohizm yorumundaki, baba rolüne olan inanç, yalnızca sado-mazohizm önyargısından kaynaklanmakta değil midir?

Baba ve ataerkillik izleğinin sadizmde baskın olduğu kesindir. Sade'ın romanlarında bir hayli kadın kahraman bulunur; ama tüm eylemleri, erkekle aynı anda aldıkları hazlar, tasarladıkları girişimler erkeği taklit eder, erkeğin izlemesini ve başkanlık etmesini gerektirir ve ona adanmıştır. Sade'ın androjin kahramanı, kızın babasıyla ensest birleşmesinden ortaya çıkar. Kuşkusuz Sade'da ana katli kadar baba katline de rastlanır. Ama aynı şekilde değildir. Anne, "yumuşak" moleküllerden oluşmuş, yaratım, hayatta kalma

[14] Bkz. Theodor Reik, *Le Masochisme*, Fr. çev. Payot, s. 27, 187-189.

ve üreme yasalarına tabi olan şu ikinci doğayla özdeşleştirilmiştir. Tersine, baba bu doğaya yalnızca toplumsal tutuculuğun zoruyla ait olmuştur. Kendinde, hükümranlıkların ve yasaların üstünde, kudurmuşçasına birbiriyle didişen moleküllerden oluşmuş, içinde düzensizliği ya da anarşiyi taşıyan ilk doğanın belirtisidir: *pater sive Natura prima*. O halde baba, yalnızca doğasına ve işlevine aykırı davranmasından ötürü öldürülür, oysaki anne, kendininkilere sadık kaldığı için öldürülür. Sadist fantasma, Klossowski'nin derinlemesine çözümlediği nihai bir izlege dayanır: Ailenin kızını, annesine işkence edip onu öldürmeye iten, kendi ailesinin yıkımını getiren baba.[15] Sadizmde olaylar, sanki Oidipusçu kadın imgesi bir tür patlamaya maruz kalacakmış gibi gelişir: Anne en yüksek noktadaki kurban rolünü üstlenir, kız ise ensestle ilgili suç ortağı konumuna terfi etmiştir. Aile ve hatta yasa, ikinci doğanın annesel karakteriyle damgalanmış olduğundan, baba ancak kendini yasaların üstüne koymakla, aileyi dağıtıp karısına kızına fahişelik yaptırmakla baba olabilir. Baba, doğayı, kökensel anarşik güç olarak, yalnızca yasaların ve bu yasalara tabi olan ikinci yaratıkların yıkımıyla karşılanabilecek olan bir güç olarak temsil eder. Bu nedenledir ki, sadist, ilk doğayla rekabet etmesinden dolayı kınanan, döllenme eyleminin bütününün fiilî sonu olan nihai hedefi karşısında geri adım atmaz. Ve kadın sadistler yalnızca anneye karşı olarak yürütülen temel bir ittifak içinde, babayla sodomit birleşmelerinden dolayı böyledirler. Sadizm, her bakımdan annenin aktif bir biçimde olumsuzlanmasını ve babanın şişirilmesini, yasaların üstüne çıkarılmasını sunar...

Freud, *Oidipus Kompleksinin Düşüşü*'nde iki çıkış yolu belirtiyordu: Çocuğun babayla özdeşleştiği aktif sadist yol, buna zıt bir biçimde, çocuğun annenin yerini alıp baba tarafından sevilmek istediği pasif mazohist sonuç. Kısmi dürtüler kuramı, bu saptamaların birlikte varolmasını mümkün kılar ve bu şekilde, sado-mazohizm birliğine inanışı besler. (Freud *Kurt Adam* hakkında şunu söyler: "Sadizmde babayla olan en eski özdeşleşmesine sıkıca

15 Pierre Klossowski, "Éléments d'une étude psychanalytique sur le marquis de Sade". *Revue de Psychanalyse*, 1933.

tutunuyordu; mazohizmde, bu babayı cinsel nesne haline getirmiştir.") Bununla birlikte, bize mazohizmde asıl döven kişinin baba olduğu söylendiğinde, şunu da sormalıyız: Öncelikle dövülen kimdir? Baba nerede gizlenmiştir? Öncelikle *dövülende* gizli değil midir? Mazohist suçluluk duyar, kendini dövdürür ve cezasını çeker; ama hangi suçtan dolayı ve ne için? Onda minyatür hale getirilen, dövülen, alay edilen ve aşağılanan tam olarak baba imgesi değil midir? Cezasını çektiği şey, babayla olan benzerliği, babaya benzemesi değil midir? Mazohizmin formülü aşağılanan baba değil midir? Bu yüzden baba dövenden çok dövülen olacaktır... Üç anne fantasmasında aslında çok önemli bir nokta ortaya çıkar: Annenin üçlenmesi daha baştan babanın tüm işlevlerini kadın imgelerine aktarma etkisi yaratmıştır; baba dışlanmış, geçersiz kılınmıştır. Masoch'un romanlarının çoğunda, tüm ayrıntılarıyla bir av sahnesi betimlenir: İdeal kadın ayıyı ya da kurdu öldürüp kürkünü alır. Bu sahne, kadının erkek karşısında verdiği bir mücadeleyi ve kazandığı zaferi ifade ediyormuş gibi de yorumlanabilirdi. Aslında hiç de böyle değildir; bu zafer mazohizm başladığında *zaten* kazanılmıştır. Erkek ya da dişi ayıya ve kürke, zaten salt dişil bir anlam verilmiştir. Avlanıp derisi yüzülen, ilkel hetaira annedir, doğumdan öncekidir – bu, oral annenin yararınadır ve bir yeniden doğumun, göreceğimiz gibi, babanın hiçbir role sahip olmadığı partenogenetik ikinci bir doğumun çıkarınadır. Erkeğin birden diğer kutupta, Oidipusçu anne tarafında belirdiği doğrudur: Üçüncü anne ile sadist erkek arasında bir ittifak kurulur – *Gençlik Pınarı*'ndaki Elisabeth ile Ipolkar, *Ruh Avcısı Kadın*'daki Dragomira ile Boguslav, *Venüs*'teki Wanda ile Yunan arasında olduğu gibi. Ama erkeğin yeniden işe karışması, ancak Oidipusçu annenin, haklarını ve bekâretini koruması ölçüsünde mazohizmle uyuşan bir şeydir: Erkeğin dişileştirilmiş ve kılık değiştirmiş bir biçimde ortaya çıkması bir yana (*Venüs*'teki Yunan), sadizmde olan bitenin aksine, burada suç ortağı olan anne imgesidir ve kız da esasen kurbandır (*Gençlik Pınarı*'nda, mazohist erkek kahraman, Elisabeth'in, Gisèle'i, kahramanın sevdiği genç kızı boğazlamasına izin verir). *Venüs*'ün sonundaki gibi, olur da sadist erkek zafer kazanırsa, orada mazohizmin çoktan son bulduğu ve Platon'un diline uygun bir

tarzda, tersini oluşturan sadizmle birleşmektense oradan uzaklaştığı ya da sönüp gittiği ortaya çıkar.

Fakat baba işlevlerinin annenin üç imgesine aktarılması fantasmanın yalnızca ilk yüzüdür, o da anlamını başka bir ögede bulur: Artık annesel hale gelmiş olan tüm işlevlerin, ikinci annede, oral annede, "iyi anne"de yoğunlaşması. Mazohizmi kötü anne izlegiyle ilişkilendirmek bir hatadır. Mazohizmde kötü anneler vardır: Rahme göre belirlenen anne, Oidipusçu anne, sarkacın iki aşırı ucu. Ama mazohizmin bütün hareketi, kötü annelerin işlevlerini, bunları iyi anneyle ilişkilendirerek idealleştirmektir. Örneğin, fahişelik doğal olarak rahim yoluyla belirlenen, hetaira anneye aittir. Sadist kahraman bundan da, Oidipusçu anneyi yok edip kızı suç ortağına dönüştürmeyi sağlayacağı bir kurum yaratır. Masoch'un kendisinde ve mazohizmde kadına fahişelik yaptırma zevkinin birbirine benzediği görüldüğünde, bu benzerliği ikisi arasındaki bir doğa ortaklığının ispatı olarak görmekte aceleci davranılmıştır. Zira mazohizmde önemli olan, fahişelik işlevini namuslu kadın olan kadının, iyi anne (oral anne) olan annenin üstlenmesidir. Wanda, Masoch'un onu kendine yasak aşklar bulmaya, küçük ilanlara cevap vermeye ve para için fahişelik yapmaya ikna ettiğini anlatır. Ama Masoch bu arzuyu haklı çıkarmak için şunları söylüyordu: "*Kendi temiz, namuslu ve dürüst karımda*, genelde gidip libertenlerde aranması gereken iştah kabartıcı özellikleri bulmak harika bir şey." Oral, temiz, dürüst ve namuslu olan annenin, doğal olarak rahmin belirlediği anneye düşen fahişelik işlevini üstlenmesi gerekir. Ve Oidipusçu annenin sadistleştirici işlevleri için de aynı şey geçerlidir: Zulüm sisteminin iyi anne tarafından yüklenilmesi ve derhal derinlemesine dönüştürülmesi, ceza ve yeniden doğum şeklindeki mazohist idealin hizmetine sunulması gerekir. O halde fahişeliği, sado-mazohizm varsayılan şeyin ortak karakteri olarak düşünmemek gerekir. Sade'daki evrensel fahişelik düşü, "suç arkadaşları toplumu"nda ortaya çıktığı haliyle, hem annelerin yok edilmesini hem de kızların ayıklanmasını ("orospu" olmuş anne ve suç ortağı kız) sağlaması gereken *nesnel bir kurum* içinde yansır. Masoch'ta ise, tersine, ideal fahişelik, mazohist kahramanın iyi anne olan karısını,

kendini başkalarına vermeye ikna ettiği *özel bir sözleşmeye* dayanır. [16] Buradan, mazohistin ideali şeklindeki oral anne diğer kadın imgelerine düşen işlevlerin toplamını üstlenmiş olarak kabul edilir ve bu işlevleri üstlenmekle, onları dönüştürüp yüceltir. Bu nedenle, mazohizmin "kötü anneye" bağlı psikanalitik yorumları bize göre tamamen kıyıda köşede kalmış yorumlardır.

Fakat dikkatin iyi oral anne üzerinde toplanması, babanın geçersiz kılınmasının, uzuv ve işlevlerinin üç kadın arasında bölüştürülmesinin belirlendiği ilk yönü içerir. Bu koşula göre, üç kadın, kesin olarak oral annenin zaferine götürmesi gereken mücadeleleri ve epifanileri [ix] için serbest alan bulmuş olurlar. Kısacası, üç kadın, babanın çoktan ortadan kaldırıldığı, uzun süredir ortalarda görülmediği simgesel bir düzen, ya da babayı ortadan kaldırmayı sağlayacak olan simgesel bir düzen oluşturur. Mazohistin zamanın bu ebediyetini ifade etmek için mitosa bu denli ihtiyaç duymasının nedeni budur: Her şey çoktan olup bitmiştir, her şey anne imgeleri arasında olup biter (avlanma ve kürkün ele geçirilmesi gibi). Psikanalizin, en ileri bulgularında bile, simgesel bir düzenin kurulmasını "babanın adına" bağladığı görüldüğünde haklı olarak şaşırılır. Bu, tuhaf bir biçimde pek de analitik olmayan, annenin doğadan geldiği, babanın ise kültürün tek ilkesi ve yasanın temsilcisi olduğu fikrini savunmak değil midir? Mazohist, simgesel düzeni anneler-arası bir biçimde yaşar ve annenin, bu düzenin içinde, yasayla karıştığı koşulları sunar. Bu nedenle, mazohizm durumunda anneyle bir özdeşleşmeden söz etmemek gerekir. Anne hiçbir şekilde bir özdeşleşmenin terimi değildir, anne, mazohistin o yolla kendini ifade ettiği simgeciliğin koşuludur. Annelerin üçlenmesi babayı mazohist evrenden kelimenin tam anlamıyla kovmuştur. Masoch, *Denizkızı*'nda, bir yanlış anlaşılmayı düzeltmek için herhangi bir şey yapmamayı daha basit ve daha kibar bulduğu için insanların babasının öldüğünü

[16] Klossowski'nin bir anlatısı olan *Le Souffleur*'de, bu iki – sadist ve mazohist – fahişeleştirme fantasması arasındaki doğa farklılığı bulunur: Bkz. "Longchamps Oteli" ile "misafirperverliğin kuralları" arasındaki karşıtlık.

[ix] Antik Yunanca kökenli bir terim olan *épiphanie* 'ortaya çıkma', 'görünme' anlamına gelir, Hz. İsa'nın vaftiz edildiği gündür. *(ç.n.)*

düşünmesine ses çıkarmayan bir oğlanı tasvir eder. Annenin yüceltilerek yadsınmasını ("Hayır, annenin simgesel olarak hiçbir eksiği yoktur"), babanın geçersiz kılınarak yadsınması ("Baba hiçbir şeydir" yani her tür simgesel işlevden yoksundur) karşılar.

O halde, erkeğin, Üçüncü Kişinin mazohist fantasma içine alınma ya da yeniden katılma şekli daha yakından incelenmelidir. Üçüncü kişi, "Yunan" arayışı Masoch'un yaşamına ve yapıtına hakimdir. Fakat, *Venüs*'te ortaya çıktığı haliyle, Yunan'ın iki figürü vardır. Fantasmanın içindeki bir figürü, dişileştirilmiş ve kılık değiştirmiştir: Yunan, "kadınlara benzeyen bir yanı var... Paris'te önce kadın giysileriyle ortaya çıkmış ve erkekler ona aşk mektupları yağdırmışlar". Diğeri, erkeksi figürü, tersine, mazohist fantasmanın ve uygulamanın sonuna işaret eder: Yunan kırbacı alıp Severin'i dövdüğünde, şehvetüstü cazibe anında yok olur, "cinsel iştahı kabartan düş, kadın ve aşk" dağılıp gider. O zaman, romanın yüce ve mizahi sonunda, Severin mazohizmden vazgeçip bizzat sadist olur. Simgesel düzende geçersiz kılınan babanın, gerçek ya da yaşanmış düzende etkili olmayı sürdürdüğünü anlamamız gerekir. Lacan, simgesel olarak ortadan kaldırılanın gerçek içinde sanrı yaratan biçimde yeniden belirdiği derin bir yasayı dile getirmiştir. [17] *Venüs*'ün sonu, babanın, onu simgesel olarak geçersiz kılmış bir dünyaya bu saldırgan ve sanrıyla ortaya çıkmış dönüşünün tipik göstergesidir. Biraz önce adı geçen metinde, her şey, sahnenin *gerçekliğinin, sanrı yaratan* bir kavrama tarzı gerektirdiğini; ama karşılığında, *fantasmanın* sürmesini ya da varlığını korumasını

[17] Bkz. Jacques Lacan, *La Psychanalyse*, I, s. 48 ve izleyen sayfalar. – Lacan'ın tanımladığı şekliyle, *"forclusion"*, [x] *Verwerfung*, simgesel düzende uygulanan ve esasen babaya ya da daha ziyade "babanın adına" ilişkin bir mekanizmadır. Öyle görünüyor ki, Lacan bu mekanizmayı özgün, her tür annesel nedenbilimden bağımsız buluyordu (annenin rolünün şekilsizleştirilmesi daha ziyade babanın *forclusion* içinde geçersiz kılınmasının *etkisi* olacaktır). Ayrıca bkz. Lacan'ın perspektifinde, Piera Aulagnier'nin, belli bir simgesel aktif ajan rolünü anneye iade ediyormuş gibi görünen makalesi, "Remarques sur la structure psychotique", *La Psychanalyse*, VIII.

[x] *Forclusion:* Hesaptan düşme, dışta bırakma. "Lacan'a göre, psikozda simgesel düzenin temel bir göstergesi, Oidipus kompleksinin göstergesi olarak 'babanın adı' dışta bırakılmıştır." Bkz. Saffet Murat Tura, "Antipsikiyatri-Psikiyatri: Bilimlerin Simgesel Düzeni Üzerine", *Yazko Felsefe*, Sayı: 7, 1983, s. 87-98. *(ç.n.)*

imkânsız kıldığını gösterir. O halde, bizzat simgesel düzende rol oynayan fantasmayı, yaşanmış olanın, gerçeğin düzeni içindeki rövanşını gösteren sanrıyla karıştırmak can sıkıcı olacaktır. Theodor Reik, özne, kendisine vurmaya hazır olan kadında babasını hatırlatan bir şey gördüğü için mazohist sahnenin bütün "büyüsünün" yok olduğu bir vakadan söz eder.[18] (Bu, daha az güçlü olmakla birlikte, *Venüs*'ün sonuna benzer, çünkü Masoch'un romanında, baba imgesi "gerçekten" işkenceci-kadının yerini almıştır ve bunun sonucu, mazohist girişimin kesin sayılan bir terkidir.) Reik bu durumu, babanın pekâlâ işkenceci-kadının hakikati olduğunu, anne imgesine büründüğünü ispatlıyormuş gibi yorumlar; Reik bundan sado-mazohist birlik için bir argüman çıkarır. Bundan tam tersi sonuçlar çıkarılması gerektiğine inanıyoruz. Özne, der Reik, "yanılsamadan kurtarılmıştır"; "fantasma-sızlaştırılmış", ama buna karşılık, sanrıya düşmüş, sanrıya düşürülmüş olduğunu söylemek gerekirdi. Ve baba imgesinin saldırgan dönüşü, mazohizmin hakikati olmaktan öte, sadizmle olan ittifakını mühürlemekten öte, mazohist dünyayı dışarıdan tehdit eden ve mazohistin simgesel sapkın dünyasının koşulları ve sınırları olarak inşa ettiği "savunmaları" çökerten daima mevcut olan tehlikeyi belirtir. (Öyle ki, bu yıkımı destekleyip dış gerçeğin bu protestosunu iç hakikat sanmak, "vahşi usulü" psikanaliz olacaktır.)

Ama böyle bir dönüşe karşı – babanın saldırgan dönüşünün hem gerçekliğine hem de sanrısına karşı – korunmak için mazohist ne yapar? Mazohist kahramanın, fantasmatik ve simgesel dünyasını korumak ve gerçeğin sanrı yaratan darbelerini önlemek için karmaşık bir yöntem kullanması gerekir (sanrının gerçek darbelerinden de söz edilecektir). Böyle bir yöntemin mazohizmde değişmez bir şekilde varolduğunu göreceğiz: Bu, kadınla yapılan ve belirli bir anda ve belirli bir zaman için kadına tüm hakları veren *sözleşmedir*. Mazohist, ancak sözleşme yoluyla baba tehlikesini savar ve gerçek ve yaşanmış zamansal düzenin, babanın önceden beri geçersiz kılındığı simgesel düzene olan uygunluğunu sağlamaya

[18] Reik, *Le Masochisme*, s. 25.

çalışır. Sözleşmeyle, yani zaman içindeki en rasyonel ve en belirli edimle, mazohist, – üç anne imgesinin hüküm sürdüğü – en mitsel ve en ebedi bölgelere ulaşır. Sözleşmeyle, mazohist kendini dövdürür; ama kendinde dövdürdüğü, aşağılatıp gülünç duruma düşürdüğü şey, baba imgesi, babaya olan benzerlik, babanın saldırıya geçme imkânıdır. *Dövülen "bir çocuk" değil, bir babadır.* Mazohist, babanın hiçbir role sahip olmadığı yeni bir doğum için özgürlüğünü kazanır.

Ama mazohistin sözleşme içinde bile Üçüncü Kişiyi, Yunan'ı çağırması nasıl açıklanabilir? Üçüncü Kişiyi ya da Yunan'ı bu kadar hararetle arzulaması? Bu üçüncü kişinin yalnızca babanın saldırgan dönüşü tehlikesini değil, bambaşka bir anlamda, mazohist uygulamanın sonucu olması gereken yeni doğum şansını, yeni erkeğin yansımasını ifade ettiği bir yön kuşkusuz vardır. O halde üçüncü kişi çeşitli öğeleri biraraya getirir: Dişileştirilmiş haliyle, hâlâ kadının ikizini ortaya çıkarmaktan başka bir şey göstermez; idealleştirilmiş haliyle, mazohizmin sonunun habercisidir; sadist haliyle ise, tersine, gelip sonu bozan, onu hoyratça kesintiye uğratan baba tehlikesini temsil eder. Fantasmanın genel işleyiş koşullarının daha derinlemesine düşünülmesi gerekir. Mazohizm fantasma sanatıdır. Fantasma iki dizi, iki uç, iki "sınır" üstünde oynar; bu ikisi arasına fantasmanın gerçek yaşamını oluşturan bir yankılanma yerleşir. İşte bu nedenle mazohist fantasmanın simgesel sınırları, rahmin belirlediği anne ile Oidipusçu annedir: İkisi arasında ve birinden diğerine kadar, fantasmanın merkezi oral anne vardır. Mazohist, bu aşırı uçlarla oynayıp onların oral annede yankılanmasını sağlar. Bu yolla, oral anneye, iyi anneye, sürekli olarak rakiplerinin imgesine değip geçmesini sağlayan bir genlik verir. Oral annenin, rahmin belirlediği annenin elinden hetairalık işlevlerini (fahişelik), Oidipusçu annenin elinden de sadistleştirici işlevlerini (ceza) alması gerekir. Ve sarkaç hareketinin iki uç noktasında, iyi annenin, rahmin belirlediği annenin anonim üçüncü kişisine, Oidipusçu annenin sadist üçüncü kişisine meydan okuması gerekir. Ama tam olarak, sanrının etkisiyle her şey kötüye dönmedikçe, üçüncü kişi, ancak, rahmin belirlediği anne ile Oidipusçu annenin yerine iyi annenin konmasıyla, yansız-

laştırılmak için arzulanıp çağrılır. II. Ludwig'le olan macera bu bakımdan örnek teşkil eder; komikliği birbirine meydan okuyan savuşturmalardan gelir. [19] Masoch, Anatol'ün ilk mektuplarını aldığında, ta içinden onun bir kadın olduğunu umar. Ama bir erkek olması durumunda hâlihazırda bir tesellisi vardır: Wanda'yı da hikâyenin içine sokacak ve üçüncü kişiyle suç ortaklığı halinde, onun hetairalık işlevlerini ya da sadistleştirici işlevleri yerine getirmesini, ama bunları iyi anne olarak yerine getirmesini sağlayacaktır. Başka projeleri olan Anatol, işte bu savuşturmaya, Masoch'un tüm niyetlerinin aksine, bir noktada Wanda'yı yansızlaştırmakla yükümlü kambur kuzenini de işin içine sokarak beklenmedik bir savuşturmayla karşılık verir...

Mazohizm dişi ve pasif, sadizm ise erkek ve aktif midir? sorusu ancak ikincil bir önem taşır. Bu soru, sadizmle mazohizmin birlikte varoluşunu, birinin diğerine dönüşünü ve birliklerini önyargılar. Sadizm ile mazohizm kısmi dürtülerden değil, tam figürlerden oluşur. Mazohist, *kendi içinde* oral annenin oğulla olan ittifakını yaşar, sadist ise babanın kızla olan ittifakını. Sadist ve mazohist kılık değiştirenlerin işlevi bu ittifakı mühürlemektir. Mazohizm durumunda, erkeksi dürtü oğul rolünde cisim kazanmıştır, oysaki dişil dürtü annenin rolüne yansıtılmıştır; ama tam olarak iki dürtü bir figür oluşturur, dişiliğin hiçbir şeyi eksik değilmiş gibi ortaya konması ölçüsünde, erkeklik de yadsıma içinde asılı kalmış gibi ortaya konur (penisin yokluğunun fallus eksikliği olmaması gibi, tersine, varlığı da fallusa sahip olmak değildir). Demek ki, mazohizmde, bir kız, ideal olarak fallusa sahip olan ve yeni doğumun kendisine bağlı olduğu dayakçı anne karşısında oğulun rolünü üstlenmekte hiç zorluk çekmez. Aynı şey sadizm için ve bir oğlanın, babanın bir yansımasına bağlı olarak kız rolünü oynama imkânı için de söylenebilir. Sadist figürün androjin olması gibi, mazohist figür de hermafrodittir. Her biri kendi dünyasında, diğer dünyaya geçişi imkânsız ve gereksiz kılan tüm ögelere sahiptir. Her halükârda, sadizm ile mazohizmi kesin karşıtlar olarak ele almaktan kaçınılacaktır – yalnızca karşıtların birbirinden kaçtığını, her

[19] Bkz. Ek III.

ikisinin de kaçtığını ya da yok olduğunu söylemenin dışında... Ama karşıtlık ilişkileri fazlasıyla dönüşüm, tersine dönüş ve birleşme imkânını çağrıştırır. Sadizmle mazohizm arasında derin bir simetrisizlik ortaya çıkar. Sadizmin annenin aktif olumsuzlamasını ve (yasaların üstüne çıkarılmış) bir babanın şişirilmesini temsil ettiği doğruysa, mazohizm bir çifte yadsımayla işler; annenin (yasayla özdeşleştirilmiş) olumlu, ideal ve yüceltici yadsınması ile (simgesel düzenden ihraç edilmiş) babanın geçersiz kılındığı yadsınması.

Masoch'un romanına ilişkin öğeler

Masoch'un roman öğelerinden ilki estetik ve plastiktir. Sanki duyular "kuramcı" hale gelmiş; göz, nesnesinin kendisi de insani, kültürel, insandan gelen ve insana yönelik bir nesne haline geldiğinde, gerçekte de insani bir göz halini almıştır. Nesne olarak sanat yapıtını aldığında, bir organ insanileşir. Her hayvan, organları hayvan olmayı bıraktığında acı çeker: Masoch böyle bir dönüşümün acısını yaşadığını ileri sürer. Dönüşüm geçirmiş bir şehvetin kültürel halini belirtmek için öğretisine "şehvetüstücülük" adını verir. Bu nedenle Masoch'taki aşklar kaynağını sanat yapıtında bulur. Çıraklık taştan kadınlar üzerinde yapılır. Kadınlar ancak ayışığının vurduğu soğuk heykellerden ya da gölgede kalmış tablolardan ayırt edilemeyecek haldeyken istek uyandırırlar. *Venüs*'ün tamamı Titian'ın etkisi altındadır, et, kürk ve aynanın birbirleriyle olan mistik ilişkisine göre belirlenir. Buz tutmuş olanın, zalimin ve hissî olanın bağı bu ilişkide kurulur. Mazohist sahneler, heykellere veya tablolara benzer şekilde donup kalmaya, heykeller ve tabloların ikizi olarak ortaya çıkmaya, bir aynada ya da bir yansımada kendi ikizini ortaya çıkarmaya (kendisini bir tablodaymış gibi görüp şaşıran Severin gibi...) ihtiyaç duyarlar.

Sade'ın kahramanları amatör sanatçı olmadıkları gibi, koleksiyoncu da değildir. Sade, *Juliette*'te bunun gerçek nedenini şöyle belirtir: "Ah, cinsel iştahı kabartan bu tanrısal tabloyu gelecek kuşaklara aktarmak için bir gravürcü şart oldu! Ama aktörlerimizi

çok çabuk sarıp sarmalayan hovardalık, belki de sanatçıya onları yakalamak için zaman bırakmamıştı. Hiç hareketi olmayan sanatın, bütün ruhunu hareketin oluşturduğu bir eylemi gerçekleştirmesi kolay değildir." Şehvet harekettir. Bu nedenle Sade, ruhun ruh üzerindeki bu apansız hareketini tercüme etmek için, materyalist bir kuramın içinde mekanik olarak kurulmuş nicel bir biriktirme ve hızlandırma sürecine daha çok bel bağlamıştır: sahnelerin yinelenmesi, her sahnenin içindeki çoğalma, acelecilik, üstbelirlenim (hepsini aynı anda yapıyordum, "ebeveynlerimi katlediyordum, ensest ilişkiye giriyordum, öldürüyordum, fahişelik yaptırıyordum, arkadan düzüyordum"). Sayının, niceliğin, nicel aceleciliğin neden sadizme özgü delilik olduğunu görmüştük. Masoch'un ise, bunun tersine, sanata, kültürün hareketsizlikleriyle yansımalarına inanmak için birçok sebebi vardır. Onun gördüğü şekliyle plastik sanatlar, bir hareketi ya da bir tutumu askıya alarak öznelerini ebedileştirir. Bu inmeyen kamçı ya da bu kılıç, aralanmayan bu kürk, sürekli olarak bastırılan bu topuk, sanki ressam yalnızca daha derin, yaşamla ölümün kaynaklarına daha yakın bir bekleyişi ifade etmek için hareketle ilişiğini kesmiş gibi... Fotoğraflanmış, kalıba dökülmüş ya da resmedilmiş gibi donmuş sahnelerden alınan zevk, Masoch'un romanlarında yoğunluğun en yüksek derecesinde görülür. *Venüs*'te, bir ressam Wanda'ya şunu söyler: "Ey kadın! Tanrıça! (...) sevmenin ne olduğunu, tutku ve özlem içinde tükenmenin ne olduğunu bilmez misin?" Ve Wanda, kürkü ve kırbacıyla, canlı bir tablo gibi, asılı kalmış bir poz alarak birden belirir: "Size bir başka portremi göstereceğim, kendi çizdiğim bir portre, bana onun aynısını yapın bari..." "Bana onun aynısını yapın" hem buyruğun sertliğini hem de aynanın yansıtmasını ifade eder.

Bekleme ve askıda kalma deneyimleri esas itibarıyla mazohizme aittir. Mazohist sahneler, bağlama, koşma, çarmıha germe gibi, fiziksel olarak asılmanın hakiki ayinlerini içerir. Mazohist mahzundur, ama "mahzun" sözcüğü öncelikle gecikmeyi ya da ertelemeyi niteler. Haz-acı kompleksinin mazohizmi tanımlamakta yetersiz kaldığı birçok kez gözlemlenmiştir; fakat aşağılanma, kefaret ödeme, ceza, suçluluk duygusu bile bunu

tanımlamak için yetersiz kalır. Mazohistin, hazzını acının *içinde* bulan tuhaf bir varlık olduğu haklı olarak olumsuzlanır. Mazohistin herkes gibi olduğu, hazzını diğerlerinin bulduğu yerde bulduğu, yalnızca, onda bir ön acının ya da bir cezanın, bir aşağılanmanın, haz almanın kaçınılmaz koşulu olarak iş gördüğü fark edilir. Yine de böyle bir mekanizma, biçimle ve özellikle de onu mümkün kılan zamanın biçimiyle ilişkilendirilmediği takdirde anlaşılmaz kalır. Bu nedenle, haz-acı kompleksinden, en başta sadizm ve mazohizm arasındaki sözümona dönüşüm olmak üzere tüm dönüşümler için, olduğu haliyle elverişli bir sebepmiş gibi bu komplekstен yola çıkmak yanlış olacaktır. Aslında, mazohizmin biçimi bekleyiştir. Mazohist, bekleyişi saf haliyle yaşayandır. İki eşzamanlı akış arasında bölünmenin saf bekleyişine aittir, bu iki akışın biri *beklenen bir şeyi* temsil eder, bu, esas itibarıyla gecikendir, hep geç kalır ve hep ertelenir, akışların öbürü *umulan bir şeyi* ve beklenenin gelişini hızlandırabilecek tek şeyi temsil eder. Böyle bir biçimin, iki akışıyla birlikte zamanın böyle bir ritminin kesin olarak belirli bir haz-acı kombinasyonuyla dolu olması gerekir, bu zorunlu bir sonuçtur. Hazzın beklenen yerine getirmesiyle aynı anda, acı da umulanı yerine getirir. Mazohist, hazzı esas itibarıyla gecikmiş bir şeymiş gibi bekler ve acıya da, hazzın (fiziksel ve ahlaki olarak) gelişini nihayet mümkün kılan bir şartmış gibi bel bağlar. Dolayısıyla hazzı, kendisi de beklenen bir acının, hazza geçiş vermesi için gerekli olan süre boyunca erteler. Mazohizmin tedirginliği burada, hazzı sonsuzca beklemenin, ama acıyı da, yoğun bir biçimde bel bağlayarak beklemenin çifte belirlenimini kazanır.

Yadsıma, askı, bekleyiş, fetişizm ve fantasma mazohiste özgü kümeyi oluşturur. Gördüğümüz gibi, gerçek, bir olumsuzlamaya değil, onu fantasmaya dahil eden bir tür yadsımaya uğratılmıştır. Askı, idealle aynı işleve sahiptir ve onu fantasmaya dahil eder. Bekleyişin kendisi, ideal-gerçek birliğidir, fantasmanın biçimi ya da zamansallığıdır. Fetiş ise, fantasmanın nesnesi, en üst derecede fantasmalaştırılmış nesnedir. Mazohist bir fantasmayı ele alalım: Sabit bir bisiklet üstünde var gücüyle pedal çeviren şortlu bir kadın; özne, avuç içlerini kadının baldırlarına dayamış, baş döndürücü bir hızda dönen pedallar neredeyse tenini sıyırıp geçecek şekilde

bisikletin altına yatmıştır. Baldır fetişizminden, pedalların hareketinde ve bisikletin hareketsizliğinde cisim kazanmış çifte bekleyişe kadar tüm belirlenimler burada birarada bulunmaktadır. Tam olarak mazohist bir bekleyiş yoktur; mazohist daha ziyade mahzun, bekleyişi saf haliyle yaşayandır. Tıpkı Masoch'un, karısının, kürkünü giyip önünde durmasını ve ona tehditkâr bir havayla bakmasını sağladıktan sonra sağlam bir dişini çektirmesi gibi. Fantasma için de aynı şey söylenecektir: Mazohist fantasmalardan çok mazohizme özgü bir fantasma sanatı vardır.

Mazohist, düş kurmadığı zamanlarda bile düş kurduğuna inanma ihtiyacı duyar. Sadizmde asla böyle bir fantasma yöntemi bulunmaz. Maurice Blanchot, Sade'ın (ve onun kişilerinin) fantasma karşısındaki durumunu çok iyi çözümlemiştir: "Çünkü onun asıl erotik düşü, aldığı zevklerin gerçek olmayan hareketini, düş kurmayan, gerçek hareketler sergileyen kişilere yansıtmaktan oluşur..., bu erotizm ne kadar çok düşlenirse, düşün kovulduğu, sefahatin gerçekleşip yaşandığı bir kurguyu da o kadar çok gerektirir."[20] Diğer bir deyişle: Sade, düş kurduğunda bile düş kurmadığına inanmaya ihtiyaç duyar. Fantasmanın sadist kullanımının karakteri, paranoyak tipteki şiddetli bir yansıtma gücüdür, bu güç yoluyla fantasma, nesnel dünyaya getirilmiş ani ve temelden bir değişimin aracısı haline gelir. (Uyuduğunda bile dünyaya kötücül bir biçimde müdahale etmeyi sürdürdüğünü düşleyen Clairwil gibi.) Bu durumda, fantasmaya özgü haz-acı potansiyeli, acı, gerçek kişiler tarafından duyulacak, haz da düş kurmadığını düşleyebilmekte olan sadistin yanına kâr kalacak şekilde gerçekleşir. Juliette şunları öğütler: "On beş tam gün boyunca sefahatle ilgilenmeyin, kafanızı biraz uzaklaştırın, başka şeylerle ilgilenin..." sonra karanlıkta yatarak aşamalı olarak, doğru yoldan sapmanın değişik türlerini düşleyin; bunlardan bir ya da ikisi sizi öbürlerinden daha çok çarpacak, önce yazıya dökülüp sonra vakit kaybetmeden uygulamaya geçirilmesi gereken, sabuklama yaratan bir tür ide oluşturacaktır. O zaman fantasma azami bir saldırganlık, müdahele ve gerçeğin içinde sistemleştirme gücü

---

[20] Maurice Blanchot, *Lautréamont et Sade*, s. 35.

kazanır: İde nadir rastlanan bir şiddetle yansıtılmış bulunur. Oysa gerçeği yansızlaştırmak ve ideali, fantasmanın kendi saf içselliği içinde askıya almak şeklindeki mazohist kullanım tamamen farklıdır. Bu kullanım farkının, bir şekilde içeriklerin farkını belirlediğine inanıyoruz. Aynı şekilde, sadistin fetişlerle kurduğu ilişkinin bir yok etme ilişkisi olması, kullanımdaki bu yansıtma biçimiyle yorumlanmalıdır. Fetişin yok edilmesinin, kendisi fetişist olan bir inanç anlamına geldiğini söyleyecek değiliz (tıpkı kutsal şeylere saygısızlığın, kutsala olan bir inanç anlamına geldiğinin ileri sürülmesi gibi): Bütün bunlar, içi boş genelleştirmelerdir. Fetişin yok edilmesi, düşün kendini düş olarak yok etmesi ve İdenin uyanık olduğumuz, gerçek dünyaya akın etmesi tarzında, yansıtmanın hızını belirler. Fetişin mazohizm içindeki inşası ise, bunun tersine, *fantasmanın iç kuvvetini*, bekleyişteki yavaşlığını, askıda kalma ya da donmadaki gücünü ve ideal ile gerçeğin birlikte fantasma tarafından emilme şeklini belirler.

Sadizm ve mazohizmin birbirleriyle ilgili içerikleri, her defasında, girişimlerinin biçiminin içini doldurur gibi görünüyor. Haz-acı kombinasyonunun şu ya da bu şekilde dağılması, fantasmayı baba imgesinin ya da anne imgesinin doldurması, öncelikle bir biçime, ancak o şekilde ortaya çıkabileceği bir biçime göre değişir. Maddeden yola çıkmakla sado-mazohist birlik de dahil olmak üzere her şeyi baştan elde etmiş oluruz ama hepsini birbirine karıştırırız. Haz ile acının birleştirilmesinin bu formülü ancak belli koşullar altında elde edilebilir (bekleyişin biçimi). Başka koşullar altında ise başka bir formül (yansıtmanın biçimi) elde edilecektir. Mazohizmin haz-acı karmaşasından yola çıkarak yapılan maddi tanımları yetersizdir: Mantıkta söylendiği gibi, yalnızca sayısaldırlar; tanımladıkları şeyin mümkün olup olmadığını, sonucun mümkün olup olmadığını göstermezler. Ama daha da kötüsü, bunlar ayırdedici değildir ve tüm dönüşümlere, sadizm ile mazohizm arasındaki tüm karışımlara geçiş verirler. Suçluluk ve kefaretten yola çıkarak yapılan ahlaki tanımlar da ötekilerden daha iyi değildir, çünkü bunlar zaten sadizm ile mazohizm arasındaki sözümona iletişime dayanır (bu anlamda sanıldıklarından daha da "ahlaki"dirler). Temel mazohizm ne maddi ne de ahlakidir,

biçimsel ve yalnızca biçimseldir. Sapkınlık dünyaları da genellikle, psikanalizin, roman ögelerini ele alırken, öncelikle seyirlerinin biçimselliğini ele alan, neredeyse tümdengelimli, gerçekten biçimsel bir psikanaliz olmasını gerektirir.

Biçimsel bir psikanaliz alanında, mazohizmle ilgili olarak, hiç kimse Theodor Reik kadar ileri gitmemiştir. Reik, dört temel karakter saptıyordu: 1) "fantezinin özel anlamı", yani fantasmanın biçimi (kendi için yaşanmış fantasma ya da mazohizm için kesinlikle kaçınılmaz olan, düşlenmiş, oyun haline getirilmiş, ayinselleştirilmiş sahne); 2) "askı etmeni" (tedirginliğin cinsel gerilim üzerinde etki etme ve orgazma yükselmesini engelleme şeklini ifade eden bekleyiş, gecikme); 3) (mazohistin ıstırabı, sıkıntıyı ve aşağılanmayı göz önüne serdiği) "kanıtlayıcı nitelik", ya da daha ziyade ikna edici nitelik; 4) "kışkırtıcı etmen" (mazohist, cezayı, tedirginliği giderecek ve yasaklanan hazzı kendisine verecek bir şeymişçesine, saldırganca dilenir).[21]

Reik'ın, çok önemli bir beşinci etmeni, yani mazohist ilişki içindeki sözleşmenin biçimini, başka analistler kadar ihmal etmesi ilginçtir. Masoch'un romanlarında olduğu kadar, gerçek maceralarında da, mazohizmin genel yapısı içinde olduğu kadar Masoch'un kendi durumunda da, sözleşme, aşk ilişkisinin ideal biçimi ve zorunlu koşulu olarak ortaya çıkar. Bu yüzden işkenceci-kadınla, eski hukukçuların, köleliğin bile bir anlaşmaya dayandığı fikrini yenileyecek şekilde bir sözleşme imzalanmıştır. Mazohist yalnızca görünüşte zincir ve bağlarla zaptedilmiştir; aslında yalnızca verdiği sözle zaptedilir. Mazohist sözleşme yalnızca kurbanın boyun eğme zorunluluğunu değil, onun, işkencecisini terbiye etmesine yarayan ikna yeteneğini, pedagojik ve hukuki çabasını ifade eder. Bu bakımdan, Masoch'un bundan sonra alıntı yapacağımız sözleşmelerinde, hükümlerin gelişmesi ve aceleciliği fark edilecektir: İlki, ödevlerin belirli bir karşılıklılığını, sürede bir kısıtlamayı, başkasına devredilemeyen kısımların (çalışma kısmı ya da onur kısmı) saklı tutulmasını gözetirken; ikincisi, isim, onur ya da yaşama hakkı da dahil olmak üzere,

---

21 Reik, *Le Masochisme*, s. 45-88.

kendisine ait tüm hakları öznenin elinden alacak şekilde kadına gitgide daha fazla hak tanır. [22] (*Venüs*'teki sözleşme Severin'in adını değiştirir.) Sözleşmenin bu aceleciliği içinde, sözleşmeye ilişkin işlevin pekâlâ yasa koymak olduğu, fakat yasanın, ne kadar iyi hazırlanırsa o kadar zalimleştiği ve taraflardan birinin (burada sözleşmeye teşvik eden tarafın) haklarını o kadar kısıtladığı ortaya çıkar. Mazohist sözleşmenin anlamı, yasanın simgesel iktidarını anne imgesine vermektir. Neden bir sözleşme gereksin ve sözleşme neden bu şekilde gelişsin? Bunun sebepleri araştırılmalı, fakat şimdiden, sözleşmesiz – ya da mazohistin zihninde sözleşme benzeri bir şey olmadan (bkz. *"pagisme"* [xi]) – mazohizmin olmayacağı saptanmalıdır.

O halde Masoch'un kültürelciliğinin iki yönü vardır: Biri sanat ve askıya alma modeli içinde gelişen estetik bir yön, öteki de, sözleşme ve tabiiyet modeli içinde gelişen hukuki bir yön. Oysa Sade, sanat yapıtının kaynaklarına ilgi göstermemekle kalmaz; sözleşmeye, her sözleşme çağrısına, her sözleşme fikrine ya da her sözleşme kuramına karşı sınırsız bir garezi vardır. Sadizmdeki bütün alaycılık, sözleşme ilkesine karşı uygulanır. Bu iki bakış açısından, Masoch'un kültürelciliği ile Sade'ın doğalcılığını karşıtlaştırmakla yetinilmeyecektir. Sade'ın ve Masoch'un ikisinde de eşit olarak doğalcılık ve iki doğanın ayırt edilmesi vardır. Ama bu doğalar, kesinlikle aynı şekilde dağıtılmamıştır ve herşeyden önce birinden diğerine geçiş aynı şekilde gerçekleşmez. Masoch'a göre, kaba doğadan, hissî ve üzerine düşünülmüş büyük Doğaya geçişi sağlayan tam olarak sanat yapıtı ve sözleşmedir. Sade'da, tam tersine, ikinci doğadan ilk Doğaya geçiş, ne bir askıya alma, ne bir estetik içerir, yalnızca, sürekli bir hareket *mekanizması* ile sürekli hareketin *kurumlarını* yerleştirmek için bir çabayı içerir. Sade'ın gizli toplumları, liberten toplumları kurum toplumlarıdır. Nasıl Masoch düşüncesi sözleşmeyle ifade ediliyorsa, Sade düşüncesi de kurumlarla ifade edilir. Sözleşme ile kurum arasındaki hukuki

[22] Bkz. Ek II.

[xi] Kişinin kendini güzel bir kadının uşağı, kölesi olarak düşlediği bir sapkınlık, mazohizmin bir türü. *(ç.n.)*

ayrımı biliyoruz: Sözleşme, kuramsal olarak her iki tarafın iradesini gerektirir, taraflar arasında bir hak ve ödevler sistemi tanımlar, üçüncü bir kişinin aleyhine kullanılamaz ve belirli bir süre için geçerlidir; kurum ise, uzun vadeli, irade gösterilmeyen ve başkasına devredilmeyen, sonuçları üçüncü kişilerin aleyhine kullanılabilecek şekilde bir güç, bir iktidar kurmaya yönelik bir statüyü tanımlama eğilimindedir. Ama daha da belirleyici bir özellik, sözleşme ve kurumun, *yasa* dediğimiz şeye göre nasıl bir farklılık gösterdiğidir: Sözleşme bir yasayı gerçekten doğuran şeydir, bu yasa onu doğuran koşulları aşıp bunları çürütse bile bu böyledir; kurum ise, aksine, kendini, yasanınkinden çok farklı bir düzenden geliyormuş gibi, yasaları gereksiz kılıp hak ve ödevler sisteminin yerine eylemin, iktidarın ve gücün dinamik bir modelini koyuyormuş gibi gösterir. Aynı şekilde Saint-Just de, çok sayıda kurum ve çok az yasa talep eder ve yasaların kurumlardan üstün geldiği bir cumhuriyette *henüz* hiçbir şeyin tam olmadığını ilan eder...[23] Kısacası, yasayı doğurduğu düşünülen sözleşmenin, yasanın etkisi altında işlese de, onun üstünlüğünü tanısa da, kendine özgü bir hareketi vardır; kurumun ise, yasayı yozlaştıran ve yasadan üstün olduğu düşünülen kendine özgü bir hareketi vardır.

Sade'ın felsefesinin kurum izlegiyle (ve Saint-Just'ün düşüncesinin kimi yönleriyle) yakınlığı çoğu zaman fark edilmiştir. Fakat yalnızca, Sade'ın kahramanlarının, kurumları kendi anormallikleri için kullandıkları ya da kurumlara, sınırları ihlal edişlerine gereken değeri verebilmek için, sınırları oluşturmaları bakımından ihtiyaç duydukları söylenmemelidir. Sade, daha doğrudan ve daha derin bir kurum düşüncesine sahiptir. Sade'ın devrimci ideolojiyle olan ilişkileri karmaşıktır: Cumhuriyetçi rejimin sözleşmeci anlayışına en ufak sempati göstermez, yasa fikrine bundan daha da az sempati gösterir. Devrimde, nefret ettiği bir şeyi, yasayı ve sözleşmeyi bulur. Fransızların gerçek cumhuriyetten *henüz* ayrı olmasının sebebi yasa ve sözleşmedir. Ama Sade'ın siyasi düşüncesi de tam olarak burada ortaya çıkar: Kurumu yasanın karşısına ve cumhuriyetin kurumsal bir temelini, sözleşmeye dayalı

[23] *Institutions républicaines*'in asıl savı.

bir temelinin karşısına koyma tarzında. Saint-Just bunun tam tersi bir ilişki kurmaktaydı: Ne kadar çok yasa varsa o kadar az kurum vardır (monarşi ve despotizm), ne kadar çok kurum varsa o kadar az yasa vardır (cumhuriyet). Sade bu fikri, aynı zamanda en ciddi yanını oluşturabilecek bir ironi noktasına kadar vardırmaktan geri durmamıştır: Asgari düzeyde yasa içerecek, en uç noktada ise hiç yasa içermeyecek ("bu kadar az sayıda, bu denli hafif" yasalar...) kurumlar hangileri olacaktır? Yasalar eylemleri bağlar; onları hareketsizleştirip ahlaklı kılar. Yasadan arınmış saf kurumlardan, doğası gereği anarşik, sürekli hareket, daimi devrim, kalıcı ahlaksızlık halindeki özgür eylem modelleri çıkacaktır. "Başkaldırı... hiç de ahlaki bir durum değildir: Yine de bir cumhuriyetin sürekli durumu olmalıdır; o halde, makinenin sürekli olarak sarsılmasını sağlaması gerekenlerin kendilerinin çok ahlaklı varlıklar olmasını beklemek, tehlikeli olduğu kadar saçma olacaktır, çünkü bir insanın ahlaklı hali bir barış ve sükûnet halidir, oysaki ahlaksız hali kesintisiz bir hareket durumudur; bu durum onu, cumhuriyetçinin her zaman, üyesi olduğu yönetimi tutmasını gerektiren zorunlu bir başkaldırıya yaklaştırır." Ünlü *Yatak Odasında Felsefe* metnindeki, "Fransızlar, cumhuriyetçi olmak istiyorsanız son bir çaba daha" cümlesini, paradoksal bir biçimde, sadist fantasmaların basitçe siyasete uygulanması olarak görmek haksızlık olacaktır. Bu biçimsel ve siyasal problem hem çok daha ciddi, hem de daha kökenseldir. Problem şuradan kaynaklanır: Sözleşme bir gizemli kılma yöntemiyse *(mystification)*, yasa da despotizme hizmet eden bir gizemli kılma yönteminden başka şey değilse, kurum ise yasa ve sözleşmeden doğası itibarıyla ayrılan tek siyasal biçimse, mükemmel kurumlar ne olmalıdır, yani hangileri tüm sözleşmelere karşıt olacak ve yalnızca asgari düzeyde yasa içerecektir? Sade'ın ironik yanıtı şudur ki, bu koşullar altında, ateizm – iftira, hırsızlık – fahişelik, ensest ve sodomi – hatta cinayet – kurumsallaştırılabilir şeylerdir ve daha da iyisi, bunlar ideal kurumların, kesintisiz hareket kurumlarının zorunlu nesnesidir. Hepsinin arasında, Sade'ın evrensel fahişeliği *kurmanın* imkânı konusundaki ısrarı ve buna, "sözleşmeye" dayanarak karşı çıkılmasını üçüncü kişilerin aleyhine kullanılamamasına başvurarak çürütmeye çalışma tarzı göze çarpacaktır.

Her şekilde, Sade'ın siyasal düşüncesini tanımlamak için, devrim sırasında bu denli sert beyanatlar verip ve kişisel olarak bu denli ölçülü bir tutum takınmasını karşılaştırmak yetersiz kalıyor gibi görünmektedir. Kurum-sözleşme karşıtlığı ve ondan doğan kurum-yasa karşıtlığı, pozitivist ruhun ortak hukuki noktaları haline gelmişlerdir. Ama istikrarsız orta yolların içinde anlamlarını ve devrimci karakterlerini yitirmişlerdir. Bu karşıtlıkların, içerdikleri seçimlerin ve yönlenmelerin anlamını yeniden bulmak için Sade'a (ayrıca, yanıtları Sade'ınkilerden farklı olan Saint-Just'e de) dönmek gerekir. Sade'da derin bir siyasal düşünce, hem yasaya hem de sözleşmeye karşı çıkışı içinde, devrimci ve cumhuriyetçi kurum düşüncesi vardır. Ama bu kurum düşüncesi baştan sona ironiktir, çünkü cinseldir ve cinsel kılınmıştır, siyaseti, sözleşmeci ve yasalcı olarak düşünme girişimlerine karşı kışkırtılmıştır. Masoch'tan da bunun aksi bir mucize beklemek gerekmez mi? 89 Devrimine bağlı ironik bir düşünce değil belki, fakat 1848 Devrimleriyle ilişkili mizahi bir düşünce? Sözleşmeye ve yasaya karşı çıkışı içinde ironik bir kurum düşüncesi de değil, fakat karşılıklı ilişkileri içinde mizahi bir sözleşme ve yasa düşüncesi beklemek gerekmez mi? Hukukun bu gerçek problemleri öyle bir noktaya gelmiştir ki, ancak Sade ile Masoch'un, bunları bir tarih felsefesi parodisindeki roman ögeleri haline getirerek bu problemlere vermeyi başardıkları sapkınlaşmış biçimler altında yeniden yakalanabilirler.

Yasa, mizah ve ironi

Yasanın klasik bir imgesi vardır. Platon bu imgenin, Hıristiyan dünyası tarafından da benimsenmiş olan eksiksiz bir ifadesini vermiştir. Bu imge, yasaya hem ilkesi hem de sonuçları açısından bakılmasını içererek bunun ikili bir durumunu belirler. İlke açısından baktığımızda, yasa ilk değildir. Yasa ikinci ve temsilci bir iktidardan başka bir şey değildir, daha yüksek bir ilkeye göre belirlenir, o da İyi'dir. İnsanlar İyi'nin ne olduğunu bilselerdi ya da ona uymayı becerebilselerdi, yasaya ihtiyaçları olmayacaktı. Yasa, İyi'nin, söyle ya da böyle terk ettiği bir dünyadaki temsilcisidir.

Bundan dolayı, sonuçları açısından baktığımızda, yasalara uymak "en iyi"sidir, en iyi de İyi'nin imgesidir. Adil olan biri, doğduğu ülkede, yaşadığı ülkede yasalara tabi olur. Düşünme özgürlüğünü – hem İyi'yi hem de İyi için düşünme – elinde tutsa da, bunu, en iyisi için yapar.

Görünüşte bu denli konformist olan bu imge, bir siyaset felsefesinin koşullarını oluşturan bir ironi ve mizahı, yasa ölçeğinin en yukarısında ve en aşağısındaki, ikili bir düşünüm genişliğini içermekten de geri kalmaz. Sokrates'in ölümü bu bakımdan bir örnek teşkil eder. Şöyle ki, yasalar kaderini mahkûmun eline bırakırlar ve yasaya tabiiyetinden dolayı, ondan kendilerine, üzerine düşünülmüş bir onay vermesini isterler. Yasaları, onları temellendirmek için zorunlu bir ilkeymişçesine mutlak bir İyi'ye yükselten seyirde büyük bir ironi vardır. Yasaları, bizi onlara tabi olmaya ikna etmek için gerekli olan, göreli bir En İyi'ye alçaltan seyirde de büyük bir mizah vardır. Sanki yasa mefhumu kendi kendine değil de, yalnızca kuvvet yoluyla ayakta kalıyormuş ve ideal olarak, daha dolaylı bir sonuca olduğu kadar, daha yüksek bir ilkeye de ihtiyaç duyuyormuş gibi. Belki de bu nedenle, *Phaidon*'daki anlaşılması güç bir metne göre, öğrencileri ölümü sırasında Sokrates'in yanında bulunurken yüzlerinde bir gülümseme de eksik değildir. İroni ile mizah esas olarak yasa düşüncesini kurarlar. Uygulanmaları yasayla ilişkilidir ve anlamlarını buradan alırlar. İroni, yasayı sonsuzca üstün bir İyi'nin üzerine temellendirmekte sakınca görmeyen bir düşüncenin oynadığı oyundur; mizah ise, yasayı, sonsuzca daha adil bir En İyi'ye onaylatmakta sakınca görmeyen söz konusu düşüncenin oynadığı oyundur.

Yasanın klasik imgesinin hangi etkiler altında altüst olup ortadan kalktığı sorgulanacak olursa, bunun yasaların göreliliğinin, değişebilirliğinin keşfedilmesi sonucunda olmadığı kesindir. Zira bu görelilik, klasik imgede zaten bütünüyle biliniyor ve anlaşılıyordu; onun zorunlu bir parçasını oluşturuyordu. Gerçek neden başka yerdedir. Bunun en kesin ifadesi Kant'ın *Pratik Aklın Eleştirisi*'nde bulunacaktır. Kant bizzat, yönteminin getirdiği yeniliğin, yasanın artık İyi'ye bağlı olması değil, aksine İyi'nin

yasaya bağlı olması olduğunu söyler. Bu, şu anlama gelir ki, yasa artık, haklılığını buradan elde edeceği üstün bir ilke üzerine temellenmek zorunda değildir, bunun üzerine temellenemez. Bu da şu anlama gelir ki, yasanın değeri kendi kendisine dayanarak biçilmeli ve yasa kendi üzerine temellenmelidir, dolayısıyla kendi biçiminden başka kaynağı yoktur. Bu andan itibaren, ilk kez, başka bir spesifikasyon olmaksızın, bir nesne işaret edilmeksizin, YASA'dan söz edilebilir, söz edilmelidir. Klasik imge yalnızca, İyi'nin yetki alanlarına ve En İyi'nin şartlarına göre şu ya da bu olarak belirlenmiş yasa*ları* tanıyordu. Aksine, Kant ahlak "yasası"ndan söz ettiğinde, *ahlak* sözcüğü yalnızca, mutlak olarak belirsiz kalmış olanın belirlenmesi anlamına gelir: Ahlak yasası, bir içerikten ve bir nesneden, bir yetki alanından ve şartlardan bağımsız, saf bir biçimin temsilidir. Ahlak yasası YASA, yasayı temellendirmeye muktedir bütün üstün ilkeleri dışlayacak şekilde, yasanın biçimi anlamına gelir. Bu anlamda, Kant, yasanın klasik imgesinden ilk vazgeçenlerden ve bize tamamıyla modern bir imgenin yolunu ilk açanlardan biridir. Kant'ın, *Saf Aklın Eleştirisi*'ndeki Kopernik tarzı devrimi, bilginin nesnelerini, öznenin etrafında döndürmeye yönelikti; ama *Pratik Aklın Eleştirisi*'nin, İyi'yi Yasa'nın etrafında döndürmeye yönelik devrimi kuşkusuz çok daha önemlidir. Kuşkusuz, dünyadaki önemli değişiklikleri dile getiriyordu. Yine kuşkusuz, Hıristiyan dünyanın ötesinden, Yahudi imanına bir geri dönüşün son sonuçlarını ifade ediyordu; hatta belki de Platoncu dünyanın ötesinden, yasanın Sokrates öncesi (Oidipusçu) bir anlayışına geri dönüşü ilan ediyordu. Kaldı ki, Kant, yasa'YI, nihai bir temel haline getirerek, modern düşünceye başlıca boyutlarından birini, yasanın nesnesinin esas itibarıyla gizli olduğu fikrini bağışlamıştı.[24]

Bir başka boyut daha ortaya çıkar. Sorun, Kant'ın kendi sistemi içinde keşfine verdiği dengeden (ve İyi'yi kurtarma şeklinden) kaynaklanıyor değildir. Söz konusu olan daha ziyade, ilkini bütünleyen, ilkiyle aralarında bir görelilik bulunan bir başka keşiftir. Yasa

[24] Yasanın nesnesinin kavranılamaz karakteri hakkında, bkz. J. Lacan'ın hem Kant hem de Sade ile ilgili yorumları: *Kant avec Sade* (Critique, 1963).

artık üstün bir ilke şeklindeki İyi ile temellendirilemedikçe, kendini, adil olanın iyi niyeti şeklindeki En İyi'ye de daha fazla onaylatmaya gerek duymaz hale gelir. Zira şu çok açıktır ki, maddesiz, nesnesiz, herhangi bir spesifikasyonu olmadan, saf biçimine göre tanımlanmış YASA, ne olduğu bilinmeyen ve bilinemeyecek bir durumdadır. Kimse ne olduğunu bilmezken iş görür. Herkesin baştan beri suçlu olduğu, yani yasanın ne olduğu bilinmeksizin sınırların zaten ihlal edildiği bir kesinsizlik alanı tanımlar. Tıpkı Oidipus'un kendini içinde bulduğu durum gibi. Suçluluk ile ceza ise, bize yasanın ne olduğunu göstermezler bile, onu bu kesinsizliğin içinde bırakırlar, bu kesinsizlik ise bahsettiğimiz şekliyle cezanın en uç noktadaki kesinliğine tekabül eder. Kafka bu dünyayı betimlemeyi başarmıştır. Burada söz konusu olan, Kant'ı Kafka'ya bağlamak değil, yalnızca yasayla ilgili modern düşünceyi oluşturan iki kutbu ortaya çıkarmaktır.

Aslında, yasa artık her şeyden önce gelen ve üstün bir İyi üzerine temellenmiyorsa, içeriğini tamamen belirsiz bırakacak şekilde kendi biçimine göre değer kazanıyorsa, adilin yasaya en iyisi için uyduğunu söylemek imkânsız hale gelir. Ya da daha ziyade: Yasaya uyan biri, yasaya uyduğu kadarıyla adil olmuş değildir ve öyle de hissetmez. Tersine, kendini suçlu hisseder, daha baştan suçludur ve ne kadar suçlu olursa yasaya o kadar sıkı sıkıya uyar. Aynı işlemle, yasa da kendini, saf yasa olarak gösterir ve bizi suçlular olarak atar. Klasik imgeyi oluşturmuş olan iki önerme, ilke önermesi ile sonuçlar önermesi, İyi tarafından temellenme önermesi ile adil tarafından onaylanma önermesi aynı anda çöker. Ahlaki bilincin bu fantastik paradoksunu ortaya çıkaran Freud olmuştur: Yasaya uyma ölçüsünde adil hissetmenin bir hayli uzağında, "özne ne kadar erdemliyse, yasa da o kadar sert davranır ve o kadar büyük bir kılı kırk yarmacılık sergiler... En iyi ve en uysal varlıktaki ahlak bilincinin bu denli sıradışı sertliği..." [25]

Dahası, paradoksun analitik açıklamasını yapan da Freud olmuştur: Ahlak bilincinden türeyen, dürtülerden vazgeçiş

---

[25] Freud, *Malaise dans la civilisation*, Fr. çev. Denoël, s. 60 [*Uygarlığın Huzursuzluğu*, Metis Yayınları, Haluk Barışcan (çev.), 1999].

değildir, tersine vazgeçişten doğan ahlak bilincidir. O halde, vazgeçiş ne kadar kuvvetli ve sert ise, dürtülerin mirasçısı ahlak bilinci de o kadar kuvvetli olur ve o kadar sertlikle uygulanır. ("Bu vazgeçişin bilinç üzerine uygulanan eylemi öyledir ki, tatmin etmeyi bıraktığımız bütün saldırganlık bölümü, üstben tarafından yeniden ele alınır ve kendi saldırganlığını ben'e karşı vurgular.") O zaman öteki paradoks da, yasanın temelden belirsiz karakterine ilişkin paradoks da çözülür. Lacan'ın dediği gibi, yasa, bastırılmış arzuyla aynı şeydir. Çelişkisiz bir biçimde nesnesini belirleyemeyecek ya da dayalı olduğu bastırmayı ortadan kaldırmaksızın bir içerikle tanımlanamayacaktır. Yasanın nesnesiyle arzunun nesnesi birdir ve ikisi de gizlenmiştir. Freud, nesne özdeşliğinin anneye, arzunun ve yasanın özdeşliğinin kendisinin ise babaya gönderme yaptığını gösterdiğinde, yalnızca yasayı belirlenmiş bir içeriğe yeniden kavuşturduğunu değil, bunun neredeyse tam tersine, yasanın nasıl, Oidipusçu kaynağı gereği, nesneden olduğu kadar özneden de (anne ile baba) çifte bir vazgeçişten doğan saf biçim olarak değer kazanmak için, içeriğini zorunlu olarak gizlemekten başka bir şey yapamayacağını gösterdiğini ileri sürer.

O halde, Platon'un kullandığı, yasalar düşüncesine hükmetmiş olan klasik ironi ve mizah altüst edilmiş olur. Yasanın İyi üzerine temellenmesi ve bilgenin bunu En İyi'yi gözeterek onaylamasıyla temsil edilen çifte genişlik, hiçliğe indirgenmiş olarak bulunur. Bir tarafta yasanın belirsizliği, öbür tarafta cezanın kesinliğinden başka bir şey yoktur. Ama ironi ile mizah buradan, yeni, modern bir figür kazanır. Bir yasa düşüncesi olmayı sürdürürler, ama yasayı, ona tabi olanın suçluluğu içindeyken düşündüğü gibi, içeriğinin belirsizliği içinde düşünürler. Şu açıktır ki, Kafka mizaha ve ironiye, yasanın statüsünün değişmesiyle ilişkili olarak tam anlamıyla modern değerler katar. Max Brod, Kafka'nın *Dava*'sını okuduğu sırada, dinleyenlerin ve bizzat Kafka'nın gülmekten katıldığını hatırlatır. Bu, Sokrates'in ölümünü karşılayan gülüş kadar gizemli bir gülüştür. Trajiğin sahte-anlamı salaklaştırır; kimbilir ne kadar çok yazarı, onları harekete geçiren düşüncenin saldırgan komik gücünün yerine çocuksu bir trajik his koyarak, olduğundan saptırıyoruz. Yasayı düşünmenin her zaman tek bir

tarzı olmuştur, bu da düşüncenin ironi ve mizahtan oluşan bir komikliğidir.

Ama işte, modern düşünceyle birlikte, yeni bir ironinin ve yeni bir mizahın imkânı doğuyordu. İroni ile mizah artık yasanın altüst edilmesine yöneltilmiştir. Yeniden Sade ve Masoch ile karşılaşınız. Sade ile Masoch, yasaya bir karşı çıkışın, yasayı kökten bir altüst edişin iki büyük girişimini temsil ederler. Yasaya ikinci bir iktidar dışında hiçbir şey bahşetmemek amacıyla, yasayı daha yüksek bir ilkeye doğru aşmaya dayanan hareketi hâlâ ironi olarak adlandırıyoruz. Ama üstün ilke, artık yasayı temellendirmeye ve yasanın kendisine devrettiği iktidarın haklılığını göstermeye muktedir bir İyi olmadığında, olamadığında tam olarak ne olur? Sade bize bunu öğretir. Tüm biçimleriyle (doğal, ahlaki, siyasal) yasa, ikinci doğanın bir kuralıdır, her zaman muhafazası için gösterilen özene bağlıdır ve hakiki egemenliği haksız olarak elinde tutar. Çok iyi bilinen bir seçeneğe göre, yasanın, daha kuvvetli olanın dayattığı kuvvetin ifadesi, ya da tersine, zayıfların korucuyu birliği olarak algılanmasının pek önemi yoktur. Zira bu efendilerle bu köleler, bu kuvvetlilerle bu zayıflar bütünüyle ikinci doğaya aittir; tiranı teşvik edip yaratan zayıfların birliğidir, olmak için bu birliğe ihtiyaç duyan ise tirandır. Her halükârda yasa, gizemli kılma yöntemidir, devredilmiş bir iktidar değil, köleler ile efendilerinin iğrenç karmaşıklığı içindeki, haksız yere elde tutulan bir iktidardır. Sade'ın, yasa rejimini, hem tiranlığa maruz kalanlara hem de tiranlık edenlere ait olması yüzünden ne denli kınadığı fark edilecektir. Gerçekte, yalnızca yasanın tiranlığına maruz kalınmıştır: "Komşumun tutkuları yasanın adaletsizliğinden çok daha az kaygı verir, zira bu komşunun tutkuları benimkiler tarafından engellenmiştir, oysa yasanın adaletsizliklerini hiçbir şey durduramaz, hiçbir şey engelleyemez." Ama aynı zamanda ve özellikle, ancak yasa yoluyla tiran olunur: Tiran yasa dışında hiçbir yolla tomurcuk veremez ve Chigi'nin *Juliette*'te de söylediği gibi: "Tiranlar asla anarşi ortamında doğmazlar, yalnızca yasaların gölgesindeyken yükselişe geçtiklerini ya da yetkiyi yasalardan aldıklarını görürsünüz." Sade düşüncesinin özü budur: Tirana duyduğu kin ve yasanın tiranı mümkün kıldığını gösterme tarzı. Tiran yasaların

dilinden konuşur ve başka bir dili yoktur. "Yasaların gölgesine" ihtiyaç duyar; Sade'ın kahramanları da, artık hiçbir tiran konuşamayacakmış gibi, hiçbir tiran asla konuşmamış gibi konuşarak, bir karşı-dil oluşturarak tuhaf bir anti-tiranlıkla kuşatılmış bulunur.

O halde yasa, daha yüksek bir ilkeye doğru aşılmış olur, ama artık bu ilke onu temellendiren bir İyi değildir; tersine, onu altüst eden bir Kötülük İdeası, fesatlık halindeki yüce Varlıktır. Platonculuğun altüst edilmesi ve yasanın ta kendisinin altüst edilmesi. Yasanın aşılması, ikinci doğanın gerektirdiklerine ve hüküm sürmesine her noktada karşı çıkan bir ilk doğanın keşfi anlamına gelir. Bu nedenledir ki, mutlak kötülük İdeası bu ilk doğada cisim kazandığı haliyle, ne hâlâ yasaları varsayan tiranlıkla hatta ne de maymun iştahlılıkla keyfîliklerin bir bileşimiyle karıştırılır. Üstün ve kişisel olmayan modeli, daha ziyade, sürekli hareketin ve daimi devrimin anarşik kurumları içindedir. Sade şunu sık sık hatırlatır: Yasa ancak kurum şeklindeki anarşi yolunda aşılabilir. Ve anarşinin de, ancak iki yasa rejimi arasında, yıktığı bir eski rejim ile getirdiği bir yeni rejim arasında kurulabilmesi, neredeyse sıfıra indirgenmiş bu kısa tanrısal momentin, anarşinin doğasının, bütün yasalarla bir doğa farkının belirtisi olmasını engellemez. "Yasaların sürdüğü hüküm yozlaşmıştır; anarşininkinden aşağıdır; ileri sürdüğüm şeyin en büyük kanıtı, yönetimin, inşasını yeniden gerçekleştirmek istediğinde, bizzat anarşiye dalmak zorunda olmasıdır." Yasa onu altüst eden ve iktidarını olumsuzlayan bir ilke içinde olmadıkça aşılamaz.

Buna karşılık, mazohist kahramanı yasalara boyun eğmiş ve bundan da memnun bir durumda sunmak yetersiz olacaktır. Mazohist tabiiyetteki bütün bu alaycılığın ve görünüşteki bu uysallığın altındaki kışkırtmanın, eleştirel gücün kimi zaman altı çizilmiştir. Kısaca, mazohist yasaya öbür taraftan saldırır. Artık yasadan daha yüksek bir ilkeye doğru yükselen harekete değil, yasadan sonuçlarına doğru alçalan harekete mizah adını veriyoruz. Hepimiz, üstün çabalar harcayarak yasayı döndürmenin yollarını biliyoruz: O zaman titiz bir uygulama yoluyla, yasanın saçmalığını gösterdiğimizi öne sürer ve ondan tam olarak, yasaklıyor ve önlüyor

kabul edildiği düzensizliği beklemiş oluruz. Yasayı harfi harfine alırız, nihai ya da ilk karakterine karşı çıkmayız; bu karakterin geregi olarak, yasa, bize yasakladığı hazları kendine saklıyormuş gibi davranırız. O andan itibaren, yasayı gözlemleye gözlemleye, yasaya uya uya, bu hazların ne olduğu hakkında bir fikir ediniriz. Yasa artık, bir ilkeye yükselmekle ironik olarak altüst edilmiş değildir, sonuçlarını derinleştirmekle, mizahi olarak, üstün çabalar gösterilerek döndürülmüştür. Oysa, ne zaman mazohist bir fantasma ya da ayin düşünülecek olsa, şuna şaşırılır: En sıkı yasa uygulamasının, normalde beklenenin tam tersi bir etkisi vardır (örneğin, kırbaç darbeleri, bir ereksiyonu cezalandırmanın ya da önlemenin ötesinde, ereksiyonu kışkırtır, arttırır). Bu, saçmalığın bir kanıtlamasıdır. Yasayı ceza süreci olarak düşünen mazohist, cezayı kendine uygulatmaya başlar; ve maruz kalınan bu cezada, paradoksal olarak, yasanın ona yasakladığı kabul edilen hazzı yaşamasına izin veren ve hatta bunu buyuran bir sebep bulur. Mazohizmdeki mizah şudur: Sonunda bir ceza olmasıyla bana bir arzuyu gerçekleştirmeyi yasaklayan yasa, önce cezayı koyup sonucunda da arzuyu tatmin etmemi emreden şimdiki yasayla aynıdır. Yine Theodor Reik, bu süreci çok iyi çözümlemiştir: Mazohizm acının içindeki, hatta cezanın içindeki haz değildir. Mazohist, cezada ya da acıda olsa olsa hazırlık niteliğinde bir haz bulur; gerçek hazzını, daha sonra, cezanın uygulanmasının mümkün kıldığı şeyde bulur. Mazohist, hazzı duymadan evvel cezaya maruz kalmalıdır. Bu zamansal ardışıklığı mantıksal bir nedensellikle karıştırmak hatalı olacaktır: Istırap hazzın nedeni değil, hazzın gelişini önceleyen kaçınılmaz koşuludur. "Zaman içindeki bir tersine dönüş, içeriğin bir tersine dönüşüne işaret eder... *Şunu yapmamalısın, Şunu yapmak zorundasın*'a dönüşmüştür... Cezanın saçmalığının bir kanıtlaması, yasaklanan bir hazzın cezasının tam olarak aynı hazzı koşulladığını göstermekle elde edilmiştir." [26] Bu yöntem, mazohizmin, mizahın

[26] Reik, *Le Masochisme*: "Mazohist hem cezasını hem de başarısızlığını gözler önüne sermiştir; kuşkusuz, tabiiyetini gösterir, ama ıstıraba rağmen hazzını elde ettiğini kanıtlayarak alt edilemez başkaldırısını göstermekten de geri kalmaz... Dışarıdan darbe almaz, bilinçaltında yenilmediğini bildiğinden, cezaya katlanmak için sonsuz bir kapasitesi vardır" (s. 134, 151).

birçok figürünü oluşturan diğer belirlemelerinde de, yadsıma, askıya alma, fantasmada da yansımaktadır. İşte yaltaklanmasıyla küstahlaşan, tabi olmasıyla ayaklanmış mazohist: Kısaca, sadist ironicinin ilkelerin mantıkçısı olması gibi, mazohist de mizahçı, sonuçların mantıkçısıdır.

Yasanın İyi tarafından temellendirilemeyeceği, biçimine dayanması gerektiği fikrinden yola çıkarak, sadist kahraman, yasadan, daha üstün bir ilkeye yükselmenin yeni bir tarzını icat eder; fakat bu ilke, yasaları yıkan bir ilk doğanın biçimsel olmayan ögesidir. Yasanın ona boyun eğenin suçluluğunu beslediği şeklindeki öbür modern keşiften yola çıkarak, mazohist kahraman, yasadan sonuçlara inmenin yeni bir tarzını icat eder: Cezadan, yasaklanan hazzı mümkün kılan bir koşul yaratarak suçluluğu "döndürür". Bu yolla mazohist, başka bir şekilde de olsa, yasayı sadist kadar altüst eder. Bu iki tarzın ideolojik olarak nasıl işlediğini gördük: Her şey, her zaman gizli bir halde bulunan Oidipusçu içerik, bir çifte dönüşüme maruz kalıyormuş gibi gelişir – sanki anne-baba bütünleyiciliği simetrisiz bir şekilde, iki kez kırılmıştır. Sadizm durumunda, yasanın üstüne çıkarılan, anneyi en yüksek noktadaki kurban olarak alan babadır. Mazohizm durumunda, her yasa, babayı simgesel alandan kovan anneyle ilişkili kılınmıştır.

Sözleşmeden ayine

Mazohizmdeki tedirginlik etmeninin önemi üzerinde daha önce de durulmuştur (Nacht, Reik). Öne alınmış olan cezanın işlevi tam olarak bu tedirginliği dağıtıp nihayetinde hazzı mümkün kılmak olacaktır (Reik). Bununla birlikte, bu açıklama da, cezanın hangi özel koşullar altında böyle bir dağıtıcı işlevi üstlendiğini göstermez – özellikle de, tedirginlik ile onun içerdiği suçluluğun nasıl yalnızca "dağıtılmış" olmakla kalmayıp, mazohizme hizmet etmek için ustalıkla döndürülüp parodileştirildiğini göstermez. Bize biçimsel sürecin özü gibi görünmüş olan, yasanın anne ile ilişkilendirilmesi, yasanın anne imgesiyle özdeşleşmesini çözümlemeliyiz. Zira ceza ancak bu koşul altında özgün işlevini

kazanır ve suçluluk da zafere dönüşür. Yine de ilk bakışta, anneye yönelme, mazohizme içkin olan "teselli"yi hiçbir şekilde açıklamayacaktır: Hissî, buz gibi ve zalim anneden fazla bir bağışlayıcılık beklemek için hiçbir sebep yoktur...

Daha baştan fark edilecektir ki, mazohistin yasayı sözleşmeden çıkarması, yasanın aşırı sertliğini yumuşatmak değildir, tam tersine bunun altını çizer. Zira sözleşmenin, ilkesel olarak, iradelerdeki bir uzlaşma, sürede bir kısıtlama, devredilemez payların saklı tutulması koşullarını içerdiği doğruysa, buradan çıkan yasa her zaman kökenini unutma ve bu sınırlayıcı koşulları geçersiz kılma eğiliminde olacaktır. Sözleşme ve yasa ilişkilerinde hep bir tür gizemli kılma olmasının nedeni budur. Toplumun kökeninde bir sözleşmenin ya da sözleşmeye benzer bir şeyin tasarlanması ancak, yasanın yerleşmesinden itibaren zorunlu olarak çürütülmüş bulunan koşullara başvurmakla mümkündür. Zira yasa, bir kez yerleştiği zaman, üçüncü kişilere karşı gelir, belirsiz bir süre için geçerlidir ve hiçbir payı saklı tutmaz. Yasa-sözleşme ilişkilerindeki bu çürütme hareketinin, Masoch'un kişisel aşk sözleşmelerinin art arda gelişinde de ortaya çıktığını gördük: Sözleşmenin hükümleri âdeta gittikçe sertleşerek, bunların dışına taşan yasanın uygulanmasını çoktandır hazırlar gibidir. Yasanın sonucunda bizim köleliğimiz varsa, köleliği zaten en başa, sözleşmenin dehşet verici nesnesi olarak en üste koymak gerekmez mi? Hatta genel olarak, mazohizmde sözleşmenin, yazgının bütün ikircilliğini konu edinen bir karikatürün nesnesi haline geldiğini söylemek gerekir. Sözleşme ilişkisi, aslında, bizi anne ve kadınla birleştiren, doğal ve yeryüzüne ait ilişkilerin karşısındaki, yapay, Apolloncu ve erkeksi bir kültür ilişkisi tipinin ta kendisidir. Kadın bir sözleşme ilişkisine dahil ediliyorsa, daha ziyade ataerkil bir toplumun içindeki bir nesne sıfatıyla dahil ediliyordur. Oysa mazohist sözleşme tam tersine kadınla yapılır. Bu sözleşmenin paradoksal amacı da taraflardan birini köle, diğerini ise – kadın tarafını – efendi ve işkenceci yapmaya yöneliktir. O halde burada da üstün çabalar harcayarak sözleşmenin geçersizliğini ilan etme, hükümlerin aceleciliğinin yarattığı bir mizah, kişilerin aktarmasıyla oluşan kökten bir yön değiştirme vardır: Sanki sözleşmeye kölelikte, hatta ölümde karar

kılmış bir amacın yüklenmesiyle ve kadının, yani annenin lehine işletilmesiyle sözleşmenin gizemi ortadan kalkmıştır. Daha büyük paradoks ise şudur ki, bu amaç tasarlanmış, bundan kâr edilmiştir – erkek tarafı, yani kurban tarafından. 89 Devrimi ile ilgili bir Sade ironisi vardır: Yasa değil, yasa koymakla hiçbir şey yapmamış olursunuz, onun yerine daimi olarak hareket eden kurumlar oluşturun... Ama 48 Devrimleri ve Panslavizmle ilgili de bir Masoch mizahı vardır: Sözleşmeler yapın, ama sözleşmeleri korkunç bir çariçeyle yapın da bundan en hissî, aynı zamanda en dondurucu ve sert yasa çıksın (Masoch, *Yaşanmış Şeyler*'de, Panslavist kongreleri harekete geçiren sorunları göz önüne serer: Slavlar, çarlık rejiminden kurtulmuş bir Rusya sayesinde mi yoksa dâhi bir çariçe tarafından yönetilen güçlü bir devlet yoluyla mı birleşeceklerr?). [27]

Son kertedeki, anneyle yapılmış böyle bir sözleşmeden kurban ne bekler? Amaç naif ve basittir. Mazohist sözleşme babayı dışlar ve babasal yasanın değerlendirilip uygulanması zahmetini annenin üstüne atar. Bununla birlikte, bu anne sert, zalimdir. Ama problem böyle ortaya konmaz. Gerçekte, babanın bakış açısından kavranan ve baba imgesine bağlı olan, rolü ensesti yasaklamak olan aynı tehdit, anneye verilip onun imgesine taşındığında tam aksi bir biçimde hareket edip ensesti mümkün kılar ve başarısını sağlar. Aktarım burada çok etkilidir. Hadım etme çoğu zaman ensesti önleyen bir tehdit ya da onu onaylayan bir cezadır. Ensestin karşısında bir engel veya sonucundaki cezadır. Ama anne imgesinin bakış açısından, tersine, oğulun hadım edilmesi ensestin başarısının, *şimdi artık, babanın bir rolünün olmadığı ikinci bir doğuma doğru bu yer değiştirmenin içinde erimiş halde bulunan ensestin başarısının* koşuludur. Mazohizmde sıklıkla göze çarpan "sekteye uğramış aşkın" önemi bundan ileri gelir: Bu, mazohistin cinsel etkinliği hem bir ensestle hem de ikinci bir doğumla özdeşleştirmesine imkân verir; bu sayede hadım edilme tehdidinden kurtulmakla yetinmeyip hadım edilmenin kendisini başarının simgesel koşulu haline getiren çifte bir özdeşleşme sürecidir bu.

---

[27] *Revue Bleue*, 1888.

O halde mazohist sözleşme, koyduğu yasayla bizi ayinlerin içine atar. Mazohist takıntılıdır; ayin, içinde gerçekliğin fantasmalaştırıldığı öğeyi temsil ettiği kadarıyla mazohistin etkinliğinin kendisidir. Masoch'un romanlarındaki üç büyük ayin tipi şunlardır: Av ayinleri; tarıma dayalı ayinler; dirilme, ikinci doğum ayinleri. Üç temel niteliği yeniden kazanırlar: Bir kürkün ele geçirilmesini, bir av ganimetini gerekli kılan soğuk; toprağa gömülü bir hissîliği, korunmuş bir verimliliği, aynı zamanda da sert bir çalışma düzenini gerekli kılan tarım; bir dirilişi izleyen bu sertlik, bu katılığın kendisi. Bu üç ayinin birlikte varolması ve birbirinin içine geçmesi büyük mazohist miti oluşturur. Masoch'un tüm romanları çeşitli figürlerle bunu geliştirir: İdeal kadın ayıyı veya kurdu avlar; bir tarım topluluğunu örgütler ya da onun başkanlığını yapar; erkeğin yeni bir doğum yaşamasını sağlar. Ve bu son ayin, öbür iki ayinin mitin içindeki asıl erekliliğini kurmasıyla, asli olan izlenimi verir.

Erkek Kurt ile Dişi Kurt'ta, kadın kahraman, talibinin, üzerine dikilmiş bir kurt postu giymesini, bir kurt gibi yaşayıp ulumasını ve de avlanılmaya ses çıkarmamasını ister. Daha bu noktadan, ayinsel avın bir yeniden doğum için kullanıldığı ortaya çıkar. Ve aslında, av, ikinci annenin, oral annenin, rahmin belirlediği ilkel annenin ganimetini eline geçirip yeniden doğumu sağlama iktidarını kullanmasına olanak veren işlemdir. Yeniden doğum, rahmin belirlediği anneden olduğu kadar babadan da bağımsız bir ikinci doğum, kısacası bir partenogenezdir. *Venüs*'te bir tarım ayini ayrıntısıyla betimlenmiştir: Zenci kadınlar "beni bahçenin aşağısından, bahçenin güney sınırını oluşturan bağlık tepeye götürdüler. Asmaların aralarına mısır ekilmişti; oradan buradan tek tük kuru saplar çıkıyordu. Yan tarafta bir saban vardı. Kadınlar beni bir kazığa bağlayıp üzerime altından saç fırketelerini batırarak eğlenmeye başladılar. Fakat çok geçmeden Wanda geldi, başında kakım postundan kalpağı vardı, ellerini ceketinin ceplerine sokmuştu. Beni çözdürdü ve ellerimi arkadan bağlattı, enseme bir koşum geçirmelerini ve beni sabana koşmalarını söyledi. Kara şeytanlar beni tarlaya götürdüler. Bir tanesi sabanı yönetiyordu, ötekisi yularımdan çekerek beni yönlendiriyor, bir üçüncüsü de

kırbaçlayarak hızlanmamı sağlıyordu, ve Kürklü Venüs, kenarda durmuş bizi seyrediyordu." Bu metindeki üç zenci kadında üç anne imgesinin varlığını buluruz. Ama oral anne kendi ikizini ortaya çıkarmış gibidir, dizinin içinde ilk olarak, diğerlerinin arasındaki bir kadın şeklinde ve ikinci olarak, dizinin dışından, dizinin bütününe başkanlık eder şekilde, ikinci görünümünde öteki kadınların tüm işlevlerini yeniden doğum izleğini yaratacak biçimde eline geçirmiş ve dönüştürmüştür. Zira her şey bize bir partenogenezden bahsetmektedir: Asmayla mısırın ya da Dionysosçu ögeyle dişi bir tarım topluluğunun birlikteliği; anneyle yapılan birlik şeklindeki saban; partenogenetik etkinleşme şeklindeki firkete batırmalar, sonra kırbaç darbeleri; yularından çekilen oğulun yeniden doğumu.[28] İlla ki üç anne arasından birini seçme izleği, illa ki sarkaç hareketi ve rahmin belirlediği anne ile Oidipusçu annenin görkemli oral anne içinde erimesi. Yasanın efendisi oral annedir – Masoch'un, *komün* yasası adını verdiği bu yasada av ve tarım ögeleriyle anaerkil ögeler bütünleşmiştir. Rahmin belirlediği anne, avcı anne, ava giderken avlanmış, derisi yüzülmüştür. (Gerek kurban olarak, gerekse suç ortağı olarak) ataerkil bir sistemle önceden bütünleşmiş olan Oidipusçu anne, hayvancılık yapanların annesi, bizzat kurban edilmiştir. Yalnızca tarımın, anaerkilliğin ve ikinci doğumun ortak özü olan oral anne varlığını korur ve zafer kazanır. Masoch'un yapıtının bir ucundan öbür ucuna kadar yayılan, ona "mavi mutluluk masalları" *(Marcella, Dinyester Üzerindeki Cennet, Çirkinin Estetiği)* esinleyen tarım komünizmi düşü bundan ileri gelmektedir. En derin bağ, komünün, oral annede cisim kazanmış olan komün yasasının ve yalnızca bu bir tek kadından yeniden doğmakla doğabilen komün erkeğinin arasında dokunur.

Masoch'un yapıtındaki iki önemli eril kişi Kabil ile İsa'dır. İşaretleri aynıdır, Kabil'in gösterildiği işaret, zaten haç işaretidir, x veya + şeklinde yazılır. Masoch, yapıtının büyük bir bölümünü

[28] Tarım ve ensest izleklerinin ilişkisi ve sabanın rolü hakkında, bkz. Salvador Dali'nin *Mythe tragique de "L'Angelus" de Millet* içindeki göz kamaştıran sayfaları (Pauvert).

Kabil'in işaretinin etkisi altına sokarak çok şey söylemek ister: Doğa ve tarih içinde her yerde mevcut olan suç; ıstırapların büyüklüğü ("cezam katlanılamayacak kadar büyük"). Ama Kabil de çiftçidir, annenin gözdesidir. Havva onun doğumunu sevinç çığlıklarıyla karşılamış, ama baba tarafından olan çoban Habil için sevinç duymamıştı. Annenin gözdesi, babanın öbür oğulla olan ittifakını bozmak için suç işleyecek kadar ileri gitmiştir: Babaya olan benzerliği öldürüp Havva'yı ana-tanrıça yapmıştır. (Hermann Hesse, Nietzscheci ve mazohist izleklerin birbirine karıştığı ilginç bir roman olan *Demian*'ı yazmıştır: Orada ana-tanrıçanın, alnında Kabil'in işaretini taşıyan dişi bir dev olan Havva ile özdeşleştiği görülür.) Kabil, yalnızca maruz kaldığı sıkıntılar açısından değil, öncelikle işlediği suç açısından Masoch için değerlidir. Suçu sado-mazohist bir simgenin belirtisi değildir. Suçu, onu destekleyen proje, ona esin veren annesel dünyaya sadakat, oral annenin seçilip babanın ihraç edilmesi, mizah ve kışkırtma gibi unsurlar taşımasından dolayı tamamıyla mazohist dünyaya aittir. "Mirası" bir "göstergedir". Kabil'in Baba tarafından cezalandırılması babanın saldırıya geçişini, sanrı yaratan dönüşünü belirtir: Birinci epizotun sonu. – İkinci epizot: İsa. Babaya olan benzerlik burada da ortadan kaldırılmıştır ("Beni neden terk ettin?"). Oğulu çarmıha geren Annedir. İsa'yı şahsen çarmıha geren Meryem Ana'dır: Meryem fantasmasına mazohist katkı, "Tanrı öldü"nün mazohist versiyonu. Ve onu çarmıha, Havva'nın oğluyla ilişkisini kuran bir göstergenin üzerine gererek, kendisi de ana-tanrıçanın, büyük oral Annenin girişimini sürdürür: Oğula ikinci, partenogenetik doğum şeklinde bir diriliş sağlar. Ölen Oğuldan çok Tanrı Baba, babanın oğuldaki benzerliğidir. Haç burada ölümün annesel imgesini, İsa'nın (= Kabil) narsisist ben'inin ideal ben'i (dirilen İsa) gördüğü aynayı temsil eder.

Ama neden her yerde bu acılar? Sanki ikinci doğumun koşuluymuşçasına neden bu kefaret? Kabil'in cezasının, İsa'nın azabının bu kadar büyük olması neden? Neden kaynaklanır Masoch'un yapıtının tümünde görülen bu İsabilim? Sade için önemli olan, mason ve anarşist yapılarıyla akılcı ve ateist toplumlardı. Masoch için ise önemli olan, Avusturya

İmparatorluğu'ndakiler gibi mistik tarımsal mezheplerdir. Romanlarından ikisi bu gibi mezhepler üzerinedir: *Ruh Avcısı Kadın* ve *Tanrının Anası*. Bunlar Masoch'un en güzel romanlarındandır. Bu denli seyreltilmiş bir havanın bu denli boğucu olması, rıza gösterilmiş azabın böylesi bir yoğunluğu, ancak kendisi de mezhepler uzmanı olan H. H. Ewers'ın en iyi yapıtlarında bulunur (örneğin *Büyücü Çırağı*). *Tanrının Anası*'nda şu anlatılır: Kadın kahraman, Mardona, mezhebini, komününü hem müşfik hem sert hem de donduracak kadar soğuk bir şekilde yönetir. Öfke doludur, kırbaç ve taşa tutturma cezası vermekten çekinmez; yine de yumuşaktır. Aslında bütün mezhep yumuşak ve neşelidir, ama günah karşısında sert, düzensizliğe düşmandır. Mardona'nın Nimfodora adında bir hizmetçisi vardır, Tanrının Anası kanında yıkanabilsin, kanından içip asla yaşlanmasın diye kolunda derin bir kesik açan iyiliksever ve bıkkın bir genç kızdır. Sabadil Mardona'yı sevmektedir, ama bir başka şekilde Nimfodora'yı da sevmektedir. Mardona bundan endişe duymaktadır. Tanrının Anası haykırır: "Kurtuluş getiren Tanrının Anasının sevgisidir, bu, erkek için yeni bir doğumu oluşturur... Etini değiştirmeyi, tensel aşkını tanrısal şefkate dönüştürmeyi başaramadım... Artık senin için bir yargıçtan başka şey değilim." Ve Sabadil'in azaba rıza göstermesini ister. Onu, ellerini Nimfodora, ayaklarını kendi çivileyecek şekilde bir haça gerdirir. Gece olup da Sabadil "Beni neden terk ettin?" sorusuyla Çileyi canlandırırken, ve Nimfodora'ya "Bana neden ihanet ettin?" diye sorarken, Mardona acılı bir esrime yaşar. Tanrının Anası, oğlunu, tam da oğlu haline gelebilmesi ve onun dışında kimseye borçlu olmayacağı bir doğuma kavuşabilmesi için, çarmıha germek zorundadır.

Denizkızı'nda, Zenobia, Théophan'ın saçlarını keser ve haykırır: "Sonunda seni bir erkek haline getirmeyi başardım." *Boşanmış Kadın*'da, Anna, görevinin üstesinden gelebilmenin ve Julian'ı kırbaçlatırken şunu söylemenin hayalini kurar: "Deneyimi yaşadın, artık bir erkeksin." Çok güzel bir novellada, Masoch, 17. yüzyıldaki bir Mesih'in, Sabetay Sevi'nin yaşamını anlatır. Kabalacı ve fanatik Sabetay Sevi nefsini köreltir, Sarah ile evlenir ama evliliğini tam anlamıyla yerine getirmez, "tatlı bir azap gibi

yanında olacaksın". Hahamların emriyle, onu Hannah için terk eder. Yeniden başlar. Sonunda Polonya'dan gelmiş genç bir Yahudi olan Miriam ile evlenir; ama Miriam ondan önce davranır ve kendisine dokunmasını yasaklar. Sevi, Miriam'a aşık olmuş bir halde İstanbul'a gider ve taşıdığı Mesihlik misyonu konusunda sultanı ikna etmek ister. Tüm şehirler, Selanik, İzmir, Kahire coşkuya kapılır. Sevi'nin adı Avrupa'ya yayılır. Hahamlara karşı sert bir mücadele yürütür ve Yahudilerin Judea'ya dönüşünü başlatır. Durumdan memnun olmayan valide sultan, Miriam'a, bu tutumunu sürdürürse Sevi'yi ölüme mahkûm ettireceğini bildirir. Bunun üzerine, Miriam, Sevi'nin üç nehrin; Arda, Tunca ve Meriç'in kavuştuğu yerde yıkanmasını sağlar. Nasıl olur da üç nehirde ve Sevi'nin üç kadınında, aralarından oral anne Miriam'ın zafer kazandığı üç anne imgesini görmeyiz? Miriam, Sevi'nin ona günah çıkarmasını sağlar; kafasına dikenden bir taç takar ve onu kırbaçlar, en sonunda da evliliği yerine getirir: "Kadın, beni neye çevirdin böyle?" – "Seni bir erkeğe çevirdim..." Ertesi gün, sultanın huzuruna çağırılan Sevi, Yahudilikten İslam'a döner. Aralarında Türklerin bile bulunduğu sayısız müridi, Mesih'in ancak, ya tamamıyla erdemli ya da tamamıyla suç dolu bir dünyaya inebileceğini söyler. Dinden dönmek de en büyük suç olduğundan, "Mesih'in dönüşünü hızlandırmak için dinden dönelim".[29]

Masoch'un romanlarındaki bu değişmez izlek ne anlama gelmektedir? Sen bir erkek değilsin, seni ben bir erkek haline getiriyorum... "Bir erkek haline gelmek" ne anlama gelmektedir? Görünen o ki, bu hiçbir şekilde ne *baba gibi davranmak*, ne de onun yerini almaktır. Tersine, yeni erkeği doğurmak için babanın yerini ve babaya olan benzerliği ortadan kaldırmaktır. İşkenceler babaya, ya da oğulun içindeki baba imgesine yapılır. Mazohist fantasmanın "bir çocuk dövüldü"den çok *bir baba dövüldü* olduğunu söylemiştik: Aynı şekilde, Masoch'un sayısız novellasında, komünden bir kadının başını çektiği bir köylü devrimi esnasında, işkence gören

[29] Masoch'un novellası Sabetay Sevi'nin gerçek yaşamını oldukça doğru bir şekilde izler. Grätz'ın *Histoire des Juifs* adlı kitabında, bu yaşamın, kahramanın tarihsel önemi üzerinde duran bir anlatısı bulunmaktadır (V. Cilt, 9. Bölüm).

kişi efendidir; kadın onu bir öküzün yanında sabana sürer ya da onu küçük bir bank olarak kullanır (*Theodora, Canlı Bank*). İşkence kahramanın kendisine, oğula ya da aşığa, çocuğa yöneltilmişse, burada dövülenin, inkâr ve feda edilenin, şaşmaz bir alışkanlıkla kefaret ödetilenin, babaya olan benzerlik, babadan miras alınmış genital cinsellik olduğu sonucuna varmalıyız. Fazlasıyla küçültülmüş bir baba, ama yine de bir baba. "Dinden dönme" budur işte. Demek ki erkek halini almak yalnızca kadından yeniden doğmaktır, ikinci bir doğumun nesnesi olmaktır. Bu nedenledir ki, hadım edilme ve onu resmeden "sekteye uğramış aşk", anneyle ensest bir birleşmeyi – ki bu özerk, partenogenetik ikinci bir doğumla bir tutulabilir – mümkün kılan koşul haline gelmek için, enseste bir engel teşkil etmeyi ya da ensest halinde çarptırılan ceza olmayı sürdürmez. Mazohist, yadsımanın üç ayrı sürecini eşzamanlı olarak oynar: Yeniden doğurmaya yarayan fallusu anneye vermekle onu yücelttiği süreç; bu ikinci doğumda hiçbir yeri olmayan babayı dışladığı süreç; cinsel hazza dayanan, bunu bir yeniden doğma hazzı haline getirmek için sekteye uğratıp genitalliğini ortadan kaldırdığı süreç. Masoch, Kabil'den İsa'ya, yapıtının tamamının nihai amacını ifade eder: Tanrının oğlu değil, yeni Erkek, yani babaya benzerliğin ortadan kaldırılmış hali olan İsa, "çarmıha gerili, aşkında cinsellik bulunmayan, mülk edinmeyen, vatan sevgisi duymayan, anlaşmazlık çıkarmayan, emek sarfetmeyen (...) Erkek".[30]

Mazohizmin maddi tanımlarını vermek imkânsız gibi görünüyordu. Öyle ki haz ile acının şehvani kombinasyonları, sadizm ve mazohizmin kendisi başta olmak üzere her şeyi birbirine karıştırmadan gözardı edilemeyecek biçim koşulları gerektirir. Ama mazohizmin, suçluluk duygusu yoluyla yapılacak ahlaki bir tanımı da bundan daha tatmin edici değildir. Bununla birlikte, suçluluk ve kefaret, mazohist tarafından (en az belirli bir haz-acı kombinasyonu kadar) gerçekten ve derinlemesine yaşanmıştır. Burada da, suçluluğun hangi biçim altında yaşandığını bilmek önemlidir. Asla kullanımıyla ya da dahil edildiği parodiyle bir hissin derinliğinin

[30] Kardeşi Charles'a yazdığı 8 Ocak 1869 tarihli mektup.

önüne geçilmemiştir. Ama bu şekilde, doğasının değiştiği olmuştur. Psikanaliz, mazohistin babaya karşı bir suçluluk duymasını istemekle (aynı şekilde, "ceza babadan gelen bir şeydir, bunun sonucu olarak suç babaya karşı işlenmiş olmalıdır..." diyen Reik de), besbelli ki tamamen keyfi bir nedenbilimle hareket etmektedir, bu da ancak mazohizmin sadizmden doğması konusunda gösterilen kararlılıkla anlam kazanır. Mazohist, suçluluğun en derininde yaşar. Ama kabahati hiçbir şekilde babaya karşı işlenmiş değildir; tersine, kabahat şeklinde, kefaretin nedeni şeklinde yaşanan, babaya olan benzerliktir. Öyle ki, mazohizmdeki suçluluk, suçlulukların hem en derini hem de en alaylısı, en iyi "döndürülmüş" olanıdır. Suçluluk, mazohizmin zaferinin ayrılmaz bir parçasıdır. Mazohisti özgür kılar. Mizah ile birlik oluşturur. Reik ile bir olup, cezanın, suçluluktan kaynaklanan sıkıntıyı dağıtmak suretiyle, yasaklanmış hazza geçiş verdiğini söylemek yeterli değildir. Zira suçluluk da, yoğunluğu içinde, sertliği içindeki cezadan daha az mizahi değildir. Suçlu olan, babanın karşısında oğul değil, oğulun içindeki babadır. Maddi mazohizm kendini duyuların bir verisi olarak, ahlaki mazohizm ise hissin bir verisi olarak ortaya koyar. Ama duyuların ve hissin ötesinde, mazohist, bir hikâye anlatır, bu onu canlandıran, kişiliklerin ötesindeki öğe biçiminde bir hikâyedir. O, oral annenin nasıl zafer kazandığını, babaya olan benzerliğinin nasıl ortadan kaldırıldığını, bundan nasıl yeni Erkeğin doğduğunu betimleyen bu hikâye tarafından götürülmektedir. Elbette, mazohist bu hikâyeyi yazmak için bedeninden ve ruhundan yararlanır. Ama bu anlamda, fiziksel, şehvani ya da maddi her mazohizmin öncesinde biçimsel bir mazohizm; ve ahlaki ya da hissî mazohizmin öncesinde dramatik bir mazohizm vardır. Hislerin en derin şekilde yaşandığı, duyum ve acıların en canlı şekilde duyulduğu anda bile varolan bir tiyatro izlenimi bundan kaynaklanır.

Yasanın aracılığıyla, sözleşmeden mite: Yasa sözleşmeden çıkar ama bizi ayinlerin ortasına atar. Sözleşme yoluyla, baba yasasının uygulanması annenin ellerine teslim edilmiştir. Ama bu aktarım tuhaf bir biçimde etkilidir: Yasanın tamamı değişir, ve artık, yasaklıyor olarak kabul edildiği şeyi buyurur. Suçluluk, kefaret ödetiyor olarak kabul edildiği şeyi masum kılar; ceza, yaptırım

uygulatıyor olarak kabul edildiği şeye geçiş verir. Yasanın tamamı annesel bir hal almıştır ve bizi bilinçdışının, şu yalnızca üç kadın imgesinin hüküm sürdüğü bölgelerine götürür. Sözleşme, mazohistin iradesinin kişisel edimini temsil eder; ama sözleşmeyle ve yasanın ardı sıra gelen dönüşümleriyle, mazohist, ifadesini bir mitin ve ortaya koymuş olduğumuz ayinlerin içinde bulan bir yazgının kişisel olmayan ögesiyle birleşir. *Mazohistin* belirlenmiş bir anda ve belirlenmiş bir süre için, sözleşmeye dayalı olarak kurduğu şey, aynı zamanda *mazohizmin* simgesel düzeninde şaşmayan bir alışkanlık şeklinde, her zaman içerilen şeydir. Mazohistin yatak odalarında ve giysi dolaplarında hazırladığı modern sözleşme, onun için, bataklıklarda ve bozkırlarda yapılan en eski ayinlerle aynı şey demektir. Masoch'un romanları, bu çifte hikâyeyi yansıtır ve buradan, hikâyelerin en günceli ile en eskisi arasındaki özdeşliği geliştirir.

Psikanaliz

Freud'da birbirini takip eden iki sado-mazohizm görüşü ortaya çıkar: Biri cinsel içgüdülerle ben içgüdülerinin ikiliğiyle, öbürü yaşam ve ölüm içgüdülerinin ikiliğiyle ilişkilidir. Bunların ikisi de belirli bir sado-mazohist kendilik belirlemeye ve bu kendiliğin ortasında bir ögeden öbürüne geçişi sağlamaya yönelmişlerdir. İki görüşün gerçekte ne ölçüde farklı olduğunu; aynı zamanda her ikisinin de ne ölçüde Freud'cu bir "dönüşümcülük" içerdiğini; son olarak da içgüdülerin ikiliği şeklinde bir varsayımın her iki tarafta bu dönüşümcülüğü ne ölçüde sınırladığını sormalıyız.

İlk yorumda, mazohizm bir tersine dönüşle sadizmden türemiş gibi sunulur. Tüm içgüdüler saldırgan, amacının gerçekleşmesi için zorunlu, nesneye yönelmiş bileşenler içerecektir. Cinsel içgüdülerin saldırganlığı sadizmin kaynağında bulunacaktır. Ama gelişimi içinde, bu saldırganlık, ben'in kendisi üzerine yönelecek şekilde tersine çevrilmeye yönelebilir. Bu tersine çevrilmeyi belirleyen etmenler başlıca iki türde olacaktır: Hem babaya hem anneye karşı çifte bir saldırganlık, gerek bir "sevgi yitimi kaygısı"

etkisiyle, gerekse (üstbenin kuruluşuna bağlı) bir suçluluk duygusunun etkisiyle ben'in aleyhine çevrilecektir. Bu iki dönüş noktası, özellikle B. Grunberger tarafından, birinin pregenital, öbürünün ise Oidipusçu bir kaynağa sahip olmasıyla, gereken şekilde ayırt edilmiştir.[31] Ama her durumda, babanın imgesiyle annenin imgesi eşit olmayan rollere sahip gibi görünmektedir. Zira, anneyeymiş gibi görünse bile, aslında kabahat zorunlu olarak babaya karşı işlenmiştir: Penisi olan babadır, çocuk onu öldürmek ya da iğdiş etmek isteyecektir, cezayı istediği yönde kullanabilecek olan babadır, bu durumda tersine çevirme yöntemiyle sakin tutulması gereken odur. Her durumda, baba imgesinin elebaşılık yaptığı ortadadır.

Ama mazohizmin, kendini yalnızca, ben üzerine yönelmiş bir sadizm olarak tanımlanmaya bırakmayacağını göstermek için birçok sebep daha baştan işe karışır. Birincisi şudur: Tersine çevrilme kaçınılmaz olarak libidoya ilişkin saldırganlıkta bir *cinsellikten arındırmaya*, yani tam anlamıyla cinsel amaçların terk edilmesine eşlik eder. Freud, üstbenin ya da ahlak bilincinin oluşmasının, Oidipus'a karşı zafer kazanmanın, bu kompleksin cinsellikten arındırılmasını getireceğini özellikle gösterecektir. Bu anlamda, ben'in kendisinin mazohizmi olacak kadar değilse de, tersine çevrilmiş bir sadizmin, ben'e karşı, kendini sadizmle gösteren bir üstbenin imkânı anlaşılmaktadır. Oidipus'un yeniden etkinleştirilmesi, ahlak bilincinin "yeniden cinselleştirilmesi" olmadan mazohizm olmaz. Mazohizm suçluluk duygusuyla değil, cezalandırılma arzusuyla karakter kazanır: Ceza, suçluluğu ve onunla birlikte ortaya çıkan tedirginliği dağıtıp cinsel bir hazzın imkânını doğurur. O halde mazohizm, bir tersine çevrilmeden çok tersine çevrilmiş olanın bir yeniden cinselleştirilmesiyle tanımlanır.

İkinci bir sebep ise şudur: Mazohizmdeki cinselleştirmeyle, tam anlamıyla mazohizme ilişkin bir "erojenliği" de ayırt etmeliyiz.

[31] B. Grunberger, "Esquisse d'une théorie psychodynamique du masochisme"de (*Revue française de psychanalyse*, 1954), mazohizme ilişkin her türlü Oidipusçu yorumu reddeder. Ama "Oidipusçu baba katlinin" karşısına mazohizmin gerçek kaynağı olacak şekilde, babanın iğdiş edilmesine ilişkin pregenital bir arzuyu koyar. Her halükârda, annesel-oral nedenbilim reddedilmiştir.

Zira cezanın bir suçluluk duygusunu dağıttığını ya da tatmin ettiğini düşünebiliriz; bununla birlikte, ceza bir tek cinsel hazza hazırlayan ya da onu mümkün kılan, giriş niteliğinde bir haz, *ahlaki* türde bir hazdan başka bir şey oluşturmaz. Cinsel haz cezanın *fiziksel* acısına katılmış bir halde, gerçekten nasıl ortaya çıkmaktadır? Sanki mazohist bir erojenlik olmadan cinselleştirme asla sonuçlanmayacaktır. Maddi bir temelin olması gerekir, tıpkı mazohistin acısı ve cinsel hazzı arasında yaşadığı bir bağ gibi. Freud, bazı nicel sınırları aşan süreç ve uyarılmaların erotikleştiğini öne süren bir "libidoların birlikte uyarılması" varsayımına başvuruyordu. Böyle bir varsayım, başka bir şeye indirgenemeyecek mazohist bir temelin varolduğunu kabullenmiştir. Bu nedenle Freud, ilk yorumlarından beri, mazohizmin, sadizmin tersine çevrilmiş hali olduğunu söylemekle yetiniyor değildir; aynı şekilde, sadizmin de mazohizmin yansıtılmış hali olduğunu ileri sürmektedir, çünkü sadist, başkasına çektirdiği acılardan ancak, acı-haz bağını "mazohist bir biçimde" bizatihi yaşamış olması ölçüsünde haz duyabilir. Freud buradan yola çıkarak sadizmin üstünlüğünü savunuyor değilse de, gene de şunları birbirinden ayırır: 1) saf saldırganlığa dayalı bir sadizm, 2) bu sadizmin tersine çevrilmesi, 3) mazohist deneyim, 4) hazcı bir sadizm. Ama araya sokulan mazohist deneyimin, saldırganlığın tersine çevrilmesini gerektirdiği savunulsa bile, bu tersine çevrilme yaşanmış bağın keşfedilmesi için bir koşuldan başka şey değildir, hiçbir şekilde bu bağı oluşturmaz, ki bu da tersine, mazohizmin özgül derinliğinin bir kanıtıdır.[32]

Üçüncü bir sebep ise şudur: Ben'in aleyhinde tersine çevrilme, takıntı nevrozunda görülene benzer şekilde ("ben kendimi cezalandırıyorum"), gerektiğinde dönüşlü *(pronominal)* bir evreyi tanımlayacaktır. Ama mazohizm pasif bir evre gerektirir: Cezalandırılıyorum, dövülüyorum... O halde burada, dışarıdan bir kişinin özne rolünü üstlenmesini gerektiren, tam anlamıyla mazohist bir yansıma vardır. Ve hiç kuşkusuz bu üçüncü sebep, özellikle ilk sebebe bağlıdır: Yeniden cinselleştirme yansıtmadan

---

[32] Bkz. "Les Pulsions et leurs destins" (1915), Fr. çev. *Métapsychologie* içinde, NRF, s. 46.

ayrılamaz (bunun tersine, dönüşlü evre, cinselliğinden arındırılmış sadist bir üstbenin belirtisidir). Psikanaliz, anne imgesinin görünürdeki rolünü bu yansıtma düzeyinde açıklamaya çalışır. Mazohist için, babaya karşı işlenmiş kabahatin sonuçlarından kaçmak söz konusu olacaktır. O halde, Freud'un söylediği gibi, mazohist, kendini cinsel nesne olarak babaya sunmak için anneyle özdeşleşecektir; ama bu noktada da, kaçmaya çalıştığı hadım edilme riskiyle karşılaştığından, hem "hadım edilmenin" savuşturulması hem de "sevilmenin" ters yönde bir ikamesi olarak "dövülmeyi" seçecektir; anne, eşcinsel seçimin bastırılmasıyla aynı zamanda döven kişi rolünü de üstlenecektir. Ya da: Mazohist, kabahati annenin üstüne atacaktır ("Babayı iğdiş etmek isteyen ben değilim, o") ve bundan, gerek yansıtma kılıfı altında bu kötü anneyle özdeşleşmek ve bu sayede penise sahip olmayı başarmak için (sapkın mazohizm); gerekse tersine, yansıtmayı koruyarak bu özdeşleşmeyi başarısızlığa uğratmak ve kendini kurban olarak göstermek için (ahlaki mazohizm: "İğdiş edilen baba değil, benim") yararlanacaktır.[33]

Tüm bu nedenlerle, "tersine çevrilmiş sadizm" formülü yetersiz kalır. Buna üç başka belirlenim daha eklemek gerekir: 1) yeniden cinselleştirilmiş bir sadizm, 2) ve yeni temeller üzerinde yeniden cinselleştirilmiş bir sadizm (erojenlik), 3) yansıtılmış bir sadizm. Bu özgül belirlenimler, Freud'un, ilk yorumundan beri mazohizmin içinde ayırt ettiği üç görünüme tekabül eder: Temeli oluşturan erojen bir görünüm; çok karmaşık bir şekilde, hem kadına yansıtmayı hem de kadınla özdeşleşmeyi açıklaması gereken pasif bir görünüm; yeniden cinselleştirme sürecinin zaten içinde bulunduğu bir ahlaki görünüm ya da suçluluk görünümü.[34] Ama bütün sorun, tersine çevrilme izlegine eklenen bu belirlenimlerin bunu onayladığını mı, yoksa tersine, onu sınırladığını mı bilmektir.

---

[33] Grunberger'in önerdiği bu ikinci açıklama, mazohizmi Oidipus öncesi bir kaynağa mal eder.

[34] Üç görünüm 1924 tarihli bir makalede biçimsel olarak ayırt edilmiştir, "Problème économique du masochisme" (Fr. çev. *Revue française de Psychanalyse*, 1928). Ama ilk yorumun perspektifi içinde zaten bulunurlar ve bunlara işaret edilmiştir.

Örnegin Reik, mazohizmin sadizmden türediği fikrine tamamıyla inanmaktadır. Ama şu noktaya da kesinlik kazandırır: Mazohizm, "başlangıçtaki sadist içgüdünün karşılaştığı redden doğar ve gerçekliğin yerini alan, saldırgan veya geri çekilmiş sadist bir fantezi yoluyla gelişir. Mazohizmin ben'e karşı yüz seksen derecelik bir dönüşle doğrudan doğruya sadizmden türediğine inanıldığı sürece, mazohizm anlaşılmaz kalır. Psikanalistlerle seksologlar ne şekilde karşı çıkarsa çıksın, mazohizmin doğum yerinin fantezi olduğu kanısındayım."[35] Reik mazohistin sadizmini eyleme dökmekten vazgeçtiğini söylemek ister; bunu kendisine karşı tersine çevirmekten bile vazgeçmiştir. Daha ziyade sadizmi bir fantasma içinde *yansızlaştırmıştır;* eylemin yerine düşü koymuştur; ki fantasmanın asıl karakteri de bundan kaynaklanır. Ve böyle bir askıya almayı ilke olarak taşıdığına göre, mazohistin, artık sadist denilemeyecek bir şiddeti kendine karşı uygulaması ya da uygulatması yalnızca bu koşul altında görülür. Bütün problem, türeme doğrudan bir türeme olmayı bırakıp basit bir tersine çevrilme varsayımını çürüttüğünde de bu türeme ilkesinin ileri sürülüp sürülemeyeceğidir.

Freud, birbirinden nitel olarak ayırt edilen dürtüler ya da içgüdüler arasında doğrudan dönüşüm olmadığını savunur: İçgüdülerin nitel ikiliği birinden diğerine geçişi imkânsız hale getirir. Cinsel içgüdüler ve ben'in içgüdüleri zaten gerçektir. Kuşkusuz, her psişik oluşum gibi sadizm ile mazohizmin her biri de, iki içgüdünün belirli bir kombinasyonunu temsil eder. Ama tam olarak, bir kombinasyondan öbürüne, sadizmden mazohizme ancak bir cinsellikten arındırma ve yeniden cinselleştirme süreciyle "geçilir". Mazohizmdeki fantasma, bu sürecin yeri veya sahnesidir. Bütün sorun, aynı öznenin hem sadist bir cinselliğe hem de mazohist bir cinselliğe katılıp katılamayacağıdır, çünkü bunların biri ötekinin cinsellikten arındırılmasını gerektirir. Bu cinsellikten arındırma mazohist tarafından yaşanmış bir olay mı (ki bu durumda, dolaylı da olsa geçiş olacaktır), yoksa tersine, mazohizmin önkoşul olarak gerektirdiği, sadizmle her türlü

[35] Reik, s. 168.

iletişimini kesen yapısal bir koşul mudur? Bu iki hikâyenin verili olduğu durumda, bunları ayıran boşluk her zaman doldurulabilir. Ama bu doldurma hiçbir zaman öbür ikisiyle aynı seviyede bir hikâye oluşturmaz. Psikanalitik kuramın bu boşluğu doldurmaktan ibaret olduğu izlenimini ediniriz: Şu halde, baba imgesinin anne imgesi altında hareket etmeyi ve mazohizmde annenin rolünü belirlemeyi sürdürme tarzını da dolduracaktır. Bu türden bir yöntem çok ciddi bir dezavantaja sahiptir. Tüm önem sırasını değiştirir ve ikincil belirlenimleri esas alır. Örneğin, kötü anne izlegi mazohizmde de basbayağı vardır, ama merkezi iyi anne işgal etmiş olduğu için ancak bir yan fenomen olarak. Mazohizmde, fallusu olan, dövüp aşağılayan, ve hatta fahişelik yapan iyi annedir. Kötü anneyi sahnenin önüne çıkarmakla, babayla olan bağı yeniden ele alma ve sadizmden mazohizme giden bu bağı izleme imkânını kolaylıkla ediniriz – oysa iyi anne bunun tersine, bir "boşluk", yani babanın simgesel düzende geçersiz kılınmasını gerektiriyordu. Diğer örnek: Suçluluk duygusunun mazohizmde çok önemli bir rolü vardır, ama bir kılıf fenomeni olarak, çoktan "dönmüş" bir suçluluğun mizah duygusu olarak; suçluluk orada artık çocuğun baba karşısındaki suçluluğu değil, babanın kendisinin ve çocuktaki benzerliğinin suçluluğudur. Burada da, mazohizmi sadizmden türetmek istediğimiz zaman aceleci bir biçimde doldurduğumuz bir "boşluk" vardır. Haksızlık, mazohizmin bakış açısından zaten yapılmış olanı, yapılmış varsayılanı, yapılmaktaymış gibi sunmaktır. "Mazohist olarak", suçluluk bir tek, çoktan dönmüş biçimde, yapmacık olarak ve gösterilen biçiminde yaşanmıştır; baba bir tek, simgesel olarak geçersiz kılındığı haliyle yaşanmıştır. Mazohizmi sadizmden ayıran boşlukları doldurmak isterken, yalnızca kuramsal değil, pratik ya da tedaviyle ilgili her tür yanılgıya düşülür. Bu nedenle, mazohizmin ne erojen ya da şehvani (acı-haz) ne de ahlaki ya da hissî (suçluluk-ceza) olarak tanımlanabileceğini söylüyorduk: İki durumda da her dönüşüme elverişli bir madde edinmiş oluruz. Mazohizm öncelikle biçimsel ve dramatiktir, yani bir acı ve haz kombinasyonuna ancak tikel bir biçimselcilik içinden ulaşır ve suçluluğu ancak özgül bir hikâyeyi katetmekle yaşar. Patoloji alanında, her bozukluğa ait

"boşluklar" vardır. Boşlukların sınırlandırdığı yapıyı anlamakla, özellikle de, bunları doldurmaktan kaçınmakla dönüşümcülüğün yanılsamaları önlenebilir ve bozukluğun çözümlemesinde ilerlenebilir.

Sado-mazohizmin birliği ve aralarındaki iletişim hakkındaki bu kuşkular, Freud'un ikinci yorumu dikkate alındığında daha da güçlenir. Nitel ikilik, yaşam ve ölüm içgüdülerinin, Eros ve Thanatos'un ikiliği halini almıştır. Saf bir ilke olan ölüm içgüdüsünün, olduğu gibi verilebilir olmasından değil: İki içgüdünün yalnızca dürtüsel kombinasyonlarının verili ve verilebilir olmalarından dolayı. Ama ölüm içgüdüsü tam olarak, Eros'un dışa doğru sapmasını sağlamasına (sadizm) veya orada izine, içeride kalan artığına yatırım yapmasına (mazohizm) göre farklılaşmış iki figür halinde ortaya çıkar. O halde, "ilkel" olacak ve sadizmden türemiş olmayacak erojen bir mazohizmin teyidi verilmiş olur. Bundan sonra, önceki sürecin yeniden karşımıza çıktığı doğrudur: Sadizm, (pasif ve ahlaki) mazohizmin başka yönlerini üretmek için geri dönecektir. Ama aynı zamanda önceki kuşkularla da, üstelik daha net bir biçim kazanmış halleriyle yeniden karşılaşırız. Zira, sadizmden mazohizme bir tek, hem cinsellikten arındırmayı hem de yeniden cinselleştirmeyi içeren bir süreçle geçilmesi bir yana, her figür de, kendi hesabına, içgüdülerin bir kombinasyonuyla birlikte, bir "ayrışmasını" *(désintrication)* da aşağı yukarı içeriyor gibi görünür. Mazohizm kadar sadizm de, aslında, belirli bir nicelikteki bir libido enerjisinin yansızlaştırılmasını, cinsellikten arındırılmasını, yer değiştirmesini, Thanatos'un hizmetine koşulmasını gerektirir (o halde asla bir içgüdüden diğerine doğrudan dönüşüm yoktur, "bir enerji yüklemesinin yer değiştirmesi" vardır). Freud'un "ayrışma" adını verdiği şey bu fenomendir. Ve Freud, iki ayrışmanın iki temel noktasını saptar: narsisizm ve üstbenin oluşumu. Oysaki bütün problem bu ayrışmaların doğasında ve içgüdülerin kombinasyonuyla bağdaşma (iç içe geçme) *(intrication)* tarzlarındadır. Hem her şey iki içgüdünün kombinasyonudur hem de her yerde ayrışmalar vardır.

Freud'un tüm metinleri arasında, başyapıtını oluşturan *Haz İlkesinin Ötesinde* kuşkusuz onun tam anlamıyla felsefi bir düşünümün içine, en doğrudan haliyle ve de ne büyük bir dehayla daldığı metindir. Felsefi düşünüm "aşkınsal" olarak adlandırılmalıdır; bu ad ilkeler problemini ele almanın belirli bir şeklini ifade eder. Aslında, Freud'un "ötesinde"den, kesinlikle haz ilkesine istisna oluşturanları anlamadığı hemen ortaya çıkar. Saydığı tüm görünürdeki istisnalar: Gerçekliğin bize dayattığı haz vermeyen durumlar ve dolambaçlar; kendi kendimizin bir kısmı için haz olan şeyi bir başka kısım için haz yitimi haline getiren çatışmalar; kendimizi haz vermeyen bir olayı yeniden üretmeye ve onu yönetmeye zorladığımız oyunlar; ve hatta büsbütün tatsız (kendimizin bütün kısımları için tatsız) bir olayın inatla yeniden üretildiği işlevsel bozukluklar ya da aktarım fenomenleri – tüm bu istisnalar görünürde ve haz ilkesiyle gerçekten bağdaştırılabilir şekilde sayılmıştır. Kısacası, hazzın kendisinin tekil komplikasyonları olsa da, haz ilkesinin istisnası yoktur. İşte problemin başladığı yer tam da burasıdır; zira hiçbir şey haz ilkesinin tersini söylemiyorsa, her şey onunla bağdaşıyorsa, bu, haz ilkesinin uygulanmasını karmaşıklaştıran bu ögelerin ve süreçlerin kendisiyle açıklandığı anlamına gelmez. Her şey haz ilkesinin meşruiyeti içine giriyorsa, bu, her şeyin buradan çıktığı anlamına gelmez. Ve nasıl ki gerçekliğin gerektirdikleri de, kaynağını sıklıkla fantasmadan alan bu komplikasyonları açıklamaya yetmiyorsa, haz ilkesinin her şeyin üzerinde hüküm sürdüğünü, ama her şeyi yönetmediğini söylemek gerekir. İlkeye istisna oluşturan bir şey yoktur, ama ilkeye indirgenemez bir *artık* vardır; ilkeye karşıt olan hiçbir şey yoktur, ama ilkenin dışında ve ilkeyle ayrışık bir şey vardır – bir ötesi...

Felsefi düşünümün gerekliliği burada ortaya çıkar. Bir alanı yönetene her şeyden önce ilke adı verilir; o zaman söz konusu olan ampirik bir ilke ya da yasadır. Bu şekilde: Haz ilkesi, idin içindeki psişik yaşamı (istisnasız olarak) yönetir. Ama alanı ilkeye tabi kılanın ne olduğunu bilmek bambaşka bir sorudur. Alanın ampirik

ilkeye zorunlu tabiiyetini açıklayan, başka türden bir ilke, ikinci dereceden bir ilke gerekir. Aşkınsal adı verilen bu diğer ilkedir. Haz, psişik yaşamı yönettiği ölçüde ilkedir. Ama: Psişik yaşamı haz ilkesinin ampirik egemenliğine tabi kılan en yüksek merci hangisidir? Filozof Hume önceden saptamıştı: Psişik yaşamda acılar olduğu gibi hazlar da vardır ama haz ve acı fikirlerinin altını üstüne getirsek de boşuna olacaktır, bundan asla hazzı arayıp acıdan kaçtığımız bir *ilkenin* biçimi çıkarılmayacaktır. Freud da aynı şeyi söyler: Psişik yaşamda doğal olarak hazlar ve acılar vardır, ama bunlar, şurada burada, serbest, dağınık, yüzer halde, "bağlı olmayan" bir halde bulunurlar. Bir ilkenin, hazzın sistemli olarak aranılan, acının ise kaçınılan şey olacak şekilde düzenlenmesi, işte bu, üst bir açıklama gerektirir. Kısacası en azından, hazla açıklanamayan ve hazzın dışında kalan bir şey vardır, bu da psişik yaşamda alacak olduğu ilke değeridir. Hazzı bir ilke haline getiren, ona ilke mevkiini veren ve psişik yaşamı ona tabi hale getiren üstün *bağlantı* hangisidir? Freud'un ortaya koyduğu problemin, çoğu zaman kendisine atfedilenin tersi olduğu söylenebilir: Söz konusu olan, haz ilkesine istisna oluşturan durumlar değil, bu ilkenin *temellendirilmesidir.* Aşkınsal bir ilkenin keşfi söz konusudur: Freud bunu "kurgu" problemi olarak belirler.

Freud'un yanıtı şudur: Yalnızca uyarılmanın bağlantısı, bunu haz halinde "dağılabilir" kılar, yani yükünü boşaltmasını mümkün kılar. Bağlantının etkinliği olmadan da kuşkusuz boşalmalar ve hazlar olacaktır, ama bunlar dağınık, tesadüfi karşılaşmalara dayalı, sistematik değeri olmadan gerçekleşir. Hazzı, ilke olarak mümkün kılan ya da haz ilkesini temellendiren bağlantıdır. Böylece Eros, temel şeklinde, bağlantının çifte figürü altında keşfedilmiş olur: uyarılmanın kendisinin enerjiyle olan bağlantısı, hücrelerin biyolojik bağlantısı (ilkinin, ancak ikincisi yoluyla oluştuğu veya ikincisinde özellikle elverişli koşullar bulduğu görülebilir). Eros'un bu yapısal bağlantısını, "tekrar" olarak belirleyebiliriz, belirlemeliyiz: Uyarılmaya bağlı tekrar; yaşam anının ya da tekhücreliler için bile zorunlu olan birleşmenin tekrarı.

Aşkınsal bir araştırmaya özgü olan şey, istendiği zaman durdurulamayacak olmasıdır. Bir temel, bahsettiğimiz acelecilige

düşmeden, bunun da ötesinde, meydana çıktığı temelsizliğin içinde nasıl belirlenebilir? "Tekrarın korkunç gücü," der Musil, "korkunç tanrısallık! Çeperleri açılan bir burgacın dibe doğru daralan kısmına benzer bir şekilde sizi hep daha aşağıya götüren boşluğun çekiciliği... Sonunda gayet iyi bilinir ki bu, tekrarın sizi kademe kademe biraz daha aşağı çektiği bir dünyadaki, derin, günahkâr düşüşten başka bir şey değildir." [36] Tekrar, bir başka ritim üzerinde ve bir başka oyunun içinde *önce*'yi de oynamıyorsa (uyarılma, uyarılmaz olanın kayıtsızlığını bozmadan önce, yaşam cansız olanın uykusunu bölmeden önce), bir *aynı zamanda*'yı (uyarılmayla aynı zamanda, yaşamla aynı zamanda) nasıl oynayacaktır? Aynı güç, onu olumsuzlama eğilimi de göstermeseydi, uyarılma nasıl bağlanacak ve bu yolla nasıl "dağılacaktır"? Eros'un ötesinde, Thanatos. Temelin ötesinde, temelsizlik. Bağ-tekrarın ötesinde, yok edip öldüren silgi-tekrar. Freud'un metinlerinin karmaşıklığının nedeni budur: Bazıları, tekrarın belki de, hem Thanatos hem de Eros olarak iş gören, kâh yok edici kâh sağaltıcı, tek ve aynı güç olduğunu salık verir; bu varsayımı kabul etmeyen bir başka görüş, Eros ile Thanatos arasındaki en saf nitel düalizmi kesinlikle, birliğin, gitgide genişleyen birimlerin inşasının ve yıkımının arasındaki bir doğa farkı olarak ifade eder; son olarak başka bir görüş de, bu nitel farkın kuşkusuz bir ritim ve genişlik farkıyla, (yaşamın kökenine veya kökenden öncesine) varış noktalarındaki bir farkla desteklendiğini belirtir. Freud'un bu dâhice metinlerinde kavradığı şekliyle tekrarın, kendinde, zamanın sentezi, zamanın "aşkınsal" sentezi olduğunu anlamak gerekir. Hem önce'nin, hem o sırada'nın hem de sonra'nın tekrarıdır. Zaman içinde geçmişi, şimdiyi ve hatta geleceği oluşturur. Aralarında bir nitelik veya doğa farkı olsa da ve şimdinin yerini geçmiş, geleceğin yerini de şimdi alsa da; şimdi, geçmiş ve gelecek, zaman içinde aynı zamanda oluşurlar. Biri bircilik *(monisme)*, biri doğaların düalizmi ve biri de ritim farkı olan üç görünüm bundan kaynaklanır. Ve geleceği ya da sonra'yı tekrarın öteki iki yapısına – önce'ye ve o sırada'ya – ekleyebiliyorsak,

[36] Musil, *L'Homme sans qualités*, Seuil, IV. Cilt, s. 479.

demek ki birbiriyle bağlantılı bu iki yapı zamanın sentezini, bu zamanın içinde bir geleceği açmaksızın ve mümkün kılmaksızın oluşturmuyordur: Bağlayan ve şimdiyi oluşturan tekrara, silen ve geçmişi oluşturan tekrara, kombinasyonlarına göre, kurtaran... ya da kurtaramayan bir tekrar eklenir. (Aktarımın, artarak ilerleyen tekrar şeklindeki, serbest bırakan ve kurtaran ya da bunu başaramayan belirleyici rolü buradan kaynaklanır.)

Deneye dönelim: Temelde ve temelsizlikte haz ilkesini öncelemiş olan tekrar, şimdi altüst edilmiş ve haz ilkesinin etkisi altında yaşanmıştır (daha önce elde edilmiş ya da elde edilecek olan bir haz gözetilerek tekrar edilir). Aşkınsal araştırmanın sonuçlarına göre, Eros, hazzın ampirik ilkesinin kuruluşunu mümkün kılan, ama her zaman ve zorunlu olarak Thanatos'u kendisiyle birlikte sürükleyen unsurdur. Ne Eros ne de Thanatos verili ya da yaşanmış olabilir. Deneyimde yalnızca ikisinin kombinasyonları verilidir – Eros'un rolü, Thanatos'un enerjisini bağlamak ve bu kombinasyonları iddeki haz ilkesine tabi kılmaktır. Bu nedenle Eros, Thanatos'tan daha fazla verili olmadığı halde, hiç olmazsa kendini duyurur ve harekete geçer. Ama Thanatos, yani Eros tarafından taşınan, yüzeye çıkarılan temelsizlik, esas itibarıyla sessizdir: Bir o kadar da korkunç. Onun için, bu aşkın ve sessiz kerteyi adlandırırken Fransızcada ölüm içgüdüsünü, "içgüdü" sözcüğünü korumak gerekir gibi görünüyor. Gelgelelim dürtüler, erotik ve yıkıma yol açan dürtüler, yalnızca verili kombinasyonların bileşenlerini, yani idde her zaman karışmış halde bulunan, Eros'un ve Thanatos'un verisi içindeki temsilcileri, Eros'un doğrudan temsilcileriyle Thanatos'un dolaylı temsilcilerini adlandırmalıdır. Thanatos *vardır;* bununla birlikte, bilinçdışında "yok" yoktur, çünkü orada her zaman yıkım, Eros'unkiyle zorunlu olarak uyuşan bir dürtü halinde, bir yapının öteki yüzü olarak verilmiştir.

O halde dürtülerin *ayrışması* ne anlama gelir? Şu da sorulmalıdır: Dürtülerin kombinasyonu, id bir yana bırakılıp ben, üstben ve bunların birbirini tamamlaması göz önüne alındığında nasıl bir hal alır? Freud, nasıl narsisist ben'in oluşumuyla üstbenin oluşumunun her ikisinin, bir "cinsellikten arındırma" fenomeni gerektirdiğini göstermiştir. "Cinsellikten arındırma" fenomeniyle

demek istenen şu ki: Libidonun (Eros'un enerjisinin) belirli bir miktarı yansızlaştırılmıştır, yansız, kayıtsız ve yeri değişebilir hale gelmiştir. Her iki durumdaki cinsellikten arındırma derinlemesine bir farklılık gösteriyor gibi görünmektedir: Bir durumda belki de ben'deki imgelem kuvvetini oluşturan, bir *idealleştirme* süreciyle karışır; öbüründe ise, belki de üstbendeki düşünce gücünü oluşturan bir *özdeşleşme* süreciyle. Ama hazzın ampirik ilkesine göre, cinsellikten arındırmanın genelde iki mümkün sonucu vardır: Ya ilkenin uygulanmasında işlevsel bozukluklar yaratır; ya da hazzı başka bir düzendeki tatminler yönünde aşan dürtülerin bir yüceltilişini ortaya koyar. Her şekilde, ayrışmayı, saf haldeki Eros'un ya da Thanatos'un tezahürünün yararına olacak şekilde, haz ilkesi çürütülmüş, ona tabi kılınmış kombinasyonlar geçersizleştirilmiş gibi anlamak hatalı olacaktır. Ayrışma yalnızca, ben'e ve üstbene göre, kombinasyonların içindeki bu yeri değişebilir enerjinin oluşması anlamına gelir. Haz ilkesi, onun uygulanmasını sürdürmekle yükümlü işlevin bozuklukları ne kadar ciddi olursa olsun, hiçbir şekilde tahttan indirilmemiştir (Freud'un, düşün işlevinin en ciddi biçimde bozulduğu travmatik nevroz durumlarında bile, düş ilkesini arzuların gerçekleşmesi şeklinde tutmaya devam edebilmesi bu anlamdadır). Haz ilkesi, gerçekliğin ona dayattığı çekilmelerle ya da yüceltmenin ona yolunu açtığı cinsel uzanımlarla daha fazla altüst edilmez. Thanatos asla verili değildir, asla konuşmaz; yaşam her zaman hazzın ampirik ilkesiyle ve ona tabi kılınan kombinasyonlarla dolu bulunur – kombinasyonun formülü tekil olarak çeşitlilik gösterse de.

Nevrozun işlevsel bozukluklarından ve yüceltmenin cinsel uzanımlarından başka bir çözüm bulunamaz mı? Artık ben ve üstbenin işlevsel bütünleyiciliklerine bağlanmayacak, yapısal bölünmelerine bağlanabilecek bir yol yok mudur? Bu, Freud'un bunu açıkça sapkınlıkla adlandırmakla gösterdiği yol değil midir? Sapkınlık şu fenomeni sunar gibi görünmektedir: *Cinsellikten arındırma* burada kendini, nevrozda ve yüceltmede olduğundan daha da net bir şekilde gösterir, hatta burada, karşılaştırılamaz bir soğuklukla hareket eder; bununla birlikte, hiçbir şekilde onu çürütmeyen, ama işlevsel bozukluklar ve yüceltmelerle bir o kadar

ilgisiz yeni temeller üstünde iş gören bir *yeniden cinselleştirme* ona eşlik eder. Sanki cinselliğinden arındırılmış olan, olduğu haliyle ve yeni bir usulde yeniden cinselleştirilmiştir. Soğukluk, donma işte bu anlamda sapkın yapının asli öğesidir. Bu öğeyi, mazohist soğuk idealinde olduğu kadar sadist duygusuzlukta da buluyoruz: Duygusuzluğun içinde "kuramlaştırılmış", ideal içinde "fantasmalaştırılmıştır". Ve sapkın yeniden cinselleştirmenin gücü, cinsellikten arındırmanın yoğun olması oranında kuvvetli ve yaygındır: Bu nedenle, sapkınlığın bir bütünleşme yokluğuna indirgenerek tanımlanabileceğine inanmıyoruz. Sade, hiçbir tutkunun, siyasal ihtirasın, ekonomik anlamdaki pintiliğin, vs. "kösnüllüğe" yabancı olmadığını gösterir: Bunun nedeni, kösnüllüğün, bunların ilkeleri arasında bulunması değil, tersine, sonunda yeniden cinselleştirilmelerini olay mahalinde gerçekleştiren şey olarak ortaya çıkmasıdır (zaten Juliette de, sadist yansıtmanın kuvvetiyle ilgili öğütlerine şu sözlerle başlıyordu: "On beş tam gün boyunca sefahatle ilgilenmeyin, kafanızı biraz uzaklaştırın, başka şeylerle ilgilenin..."). Mazohizmdeki soğukluk bambaşka bir türde de olsa, cinsellikten arındırma süreci olay mahalindeki bir cinselleştirmenin koşulu olarak burada da bulunur, bu koşul, insanın tüm tutkuları; parayla, mülkiyetle, devletle ilgili tutkuları mazohistin lehine dönmesini sağlar. İşin en önemli noktası ise şudur: Yeniden cinselleştirmenin olay mahalinde, bir çeşit sıçramayla gerçekleşmesi.

Haz ilkesi burada da tahtından indirilmiş değildir. Ampirik iktidarının tamamını korur. Sadist, hazzını başkasının acısında bulur; mazohist, hazzını, o olmaksızın haz alamayacağı koşul rolünü oynayan kendi acısında bulur. Nietzsche, büyük ölçüde tinselci bir problem olan, ıstırabın anlamı problemini ortaya koyuyordu. Ve buna, layıkıyla verilebilecek tek yanıtı veriyordu: Istırabın, hatta acının bir anlamı varsa, bunun pekâlâ birilerine haz vermesi gerekir. Bu yol üzerinde, yalnızca üç mümkün varsayım vardır. Normal, ahlaki veya yüce bir varsayım: Acılarımız bizi izleyip gözeten tanrılara haz verir. Ve iki sapkın varsayım: Acı, onu verene ya da ona maruz kalana haz verir. Açıkçası, normal yanıt üçü arasında en fantastik, en psikotik olanıdır. Ama haz ilkesi başka

yerlerde olduğu gibi sapkın yapı içinde de iktidarını koruduğuna göre, ona tabi kılınmış olan kombinasyonların formülünde ne değişmiştir? *Olay mahalindeki sıçrama* ne anlama gelir? Bir *yineleme* işlevinin tikel rolü, sadizmden farksız bir biçimde, mazohizmde de daha önce karşımıza çıkmıştı: sadizmin nicel biriktirmeciliği ve aceleciliği, mazohizmin ise nitel askısı ve donduruşu. Bu bakımdan, sapkınlıkların görünürdeki içeriği, daha derinde olanı bizden saklama tehlikesini taşır. Sadizmin acıyla olan görülebilir bağı, mazohizmin acıyla olan görülebilir bağı, aslında bu yineleme işlevinin etkisi altında işler. Kötülük, Sade tarafından ancak, kudurmuş moleküllerin daimi hareketiyle beraberken bir bütün oluşturacak şekilde tanımlanmıştır; Clairwil suçu ancak, daimi bir sonucu olacak ve tekrarı her türlü engelden kurtaracak şekilde tasarlar; ve Saint-Fond'un sisteminde, çektirilen ıstırap ancak, her seferinde kötücül moleküllerin kurallarına uyacak şekilde, kendini sonsuzca yeniden üretmeyi doğurması ölçüsünde değer kazanır. Başka koşullarda, mazohist acının mutlak olarak bekleyişe ve bekleyişin içindeki, yeniden başlama ve yinelenme işlevine tabi olduğunu görmüştük. İşin en önemli noktası buradadır: *Acı ancak, kullanımını zorunlu kılan tekrar biçimleriyle orantılı olarak değer kazanır.* Klossowski'nin, Sade'ın monotonluğu konusundaki yazılarında belirttiği nokta budur: "Tinsel bir olay olarak yaşanmamışsa, tensel edimde ihlal olamaz; ama nesnesinin kavranması için, olayı, tensel edimin bu tekrar tekrar yapılan bir betimlemesinin içinde aramak ve burada yeniden üretmek gerekir. Tensel edimin bu tekrar tekrar yapılan betimlemesi yalnızca ihlali açıklamakla kalmaz, kendisi de, dilin dil tarafından ihlal edilmesidir" – ya da tekrarın rolüne ağırlıklı olarak mazohizm açısından, donmuş sahnelerde işaret ettiğinde: "Düşüşünün içinde kendi kendini yakalamak için yinelenen yaşam, tıpkı kökeninin anlık bir kavranışı sırasında nefesini tutar gibi..."[37]

Bununla birlikte, böyle bir sonuç aldatıcı ve tekrarın haz verdiği fikrine indirgenmiş gibi görünmektedir... Ama *bis*

[37] Klossowski, *Un si funeste désir*, NRF, s. 127, ve *La Révocation de l'édit de Nantes*, Minuit, s. 15.

repetita'nın içinde daha ne gizemler saklıdır. Sadist ve mazohist tamtamların altında, basbayağı korkutucu güç halindeki tekrar bulunur. Değişmiş olan, tekrar-haz oranıdır. Tekrarı, alınmış ya da alınacak bir haz karşısındaki bir tutum olarak yaşamak yerine; tekrarın, yeniden yaşanacak ya da erişilecek bir haz fikri tarafından zorunlu kılınması yerine, işte böyle, tekrar zincirinden boşanır ve önceden alınan her tür hazdan bağımsız hale gelir. İdea, ideal haline gelmiş olan şey tekrardır. Ve tekrar karşısındaki tutum haline gelmiş olan hazdır, korkutucu bağımsız güç olan tekrara eşlik eden ve onu izleyen artık hazdır. O halde haz ile tekrar, rollerini değiştirmiştir: İşte olay mahalindeki sıçrayışın, yani cinselliğinden arındırma ve yeniden cinselleştirmenin çifte sürecinin sonucu. İki süreç arasında, sözü ölüm içgüdüsü söyleyecekmiş gibi gelebilir; ama olay mahalinde sıçrayış, bir andaymışçasına gerçekleştiğinden, söz hakkını koruyan her zaman haz ilkesidir. Sapkının bir mistisizmi vardır: Sapkın, bir şeye ne kadar yüz çevirirse onu o kadar iyi, o kadar güçlü bir biçimde yakalar. Sanki hazzı, iradenin motifi olmaktan uzaklaştıran, bunu esas itibarıyla terk eden, yadsıyan, hazdan "elini eteğini çeken", ve bunları da hazzı telafi ya da sonuç olarak, yasa olarak daha iyi yakalamak için yapan kara bir teolojide olduğu gibidir. Sapkın mistisizmin formülü, soğukluk ve rahatlıktır (Sade'ın kişilerinde çok aşikâr olan, cinsellikten arındırmanın soğukluğu, yeniden cinselleştirmenin rahatlığı). Sadizmin ve mazohizmin acıya demir atmasına gelince, doğrusu bunu olduğu haliyle ele aldığımızda anlamıyoruz: Burada acının kesinlikle cinsel bir anlamı yoktur, tersine, tekrarı özerk kılan ve olay mahalinde, yeniden cinselleştirmenin hazlarını ona bağlayan cinsellikten arındırmayı temsil eder. Thanatos'u daha iyi yeniden cinselleştirmek için Eros cinselliğinden arındırılır, nefsi köreltilir. Sadizm ve mazohizmde, acının haz ile gizemli bir bağı yoktur. Gizem başka yerdedir. Tekrarı, hazzın karşıtıyla kaynaştıran cinsellikten arındırma sürecinde, sonra da, tekrardan alınan hazzın, sanki acıdan kaynaklanıyormuş gibi yaptığı yeniden cinselleştirme sürecindedir. Mazohizmde olduğu gibi sadizmde de, acıyla kurulan ilişki bir *sonuçtur*.

Mazohizmin, sadizmden psikanalitik doğumu ele alınacak olursa (ki bu bakımdan Freud'un iki yorumu arasında büyük bir fark yoktur, çünkü ilki indirgenemeyecek bir mazohist temelin varlığını zaten tanır, ikincisi de ilksel bir mazohizmin varlığını boşu boşuna belirtir, mazohizmin tamamlanmış karakterinin ancak sadizmin tersine çevrilmesi yoluyla elde edildiği kanısındadır), yalnızca sadistin özellikle üstbenden yoksun olduğu, mazohistin ise tersine, sadizmi tersine çeviren doymak bilmez bir üstbenden dolayı ıstırap çektiği izlenimi edinilir. Mazohizme üstben dışında tersine dönüş noktaları tahsis eden diğer yorumlar, kâh tamamlayıcı olarak, kâh değişkenler olarak ele alınmalıdır, çünkü bunlar da sadizmin bir tersine çevrilmesi ve bir sado-mazohist kendiliğe ilişkin genel varsayımı sürdürürler. O halde en basiti, buradaki çizgiyi ele almaktır: Üstbenin etkisi altında ben'in aleyhine dönüş ve bu yöndeki saldırganlık. Üstbene bir saldırganlık aktarımının sadizmin ben'in aleyhine dönüşünü esinlemesiyle mazohizme geçilecektir. Kalıtımsal bakış açısından, sadizm ile mazohizmin birliğinin lehindeki kanıtlamanın en önemli noktası burada bulunur. Ama bu çizgi daha baştan, fazlasıyla "kopuk kopuktur" ve semptomları eksik bir şekilde izler.

Mazohist ben yalnızca görünüşte ezilmiştir. Bu denli zayıf olduğunu öne süren bir ben'in altında hangi alay, hangi mizah, hangi alt edilemez başkaldırı, hangi zafer gizlenmektedir? Ben'in zayıflığı, mazohistin kurduğu ve kadını, kendisine tahsis edilmiş işlevin ideal noktasına götürmesi gereken tuzaktır. Mazohist bir şeyden yoksunsa, bu kesinlikle ben değil, daha ziyade üstbendir. Döven kadın üzerindeki mazohist yansıtma içinde, üstbenin, daha çok alay konusu olmak ve zafer kazanan bir ben'in amaçlarına hizmet etmek dışında bir amacı olmayan bir dış biçim aldığı ortaya çıkar. Sadist için neredeyse tam tersi söylenecektir: Güçlü ve ezici bir üstbeni vardır, bundan başka bir şeyi de yoktur. Sadistin o denli kuvvetli bir üstbeni vardır ki onunla özdeşleşmiştir: Sadist kendi üstbenidir ve ben'i ancak dışarıda bulabilir. Olağan durumda üstbeni ahlakileştiren, üzerinde sertliğini uyguladığı bir ben'in

içselliği ve bütünleyiciliğidir, aynı zamanda bu bütünleyiciliğin koruyucusu olan anne bileşenidir. Ama üstben zincirlerinden boşandığında, ben'i ve bununla birlikte anne imgesini dışarı attığında, temeldeki ahlaksızlığı kendini sadizm adını verdiğimiz şeyde gösterir. Sadizmin anne ile ben'in dışında kurbanı yoktur. *Dışarıda olandan başka ben'i yoktur.* Sadist duygusuzluğun temel anlamı budur. *Kurbanlarının ben'i dışında herhangi bir ben'i yoktur:* Bir üstbene, bütün zalimliğini gerçekleştiren ve gücünü dışarı doğru türettiği anda bir sıçrayışta bütün cinselliğine kavuşan üstbene indirgenmiş bir hilkat garibesi. Sadistin kurbanlarınınkinden başka herhangi bir ben'e sahip olmaması, sadizmin görünürdeki paradoksunu, sahte mazohizmini açıklar. Liberten, başkalarına çektirdiği acılara maruz kalmayı sever. Dışarıya yönlendirildiğinde, yıkım deliliğine, dış kurbanlarla bir özdeşleşme eşlik eder. Sadist ironi budur: Sadistin çözünmüş ben'ini zorunlu olarak dışarı yansıttığı ve aynı anda dışarıyı da kendi tek ben'i olarak yaşadığı çifte işlem. Burada mazohizmle hiçbir gerçek birlik, hiçbir ortak neden yoktur, burada, sadizme ait özgün bir süreç, mazohizmle yalnızca görünürde, kabaca örtüşen, bütünüyle ve bir tek sadizme özgü bir sahte mazohizm vardır. İroni, aslında, doymak bilmeyen bir üstbenin işlemidir – tüm sadist sonuçlarıyla birlikte ben'in dışarı atılması ya da olumsuzlanması sanatıdır.

Gelgelelim, mazohizm söz konusu olduğunda, bu şemayı ters yüz etmek yeterli değildir. Kuşkusuz, ben zafer kazanmıştır; şimdi de üstben ancak dışarıda, işkenceci-kadın figürü altında ortaya çıkabilir. Ama kesinlikle, bir yandan üstben, ben'in sadist işlemde yadsındığı gibi yadsınmamıştır: Üstben görünürde yargılama ve yaptırım getirme iktidarını korur. Öte yandan da, bu iktidarı ne kadar korursa, o da o kadar alay konusu olan, yalnızca başka şeylerin iğreti bir peçesi olarak ortaya çıkar. Döven kadın hâlâ üstbenin cisimleşmiş haliyse, bu, kökten alayın koşulları altındadır: Tıpkı avın sonunda, bir hayvan kürküyle ya da bir ganimetle oynanmasına benzer şekilde. Zira aslında üstben ölmüştür – her ne kadar bu, aktif bir olumsuzlamanın değil de bir "yadsımanın" etkisiyle olsa da. Ve döven kadın, üstbeni, yalnızca onu darbelerinin nesnesi, her şeyden önce dövülen yapmak için, yüzeysel olarak ve dışarıdan temsil eder.

Mazohizmdeki anne imgesinin ve ben'in babaya olan benzerlik karşısındaki suç ortaklığı böyle açıklığa kavuşur. *Babaya olan benzerlik hem genital cinselliği hem de baskı etkeni işini gören üstbeni ifade eder; oysa biri öbürüyle "boşaltılmıştır"*. Burada, basit bir biçimde ironinin tersi olmayan, kendine özgü yollarla hareket eden mizah vardır. Mizah, ben'in üstben karşısındaki zaferidir: "Gördüğün gibi, ne yaparsan yap, zaten ölüsün, karikatür halinin dışında bir varlığın yok ve beni döven kadın seni temsil etse de, bende dövülen yine sensin... Seni yadsıyorum çünkü sen kendi kendini olumsuzluyorsun." Ben zafer kazanır, acının içinde özerkliğini, acıların sonundaki partenogenetik doğumunu kesin olarak ortaya koyar, çünkü acılar üstbeni etkileyenler şeklinde yaşanmıştır. Mizahın, Freud'un olmasını istediği gibi, kuvvetli bir üstbeni ifade ettiğine inanmıyoruz. Freud'un, ben'in, mizahın bir parçasını oluşturma şeklindeki ikincil bir yararının gerektiğini tanıdığı doğrudur: Üstbenin suç ortaklığıyla birlikte, ben'in bir meydan okumasından, bir darbe almazlığından, narsisizmin bir zaferinden söz ediyordu.[38] Ama bu yarar ikincil değil, aslidir. Bize üstbene ilişkin olarak önerdiği imgeyi – gülünecek ve yadsınacak imgeyi – harfi harfine kabullenmek, mizahın tuzağına düşmek demektir. Üstbenin yasakları, yasaklanmış hazzı elde etmenin koşulları haline gelir. Mizah, zafer kazanmış bir ben'in ortaya koyduğu şey, tüm mazohist sonuçlarıyla birlikte, üstbenin yön değiştirmesi ya da yadsınması sanatıdır. Bu nedenle, sadizmde bir sahte mazohizm olduğu gibi, mazohizmde de bir sahte sadizm vardır. Ben'in içindeki ve dışındaki üstbene saldıran, tam anlamıyla mazohizme ilişkin olan bu sadizmin, sadistin sadizmiyle hiçbir ilgisi yoktur.

Sadizm olumsuzdan olumsuzlamaya gider: Hep yinelenen yıkımın kısmi süreci olan olumsuzdan, aklın bütünsel idesi olan olumsuzlamaya. Bu yolun açıklanması basbayağı üstbenin sadizm içindeki durumudur. Sadist üstben, ben'i dışarı atması, onu kurbanlarının niteliğine yansıtması ölçüsünde, her zaman kendini girişilmesi ve yeniden girişilmesi gereken bir yıkım süreciyle karşı

[38] Bkz. Freud, *Le Mot d'esprit et ses rapports avec l'inconscient*, NRF [*Espriler ve Bilinçdışı ile İlişkileri*, Emre Kapkın (çev.), Payel Yayınları, İstanbul, 1996].

karşıya bulur. Üstben – kurbanlarla özdeşleşmek şeklinde – garip bir "ben ideali" saptaması ya da belirtmesi ölçüsünde, kısmi süreçlerin hesabını tutar, bunları bütünselleştirir, bunları üstbenin soğuk düşüncesini oluşturan bir saf olumsuzlama İdesine doğru aşar. Bu nedenle, üstben, özgül haldeki sadizme ilişkin cinsellikten arındırmanın en üst noktasını temsil eder: Bütünselleştirme hareketi, olumsuzun ancak kısmen girdiği kombinasyonlardan yansız ya da yeri değişebilir bir enerji çıkarır. Ama bu cinsellikten arındırmanın en yüksek noktasında, bütünsel olarak yeniden cinselleştirme, saf düşüncenin ya da yansız enerjinin yeniden cinselleştirilmesi ortaya çıkıverir. Bu nedenle, bu enerjiyi temsil eden kanıtlama kuvveti, kurgusal söylem ya da sunumlar, dışarıdan gelip Sade'ın yapıtına eklenmezler, bütün sadizmin bağımlı olduğu, olay mahalindeki hareketin özünü oluştururlar. Sadizmin canalıcı noktası, düşünceyi cinselleştirme, mevcut haliyle, üstbene bağımlı olduğu haliyle kurgusal süreci cinselleştirme girişimidir.

Mazohizm yadsımadan askıya almaya doğru gider: Üstbenin baskısından kurtulan süreç olan yadsımadan, idealin cisimleşmiş hali olan askıya. Yadsıma, fallusun haklarını ve mülkiyetini oral anneye aktaran nitel bir süreçtir. Askı, ben'in bu annesel fallustan yola çıkarak yeniden nitelenmesini, yeniden doğum idealini temsil eder. İkisinin arasında, üstbendeki düşüncenin nicel ilişkisinden çok farklı bir biçimde, ben'deki imgelemle nitelenen bir ilişki gelişir. Zira, nasıl olumsuzlama düşüncenin bir edimiyse, yadsıma da imgelemin bir tepkisidir. Yadsıma üstbeni reddeder ve anneye saf, özerk, üstbenden bağımsız bir "ideal ben" doğurma yetisini verir. Yadsıma hadım edilmeye dayanıyorsa, bu *örnek olarak* değil, kökeninde ve özündedir. Fetişist yadsımanın biçimi – "Hayır, anne fallustan yoksun değildir" – öbürleri arasında özel bir yadsıma biçimi değildir: Tüm diğer figürlerin, babanın geçersiz kılınmasının ve cinselliğin üstünün örtülmesinin türediği ilkedir. Genel olarak yadsıma imgelemin bir biçimi de değildir: Gerçeği askıya alan ve bu askı süresi içinde idealin cisimleşmiş halini oluşturan imgelemin, olduğu halinin temelini oluşturur. Yadsımak ve askıya almak imgelemin özüne aittir, ve imgelemi, tikel işlevine mal eder gibi ideale mal ederler. Aslında yadsıma, tam anlamıyla mazohizme

dayalı cinsellikten arındırma sürecidir. Anne fallusu bir cinsel organ değil, tersine, kendisi de idealin, yani ikinci doğumun ben'inin ya da "cinsel aşksız yeni erkeğin" üreticisi olan, tarafsız bir enerjinin ideal organıdır. Söz konusu olan her zaman ben olsa da, mazohizmde kişisel olmayan bir ögeden söz edebilmemiz, bu ikiziini ortaya çıkarma ve bunu üreten, kişiliküstü işleme bağlı kalmakla olmuştur. Ama mazohizme dayalı cinsellikten arındırmanın en üst noktasında, ideal ben'deki imgesini oral anne üzerinden hayranlıkla izleyen narsisist ben'in içinde, yeniden cinselleştirme eşzamanlı olarak boy göstermeyi sürdürür. Sadistin soğuk düşüncesine zıt bir biçimde mazohistin dondurucu imgelemi vardır. Ve Reik'ın işaret ettiklerine uygun olarak, mazohizmin çıkış yeri şeklinde "fantezi"yi de işin içine sokmak gerekir. Sadizm ile birlikte, cinsellikten arındırma ve yeniden cinselleştirme şeklindeki çifte süreç düşünce içinde açığa çıkıyor ve ifadesini kanıtlama kuvveti içinde buluyordu. Mazohizm ile birlikte, çifte süreç imgelem içinde açığa çıkar ve ifadesini diyalektik bir kuvvet içinde bulur (diyalektik öge, 'narsisist ben' - 'ideal ben' ilişkisindedir, oysaki mitsel öge, bu ilişkiyi koşul olarak sunan anne imgesiyle sağlanmıştır).

Bu belki de, ben'in, üstbenin ve bunların, iki sapkınlığın birliği şeklindeki kalıtımsal yanılsamayı oluşturan ilişkisinin kötü bir yorumudur. Üstben hiçbir şekilde sadizm ile mazohizm arasında bir tersine çevrilme noktası rolü oynamaz. Üstbenin yapısı bütünüyle sadizme aittir; ve belirli bir mazohizm ortaya koyuyorsa da, bu, mazohistin mazohizmiyle yalnızca çok kabaca örtüşen, sadiste özgü bir mazohizmdir. Ben'in yapısı bütünüyle mazohizme aittir, vs. Cinsellikten arındırma veya ayrışmanın kendisi hiçbir şekilde bir geçiş tarzı değildir (yani, ben'in sadizmi – üstbendeki cinsellikten arındırma – mazohist ben'deki yeniden cinselleştirme şeması ile önerilen şekilde değildir). Zira sadizm de mazohizm de, kendi özel cinsellikten arındırma ve yeniden cinselleştirme biçimini özümler ve taşır. Acıya olan yakınlık, iki durumda tamamen farklı biçimsel koşullara *göre değişir*. Ölüm içgüdüsü de iki sapkınlığın birliğini ve iletişimini sağlayan bir öge değildir. Kuşkusuz sadizm ile mazohizmin ortak kılıfıdır, ama dış ya da aşkın

kılıf, hiçbir zaman "verili" olmama yetisini koruyan sınırdır. Ve aslında, ölüm içgüdüsü asla verili değilse, üstbende sadist bir biçimde düşünülmüş, ben'de mazohist bir biçimde imgelenmiştir. Bu, Freud'un, ölüm içgüdüsünden ancak kurgusal ya da mitsel bir biçimde bahsedilebileceği yorumuna tekabül eden şeydir. Ölüm içgüdüsü oranında, sadizm ile mazohizm farklılaşırlar, farklılaşmayı bırakmazlar: Bunlar dönüştürülebilir işlevler değil, farklı yapılardır. Kısacası, sadizm ile mazohizm, doğalarını kalıtımsal türeme şeklinde değil, yapısal bölünme şeklinde ifşa eder. Daniel Lagache yakın tarihte böyle bir ben-üstben bölünmesinin mümkün olduğu konusunda ısrarcı olmuştur: *Narsisist ben - ideal ben* sistemiyle *üstben-ben ideali sistemini* ayırt etmiş ve gerektiğinde karşıtlaştırmıştır. Ben ya mitsel bir *idealleştirme* girişimine atılır, burada her gücün narsisist ideali olan, "ideal ben'i" yansıtmaya, hatta üretmeye muktedir bir aynaya benzeyen anne imgesinden yararlanacaktır – ya da kurgusal bir *özdeşleşme* girişimine atılır ve narsisizme bir dış kaynağın müdahale etmesini sağlayan otorite ideali biçimindeki, bir "ben ideali" tahsis etmeye muktedir bir üstben üretmek için baba imgesini kullanır. [39] Ve kuşkusuz, cinsellikten arındırmanın iki tipinin tekabül ettiği bu iki kutup, ben ve üstben, ideal ben ile ben ideali, yalnızca çok çeşitli yüceltme biçimleri esinlemekle kalmayıp, en ciddi işlevsel bozukluklara yol açtıkları, bütüne ait bir yapı içinde rol alabilirler (Lagache'ın, maniyi, ideal ben'in işlevsel baskınlığı ve melankoliyi, ben'in ideal-üstbeninin hüküm sürmesi olarak yorumlaması bu tarzdadır). Ama daha da önemlisi, cinsellikten arındırmanın bu iki kutbu için, sapkınlığın farklılaşmış ya da ayrılmış yapıları içinde, her birine bütünüyle bir yapısal yeterlilik veren sapkın yeniden cinselleştirmenin lehine olacak şekilde rol almanın mümkün olmasıdır.

Mazohizm, üstbenin nasıl, kim tarafından yıkıldığını ve bu yıkımdan ne çıktığını anlatan bir hikâyedir. Dinleyicilerin hikâyeyi yanlış anlayıp, üstben can çekişiyor olsa bile onun zafer kazandığını sandıkları olur. Bu, her hikâyenin ve içerdiği "boşlukların"

---

[39] Bkz. Daniel Lagache, "La Psychanalyse et la structure de la personnalité", *La Psychanalyse*, Sayı: 6, s. 36-47.

tehlikesidir. O halde mazohist, semptomları ve fantasmalarından gelen bütün kuvvetiyle şöyle der: "Bir varmış bir yokmuş, üç kadın varmış..." Giriştikleri savaşı ve oral annenin zaferini anlatır. Kendisi de, kesin bir edimle, yani modern sözleşmeyle, masalların bu en eskisine dahil olur. Ama böylece sonuçların da en ilgincini elde eder: Babaya olan benzerliği ya da bundan miras kalan cinselliği inkâr eder; ama aynı zamanda bu cinselliğin kurallarını koyan ve üstbene ilke oluşturarak hizmet eden, baskıcı otorite şeklindeki baba imgesini de reddeder. Kurumun üstbeninin karşısına ben ile oral annenin sözleşmeye dayalı ittifakını çıkarır. Oral anne ilk anne ile sevgili arasında, ölüm imgesi gibi iş görür ve ben'e çifte inkârının soğuk aynasını tutar. Ama ölüm, ancak ikinci doğum olarak, ben'in cinsellikten olduğu gibi üstbenden de kurtularak yeniden belirdiği partenogenez olarak tasarlanabilir. Ben'in ölüm içinde düşünmesi, mazohizmin bağımsızlık ya da özerklik koşulları altında, ideal ben'i üretir. Narsisist ben, annesel ölüm aynasında ideal ben'i temaşa eder: Havva'nın yardımıyla, Kabil ile başlayan; Meryem Ana'nın yardımıyla İsa ile devam eden; Miriam'ın yardımıyla Sabetay Sevi tarafından yinelenen hikâye budur. Mazohist görücü ve olağanüstü "Tanrı öldü" görüsü budur. Ama narsisist ben kendi ikizini ortaya çıkarmaktan zevk alır: İdeal ben'in cinsellikten arındırılması ölçüsünde yeniden cinselleşir. Bu nedenledir ki, en keskin cezalar, en yoğun acılar, bu bağlam içinde, ölüm imgesiyle ilişkili olarak bu denli özel bir erotik rol kazanır. İdeal ben'de, onu babaya olan benzerlikten olduğu kadar üstbenden de kurtaran cinsellikten arındırılma süreci anlamına; narsisist ben'de ise, üstbenin yasakladığı hazları ona tam olarak veren yeniden cinselleştirme anlamına gelirler.

Sadizm de bir hikâyedir. O da, ben'in, bambaşka bir bağlamda ve bambaşka bir mücadele içinde nasıl dayak yeyip dışarı atıldığını anlatır. Zincirlerinden boşanmış üstbenin, babanın şişirilmesinden esinlenmiş tekelci bir rolü nasıl üstlendiğini. Anne ile ben'in nasıl seçim kurbanları haline geldiğini. Şimdi üstben tarafından temsil edilen cinsellikten arındırmanın, içteki bir ben'e karşı uygulanmayıp işlememeye başlamasından itibaren nasıl ahlaki ya da ahlakileştirici olmayı bıraktığını ve dışarı atılmış ben'in niteliğini

taşıyan dış kurbanlara doğru nasıl dışarıya döndüğünü. O zaman ölüm içgüdüsünün nasıl korkunç bir düşünce, kanıtlayıcı aklın bir İdesi olarak ortaya çıktığını. Yeniden cinselleştirmenin, mazohist görücüye her bakımdan karşıt olan "ben'in ideali" içinde, sadist düşünür içinde nasıl boy gösterdiğini. Açıkça, bu bambaşka bir hikâyedir.

Yalnızca şunu göstermeye çalıştık: Cinsel yaşamdaki şiddet ve zulümden her zaman söz edilebilir; bu şiddetin ya da bu zulmün cinsellikle çeşitli şekillerde birleştiği her zaman gösterilebilir; bir kombinasyondan bir diğerine geçiş yolları her zaman icat edilebilir. Acı çektirmeyi sevenle acı çekmeyi sevenin *aynı* olduğu söyleniyor; iyi belirlenmemiş çok geniş bir bütüne uygulanan imgesel tersine çevrilme ya da zıt anlam kazanma noktaları saptanıyor. Kısacası, dönüşümcü önyargılar gereği, sado-mazohizmin birliğinin kuşku götürmediği düşünülüyor. Göstermek istediğimiz şu ki, böyle yaparak belki de, kötü farklılaştırılmış, fazlasıyla kaba kavramlarla yetinmekteyizdir. Sadizm ile mazohizmin birliğini sağlamak için iki yöntem kullanılıyor. Bir yandan, nedenbilimin bakış açısından, sadizm ile mazohizmin her birinin, bazı bileşenleri koparılmak suretiyle birinden diğerine geçiş sağlanıyor (örneğin, sadizmin asli bileşeni olan üstben, buna zıt bir biçimde, sadizmin mazohizme dönüştüğü nokta olarak sunulmuştur; aynı şey mazohizmin asli bileşeni olan ben için de geçerlidir). Diğer yandan, semptomatolojiye dayalı bir bakış açısından, üstünkörü sendromlar, muğlak benzer sonuçlar, muğlak rastlantılar sado-mazohist kendiliğin kanıtları gibi düşünülüyor (örneğin, sadistin "belirli" bir mazohizmi, mazohistin "belirli" bir sadizmi). Bununla birlikte, hangi hekim, ateşin yükselmesini, olası hastalıkların çok genel bir ifadesi olan belirsiz bir sendrom gibi görmek yerine, özgül bir hastalığın kesin semptomu şeklinde karşılayacaktır? Sado-mazohizm genel bir ifade türüdür: Farklılaştırıcı bir tanının söz söyleyebilmesi için birbirinden ayrılması gereken, genel olarak sapkınlığın sendromudur. Sado-mazohizmin bir birliğine inanış, tam anlamıyla psikanalitik bir kanıtlamaya değil, doğrusu psikanalizin, tartışma konusu haline getirmektense, daha ikna edici kılmakla

yetindiği, aceleye gelmiş benzetmeler ve kalıtıma dayalı yanlış yorumlamalardan oluşan, Freud öncesi bir geleneğe dayanır.

Bu nedenle Masoch okuması gereklidir. Sade, hem edebiyat eleştirisinden hem de psikanalitik yorumdan esinlenen ve aynı zamanda her ikisinin de yenilenmesine katkıda bulunan bir hayli derin incelemelerin nesnesi olmuşken, Masoch'u okumamak haksızlıktır. Masoch'u, Sade'ı bütünleyen basit bir parça gözüyle, burada sadizmin pekâlâ mazohizme çevrilebileceği bir tür kanıt ya da doğrulama arayarak okumak da haksızlık olacaktır – mazohizmin kendisi de bir sadizme açılsa bile. Aslında, Sade'ın dehası ile Masoch'un dehası bütünüyle farklı; dünyaları iletişime kapalı; roman teknikleri ilgisizdir. Sade kendini, betimlemelerin müstehcenliğini kanıtlamaların duygusuz sertliğiyle birleştiren bir biçim içinde ifade eder; Masoch ise, soğuğun içinde estetik bir aşkı doğurmak için yadsımaları çoğaltan bir biçim içinde. Karşılaştırmanın illa ki Masoch'un aleyhine dönmesi gerekmez. Alman romantizmini koruyan Slav ruh Masoch, romantik düşü kullanmayı bırakıp, fantasmayı ve fantasmanın edebiyattaki tüm güçlerini kullanır. Edebi olarak, Masoch fantasmanın ve aşkının ustasıdır: Sırf bu teknikle bile, folklorun içinden mitin kuvvetine erişebilmiş büyük bir yazardır, tıpkı Sade'ın betimlemeleri içinden kanıtlama kuvvetine erişebilmiş olması gibi. İsimlerinin iki temel sapkınlığın adlandırılmasında kullanılması, hastalıkların nedenleri doğrultusunda adlandırılmanın öncesinde semptomlarına göre adlandırıldığını bize hatırlatmalıdır. Tıbbın bilimsel ya da deneysel bölümü olan nedenbilim, tıbbın edebi, sanatsal bölümü olan semptomatolojinin altında sıralanmalıdır. Yalnızca bu koşul altında, bir bozukluğun göstergebilimsel birliğinin parçalanması ya da buna ters biçimde çok farklı bozuklukların özgül olmayan nedenler yoluyla keyfi olarak tanımlanmış bir küme içinde, kötü konmuş bir ad altında toplanması önlenir.

Sado-mazohizm bu kötü konmuş adlardan biri, göstergebilimsel bir hilkat garibesidir. Ne zaman görünürde ortak bir göstergeyle karşılaşsak, söz konusu olan yalnızca, indirgenemez semptomlara ayrılabilen bir sendromdur. Özetleyelim: 1) sadizmin kurgusal-kanıtlayıcı yetisi, mazohizmin diyalektik-imgesel yetisi;

2) sadizmdeki olumsuz ve olumsuzlama, mazohizmdeki yadsıma ve askıya alma; 3) nicel yineleme, nitel askı; 4) birbiriyle asla bağdaşmayacak olan, sadiste özgü mazohizm, mazohizme özgü sadizm; 5) sadizmde annenin olumsuzlanması ve babanın şişirilmesi, mazohizmde annenin "yadsınması" ve babanın geçersiz kılınması; 6) her iki durumda fetişin ve aynı şekilde fantasmanın rolünün ve anlamının karşıtlığı; 7) sadizmin anti-estetizmi, mazohizmin estetizmi; 8) birinin "kurumsal" anlamı, diğerinin sözleşmeye dayalı anlamı; 9) sadizmdeki üstben ve özdeşleşme, mazohizmdeki ben ve idealleştirme; 10) cinsellikten arındırma ile yeniden cinselleştirmenin iki karşıt biçimi; 11) ve bütünü özetleyecek şekilde, *sadist duygusuzluk* ile *mazohist soğuk* arasındaki kökten farklılık. Bu on bir önerme, sadizm-mazohizm arasındaki farkları olduğu kadar, Sade'ın ve Masoch'un yöntemlerinin edebiyattaki farkını da ifade edebilmiş olmalıdır.

LEOPOLD VON SACHER-MASOCH

KÜRKLÜ VENÜS

Not: İllüstrasyonlar, yaklaşık olarak 1900 yılında yapılan Almanca ikinci baskıdan alınmıştır.

"Tanrı onu cezalandırdı ve
bir kadının ellerine bıraktı."
Judith Babı, 16. Bölüm, 7

Çok hoş biriyle birlikteydim. Karşımda, Rönesans tarzı masif şöminenin önünde oturuyordu. Kimle düşüp kalktığı belli olmayanlar takımından ve bu haliyle erkek cinsine savaş açmış bir kadın değil, aşk tanrıçasının insana dönüşmüş haliydi.

Bir koltuğa yerleşmiş, harlı bir ateş yakmıştı, ateşin kızıl alevleri, gözünün beyazlarına ve solgun yüzüne, ısıtmak istediğinde de ara sıra ayaklarına yansıyordu.

Ölü gibi, taşlaşmış gözlerine rağmen çehresi muhteşemdi, görebildiğim tek yeri de bundan ibaretti. Yaratıkların en yücesi mermerden bedenini büyük bir kürkle sarmış, ve hafifçe titreyen bir kedi gibi tortop olmuştu.

"Anlayamıyorum, hanımefendi," diye konuştum, "artık gerçekten de pek soğuk değil, iki haftadan beri harika bir ilkbahar yaşıyoruz. Belli ki siz gerginsiniz."

"İlkbaharınız size kalsın," dedi derinden gelen boğuk bir sesle, hemen ardından tanrılara yakışacak şekilde iki kere hapşırıp sözüne devam etti, "buna hakikaten tahammül edemiyorum, anlamaya başlıyorum artık..."

"Neyi, kıymetli tanrıçam?"

"İnanamadığım şeye inanmaya, gözden kaçırdığım şeyi kavramaya başlıyorum. Alman dünyasında kadınlık erdemlerinin ne olduğunu ve Alman felsefesini bir anda kavradım. Siz yabancıların,

kuzeyli insanların sevmenin ne anlama geldiğini bilmeyişinize, aşk hakkında en ufak bir fikrinizin olmayışına artık hiç şaşırmıyorum."

"Rica ederim, madam," diye öfkeyle karşılık verdim, "size böyle konuşmanızı gerektirecek ne yaptım ki ben."

"Size demiyorum." Tanrıça üçüncü kez hapşırdı ve benzersiz bir zarafetle omuzlarını silkti, "zaten size karşı hep lütufkâr davranmışımdır, üstümdeki kürklere rağmen anında üşütüp hastalansam bile zaman zaman ziyaretinize geldiğim bile oluyor. İlk karşılaşmamızı hatırlıyor musunuz?"

"Nasıl unutabilirim ki," dedim, "o sırada gür kumral bukleleriniz, kahverengi gözleriniz ve kıpkırmızı dudaklarınız vardı, yine de ben sizi yüzünüzün hatlarından ve mermersi solgunluğunuzdan hemen tanımıştım, o zamanlar kenarları sincap kürküyle bezenmiş menekşe mavisi bir kadife ceket giyerdiniz hep."

"Evet, siz o kıyafetime vurulmuştunuz, ne kadar da centilmen bir kavalyesiniz."

"Siz bana aşkın ne olduğunu öğrettiniz, size tapınmak bana iki bin yıllık tarihi unutturdu."

"Size ne benzersiz bir sadakat gösterdim!"

"Aslında, sadakat konusunda..."

"Nankör!"

"Size sitem etmek niyetinde değilim. Siz tanrılar katında bir kadınsınız gerçi, ama her şeyden önce, bir kadınsınız, aşkta da bütün kadınlar gibi zalimsiniz."

"Siz buna zalimlik mi diyorsunuz," diye anında karşılık verdi aşk tanrıçası, "şehvetin ve saf aşkın en temel unsurunu oluşturana, kadının gerçek doğasına, kendini sevdiğine vermeye ve hoşuna giden her şeyi sevmeye zalimlik adını mı veriyorsunuz?"

"Acaba bir aşık için sevdiğinin sadakatsizliğinden daha büyük bir zulüm olabilir mi?"

"Ah!" dedi, "biz sevdiğimiz sürece sadığızdır, ama siz kadınlardan sevgisiz bir sadakat talep ediyor, kendimizi haz almasak da vermemizi bekliyorsunuz, burada zalim olan kim, kadın mı, erkek mi? Zaten siz Kuzeyliler aşkı çok fazla ciddiye alıyorsunuz. Yalnızca alınan hazdan söz edilecegi yerde siz ödevlerden bahsediyorsunuz."

"Evet, madam, bu yüzden de duygularımız saygıya ve erdeme dayanır ve kalıcı ilişkilerimiz vardır."

"Evet, yalın paganlığa duyduğunuz, bu ebediyen diri kalan, doymak bilmeyen özlem de o yüzden zaten," diye hemen söze girdi kadın, "çünkü sevinçlerin en yücesi, tanrısal neşenin ta kendisi olan o aşk, siz modern erkekler için, düşüncelerin oğulları için hiçbir şey ifade etmiyor. Aşk sizin için bir felaketten ibaret. Doğal olmak istediğiniz an, kabalaşıyorsunuz. Doğa sizin gözünüzde düşmandır, bizleri, Antik Yunan'ın güleryüzlü tanrılarını iblise çevirdiniz, beni bir şeytan haline getirdiniz. Beni istediğiniz kadar lanetleyebilir veya aforoz edebilirsiniz, ya da kendinizi dionizyak sayıklayışlar içinde sunağımın önünde kurban edebilirsiniz. İçinizden biri bir kez benim kırmızı dudaklarımdan öpme cesaretini gösterecek olsa, kendini affettirmek için üzerinde çilekeş gömleğiyle yalınayak Roma'ya yürür ve lanetli ormanın yeşiller bürünmesini bekler, oysa benim ayaklarımın dibinden her saat güller, menekşeler ve mersinler fışkırır, ama bunların kokuları size gelmez; siz Kuzeyin sisleri ve Hıristiyanlığın tütsüleri içinde yaşamaya devam edin; bırakın bizim pagan dünyamız lavların ve yıkıntıların altında kalsın, üstündekileri kazıp bizden bir şeyi gün ışığına çıkarmayın. Ne Pompei, ne villalarımız, ne de banyolarımız ve tapınaklarımız sizin için inşa edildi. Sizin tanrılara ihtiyacımız yok ki! Sizin oralarda soğuktan ölüyoruz!"

Güzel mermer yaratık öksürdü ve omuzlarındaki koyu renkli samur kürkünün içine daha da büzüldü.

"Klasisizm dersiniz için teşekkürler," diye yanıtladım, "ama erkekle kadının bizim sislerimiz içinde olduğu kadar sizin güneşli, cıvıltılı dünyanızda da en derininde düşman olduklarını inkâr edemezsiniz yine de, aşk onları, sadece kısa bir an için, aynı şeyi düşünen, aynı şeyi hisseden, aynı şeyi isteyen tek bir varlık haline getiriyorsa bunun, hemen ardından, onları daha da ayrı kutuplara sürüklemekten başka bir amacı yoktur, siz benden daha iyi bilirsiniz ki, kim karşısındakini kendi yasasına tabi kılamıyorsa çok geçmeden diğerinin ayağını gırtlağında hissedecektir."

"Ve çoğunlukla kadının ayağını hisseden erkek olacaktır," dedi Venüs küstah bir alaycılıkla, "siz de bunu benden iyi bilirsiniz."

"Elbette, zaten bu yüzden kendimi hiçbir yanılsamaya kaptırmıyorum ya."

"Bu söylediğiniz, şimdi sizin yanılsamasız bir biçimde kölem olduğunuz ve karşılığında sizi acımasızca tekmeleyebileceğim anlamına geliyor."

"Madam!"

"Beni hâlâ tanımadınız mı? Evet, acımasız olduğumu itiraf ediyorum, eğer sadece söylemesi bile size bu kadar haz veriyorsa. Ama zalim olmakta haklı değil miyim? Erkek arzulayandır, kadın arzulanan nesne, kadının bütün avantajı budur, ama kesin sonuç verecek bir avantajdır bu, tutku sayesinde doğa, erkeği kadının eline teslim etmiştir, ve bu durumda erkeği kendine tabi kılmayan, kölesi, hatta oyuncağı haline getirmeyen ve sonunda da kahkahalar atarak ona ihanet etmesini bilmeyen kadına akıllı demem ben."

"Sizin şu ilkeleriniz hanımefendi," diye öfkeyle konuştum.

"Bin yıllık deneyime dayanmaktadır," diye alayla, beyaz parmaklarını koyu renk kürkün içinde dolaştırarak karşılık verdi, "kadın ne kadar teslimiyete yatkın davranırsa, erkek o hızla soğukkanlılığını kazanacak ve buyurganlaşacaktır; kadın ne kadar zalim ve sadakatsiz olursa, erkeğe ne kadar kötü davranırsa, erkekle ne kadar çılgınca oynarsa, ne kadar az acıma gösterirse, erkeğin iştahını o kadar kabartacak, onun tarafından sevilecek ve tapınılacaktır. Bu, Helen ve Dalila'dan, II. Katerina ve Lola Montez'e kadar bütün zamanlarda böyle oldu."

"Bunu inkâr edemem," dedim, "bir erkeğe, hayranları arasından seçtiği gözdesini gözünü bile kırpmadan, umursamazca ve kendi keyfine göre değiştiren, iştah kabartan ve zalim, güzel bir despot kadın imgesinden daha çekici gelebilecek başka bir şey yoktur."

"Ve bir de kürk giyen," diye haykırdı tanrıça.

"Bunu da nereden çıkardınız?"

"Sizin tercihlerinizi biliyorum çünkü."

"Ama biliyor musunuz," diye söze girdim, "siz de görüşmeyeli pek koket olmuşsunuz."

"Ne anlamda, bir sakıncası yoksa öğrenebilir miyim?"

"Aklını başından almanın kar gibi bedeninizi bu kara kürkün sarmasından daha muhteşem bir yolu olamayacağı anlamında."

Tanrıça güldü.

"Düş görüyorsunuz," diye seslendi, "uyanın!" Ve mermerden eliyle kolumu kavradı, boğuk sesi bir kez daha "uyanın!" diye çınladı. Zorlukla gözlerimi açtım. Beni sarsan eli gördüm, ama bu el birden bronz kadar esmer bir el haline gelmişti ve ses de, sırım gibi boyuyla dimdik karşımda duran Kazak yaverimin alkolden ağırlaşmış sesiydi.

"Kalkın artık," diye ısrar etti babayiğit Kazak, "ne kadar ayıp!"

"Niye ayıp olsun ki?"

"Giysilerinizle uyuyup kalmışsınız, hem de kitap okurken," dibine kadar yanmış mumu aldı ve elimden kaymış olan kitabı kaldırdı, kapağını açtı, "hem de Hegel! Üstelik, bizi çaya bekleyen Bay Severin'e gitme zamanı gelmişken."

"TUHAF bir rüya," dedi Severin, rüyamı anlatmayı bitirdiğimde, dirseklerini dizlerine dayayıp yüzünü narin damarlı ince ellerinin arasına alarak derin düşüncelere daldı.

Artık uzun süre kıpırdamayacağını, hatta nefes bile almayacağını biliyordum ve gerçekten de böyle oldu. Artık davranışlarının benim için pek şaşırtıcı bir yanı yoktu, çünkü üç yıldan beri onunla yakın bir arkadaşlık içindeydik ve bütün tuhaflıklarına alışmıştım. Çünkü o, sadece yakın komşularının değil, bütün Kolome çevresinin de kabul ettiği gibi, tehlikeli bir deli olmasa da tuhaf biriydi, bu inkâr edilecek bir şey değildi. Bense onu sadece ilginç değil, aynı zamanda da sempatik buluyordum ve bu yüzden de çoğu kişi benim de bir parça kaçık olduğumu düşünüyordu. Galiçyalı bir soylu ve toprak sahibi olması bakımından da, yaşı göz önünde bulundurulduğunda da – otuzunun üzerinde bile değildi – yaradılıştan gelen dikkat çekici bir aklı başındalık ve ukalalığa varacak bir ciddiyet gösteriyordu. Titizlenerek, neredeyse dakikası dakikasına uyguladığı yarı felsefi, yarı pratik bir sisteme göre, âdeta saate bağlı olarak yaşıyordu. Bununla da kalmayıp bir yandan da termometreye, barometreye, aerometreye, hidrometreye, Hipokrat'a, Hufeland'a, Platon'a, Kant'a, Knigge'e ve Lord Chesterfield'e de sadık kalacak biçimde yaşıyordu; bir yandan da duvarları delip geçecekmiş izlenimi

verdiği, herkesin yolundan çekilmesine neden olan şiddetli krizler yaşıyordu.

O suskunluğunu sürdürürken, ve onun yerine şöminedeki ateş, hatırı sayılır büyüklükteki semaver ve üzerinde oturup ileri geri sallanarak sigaramı tüttürdüğüm atadan kalma koltuk kendilerine ait bir düet oluşturuken, eski duvarların içindeki yuvalar da şarkıya katılıyorlardı. Ben de daha önce birçok kez görmüş olduğum, ama bugün şöminenin kızıl yansımaları içinde üzerimde tarifsiz bir etki bırakan bir resme tesadüfen takılıp kalana kadar, bakışlarımı odasına yığılmış olan tuhaf aletlerin, hayvan kaburgalarının, doldurulmuş kuşların, kürelerin, alçı kalıpların üzerinde dolaştırdım.

Resim, Belçika ekolünün güçlü, doygun renkleriyle çalışılmış bir yağlıboyaydı, konusu da epeyce ilginçti. Zarif yüzü, ışıltılı bir gülüşle aydınlanmış, beyaz pudranın üzerinde kırağı gibi durduğu gür saçları Antik Yunan tarzı bir topuzla toplanmış güzel bir kadın. Koyu renk bir kürkün içinde çıplak, sol koluna yaslanmış bir halde Osmanlı tarzı bir divanın üzerinde uzanmıştı; çıplak ayağını önünde bir köle, bir köpek gibi yatan erkeğin üzerine kayıtsızlıkla dayamış, sağ elindeki kırbaçla oynuyordu, ve gözlerinde adanmışlığın kendinden geçmiş yakıcı ifadesiyle kadına doğru bakan, onun ayaklarının paspası olmuş bu erkek, teslimiyet içinde bir tutku ve ağır bir melankoliyle sarmalanmış, sert olmakla birlikte düzgün hatlara sahip bu erkek Severin'di, ama sakalsız haliyle, on yaş daha genç görünen bir Severin.

"Kürklü Venüs," diye bağırdım resmi göstererek, "onu rüyamda böyle gördüm."

"Ben de," dedi Severin, "ama benimki gözlerim açık gördüğüm bir rüyaydı."

"Nasıl yani?"

"Ah! Bu çok saçma bir hikâye."

"Belli ki benim rüyama vesile olan senin resmin," diye sözlerime devam ettim, "bunun anlamı neyse anlat artık, bunun hayatında bir rol ve muhtemelen bir hayli belirleyici bir rol oynamış olduğunu kendim de görebiliyorum, ama ayrıntıları senden bekliyorum."

"Bir de karşısındakine bak," diye karşılık verdi benim tuhaf dostum soruma hiç aldırmadan.

Öteki resim, Titian'ın, Dresden Galerisi'ndeki ünlü *Aynalı Venüs*'üydü.

"Ne demek istiyorsun yani?"

Severin ayağa kalktı ve parmağıyla Titian'ın aşk tanrıçasına giydirmiş olduğu kürkü işaret etti.

"Bu da bir Kürklü Venüs," dedi hafifçe gülümseyerek, "yüce Venediklinin bununla bir şey kastetmiş olacağını sanmıyorum. Sadece herhangi bir kalburüstü Messalina'nın[1] portresini yaptı ve ihtişamlı çekiciliğini soğuk bir hoşnutlukla seyrettiği bir aynayı, poz verme işini gönülsüzce üstlenmiş görünen aşk tanrısına tutturma zarafetini gösterdi. Resim biraz da, tuvale dökülmüş bir iltifattı. Daha sonra Barok konusunda uzman biri bu hanımı Venüs ismiyle vaftiz etti ve Titian'ın güzel modelinin, herhalde örtünmekten çok üşütüp hastalanma korkusuyla büründüğü kürk de, kadında ve kadın güzelliğinde bulunan tiranlığın ve zalimliğin bir simgesi haline geldi. Ama ne önemi var, resim, şimdiki haliyle bize, aşkın en müstehcen hicvi gibi görünüyor. Kuzeyin soyut ülkelerinde, bizim buz tutmuş Hıristiyanlığımızda soğuk almamak için büyük, ağır bir kürke bürünmek zorunda kalan Venüs."

Severin güldü ve bir sigara daha yaktı.

O sırada kapı açıldı ve siyah, ipek bir elbise giymiş, gözleri zekâ ve sevecenlikle dolu bakan dolgun vücutlu, güzel bir sarışın içeri girdi, bize çayla birlikte soğuk et ve haşlanmış yumurta getirmişti. Severin yumurtalardan birini aldı ve bıçağıyla vurarak kırdı.

"Sana yumurtaları rafadan istediğimi söylememiş miydim?" diye genç kadını titreten bir şiddetle bağırdı.

"Ama canım Sevçu," dedi kadın korkuyla.

"Ne Sevçu'su be!" diye bağırdı Severin. "Ne diyorsam onu yapacaksın, ne diyorsam, anladın mı," ve silahların yanında asılı duran, örgülü deriden kalın bir kırbacı kancasından çıkardı.

---

[1] Roma İmparatoru Claudius'un, şehvet düşkünlüğü ve entrikacılığıyla tanınan üçüncü karısı Messalina'ya atfen. *(ç.n.)*

Güzel kadın bir ceylan gibi hızla ve korkuyla koşarak odadan kaçtı.

"Kaç sen, şimdi elime geçiririm ben seni," diye peşinden bağırdı Severin.

"Ama Severin," dedim kolundan tutarak, "bu ufak tefek, hoş kadına nasıl böyle kötü davranabilirsin!"

Şakacı bir edayla göz kırparak, "sen o kadına bir baksana," dedi, "eğer onun gönlünü hoş tutsaydım ilmeği boynuma geçirivermişti, ama böyle yapınca, onu kamçıyla terbiye ettiğim için bana tapıyor."

"Hadi canım!"

"Elbette, kadınları böyle terbiye etmek gerekir."

"İstersen haremindeki bir paşa gibi yaşa, ama kalkıp da bana bunu kuram olarak sunma."

"Neden olmasın," dedi coşkuyla, "Goethe'nin 'ya çekiç olacaksın ya da örs' deyişi hiçbir yere kadın erkek ilişkisine olduğu kadar uygun düşmez, bu arada rüyanda Bayan Venüs de bunu sana doğrulamış. Kadının tüm iktidarı erkeğin tutkusuna dayalıdır ve eğer erkek öngörülü değilse kadın bunu kullanmasını bilir. Erkeğin tek seçeneği vardır, kadının ya efendisi ya da kölesi olabilir. Eğer erkek kadına tabi olursa, boynunu koşum altına sokmuş, kırbacı da yakında tadacak demektir."

"Tuhaf vecizeler!"

"Bunlar vecize değil, deneyim," diye yanıtladı Severin başını sallayarak, "ben kıyasıya kırbaçlandım, sonra da iyileştim, nasıl olduğunu okumak ister misin?"

Ayağa kalktı ve masif yazı masasından bir elyazması alarak önümdeki sehpaya bıraktı.

"Biraz önce şu resimle ilgili bir soru sormuştun. Sana hanidir bir açıklama borçluyum. Al oku işte!"

Severin sırtını bana dönerek şöminenin başına oturdu, düşlere dalmış gibi bir hali vardı. Ortalığa yine sessizlik hakim olmuştu ve yine şöminenin, semaverin ve eski duvarlardaki yuvaların korosu duyulmaya başlamıştı, elyazmasını açtım ve okumaya başladım:

"Şehvetüstü Birinin İtirafları!"

Elyazmasının kenarında epigraf olarak *Faust*'un ünlü dizelerinden bir alıntı kullanılmıştı:

> Git şehvet düşkünü şehvetüstü baştan çıkarıcı,
> Bir genç kız seni parmağında oynatıyor!
>
> MEFISTO

Başlık sayfasını çevirdim ve okudum: "Aşağıda yazılı olanları eski günlüğümden derledim, çünkü insan geçmişini asla tarafsızca sergileyemez, anlatılan her şey taze renklere, bugünün renklerine bürünür."

RUSLARIN Molière'i Gogol, – şimdi nerede olduğunu hatırlayamadığım bir yerde – der ki, "komedinin hakiki esin perisi, gülen maskesinin altından gözyaşları akan bir kadındır." Muhteşem bir deyiş!

Bunları yazarken kendimi bir tuhaf hissediyorum. Hava sanki, beni uyuşturan ve başımı ağrıtan coşturucu bir çiçek kokusuyla yüklü gibi, şöminenin dumanları kıvrım kıvrım salınarak gözümün önünde şekillere bürünüyor, parmaklarıyla beni gösterip alay eden kır sakallı cücelere dönüşüyor, tombul yanaklı aşk perileri at biner gibi sandalyemin arkalığına veya dizlerimin üstüne oturuyor ve elimde olmadan gülümsüyorum, hatta, başımdan geçenleri yazarken yüksek sesle gülüyorum ama kullandığım mürekkep bildiğimiz cinsten değil, yüreğimden damlayan kızıl kanı mürekkep olarak kullanıyorum, çünkü uzun zamandır kabuk tutmuş yaralarımın tümü yeniden kanamaya başladı, gerilip canımı acıtıyorlar, zaman zaman kağıdın üzerine bir damla gözyaşı düşüyor.

GÜNLER KÜÇÜK KARPAT kaplıcasında tembelce akarak geçiyor. Kimseyi görmüyorsunuz, kimse de sizi görmüyor. Oturup şiir yazacak kadar sıkıcı. Burada bir galeriyi dolduracak kadar resim yapacak, bir tiyatroyu bütün bir sezon meşgul edecek kadar yeni oyun yazacak, bir düzine virtüöze yetecek kadar konser, trio ve düo besteleyecek esini bulmuş olmalıydım, – fakat ne anlatıyorum ben – sonuçta tuval germekten, yay cilalamaktan, nota kağıtlarının

çizgilerini çizmekten fazla bir şey yapıyor değilim, çünkü ben... Ah! Sakın yalancı bir utanç gösterme dostum Severin, mazeretlerini başkalarına anlat, ama artık kendini kandırmayı başaramıyorsun – pekâlâ ben sadece bir amatörüm, resimde, şiirde, müzikte bir amatörüm ve yapıt verebilenler için bir mebus, hatta, küçük bir hükümdar geliri garanti ederken bana ekmek parası bile getirmeyen birkaç sanatta daha amatörüm ve hepsinin ötesinde de, yaşam konusunda bir amatörüm.

Bugüne kadar hayatımı da aynı yazdığım şiirler, yaptığım resimler gibi yaşadım, yani hiçbir zaman zemin atmanın, eskiz yapmanın, ilk sahneyi, ilk dörtlüğü yazmanın ötesine geçemedim. Her işe hevesle başlayan, ama hiçbir işi tamamlayamayan insanlar vardır ya, ben bunlardan biriyim işte. Fakat neler saçmalıyorum ben. Sadede gelelim.

Penceremin önünde uzanıyorum ve içinde kendimi çaresiz hissettiğim yuvayı aslında son derece şiirsel buluyorum, gözlerimin önünde dağların, altın gibi güneşin yarattığı bir sisle çevrili yüksek mavi yamaçları uzanıyor, çağlayanlı dereler aralarından gümüş şeritler gibi kıvrılarak geçiyor, altında karlı tepelerin yükseldiği gökyüzü ne kadar mavi ve berrak, ormanlık yamaçlar ne kadar yeşil ve serin, üzerlerinde küçük sürülerin otladığı çayırlar, orak tutan köylülerin içinde bir eğilip bir kalktığı sarı dalgalı ekin tarlalarına doğru aşağılara kadar iniyor.

Benim yaşadığım ev, nasıl tanımlamak istediğinize göre değişecek şekilde ister bir tür parkın, ister korunun veya yabanıl bir arazinin içinde bulunuyor. Tahmin edersiniz ki sapa bir yerde. İçinde benden, Lwow'lu [ii] bir duldan ve evin, her gün biraz daha ihtiyarlayıp küçülen yaşlı bir kadın olan sahibesi Madam Tartakowska'dan, bir de bir bacağı aksayan yaşlı bir köpekten ve sürekli olarak bir yumakla oynayan, ki sanırım yumak güzel dula ait, küçük kediden başka kimse yaşamıyor.

Dul gerçekten güzel ve henüz çok genç olmalı, en fazla yirmi dördünde, ayrıca çok da zengin. O birinci katta oturuyor, bense bahçe katında. Yeşil jaluzileri hep kapalı olan ve yemyeşil

[ii] Lwow veya Lemberg, Ukrayna'da bir kent. *(ç.n.)*

sarmaşıkların tamamen kapladığı bir de balkonu var; benim ise aşağıda yabani hanımelinden hoş bir çardağım var, çardağın altında okuyorum, yazıyorum, resim yapıyorum ve daldaki bir kuş gibi şarkı söylüyorum. Oturduğum yerden balkonu görebiliyorum. Bazen o yoğun, yeşil yuvanın içinde beyaz bir giysinin uçuştuğunu fark ediyorum.

Aslında yukarıdaki güzel kadınla pek de ilgilenmiyorum, çünkü bir başkasına aşığım, hem de son derece umutsuz bir şekilde, Toggenburg şövalyesinden de, *Manon Lescaut*'daki şövalyeden de daha bedbaht durumdayım, çünkü benim sevgilim taştan.

Bahçede, küçük yabanıl yeşilliğin içinde, üzerinde bazen birkaç evcil geyiğin otladığı küçük, hoş bir çimenlik var. Bu çimenlikte bir de, orijinalinin Floransa'da olduğunu sandığım taştan bir Venüs heykeli var; bu Venüs hayatımda gördüğüm en güzel kadın. Bu söylediğim elbette fazla bir şey ifade etmiyor, çünkü gördüğüm güzel kadın sayısı fazla değil, zaten fazla kadın görmüşlüğüm de yok, ayrıca ben, resimde daha eskiz halinde, oyun yazmada daha ilk sahnede kaldığım gibi aşkta da sadece bir amatörüm. Ayrıca güzel olan bir şeyin daha ötesi olabilirmiş gibi, niye gördüklerimin en güzeli olduğunu söylemek zorunda hissediyorum ki. Bu Venüs güzel, bu yeterli, ve ben onu, hep aynı kalan, hep aynı sakinliği taşıyan, sevginize taştan bir gülümsemeyle karşılık veren bir kadın ne kadar sevilirse, işte öylesine tutkulu, öylesine hastalıklı bir derinlikle, öylesine delice seviyorum. Evet, ona resmen tapıyorum.

Güneş, yaprakların arasında titreşirken ben çoğunlukla genç bir meşenin yeşil gölgesi altında uzanır ve okurum. Geceleri ise çoğunlukla soğuk, zalim sevgilimi ziyaret eder, dizlerinin dibinde yere uzanır, alnımı ayaklarının durduğu soğuk taşa bastırır ve ona tapınırım.

Büyüme evresindeki ay yükselmişse, ağaçların arasında yüzerek çimenliği gümüş bir parıltıyla kaplamışsa, tanrıça yumuşak bir ışıkla yıkanmış ve aydınlanmış gibi görünür.

Bir keresinde ayın dönüşü eve giden ağaçlı yollardan birinde yürürken aniden bir kadın figürü gördüm, onu benden sadece yeşilliklerin oluşturduğu bir perde ayırıyordu; kadın mermer

beyazlığındaydı ve ayışığıyla aydınlanmıştı, sanki güzel mermer kadın bana acıyıp canlanmış ve peşimden gelmiş sandım; ama bir yandan içimi tarifsiz bir dehşet kapladı, yüreğim yerinden fırlayacak gibiydi ve başka bir şey yapacak yerde...

Diyorum ya, ben bir amatörüm. Her zaman ikinci dizede tıkanır kalırım, ama bu kez o da olmadı, tıkanıp kalacağım yerde koşmaya başladım, hem de son hızımla.

NE BÜYÜK BİR TESADÜF! Fotoğrafçılıkla uğraşan bir Yahudi idealimin bir tıpkıbasımını elime tutuşturdu; küçük bir kağıdın üzerinde Titian'ın *Aynalı Venüs*'ü vardı, ne kadın ama! Bir şiir yazmak istiyorum. Hayır! Sayfayı alıp üzerine "Kürklü Venüs" yazıyorum: "Sen ki, kendi üşürken yürekleri tutuşturansın. Bürün haydi despotluk kürküne; senden daha çok kime yakışacak ki, ey aşk ve güzelliğin zalim tanrıçası!"

Biraz sonra da bunlara, yakınlarda Goethe'nin, *Faust*'a ilavelerinde bulduğum birkaç dizeyi ekledim.

Aşk Tanrısına!
Sahtedir kanatları,
Oklarıysa pençeler,
Başındaki taç boynuzlarını saklamakta.
Kuşku götürmez bir gerçektir,
Tüm tanrıları gibi Eski Yunan'ın
Maskeli bir şeytandır o da.

Sonra resmi bir kitaba yaslayarak masamın üzerine koydum ve doya doya inceledim.

Çekiciliğini koyu renk, samur kürklerle gizleyen muhteşem kadındaki o soğuk işve, mermer yüzündeki o hasinlik, o sertlik aklımı başımdan aldı ve aynı zamanda da içimi dehşetle ürpertti.

Bir kez daha kalemi elime aldım; ve şu satırlar döküldü:

"Sevmek, sevilmek, ne mutluluk! Ve yine de, bizleri oyuncağı haline getiren bir kadına tapınmanın, bizi acımasızca tekmeleyen güzel bir zalimin kölesi olmanın işkence dolu saadeti karşısında parıltısı nasıl da soluyor. Samson, o kahraman, o dev bile kendini

bir kez daha, ihanetine uğradığı Dalila'nın ellerine bıraktı da Dalila ona bir kez daha ihanet etti ve Filistîler, Samson'u Dalila'nın önünde bağladılar, son ana kadar güzel gamnazın üzerinden ayırmadığı cesaret ve aşkla dolu gözlerini oydular."

HANIMELİ ÇARDAĞININ altında kahvaltı ederek Judith babını okudum ve şahane bir kadın tarafından başı kestirilen öfkeli pagan, Holofernes'in kanlı sonuna biraz imrendim.

"Tanrı onu cezalandırdı ve bir kadının ellerine bıraktı."

Cümle beni irkiltmişti. Bu Yahudiler de kadınlara karşı ne kadar kaba, diye düşündüm, ayrıca Tanrıları da, cinsi latiften söz ederken daha uygun ifadeleri yeğleyebilirdi.

"Tanrı onu cezalandırdı ve bir kadının ellerine bıraktı," diye kendi kendime yineledim. Pekâlâ, beni de cezalandırması için ne yapmalıydım acaba?

Tanrı aşkına! Ev sahibemiz geliyor, akşamdan sabaha biraz daha ufalmış. Ve yukarıda, yeşil sarmaşıklar ve salkımlar arasında yine o beyaz giysi. Venüs mü o, yoksa dul mu?

Bu kez gördüğüm dul, çünkü Madam Tartakowska beni selamlayarak, onun için benden okuyacak bir şeyler ödünç vermemi istiyor. Alelacele odama gidip birkaç cilt toparlıyorum.

Venüs resminin bunlardan birinin arasında olduğunu çok geç fark ediyorum, şimdi resmin olduğu kağıt bütün o döktürmelerimle birlikte beyazlı kadının elinde.

Güldüğünü işitiyorum. Bana mı gülüyor?

DOLUNAY! Parkı çevreleyen bodur çamların üzerinden ay görünmüş ve terası gümüşten dünyasıyla sarmış bile; ağaç kümeleri, göz alabildiğine tüm manzara bundan payını almış, ufuk çizgisi titreşen sular gibi, uzaklarda silikleşiyor.

Karşı koyamıyorum, ortam beni tuhaf bir şekilde uyarıyor ve çağırıyor, tekrar giyiniyorum ve bahçeye çıkıyorum. Çimenlik, tanrıçam, sevgilim beni çağırıyorlar.

Gece serin. Ürperiyorum. Hava çiçeklerin ve ormanın kokusuyla ağırlaşmış, baş döndürüyor. Ne şenlik! Nasıl bir müzik bu etraftaki. Bir bülbül iç geçiriyor. Yıldızlar solgun mavi

pırıltılarıyla hafif hafif titreşiyor. Çimenlik bir ayna gibi, bir havuzun üzerindeki buz tabakası gibi kaygan görünüyor. Venüs çimenlerin içinden ihtişam ve pırıltıyla yükseliyor.

Fakat... bu da ne? Tanrıçanın üzerinde, mermer omuzlarından aşağıya, topuklarına kadar dökülen büyük, koyu renkli bir kürk var! Taş kesilmiş gibi durup hayretle ona bakıyorum ve tekrar o tarifsiz dehşete kapılıp oradan kaçıyorum.

Adımlarımı hızlandırıyorum, bu arada yanlış bir ağaçlığa girmiş olduğumu görüyorum ve sağa doğru yeşil koridorlardan birine sapmak isterken karşımdaki taş bir bankta Venüs'ün oturduğunu görüyorum; güzel taştan kadın, hayır, karşımda taş bankın üstünde oturan bu kadın, canlı canlı, gerçek aşk tanrıçası. Evet, benim için canlandı o, kendisini yontan usta için nefes almaya başlayan şu heykel gibi; gerçi mucize henüz tamamlanmamış sanki. Beyaz saçları hâlâ mermerden gibi görünüyor ve beyaz giysisi ayışığı gibi parlıyor, yoksa parıldayan atlas mı, ve omuzlarından aşağı koyu renkli kürkü dökülüyor, ama dudakları kızarıyor ve yanakları renkleniyor ve gözlerinden bana doğru iki şeytansı yeşil ışık demeti yolluyor, işte şimdi de gülüyor.

Gülüşü öylesine kendine has, öylesine, ah! tarifsiz ki, nefesimi kesiyor, kaçmaya devam ediyorum, ama her birkaç adımda bir durup soluklanmam gerekiyor ve bu alaycı gülüş de beni loş sarmaşık geçitlerinin içinden, aydınlık çimenliklerin üstünden, sadece bir-iki ayışığı demetinin girebildiği sık çalılıkların içinden izliyor; artık yolumu kaybetmişim, kendimi ordan oraya atıyorum, alnımda inci gibi, soğuk ter damlacıkları beliriyor.

Sonunda olduğum yerde duruyorum, kendi kendime söylenmeye girişiyorum. İnsan her zaman kendisine karşı ya çok nazik ya çok kabadır ya, bu da öyle işte. Kendi kendime, "eşek!" diyorum.

Bu sözcüğün sihirli bir formül gibi beni ayıltıp kendime getiren olağanüstü bir etkisi oluyor. Anında sakinleşiyorum. Tamamen yatışmış bir şekilde tekrar tekrar "eşek!" diyorum.

Şimdi her şeyi yeniden açık ve net olarak görmeye başlıyorum, şurada fıskiyeli havuz, orada şimşir ağaçlı patika, karşımda ağır ağır yürüyerek yaklaşmakta olduğum ev.

Orada aniden, ayışığıyla aydınlanarak gümüş nakışlarla bezenen yeşil duvarın ardında bir kez daha o beyaz gölge, tapındığım, korktuğum, kaçtığım güzel taş kadın. Birkaç hamlede kendimi eve atıyorum, derin bir nefes alarak olanları düşünüyorum.

Evet, şimdi neyim ben, zavallı bir amatör mü, yoksa koca bir eşek mi?

RÜZGÂRLI BİR sabah, hava ağır, uyarıcı kokularla dolu. Yine hanımeli çardağımda oturuyorum ve *Odysseia*'daki, aşıklarını yırtıcı hayvanlara çeviren çekici cadının hikâyesini okuyorum. Antik dönem insanlarının aşkla ilgili hoş bir imgesi.

Dallar ve yeşillikler hafifçe hışırdıyor, kitabımın yaprakları hışırdıyor, terasta da bir hışırtı dolaşıyor: Bir kadın giysisi.

Bu o... Venüs, ama kürksüz... Hayır, bu kez gördüğüm yukarıdaki dul... Ama bir yandan da Venüs... Of! Ne kadın!

Orada hafif, beyaz sabahlığı içinde duruşu ve bana bakışı, zarif bedeni ne kadar şiirsel ve aynı zamanda da işveli görünüyor, boyu ne çok uzun, ne de çok kısa, ya yüzü, saf bir güzelliğe sahip olmaktan çok çekici, baştan çıkarıcı – tıpkı Fransız markizleri dönemindeki gibi – ama büyüleyici de; pek küçük olmayan o dolgun ağzını nasıl tatlı bir haşarılık, nasıl bir yumuşaklık çevreliyor; cildi, altından mavi damarları belli olacak kadar saydam, bu damarlar kollarını ve göğsünü örten muslin kumaşın altından bile hissedilebiliyor, gür kızıl saçları – evet saçları kızıl; sarı veya altınsı değil – ensesinde nasıl da şeytanca ve hoş bir şekilde oynaşıyor, şimdi de bakışları yeşil şimşekler gibi bana isabet ediyor, evet, gözleri yeşil, okşayıcı şiddeti tarifsiz olan bu gözler yeşil, ama değerli taşlar gibi, derin dipsiz dağ gölleri gibi yeşil. Beni neredeyse dersizleştiren şaşkınlığımı fark ediyor, gece takkem hâlâ başımda, kalakalmış bir halde yerimde oturuyorum. Çapkınca gülümsüyor.

Sonunda yerimden kalkıp onu selamlıyorum. Bana yaklaşıyor ve yüksek sesle, neredeyse bir çocuk gibi gülmeye başlıyor. Ancak zavallı bir amatörün veya koca bir eşeğin böyle bir anda yapacağı üzere kekeliyorum. Böylece tanışıyoruz.

Tanrıça adımı soruyor ve bana kendi adını söylüyor. Adı Wanda von Dunajew. Bu, benim Venüs'ümün adı.

"Ah madam, bu nereden aklınıza geldi?"

"Kitaplarımızdan birinin arasındaki küçük resimden."

"Onu unutmuştum."

"Ya o arkasındaki tuhaf yazılar?"

"Tuhaf olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

Yüzüme baktı. "Sıkı bir fantezi düşkünüyle karşılaşmayı hep arzu etmişimdir – değişiklik olsun diye – eh, siz de en müthişlerinden birisiniz anlaşılan."

"Hanımefendi, aslında..." yine o aptalca, uğursuz kekeleme, üstüne üstlük bir de yüz kızarması, on altı yaşında bir delikanlı için belki uygun düşebilir, ama benim gibi neredeyse tam yirmi altısında biri için...

"Geceleyin benden korktunuz."

"Doğrusu öyle... şey... Oturmak istemez misiniz?"

Toyluğumun tadını çıkarmak için karşıma oturdu, çünkü onun karşısında şimdi, gündüz vakti daha da fazla korkuyordum, üst dudağında alaycı bir titreme vardı.

"Siz aşkı ve öncelikle de kadını," diye başladı, "karşısında kendinizi boşu boşuna savunduğunuz düşmanca bir şey olarak görüyorsunuz, ama aşkın gücü de size tatlı bir işkence, iç gıcıklayıcı bir zulüm olarak görünüyor, oldukça modern bir görüş."

"Siz bu görüşü paylaşmıyor musunuz?"

"Hayır, paylaşmıyorum," diye çarçabuk ve kararlılıkla karşılık verirken başını iki yana sallayınca bukleleri kızıl alevler gibi havalandı. "Yunanların kaygıdan uzak şehvaniliği benim için acıların uzağında bir sevinç, hayatımda gerçekleşmesi için çabaladığım bir idealdir. Zira, Hıristiyanlığın ve ruhun modern şövalyelerinin öğütlediği bu aşka inanmıyorum. Evet, iyice bakın bana, dinden çıkmış birinden de beterim, ben bir paganım...

> Sence uzun uzun düşünmüş müdür aşk tanrıçası,
> Bir zamanlar İda'nın ormanlarında Ankhises'ten hoşlandığı zaman?

Goethe'nin *Roma Elejileri*'nden alıntılanmış bu dizeler beni her zaman çok etkilemiştir. Doğada geçerli olan aşk yalnızca, 'tanrılarla tanrıçaların sevиştiği' o kahramanlar döneminin aşkıdır. O

zamanlar, 'bakışı arzu, arzuyu haz izlerdi'. Diğer her şey yapmacık, sahte, uyduruktur. Zalimane simgesi çarmıhla bende hep bir tür dehşet uyandırmış olan Hıristiyanlık, doğaya ve onun masum güdülerine yabancı ve düşmanca bir şeyler aşıladı. Ruhun haz dünyasıyla mücadelesi, modern zamanın İncil'idir. Ben bundan pay istemiyorum."

"Evet, sizin yeriniz Olimpos olmalı, madam," diye yanıtladım "ama biz modernler Antik Yunan'ın mutluluğunu kaldıramıyoruz, özellikle de aşk söz konusu olduğunda; bu Aspasia[iii] bile olsa bir kadını başkalarıyla paylaşmak düşüncesi bizi öfkeye boğuyor, biz de tanrımız gibi kıskancız. Öyle ki, muhteşem Phyrne'nin[iv] adı bile bizde bir sövgüye dönüşmüştür. Biz yalnızca kendimize ait olduğu sürece, kara kuru, solgun bir Holbein bakiresini; tanrısal güzellikte de olsa bugün Ankhises'i, yarın Paris'i, öbür gün Adonis'i koynuna alacak bir Antikçağ Venüs'üne yeğleriz, ola ki içimizdeki doğa galip gelir de kendimizi, ateşli bir tutkuyla böyle bir kadına teslim edersek, o zaman onun taşkın yaşama sevinci bize bir hainlik, bir zalimlik olarak görünür ve saadetimizin içinde kefaretini ödememiz gereken bir günah görürüz."

"Anlaşıldı, siz de modern kadının, bir uyurgezer gibi düşlerinin erkeğini aramaktan, erkeğin en iyisinin değerini bilmeyen, zavallı, isterik kadıncağızların, her gün gözyaşları ve kasılmalar içinde Hıristiyanlık görevlerini bile yerine getiremeyen, aldatan ve aldatılan, hep arayış içindeki, seçen ve anında fırlatıp atan, asla mutlu olmayan, asla mutlu edemeyen ve Helena ve Aspasia gibi sevmek, onlar gibi yaşamak istediğini açıkça itiraf etmek yerine kaderi suçlayan kadınların tarafını tutuyorsunuz."

"Hanımefendi..."

"Bırakın sözümü bitireyim. Kadını bir hazine gibi gömmek isteyen, erkeğin bencilliğinden başka bir şey değildir. Tüm girişimler başarısız oldu, insanoğlunun değişken varlığı içindeki en değişken şeye, yani aşka – kutsal törenler, nikâhlarla, yeminler ve

---

[iii] Atinalı devlet adamı Perikles'in metresi. Antik yazarlar Aspasia'nın fahişe olduğunu ve genelev işlettiğini yazmış olsalar da bu tartışmalı bir konudur. *(ç.n.)*

[iv] Thebaili efsanevi güzellikteki fahişe. *(ç.n.)*

sözleşmelerle – süreklilik getirmek için kalkışılan tüm girişimler başarısız oldu. Hıristiyan dünyamızın kokuşmakta olduğunu inkâr edebilir misiniz?.."

"Fakat..."

"Fakat toplumun kurumlarına isyan eden birey dışlanır, damgalanır, taşlanır, demek istiyorsunuz. Olsun, ben bunu göze alıyorum, benim ilkelerim bilinçli olarak paganizme dönük, ben hayatımı sonuna kadar yaşamak istiyorum. İkiyüzlü saygınlığınızı gözden çıkarıyorum, ben mutlu olmayı seçiyorum. Hıristiyan evliliğini bulanlar bunun yanı sıra ölümsüzlüğü de icat etmekle iyi etmişler. Ama ben sonsuza kadar yaşayacağımı düşünmüyorum, eğer son nefesimi verdiğimde Wanda von Dunajew olarak benim için her şey sona erecekse, tertemiz ruhum korolarda meleklerle birlikte ilahiler söylemiş veya küllerim yepyeni varlıklara dönüşmek üzere toprağa karışmış bana ne yararı var? Olduğum halde yaşamaya devam etmeyeceksem hangi saygınlık bana geri adım attırabilir? Sadece bir zamanlar sevmiş olduğum için artık sevmediğim bir adama ait olmak neden? Hayır, geri adım atmıyorum, hoşuma giden her erkeği seviyorum ve beni seven her erkeği mutlu ederim. Bu çirkin bir şey mi? Hayır, en azından bu, çekiciliğimin uyandırdığı ıstırap karşısında gaddarca sevinmekten ve benim için kendini tüketen zavallı bir erkeğe erdem yüzünden sırt çevirmekten çok daha güzel. Gencim, zenginim ve güzelim, işte böyle, olduğum gibi, yalnızca keyfe ve hazza tabi olarak yaşayacağım."

O konuşur ve gözlerinde şuh pırıltılar dolaşırken ne yapacağımı tam da bilemeden ellerine sarılmıştım, ama serde amatörlük olduğundan, hemencecik bırakıverdim.

"Dürüstlüğünüz," dedim, "beni hayran bırakıyor ve bu sadece..."

Şu kahrolası amatörlük yine boğazımı düğümlemişti.

"Ne söylemek istiyordunuz..."

"Ne mi söylemek istiyordum... Evet, diyordum ki... Bağışlayın hanımefendi, sözünüzü kestim."

"Efendim?"

Uzun bir sessizlik. Benim dilime çevrildiğinde bir tek "eşek"

sözcüğüyle özetlenebilecek bir iç monologa daldığı kesindi.

"İzin verirseniz hanımefendi," diye sonunda söze girdim, "siz bu... bu fikirlere nasıl vardınız?"

"Çok basit, babam sağduyulu bir adamdı. Daha beşikteyken kendimi Antik heykellerin kopyaları arasında buldum, on yaşımdayken *Gil Blas*'yı, on iki yaşımdayken *Pucelle d'Orléans*'ı okumuştum. Diğer çocuklar Külkedisi'nden, Mavi Sakal'dan, Parmak Çocuk'tan konuşurlarken ben Venüs ve Apollon'dan bahsediyordum, benim hayali dostlarım Herkül ve Laokoon'du. Eşim de neşeli, aydınlık yaradılıştaydı; evliliğimizden kısa süre sonra yakalandığı umarsız hastalık bile gözünün ferini uzun süre boyunca söndüremedi. Ölümünden önceki gece dahi beni yatağına aldı. Tekerlekli sandalyede ölümü bekleyerek geçirdiği uzun aylar boyunca sık sık benimle şakalaşarak, 'eee, hâlâ bir hayranın yok mu?' derdi. Ben utancımdan kıpkırmızı olurdum. 'Benden bir şey saklama,' dedi bir keresinde, 'bence asıl bu çok çirkin, kendine yakışıklı bir erkek bul, hatta birkaç tane. Sen mükemmel bir eşsin, ama bir yandan da daha çocuksun, sana oyuncak lazım.' O yaşadığı sürece bir aşığım olmadığını size söylememe gerek yok sanırım, ama bu kadar lakırdı yeterli, o beni şimdi olduğum şey olmam için eğitti, yani bir Yunan kadınına benzememi sağladı."

"Bir tanrıçaya" diye söze girdim.

Gülümsedi. "Hangisine acaba?"

"Bir Venüs'e" dedim.

Parmağını sallayıp beni tehdit ederek kaşlarını çattı. "Hatta bir 'Kürklü Venüs'e, hele bekleyin, sizi tamamen örtebileceğim kadar, çok, çok büyük bir kürküm var, sizi onunla yakalamak istiyorum, üzerinize ağ atmış gibi."

"Fikirlerinizin çağımızda da hayata geçirilebileceğine inanıyor musunuz," diye sordum birden, çünkü aklıma – ne kadar alışılmış ve yavan da olsa – çok iyi olduğunu düşündüğüm bir fikir gelmişti. "Venüs'ün demiryolları ve telgraf telleri arasında çırılçıplak güzelliği ve neşesi içinde cezalandırılmadan dolaşabileceğine inanıyor musunuz?"

"Çırılçıplak değil elbette, kürküyle," diyerek güldü, "kürkümü görmek ister misiniz?"

"Sonra ne olacak?"

"Nasıl yani?"

"Yunanlar gibi özgür, kaygısız ve mutlu insanlar olabilmek için, gündelik yaşamın şiirsellikten uzak işlerini sizin yerinize halleden ve her şeyden önce sizin için çalışan kölelerinizin de olması gerekir."

"Elbette," diye yanıtladı muzipçe, "hem de benim gibi bir Olimpos tanrıçasının bir alay kölesi olması gerekir. Yani kendinizi benden koruyun."

"Niçin?"

Bu 'niçin' sorusunu sorarkenki pervasızlığım beni bile ürküttü; oysa o hiç korkmadı, küçük, beyaz dişleri görünecek şekilde dudakları biraz gerildi sadece, sözünü etmeye değmeyecek bir şeyden bahsedercesine kayıtsızlıkla konuştu: "Benim kölem olmak ister miydiniz?"

"Aşkta asla iki taraf birbiriyle aynı seviyede değildir," dedim resmî bir ciddiyetle, "ama hükmetmeyle tabi olma arasında tercih yapma şansım varsa, güzel bir kadının kölesi olma fikri bana daha çekici geliyor. Fakat gücünü bayağılık ve kavgacılıktan almayı yeğlemeyen, sükûnetle ve kendinden emin bir şekilde, ama sıkı sıkıya hükmetmesini bilen kadını nereden bulacağım?"

"Eh, sonuçta bu o kadar da zor olmasa gerek."

"Demek siz..."

"Örneğin, ben," güldü ve geriye doğru iyice kaykıldı, "bende despotluk yeteneği var, bunun için gerekli kürke de sahibim. Siz de dün gece benden cidden korktunuz ya!"

"Evet, cidden korktum."

"Ya şimdi?"

"Şimdi... Asıl şimdi gerçekten korkuyorum sizden!"

HER GÜN beraberiz, ben ve... Venüs; zamanımızın çoğunu birlikte geçiriyoruz, kahvaltıyı bende, hanımeli çardağının altında ediyoruz, çayı onun küçük salonunda içiyoruz ve ben küçük, küçücük yeteneklerimin hepsini geliştirme imkânı buluyorum. Ne diye bütün bilimleri inceleyecek, bütün sanatlarda kendimi deneyecekmişim ki, eğer küçük, tatlı bir kadınla gerektiği gibi başa

çıkamayacaksam... Ama bu kadın hiç de o kadar küçük değil, beni de fazlasıyla etkiliyor.

Bugün onun portresini yaptım, modern giyim tarzımızın, bu fresk etkisi bırakan başa ne kadar da az uyduğunu ancak o zaman tam olarak gördüm. Onda pek Roma'ya özgü çizgiler yoktu, hatlarının oluşumunda bolca Yunanlık vardı. Onu, gözlerindeki coşkulu, ruhani bakışa veya o yarı öldürücü, yarı yakıcı, istek uyandıracak şekilde baygın bakışa göre kâh Psyche olarak, kâh Astarte olarak çizmek istiyordum, ama o, portre yalnızca kendisini yansıtsın istiyordu.

Artık ona bir kürk verecegim. Ah! Nasıl kuşku duyabildim ki, ihtişamlı bir kürkün daha uygun düşeceği bir başkası olabilir mi?

DÜN AKŞAM ondaydım ve ona *Roma Elejileri*'ni okudum. Sonra kitabı bırakıp akıldan birkaç dize söyledim. Hoşnut görünüyordu, hatta daha da ötesi, gözlerini dudaklarımdan alamıyor ve göğüs geçiriyordu. Ya da bana öyle geldi. Yağmur hüzünle camlara vuruyor, şöminedeki ateş bir kış rehavetiyle çıtırdıyordu, onun yanındayken kendimi öylesine yerimde yurdumda hissediyordum ki, bir an güzel kadının karşısında tüm nezaketimi yitirdim ve elini öptüm, o da sesini çıkarmadı.

Sonra ayaklarının dibine oturup onun için yazdığım küçük bir şiiri okudum.

KÜRKLÜ VENÜS

Al köleni ayağının altına,
Şeytansı güzel efsane kadın,
Mersinler ve agavların altına
Uzanıp mermer bedeninle!

Böylece sürüp gidiyordu. Yani bu kez gerçekten ilk dörtlüğün ötesine geçmiştim, ama o gece, isteğine boyun eğip şiiri ona verdiğimden elimde kopyası yok ve bugün günlüğüme yazarken aklıma sadece bu ilk dörtlük geldi.

TUHAF BİR duygu içindeyim. Wanda'ya aşık olduğumu sanmıyorum, en azından ilk karşılaşmamızda, tutkunun o yıldırım çarpmış gibi tutuşmasını hissetmedim. Ama onun, o olağanüstü, tanrısal güzelliğinin büyülü tuzağını ilmek ilmek bana doladığını hissediyorum. İçimde büyüyen şey, duygusal bir gönül kayması da değil, bu fiziksel bir boyunegiş, yavaş, ama bir o kadar da tam olarak.

Her gün daha fazla acı çekiyorum, o ise... O sadece bunu gülümseyerek seyrediyor.

BUGÜN BANA birden, hiçbir vesile olmaksızın şunları söyledi: "İlgimi çekiyorsunuz. Çoğu erkek öylesine sıradan ki, coşkusuz, şiirsiz; sizde ise belli bir derinlik, bir heyecan var, hepsinden öte sizdeki ciddiyet bana kendimi iyi hissettiriyor. Size bağlılık duyabilirdim doğrusu."

KISA, AMA şiddetli bir sağanaktan sonra birlikte çimenlikteki Venüs heykelini görmeye gittik. Toprak buram buram tütüyor, sis, kurban törenlerindeki tütsüler gibi göğe yükseliyordu, havada bölük pörçük bir gökkuşağı süzülüyor, ağaçlardan hâlâ damlalar düşüyordu, ama serçe ve ispinozlar daldan dala sıçramaya başlamışlardı bile ve sanki bir şeye çok sevinmişçesine canlılıkla şakıyorlardı ve her yan taze, hoş bir kokuyla doluydu. Çimenlikte yürüyemedik, henüz çok ıslaktı ve güneşin verdiği pırıltıyla, hareketli yüzeyinden aşk tanrıçasının yükseldiği küçük bir havuz gibi görünüyordu; tanrıçanın başının çevresinde güneşin ışıltısıyla hâle gibi görünen bir tatarcık sürüsü uçuşuyordu.

Bu hoş görüntü, Wanda'nın içinde bir sevinç uyandırdı ve ağaçlıktaki bankların üstü de hâlâ ıslak olduğundan, biraz dinlenmek için koluma yaslandı, tüm varlığını tatlı bir yorgunluk kaplamıştı, gözleri yarı kapalıydı, soluğu yanağımı okşuyordu.

Elini tuttum ve – nasıl başardığımı gerçekten ben de bilmiyorum – şunu sordum:

"Beni sevebilir miydiniz?"

"Niye olmasın?" diye yanıtladı ve sakin, aydınlık bakışlarını üzerime dikti, ama çok uzun süre değil.

Bir an sonra önünde diz çöküp yanan yüzümü giysisinin güzel kokulu kumaşına gömdüm.

"Fakat Severin, bu yaptığınız densizlik!" diye karşı çıktı.

Fakat ben onun küçücük ayağını kavrayıp dudaklarımı üzerine bastırdım.

"Giderek daha da densizleşiyorsunuz!" diye bağırıp kendini kurtardı. O çevik hareketlerle eve doğru kaçarken ben elimde onun o muhteşem terliğiyle kalakaldım.

Bu iyiye işaret miydi?

BÜTÜN GÜN yanına yaklaşmaya cesaret edemedim. Akşama doğru çardağımda otururken, birden balkonunun yeşil örgülü perdesi arasından onun kızıl saçlı, işveli başını gördüm. "Niçin bana gelmiyorsunuz?" diye sabırsızlıkla seslendi.

Merdivenleri koşarak çıktım, yukarıya varınca yine cesaretimi yitirdim ve kapıyı sessizce tıklattım. İçeri buyurun, diye seslenmek yerine kapıyı kendisi açtı ve eşiğe çıktı.

"Terliğim nerede?"

"Terlik... ben... istemiştim ki..." diye kekeledim.

"Gidip sizdeki teki getirin de sonra birlikte çay içip sohbet edelim."

Geri döndüğümde semaverle uğraşıyordu. Terliği törensi bir hareketle masanın üzerine bıraktım ve cezasını bekleyen bir çocuk gibi köşede durdum.

Alnını biraz kırıştırdığını ve ağzının çevresine bana büyük bir haz veren sert, buyurgan bir ifadenin yerleştiğini fark ettim. Aniden kahkahalarla gülmeye başladı.

"Yani, şimdi siz gerçekten bana aşık mısınız?"

"Evet, ayrıca bu bana sizin düşündüğünüzden çok daha fazla acı veriyor."

"Acı mı çekiyorsunuz?" tekrar güldü.

Öfkelenmiş, utanmış, ezilmiştim, ama hepsi tümüyle gereksizdi.

"Niçin?" diye sözlerini sürdürdü, "ben sizin için iyi duygular besliyorum, hem de içtenlikle." Bana elini uzattı ve son derece dostça bir ifadeyle yüzüme baktı.

"Peki, siz benim karım olmak istiyor musunuz?"

Wanda bakışlarını yüzüme çevirdi, peki, nasıl bir bakıştı bu?.. Sanırım önce şaşkın, sonra da biraz alaycı.

"Birdenbire bu cüreti nereden buldunuz?" diye sordu.

"Cüret mi?"

"Evet, bir kadını, özellikle de beni isteme cesaretini?" Terliğini havaya kaldırdı. "Bakıyorum bununla dostluğu ilerletmişsiniz. Fakat şaka bir yana. Gerçekten benimle evlenmek mi istiyorsunuz?"

"Evet."

"Peki, Severin, bu çok ciddi bir iş. Beni sevdiğinize inanıyorum, ben de sizi seviyorum ve daha da önemlisi, ikimiz de birbirimize ilgi duyuyoruz, kısa sürede birbirimizden sıkılma tehlikesi söz konusu değil, ama biliyorsunuz ki, ben havai bir kadınım ve tam da bu nedenle evliliği çok ciddiye alıyorum; eğer bir sorumluluk üstlenirsem bunu yerine getirmeyi isterim. Ama korkarım ki... Hayır, bu size acı verecektir."

"Yalvarırım, bana karşı dürüst olunuz," diye karşılık verdim.

"O halde açık konuşayım. Bir erkeği uzun süre sevebileceğime inanmıyorum, en fazla..." başını yana eğdi ve düşünmeye başladı.

"Bir yıl."

"Bunu da nereden çıkardınız! Bir ay diyelim."

"Beni de mi?"

"Hadi sizi... sizi belki iki ay."

"İki ay mı!" diye çığlık attım.

"İki ay çok uzun bir zaman."

"Madam bu, Antik Yunan'ın da ötesinde."

"Gördünüz mü, gerçeklere katlanamıyorsunuz."

Wanda odada boydan boya yürüdü, sonra sırtını şömineye yaslayıp kolunu mermer rafa dayayarak beni inceledi.

"Ben sizinle ne yapacağım?" diye tekrar söze girdi.

"Ne isterseniz onu," dedim boyun eğerek, "keyfiniz ne isterse."

"Bu ne tutarsızlık canım!" diye bağırdı, "önce karımız olmamı istiyorsunuz, sonra kendinizi bir oyuncak gibi elime bırakıyorsunuz."

"Wanda, sizi seviyorum."

"Döndük dolaştık yine aynı yere geldik. Beni seviyorsunuz ve karınız olmamı istiyorsunuz, ama ben kendi duygularımın ve sizin duygularınızın sürekliliğinden kuşku duyduğum için yeniden evlenmeye yanaşmıyorum."

"Peki ya ben size söz versem?"

"Ama bakalım, ben birtakım sözler vererek size bağlanmak istiyor muyum?" dedi sükûnetle, "hayatım boyunca tek bir erkeğe ait olmayı pekâlâ düşünebilirim, ama o tam bir erkek olmalı, beni etkisi altına alan, varlığının gücüyle beni kendine tabi kılan bir erkek olmalı, anlıyor musunuz? Ve her erkek de aşık olur olmaz – bunu gayet iyi biliyorum – zayıf, kırılgan, gülünç bir hale düşer, kendini kadının ellerine bırakır, önünde diz çöker, oysa ben ancak önünde diz çökersem erkeği sürekli olarak sevebilirim. Fakat siz de benim için öyle değerlisiniz ki bunu sizinle bir denemek istiyorum."

Kendimi onun ayaklarının dibine attım.

"Tanrım! İşte yere kapandınız bile," dedi alayla, "iyi bir başlangıç," ve ben tekrar doğrulduğumda sözlerine devam etti: "Beni kazanmanız, birbirimize uygun olduğumuza, beraber yaşayabileceğimize beni ikna etmeniz için size bir yıl süre tanıyorum. Eğer bunu başarabilirseniz karınız olacağım ve o zaman Severin, görevlerini ciddiyet ve özenle yerine getiren bir eş olacağım. Bu bir yıl boyunca evliymiş gibi yaşayacağız..."

Kanın beynime akın ettiğini hissettim.

Onun da yanakları al al olmuştu.

"Birlikte oturacağız," diye devam etti, "birbirimize uyum sağlayıp sağlayamayacağımızı görmek için bütün alışkanlıklarımızı paylaşacağız. Size bir eşin, bir aşığın, bir dostun bütün haklarını tanıyorum. Memnun oldunuz mu?"

"Olmalıyım herhalde."

"Mecbur değilsiniz."

"Peki, o halde olmak istiyorum."

"Mükemmel. Bir erkek böyle konuşur işte. Beni kazandınız, Severin."

ON GÜNDÜR geceler dışında, onsuz geçirdiğim bir saat bile yok. Sürekli gözlerinin içine bakabiliyorum, ellerini tutabiliyorum, anlattıklarını dinleyebiliyorum, her yerde ona eşlik edebiliyorum. Duyduğum aşk bana, içine giderek daha fazla battığım, beni artık hiçbir şeyin çekip çıkaramayacağı derin, dipsiz bir uçurum gibi geliyor.

Bugün akşamüstü çimenlikteki Venüs heykelinin ayaklarının dibinde oturuyorduk, ben çiçekler toplayıp onun kucağına atıyordum, o da çiçeklerden çelenkler örüyordu ve onlarla tanrıçamızı süslüyorduk. Birdenbire Wanda bana öylesine tuhaf, öylesine baştan çıkarıcı bir ifadeyle baktı ki, tutkum anında alevlenip beni yuttu. Kendime hakim olmaktan aciz ona sarıldım ve dudaklarına kapandım, o da... o da beni kabaran göğsüne bastırdı.

"Kızdınız mı?" diye sordum sonra.

"Doğal olan hiçbir şeye kızmam ben," diye yanıtladı, "sadece acı çekmenizden korkuyorum."

"Ah, müthiş acı çekiyorum."

"Zavallı dostum," alnımdaki karmaşık saçları itti, "ama umarım benim suçum değildir."

"Hayır," dedim, "ve evet, size olan aşkım bir tür delilige dönüştü. Sizi kaybedebilecek olduğum düşüncesi, hatta belki de kaybedecek olduğum düşüncesi bana gece gündüz işkence ediyor."

"Ama bana sahip değilsiniz ki zaten," dedi Wanda ve bana tekrar, beni daha önce de deliye çevirmiş olan o titreşen, ıslak, içinde kaybolduğum bakışlarla baktı ve ardından doğrularak mavi şakayıklardan örülmüş bir çelengi, şeffafmış gibi görünen küçük elleriyle Venüs'ün dalgalı saçlı beyaz mermer başına taktı.

"Ah güzel kadın, artık sensiz olamam," dedim, "bana inan, sadece bir kerelik bana inan, bu boş laf değil, hayal değil, yaşamımın ne kadar seninkine bağlı olduğunu ta içimde hissediyorum, eğer beni bırakırsan mahvolurum, biterim."

"Ama bunlara hiç gerek olmayacak, çünkü seni seviyorum," çenemden tuttu, "koca bebek."

"Ama ben koşulsuz olarak sana aitken, sen ancak koşullu olarak benim olmak istiyorsun."

"Bu iyi değil, Severin," dedi neredeyse korkuyla; "beni hâlâ tanımıyor musunuz, yoksa beni gerçekten tanımak istemiyor musunuz? Eğer bana karşı ciddi ve makul olursanız ben de size karşı iyi olurum, ama kendinizi benim irademe çok fazla teslim ederseniz ben de aşırılaşırım."

"İster aşırılaş, ister despotluk et," diye taşkınca bağırdım, "yeter ki benim ol, her zaman benim ol."

Ayaklarının dibine çöküp dizlerine sarıldım.

"Bunun sonu iyiye varmayacak, dostum," dedi sükûnetini bozmadan, ciddiyetle.

"Ah, bunun sonu hiç gelmemeli," diye bağırdım heyecanla, hatta şiddetle, "bizi ölümden başka hiçbir şey ayırmamalı, eğer benim, sadece benim ve her zaman benim olamıyorsan, o zaman ben senin kölen olmak, sana hizmet etmek, senden gelecek her şeye katlanmak istiyorum, yeter ki beni kendinden uzaklaştırma."

"Toparlayın kendinizi," diyerek bana doğru eğildi ve alnımdan öptü. "Yüreğimde size karşı iyi duygular var, ama beni fethetmenin, elde tutmanın yolu bu değil."

"İstediğiniz her şeyi, ama her şeyi yaparım, yeter ki sizi hiçbir zaman kaybetmeyeyim," diye bağırdım, "böyle bir şey olmasın yeter, düşüncesine bile katlanamıyorum."

"Ayağa kalkınız!"

İtaat ettim.

"Siz gerçekten de tuhaf bir insansınız," diye devam etti Wanda, "demek ne pahasına olursa olsun bana sahip olmak istiyorsunuz."

"Evet, ne pahasına olursa olsun."

"Peki, bana sahip olmak ne kazandıracak ki size?.." Düşündü, bakışlarına sinsice, tekinsiz bir şeyler yerleşti, "sizi eskisi gibi sevmediğim zaman, gönlüm başka birinden yana kaydığında?"

Taş kesildim. Yüzüne baktım, son derece sağlam ve kendinden emin karşımda duruyordu, gözlerinde soğuk bir pırıltı vardı.

"Görüyor musunuz," dedi, "düşüncesi bile sizi korkutuyor." Birdenbire yüzü şefkatli bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Evet, sevdiğim, benim sevgime karşılık vermiş olan bir kadının, bana acımadan kendini bir başkasına verdiğini gözümde canlandırdığımda dehşete kapılıyorum; fakat başka bir şansım var

mı? Eğer bu kadını seviyorsam, deli gibi seviyorsam, ona sırt çevirmem ve gururumun görkeminde ölmem mi gerekir, kafama bir kurşun sıkmam mı gerekir? Benim iki kadın idealim var. Eğer sadakat ve sevecenlikle kaderimi paylaşacak soylu ve şen bir kadın bulamazsam, o zaman yarım veya yavan olanı da istemem! O zaman erdemsiz, sadakatsiz, acımasız bir kadına teslim olmayı yeğlerim. Bencil ihtişamı içinde böyle bir kadın da benim için bir ideal olabilir. Eğer aşkın saadetini tam ve eksiksiz olarak yaşamıyorsam o zaman onun acılarını da eziyetini de sonuna kadar tadarım; o zaman sevdiğim kadının bana kötü davranmasını, ihanet etmesini tercih ederim, ne kadar zalim olursa o kadar iyi. Bu da bir haz!"

"Ağzımızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu sizin!" diye bağırdı Wanda.

"Sizi öylesine tüm ruhumla, tüm duyularımla seviyorum ki, eğer hayata devam etmek istiyorsam sizin varlığınız, sizin yakınlığınız benim için vazgeçilmezdir. O halde ideallerim arasından seçiminizi yapın. Beni ister eşiniz, ister köleniz olarak kabul edin."

Wanda, iki küçük yay çizen kaşlarını çatarak, "peki," dedi, "ilgimi çeken, beni seven bir erkeğin tamamen benim ellerimde olmasının çok eğlenceli olabileceğini düşünüyorum; en azından boş zamanlarımı nasıl geçireceğimi düşünmeyeceğim. Seçimi bana bırakmakla büyük tedbirsizlik ettiniz. O halde seçiyorum: Kölem olmanızı istiyorum, sizi oyuncağım haline getireceğim."

"Ah, yapınız lütfen," diye yarı ürpertiyle, yarı tutkun bağırdım, "eğer bir evlilik ancak denge ve uyum üzerinde kurulabiliyorsa, en büyük tutkular da karşıtlıklardan doğar. Biz de birbirine neredeyse düşmanca bakan, karşıt durumlardayız, size duyduğum aşk, yarı nefret, yarı korkudan ileri geliyor. Böyle bir ilişki içinde ancak biri çekiç, öbürü örs olabilir. Ben örs olacağım, sevdiğimi aşağılayarak mutlu olamam ben. Ben bir kadına tapabilmek isterim ve bunu da ancak kadın bana karşı zalimse yapabilirim."

"İyi de Severin," diye neredeyse öfkeyle karşılık verdi Wanda, "beni sizin kadar seven, ayrıca benim de sevdiğim bir erkeğe kötü davranabileceğimi nasıl düşünebilirsiniz?"

"Eğer bu sayede size daha fazla tapınabileceksem niye olmasın? Ancak kendimizden üstün birini gerçekten sevebiliriz, güzelliğiyle, coşkusuyla, ruhuyla, iradesiyle bizi dize getiren, despotluk eden bir kadını sevebiliriz."

"Yani başkaları için itici olan size çekici mi geliyor?"

"Aynen böyle. Bu da benim acayipliğim."

"Eh, sonuçta tutkularımızın hiçbirinin o kadar da aykırı veya garip bir yanı yok, kim güzel bir kürkten hoşlanmaz ki. Acımasızlıkla cinsel keyiflerin birbirine ne kadar yakın olduğunu herkes bilir ve duyumsar."

"Ama bende bunların hepsi son kertesine ulaşmış halde bulunuyor," diye yanıtladım.

"Bu da sizde aklın egemenliğinin zayıf olduğu anlamına gelir, demek ki siz zayıf ve şehvete düşkün bir yapıdasınız."

"Antikçağ'da inancı uğruna can verenler de mi zayıf ve şehvet düşkünü bir yapıya sahiptiler?"

"İnancı uğruna can verenler mi?"

"Aksine, onlar, acıda bir haz bulan, başkalarının sevince yönelmiş olması gibi korkunç eziyetlere, hatta ölüme yönelmiş şehvetüstü kişilerdi, ve bu şehvetüstü kişilerden biri de benim, madam."

"O halde dikkat ediniz, bu durumda siz sadece aşk uğruna değil, bir kadının elinde can veren biri haline de gelebilirsiniz."

WANDA'NIN küçük balkonunda oturuyoruz, ılık yaz gecesi güzel kokularla dolu, üstümüzde iki çatı birden var, önce sarmaşıkların ördüğü yeşil tavan, sonra gökyüzünün sayısız yıldızla kaplı kubbesi. Parktan bir kedinin güçsüz, ağlamaklı aşk çağrıları geliyor ve ben tanrıçamın ayaklarının dibinde bir tabureye oturmuş ona çocukluğumdan söz ediyorum.

"Bütün bu tuhaflıklar sizde daha o zamandan mı yer etmişti?" diye soruyor Wanda.

"Tabii, kendimi bildim bileli tuhafım, hatta annemin daha sonra anlattığına göre beşikteyken bile böyleymişim, sütannemin dolgun göğsüne rağbet etmediğimden beni keçi sütüyle beslemek zorunda kalmışlar. Küçük bir oğlanken kadınlar karşısında, aslında

sadece onlara duyduğum yoğun ilginin ifadesi olan anlaşılmaz bir ürkeklik gösterirmişim. Kiliselerin loşluğu, kasvetli kubbeleri beni korkuturdu; hele parıltılı mihrabın ve aziz tasvirlerinin karşısında resmen dehşete kapılırdım. Buna karşın, yasak bir haz duyar gibi babamın kütüphanesinin bulunduğu küçük odada duran alçıdan bir Venüs figürünün yanına gizlice sokulur, önünde diz çöker ve bana öğretilen duaları, Paternoster, Ave Maria ve Credo'yu okurdum.

Bir keresinde ona gitmek için gece yatağımdan çıktım. Tanrıçanın üstüne hilâlin aydınlığı vuruyor ve onu soluk mavi donuk bir ışığa bürüyordu. Kendimi onun önünde yere atıp köylülerin ölü Mesih'e yaptıklarını gördüğüm gibi, onun soğuk ayaklarını öptüm. İçimi baş edilmez bir özlem kapladı. Ayağa kalktım, o soğuk, güzel bedene sarıldım ve soğuk dudaklarını öptüm, o zaman üzerime derin bir ürperti çöktü, oradan kaçtım; rüyamda tanrıçanın odama geldiğini, kolunu kaldırarak beni tehdit ettiğini gördüm.

Beni okula erken gönderdiler, bu sebeple çabucak lise eğitimine geçtim ve Antik dünyanın bana sunduğu her şeyi yalayıp yuttum. Kısa sürede Yunan tanrıları bana İsa'nın dininden daha aşina gelir oldu, Paris'le birlikte Venüs'e uğursuz elmayı verdim, Troya'nın yandığını gözlerimle görmüş kadar oldum ve Odysseus'un yolculuklarında onunla birlikte yolunu kaybettim. Güzel olan her şeyin arketipleri ruhumun derinliklerine yerleşti; diğer oğlanların kaba davranıp müstehcenliğe ilgi duydukları yaşlarda bile ben bayağı, adi ve çirkin olan her şey karşısında kaçınılmaz bir tiksinti duyardım. Ancak ergenlikteki delikanlıya, en bayağı ve en çirkin gelen, öncelikle bütün sıradanlığı içinde karşılaştığı haliyle kadına duyulan aşktı. Cinsi latifle her tür temastan kaçınıyordum, kısacası neredeyse delilige varacak ölçüde şehvetüstü biriydim.

Annemin çok çekici, genç, güzel, yuvarlak hatlı bir oda hizmetçisi vardı, o zamanlar on dört yaşlarındaydım. Bir sabah ben Tacitus okur ve Cermenlerin erdemlerinden heyecan duyarken küçük şıllık odayı süpürmeye geldi; beni öyle dalıp gitmiş görünce durdu, elinde süpürgeyle bana doğru eğildi ve iki leziz diri dudak

benimkilere dokundu. Bu küçük kızgın kediciğin öpücüğüyle ürperdim, ama yine de *Germania*'yı ırz düşmanıma karşı bir kalkan gibi kullanarak dehşetle odadan kaçtım."

Wanda yüksek sesle bir kahkaha attı. "Siz gerçekten de eşi bulunmaz bir erkeksiniz, haydi devam edin."

"O dönemden unutamadığım bir başka sahne daha var," diye anlatmaya devam ettim. "Uzaktan teyzem olan Sobol düşesi ailemi ziyarete gelmişti, çok çekici bir şekilde gülen, ihtişamlı güzellikte bir kadındı; ama ben ondan nefret ederdim, çünkü ailede hafifmeşrep bir kadın olarak görülürdü, ona en kaba, en terbiyesiz ve en kötü suratımı takındım. Bir gün annemle babam kasabaya gitmişti. Teyzem onların yokluğundan cezamı kesmek üzere yararlanmaya karar vermişti. Beklenmedik bir anda odama girdi, üzerinde kürk astarlı kazabaikası,[v] yanında da aşçı kadın, yamağı ve yüz vermediğim kızcağız vardı. Sorgu suale gerek duymadan beni yakaladılar, kendimi şiddetle savunmama rağmen ellerimi ve ayaklarımı bağladılar, sonra teyzem yüzünde kötücül bir gülüşle kollarını sıvadı ve uzun bir değnekle bana vurmaya başladı, öyle sıkı vuruyordu ki kan akmaya başladı ve ben kahramanca cesaretime rağmen sonunda bağırarak ağlamaya başladım ve merhamet diledim. Sonunda beni çözdürdü, ama önünde diz çöküp verdiği ceza için teşekkür ederek elini öpmek zorunda kaldım.

Şu şehvetüstü deliye bakınız şimdi! Kürklü ceketinin içinde bana öfkeli bir kraliçe gibi görünen o güzel, etine dolgun kadının değneğinin altındayken ilk kez kadın cinsine karşı duygularım uyandı ve teyzem bana o andan itibaren yeryüzündeki en çekici kadın olarak görünmeye başladı.

Catonvari[vi] soğukluğum ve kadınlar karşısındaki ürekliğim, güzelliğe duyduğum en uç noktaya vardırılmış tutkudan başka bir şey değildi aslında; şehvet fantezilerimde bir tür kült haline geldi ve bu gizli hazinemi sıradan bir varlık için harcamamaya, aksine ideal bir kadın için, hatta bizzat aşk tanrıçası için saklamaya karar verdim.

[v] Kürk astarlı ceket. *(ç.n.)*
[vi] Caton: İnsafsızlığıyla tanınan Romalı devlet adamı. *(ç.n.)*

Çok genç bir yaşta üniversiteye başlayarak teyzemin de oturduğu başkente gittim. O zamanlar odam Doktor Faust'unkine benziyordu. Her şey karmakarışıktı, yüksek kütüphaneler Servanica'daki [1] bir Yahudi'den ucuza aldığım kitaplarla tıkış tıkış, odam küreler, kupalar, Atlantlar,[vii] yıldız haritaları, hayvan iskeletleri, kurukafalar ve büyük dehaların büstleriyle doluydu. Büyük yeşil sobanın arkasından her an gezgin öğrenci kılığına girmiş olarak Mefisto ortaya çıkacak gibiydi. Belli bir sisteme, bir tercihe bağlanmadan her şeyi okuyordum, kimya, simya, tarih, astronomi, felsefe, hukuk, anatomi ve edebiyat; Homeros'u, Virgile'i, Ossian'ı, Schiller'i, Goethe'yi, Shakespeare'i, Cervantes'i, Voltaire'i, Molière'i, Kuran'ı, Kosmos'u, Casanova'nın *Anılar*'ını okudum. Bir karmaşa, dizginsiz bir hayalgücü, bir şehvetüstücülük içimde günbegün büyüyordu. Ve hep, bana kâh güllerin içine uzanmış etrafı aşk tanrılarıyla çevrili olarak, kâh Olimpos tarzı giysileri içindeki alçıdan Venüs'ün sert beyaz yüzüyle, bazen de üzerinde güzel teyzemin kakım kürküyle süslenmiş kırmızı kadife kazabaikasıyla deri ciltli kitaplarımın ve iskelet kemiklerimin arasından görünen güzel bir kadın ideali vardı.

Bir sabah yine güleryüzlü güzelliğinin tüm çekiciliğiyle altınsı hayallerimin arasından bana göründüğünde, dayanamayıp Sobol düşesine gittim, dostça, hatta yürekten bir ilgiyle ve bütün duygularımı altüst eden bir hoşgeldin öpücüğüyle karşılandım. Herhalde artık kırkına yaklaşmıştı, ama o her dem taze, hayat dolu kadınların çoğu gibi teyzem de hâlâ hayranlık uyandırıyordu, üzerinde yine kürk astarlı bir ceket vardı, bu kez kahverengi samur kürklü yeşil kadifedendi. Bununla birlikte bir zamanlar elimi ayağımı kesmiş olan o haşinliğinden eser yoktu. Aksine bana karşı çok da zalim davranmadı ve çok uğraştırmadan kendisine olan hayranlığımı göstermeme izin verdi.

Şehvaniliğimdeki aşırılığı ve masumiyetimi hemen fark etmişti ve beni hoşnut etmek onu da eğlendiriyordu. Bense, aslında genç bir tanrı kadar mutluydum. Dizlerimin üzerine çöküp bir zamanlar

---

[1] Lemberg'deki Yahudi sokağı.

[vii] Atlant: Mimaride çatı veya tavan kirişlerini taşıyan erkek figürü. *(ç.n.)*

beni hizaya getirmiş olan ellerini öpebilmek benim için ne büyük bir hazdı. Ah! Ne muhteşem eller! Öylesine biçimli, öylesine zarif, dolgun ve beyaz, muhteşem gamzelerle bezeli eller. Aslında ben yalnızca bu ellere tutulmuştum. Onlarla oynuyordum, ellerini koyu renkli kürkün içine saklayıp çıkarıyor, ateşe doğru tutuyor, onları seyretmeye doyamıyordum."

Wanda istemeden kendi ellerini inceledi, bunu fark ettim ve gülümsemekten kendimi alamadım.

"Bende şehvetüstücülüğün her zaman ağır bastığını, beni değnekle acımasızca döven teyzem örneğinde de, iki yıl sonra etrafında pervane olduğum genç tiyatro oyuncusunda olduğu gibi onların sadece rollerine aşık olmamdan görebilirsiniz. Daha sonra da çok saygın bir kadın için yanıp tutuştum, yanına yaklaşılmaz erdemliyi oynayıp sonunda da beni zengin bir Yahudi'yle aldattı. Gördünüz mü, en sıkı ilkelerin, en ideal duyarlılıkların sahtekâr taklitlerine kanıp aldatıldığımı, satıldığım için bu tür şiirsel, duygusal erdemlerden nefret ediyorum, bana 'ben bir Pompadour'um, bir Lucretia Borgia'yım' diyecek kadar dürüst bir kadın getirin, ben de bu kadına tapayım."

Wanda ayağa kalkıp pencereyi açtı.

"Hayalgücünü kızıştırmak, insanın tüm sinirlerini uyarmak, nabzını yükseltmek için kendinize has bir tavrınız var. Günaha bir kutsallık yüklemeniz için dürüstçe işlenmiş olması yetiyor. Sizin idealinizde, gözüpek, zeki bir kibar fahişe var. Ah! Siz bir kadını bütünüyle kötü yola itebilecek bir erkeksiniz!"

GECENİN BİR YARISINDA pencereme vuruldu, kalkıp açtım ve korkuyla irkildim. Dışarıda, aynı bana ilk göründüğü geceki gibi Kürklü Venüs duruyordu.

"Hikâyelerinizle kanıma girdiniz, yatağımda dönüp duruyorum, uyku tutmuyor," dedi, "hadi gelin de bana arkadaşlık edin."

"Derhal."

İçeriye girdiğimde Wanda küçük bir ateş yaktığı şöminenin başında kıvrılmıştı.

"Sonbahar kendini gösteriyor," diye söze girdi, "artık geceler

bir hayli soguk oluyor. Korkarım hoşunuza gitmeyecek, ama oda iyice ısınmadan kürkümü çıkaramayacağım."

"Hoşuma gitmez olur mu hiç! Şaka ediyorsunuz, biliyorsunuz ki..." belinden sarılıp onu öptüm.

"Elbette biliyorum, peki, kürke olan bu düşkünlüğünüz nereden geliyor?"

"Doğuştan," diye yanıtladım, "daha çocukken bile bende bu düşkünlük vardı. Ayrıca kürk, bütün asabi yaradılışlı insanlar üzerinde kışkırtıcı bir etki yapar. Bu aynı zamanda tuhaf olduğu kadar iç gıcıklayıcı fiziksel bir çekimdir ve kimse kendini bundan tümüyle kurtaramaz. Bilim son zamanlarda elektrik ve ısı arasında bir ilişki olduğunu ortaya çıkardı, en azından insan organizması üzerindeki etkileri arasında bir yakınlık var. Sıcak bölgeler daha tutkulu insanlar yetiştiriyor, sıcak bir ortam heyecanı körüklüyor. Aynı elektrik gibi. Kedigillerin ruhani ve duyarlı insanlar üzerindeki büyüye benzer yatıştırıcı etkisinin ve kuyruklarının hareketindeki tatlılığın, bu kıvılcımlar saçan şirin elektrik depolarının, bir Muhammed, bir kardinal Richelieu, bir Crebillon, bir Rousseau, bir Wieland tarafından baştacı edilmelerinin nedeni budur."

"Yani kürklü bir kadın," diye konuştu Wanda, "büyük bir kediden, fazlaca yüklenmiş bir elektrik kaynağından başka bir şey değil, öyle mi?"

"Tabii," dedim, "bu şekilde kürkün, gücün ve güzelliğin tarifinde kazandığı simgesel anlamı da açıklayabiliyorum. Bu anlamda, eski dönemlerde hükümdarlar ve soylu sınıf, giysi olarak kürkü neredeyse tekellerine almışlar ve büyük ressamlar da kürkü güzellik kraliçeleri için uygun görmüşlerdir. Raphael, Fornarina'nın tanrısal hatları için; Titian, sevgilisinin pembe beyaz bedeni için koyu renk bir kürkten daha enfes bir çerçeve bulamamıştır."

"Erotizm üzerine bu bilgelik dolu söyleviniz için teşekkürler," dedi Wanda, "ama bana her şeyi anlatmadınız, siz kürkle çok özel bir şeyi daha ilişkilendiriyorsunuz."

"Elbette," dedim, "acı çekmenin benim için tuhaf bir çekiciliği olduğunu size tekrar tekrar söyledim, benim tutkumu

zulüm kadar, insafsızlık kadar ve öncelikle de güzel bir kadının sadakatsizliği kadar tutuşturabilecek hiçbir şey yoktur. Ve bu kadını, çirkinin estetiğine, Neron'un ruhuna ve Phyrne'nin bedenine ait bu tuhaf ideali kürksüz olarak hayal edemiyorum."

"Anladım," diye söze girdi Wanda, "kürk kadına buyurgan, mütehakkim bir hava veriyor."

"Sadece bu değil," diye sözüme devam ettim, "benim şehvetüstü bir şehvet düşkünü olduğumu, bende çoğu şeyin daha çok hayalgücünden kaynaklandığını ve oradan beslendiğini biliyorsunuz. Ben erken olgunlaştım ve daha on yaşındayken inanç uğruna can verenlerin hikâyelerini okuduğumda haddinden fazla coşkuya kapılmıştım; zindanda tükenip gitmelerini, ateşlerde yakılmalarını, oklarla delik deşik edilmelerini, katrana batırılmalarını, vahşi hayvanlara yem olmalarını, çarmıha gerilmelerini ve en tüyler ürpertici şeyleri bile bir tür sevinçle yaşamalarını, aslında kendinden geçiş olan bir dehşet içinde okuduğumu hatırlıyorum. Acı çekmek, gaddarca işkencelere katlanmak, o zamandan beri bana bir haz olarak göründü, hele bu güzel bir kadın tarafından uygulanıyorsa, çünkü benim için tüm şiir, tüm şeytansılık kadında yoğunlaşır. Bu, benim için tam bir külttür. Ben şehvette kutsal bir yan bulurum, evet eşsiz kutsallık kadındadır ve varoluşun en büyük görevini üstlendiği için, türün devamı öncelikle onun işi olduğu için kadında ve onun güzelliğinde bir tanrısallık vardır; ben kadında doğanın beden bulmuş halini, Isis'i görürüm, erkekte de onun rahibini, kölesini. Kadın erkeğe karşı, ihtiyacı kalmadığı anda kendine hizmet edeni püskürten doğaya benzer biçimde acımasız davranırken, erkeğin ondan gelen eziyetlerden, hatta ölümden şehvetli bir mutluluk duyduğunu görürüm. Yazgılarına özendiğim adamlar vardır: Güçlü Brunhilde tarafından gerdek gecesinde zincire vurulan Kral Gunther'e; şımarık hanımefendisinin bir kurt postuna sokup bir av gibi peşini sürdüğü zavallı saz ozanına imrendim, yürekli Amazon Scharka'nın hileyle Prag yakınlarında ormanda yakaladığı, Divina kalesine götürdüğü ve bir süre gönül eğledikten sonra işkence çarkına bağlattığı şövalye Ctirad'a imrendim."

"İğrenç!" diye bağırdı Wanda, "bu vahşi kadınlardan birinin

eline düşmenizi dilerim, kurt postu içinde av köpeklerinin dişleri altındayken veya çarka gerilmiş haldeyken bütün şiirselliğinizi yitirdiğinizi göreceksiniz."

"Öyle mi düşünüyorsunuz? Sanmıyorum."

"Sizin aklınız gerçekten başınızda değil."

"Olabilir. Ama daha anlatacaklarım bitmedi, hâlâ gerçek bir tutkuyla, en ürkütücü zulümlerin anlatıldığı hikâyeleri okumaya devam ederim ve bu tür sahneleri gösteren resimlere, gravürlere bakmaktan özellikle zevk alırım; tahta hiç çıkmamış bütün o kanlı tiranları, sapkınlara işkence eden, yakan, doğrayan engizisyon rahiplerini; Libussa gibi, Lucretia Borgia gibi, Macar Agnes gibi, Kraliçe Margot gibi, Isabeau gibi, Hürrem Sultan gibi, geçen yüzyılın Rus Çariçeleri gibi dünya tarihinin sayfalarında şehvetli, güzel ve zalim olarak gösterilen bütün o kadınları, hepsini de kürkler içinde veya kakım süslemeli kaftanlar içinde hayal ediyorum."

"Bu sebeple de kürk şimdi sizin tuhaf hayallerinizi uyandırıyor," diye bağırdı Wanda ve aynı anda da şuh bir tavırla kürk mantosuyla oynamaya başlayınca parıldayan siyah samur kürkü, kollarının ve dekoltesinin üzerinde baştan çıkarıcı oyunlar yarattı. "Eh, kendinizi nasıl hissediyorsunuz şimdi, çarkın altında yarı ezilmiş gibi misiniz?"

Tutkularımın ağırlığıyla ezilerek kendimi onun önünde yere atıp bedenine sarıldığımda, delip geçen yeşil gözleri, garip, alaycı bir bakışla üzerime çevrilmişti.

"Evet, içimde yeterince uyuklamış olan en sevdiğim fantezilerimi ayağa kaldırdınız," diye bağırdım.

"Neymiş bakalım en sevdiğiniz fanteziler?" diyerek elini ensemin üzerine koydu.

Bu küçük, sıcak elin ve yarı inik gözkapakları arasından bana çevrilen, sevecenlikle içime işleyen bakışların altında tatlı bir sarhoşluğa kapıldım.

"Bir kadının, sevdiğim, tapındığım güzel bir kadının kölesi olmak!"

"Ve size kötü davranan bir kadının..." Gülerek sözümü kesti Wanda.

"Evet, kendini bir başkasına vermişken beni bağlayıp kırbaçlayan, beni tekmeleyen bir kadının."

"Ve siz kıskançlıktan deliye döndüğünüzde, sizi rakibinize armağan edecek, onun hoyratlığına teslim edecek kadar işi azıtan bir kadın. Niye olmasın? Ama bu son sahne herhalde pek hoşunuza gitmemiştir."

Wanda'ya korkuyla baktım.

"Siz benim hayallerimi de aşıyorsunuz."

"Evet, biz kadınlar yaratıcıyızdır," dedi, "dikkat edin, idealinizdeki kadını bulduğunuzda, size istediğinizden de zalim davranabilir."

"Korkarım ben idealimdeki kadını buldum bile!" diye bağırdım ve yanan yüzümü dizlerine bastırdım.

"Herhalde bende bulmadınız idealinizi?" dedi Wanda, üstündeki kürkü attı ve gülerek odanın içinde bir uçtan öbür uca yürümeye başladı; merdivenlerden inerken de, düşünceli bir şekilde avluda dikilirken de hâlâ onun yukarıdan gelen muzip ve şen kahkahalarını duyabiliyordum.

BUGÜN PARKTA buluştuğumuzda Wanda muzip muzip, "idealinizi canlandırmam gerekirse söyleyin" dedi.

Bir an verecek cevap bulamadım. İçimde birbirini tutmayan bir sürü duygu çarpışıyordu. Bu arada o, taş banklardan birine oturdu ve bir çiçekle oynamaya başladı.

"Ece, ne diyorsunuz?"

Diz çöküp ellerine sarıldım.

"Sizden bir kez daha rica ediyorum, karım olunuz, değerli, dürüst kadınım olunuz; bunu yapamayacaksanız o zaman idealimi gerçekleştiriniz, ama tam olarak, hiç sakınmadan ve en ufak bir yumuşama göstermeden."

"Bir yıl boyunca sizinle olacağımı biliyorsunuz, eğer aradığım erkek sizseniz..." diye son derece ciddi bir biçimde yanıtladı Wanda, "ama sanırım, fantezinizi gerçekleştirirsem bana daha fazla şükran duyacaksınız. Peki, hangisini tercih ediyorsunuz?"

"İnanıyorum ki, benim hayalgücümün ürünü olan her şey sizin doğanızda zaten var."

"Yanılıyorsunuz."

"Bence," diye devam ettim, "bir erkeği tamamen avcunuzun içinde tutmak, ona eziyet etmek hoşunuza gidiyor."

"Hayır, hayır," diye bağırdı canlanarak, "ama aslında..." düşüncelere daldı. "Ben bile kendimi anlayamıyorum," diye konuşmaya devam etti sonra, "ama size bir şey itiraf etmeliyim. Benim hayalgücümü harekete geçirdiniz, kanıma girdiniz, hepsinden bir şekilde hoşlanmaya başladım. Pompadour'dan, II. Katerina'dan ve diğer bütün başına buyruk, hafifmeşrep ve zalim kadınlardan öyle coşkulu bir biçimde söz ediyorsunuz ki, ruhumu ele geçiriyor ve beni, şerlerine rağmen yaşadıkları sürece kul köle olarak tapınılan ve hatta mezarlarından bile mucizeler yaratan bu kadınlara benzemeye itiyorsunuz. Sonunda beni küçük çaplı bir despot, bir tatlısu Pompadour'u haline getireceksiniz."

"Eğer ki," diye heyecanla söze girdim, "bu sizin yapınızda varsa kendinizi doğanızın akışına bırakın, ama bunu yarım yamalak yaşamayın; eğer edepli, sadık bir kadın olamıyorsanız, o zaman şeytanın ta kendisi olun."

HEYECANLANMIŞ ve uykusuz bir gece geçirmiştim, bu güzel kadının yakınında olmak beni bir humma gibi sarmıştı, artık ne dediğimi bilmiyordum, ama onun ayaklarını öptüğümü ve sonunda da kaldırıp ensemin üzerine koyduğumu hatırlıyorum. Ama o ayağını hemen çekti ve neredeyse öfkeyle yerinden kalktı.

"Eğer beni seviyorsanız, Severin," dedi aceleyle, sesi sert ve buyurgandı, "artık bu tür şeylerden söz etmeyi bırakacaksınız. Anladınız mı, bir daha asla söz etmeyeceksiniz. Yoksa ben de gerçekten..." Gülümsedi ve tekrar yerine oturdu.

"Ben çok ciddiyim," dedim, bütün bunların düş mü gerçek mi olduğunu ayırt edemiyordum, "size öylesine tapıyorum ki, tüm hayatımı sizin yakınımızda geçirebilmek için her türlü zulmünüze katlanmaya razıyım."

"Severin, sizi bir kez daha uyarıyorum."

"Boşuna uyarıyorsunuz. Bana ne isterseniz yapın, yeter ki beni kendinizden tamamen uzaklaştırmayın."

"Severin," diye karşılık verdi Wanda, "ben genç, havai bir

kadınım, kendinizi bana bu kadar bırakmanız sizin için tehlikeli, sonunda gerçekten benim oyuncağım haline geleceksiniz; o zaman deliliğinizi kötüye kullanmamdan sizi kim koruyacak?"

"Sizin değerli özünüz."

"İktidar insanı fazlasıyla cesaretlendirir."

"O zaman cesur ol," diye bağırdım, "tekmele beni."

Wanda kollarını boynuma doladı, gözlerimin içine baktı ve başını salladı, "yapamamaktan korkuyorum, ama denemek istiyorum, senin için, çünkü seni seviyorum Severin, daha önce hiçbir erkeği sevmediğim kadar seviyorum."

BUGÜN BİRDEN şapkasını ve şalını aldı ve çarşıya çıkarken ona eşlik etmemi istedi. Kırbaçlara baktı, bunlar kısa saplı uzun kırbaçlardı, köpekler için kullanılan türden.

"Bunlar işinize yarayacaktır," dedi satıcı.

"Hayır, bunlar çok küçük," dedi Wanda gözünün ucuyla bana bakarak, "daha büyük bir kırbaca ihtiyacım var."

"Bir buldog için herhalde," dedi satıcı.

"Evet," dedi Wanda yüksek sesle, "Rusya'da dikbaşlı köleler için kullanılan cinsten."

Aradı taradı ve sonunda görünüşüyle bile içinde uğursuz bir duygu salan bir kırbaç buldu.

"Şimdilik hoşçakalın, Severin," dedi, "sizin bana eşlik edemeyeceğiniz başka alışverişlerim de var."

Onunla vedalaştım ve bir yürüyüş yaptım. Dönüşte onu bir kürkçü dükkânından çıkarken gördüm, bana el salladı.

"Bir kez daha düşünün," dedi halinden hoşnut bir tavırla, "beni öncelikle sizin hem ciddi hem de şehvani yapınızın etkilediğini sizden gizlemedim; şimdi bu ciddi adamı, kendini tümüyle bana teslim etmiş olarak ve evet, neredeyse kendinden geçmiş bir biçimde ayaklarımın dibinde görmek beni cezbediyor doğrusu... Ama bakalım bu cazibe sürekli olacak mı? Kadın erkeği seviyor, köleye kötü davranıyor ve bıktığında da tekmeleyerek başından savıyor."

"O halde benden bıktığında tekmeleyerek kovala beni," diye karşılık verdim, "senin kölen olmak istiyorum."

"İçimde tehlikeli tohumların uyukladığını hissediyorum," dedi Wanda birkaç adım ilerledikten sonra, "sen bunları uyandırıyorsun, bu da senin hayrına olmayacak, anlıyor musun, hazcılığı, zalimliği ve pervasızlığı böylesine ballandırarak tasvir edip bunları çekici hale getiriyorsun... Ya kendimi oyuna kaptırırsam, ya tiran Dionysios'un kendisi için bronzdan öküz işkencesini icat eden adama yaptığını yaparsam? Hani içine koyulduğu kişinin çığlıklarının ve yalvarışlarının öküz böğürtüsüne benzeyip benzemediğini denemek için ilk olarak icat eden adamı bronz öküzün içinde yakmıştı. Ben de dişi bir Dionysios olamaz mıyım?"

"Olsaydın keşke," diye bağırdım, "o zaman hayallerim gerçekleşmiş olurdu. Ben sana aitim, iyi de olsan, kötü de olsan; hangisini istediğine sen karar ver. Kaderim beni sana doğru sürüklüyor, alnıma yazılmış, şeytani ve her şeye gücü yeten kaderim."

"Sevgilim,

Bugün ve yarın seni görmek istemiyorum, ancak ertesi gün akşam görüşeceğiz ve o zaman seni karşımda *kölem olarak* görmek istiyorum.

Efendin,

Wanda"

"Kölem olarak"ın altı çizilmişti. Sabah erkenden elime geçen notu bir daha okudum, ardından kendime dağ gezintileri için eğitilmiş bir eşek eğerlettim, sonra da tutkularımı ve özlemimi muhteşem Karpat doğasında biraz olsun unutmak için kendimi dağlara vurdum.

EVE DÖNDÜĞÜMDE, yorgun, aç susuz ve besbeter aşığım. Çabucak üstümü değiştiriyorum ve birkaç dakika sonra gidip onun kapısını çalıyorum.

"Girin!"

İçeri giriyorum. Odanın ortasında ayakta duruyor, üzerinde bedeninden aşağıya akan beyaz atlastan ışık gibi bir elbise ve kenarları pahalı bir kakım kürküyle genişçe süslenmiş erguvani bir

kazabaika var; karlanmış gibi görünen pudralı saçlarına da küçük bir elmas taç oturtulmuş, kollarını göğsünde kavuşturmuş, kaşları çatık.

"Wanda!" Koşturarak yanına gidiyorum, ona sarılmak, öpmek istiyorum; o ise bir adım geri çekilip beni tepeden tırnağa süzüyor.

"Köle!"

"Sahip!" Yere eğilip giysisinin eteğini öpüyorum.

"Şimdi oldu işte."

"Ah! Ne kadar güzelsin."

"Hoşuna gidiyor mu?" Aynanın önüne gidip gururlu bir hoşnutlukla kendisini seyrediyor.

"Delirteceksin beni!"

Küçümsemeyle alt dudağını eğerek yarı kapalı göz kapaklarının arasından alayla bana bakıyor.

"Bana kırbacı ver."

Odada etrafıma bakınıyorum.

"Hayır hayır," diye bağırdı, "diz çöküp öyle kal!" Şömineye doğru yürüyor, pervazın üstünden kırbacı alıyor ve beni bir gülümsemeyle süzerken havada şaklatıyor, sonra kürk ceketinin kollarını yavaş yavaş sıvıyor.

"Muhteşem kadın!" diye bağırmaktan kendimi alamıyorum.

"Sus, köle," diyerek aniden kararan, neredeyse vahşileşen bakışlarını bana çeviriyor ve bu sefer kırbaç üstümde şaklıyor; ama bir an sonra kolunu sevecenlikle boynuma dolayıp acımayla bana doğru eğiliyor.

"Canını yaktım mı?" diye soruyor yarı utanmış, yarı ürkek.

"Hayır!" diyorum, "yaksaydın bile, senin verdiğin acı benim için bir hazdır. Hoşuna gidiyorsa kırbaçla beni."

"Benim hoşuma gitmiyor."

Yine o tuhaf sarhoşluk beni sarıp sarmalıyor.

"Kırbaçla beni," diye yalvarıyorum, "kıyasıya kırbaçla beni."

Wanda kırbacı sallayıp bana iki kez yapıştırıyor. "Şimdi yetti mi?"

"Hayır."

"Cidden yetmedi mi?"

"Kırbaçla beni, sana yalvarıyorum, bu benim için bir haz."

"Tabii, ciddi olmadığımı bildiğin için," diye karşılık veriyor, "canımı yakmaya yüreğimin elvermeyeceğini bildiğin için. Bu barbarca oyun canımı sıkıyor. Eğer gerçekten kölesini kırbaçlayan bir kadın olsaydım dehşete düşerdin."

"Hayır, Wanda," diyorum, "ben seni canımdan çok seviyorum, sana kendimi ölümüne adadım, bana keyfin ne isterse yapabilirsin, ciddiyim, evet, gözüpekliğin nereye kadar varırsa."

"Severin!"

"Tekmele beni!" diye bağırarak kendimi yüzükoyun ayaklarının önünde yere atıyorum.

"Komediye kaçan her şeyden nefret ederim," diyor Wanda sabırsızlıkla.

"O zaman bana gerçekten kötü davran."

Tekinsiz bir sessizlik.

"Severin, seni son bir kez uyarıyorum," diye söze başlıyor Wanda.

"Eğer beni seviyorsan, o zaman bana karşı gaddar ol," diye yalvarıyorum yattığım yerden ona doğru bakarak.

"Seni seviyorsam mı?" diye tekrarlıyor Wanda. "O halde pekâlâ!" geriye çekilip karanlık bir gülümsemeyle beni inceliyor. "O halde kölem ol ve bir kadının eline bırakılmanın ne demek olduğunu anla." Ve aynı anda bana bir tekme yapıştırıyor.

"Eee, nasıl geldi bu sana, köle?"

Kırbacı havada şaklatıyor.

"Doğrul!"

Ayağa kalkmaya çalışıyorum. "Öyle değil," diye emrediyor, "dizlerinin üzerinde."

İtaat ediyorum, o da beni kırbaçlamaya başlıyor.

Darbeler hızla ve şiddetle sırtıma, kollarıma iniyor, her biri etimi kesiyor ve yakıyor, ama verdikleri acı beni mest ediyor, çünkü bu darbeler ondan, tapındığım, her an uğruna canımı vermeye hazır olduğum kadından geliyor ne de olsa.

Bir an durup, "yavaş yavaş hoşuma gitmeye başlıyor," diyor, "bugünlük yeter, ama içimi şeytani bir merak sardı, nereye kadar dayanabileceğini görmek istiyorum, seni kırbacının altında titrerken, kıvranırken görmek; sen aman dileyene kadar yalvarmalarını,

inlemelerini işitmek ve kendinden geçene kadar kırbaçlamaya devam etmek vahşi bir zevk olacak. Benim doğamdaki tehlikeli unsurları harekete geçirdin. Neyse şimdi kalk artık bakalım."

Dudaklarıma bastırmak için elini tutuyorum.

"Ne küstahlık!"

Beni ayağıyla iterek kendisinden uzaklaştırıyor.

"Defol gözümün önünden, köle!"

GECEYİ ateşlenmişçesine karmakarışık rüyalarla geçirdikten sonra uyandım. Gün ağarmak üzereydi.

Hafızamda yüzen şeylerden hangisi doğru? Neleri gerçekten yaşadım, neleri düşledim? Kırbaçlanmış olduğum kesin, her darbeyi hâlâ tek tek hissediyorum, bedenimde yanan kırmızı şeritleri sayabiliyorum. Ve beni kırbaçlayan da oydu. Evet, artık her şeyi hatırlıyorum.

Fantezim gerçekleşmişti. Kendimi nasıl hissediyorum? Düşümün gerçeğe dönüşmesi beni hayal kırıklığına mı uğrattı? Hayır, sadece biraz yorgunum, ama onun zalimliği beni tutkuyla dolduruyor. Ah! Onu daha da çok seviyorum, daha da çok tapıyorum ona! Ah! Bütün bunlar onun için hissettiklerimi, kendimi ona ne denli bırakmış olduğumu ifade etmek için çok yetersiz. Onun kölesi olmak ne mutluluk.

BALKONDAN beni çağırıyor. Merdivenden koşarak çıkıyorum. Eşikte duruyor ve bana dostça elini uzatıyor. O, "kendimden utanıyorum" derken ben ona sarılıyorum, yüzünü göğsüme saklıyor.

"Niçin?"

"Dünkü iğrenç sahneyi unutmaya çalışın," diyor sesi titreyerek, "hatırınız için çılgın fantezinizi gerçekleştirdim, ama artık aklımızı başımıza alalım ve birbirimizi sevip mutlu olalım, bir yıl sonra da karımız olayım."

"Siz benim efendimsiniz," diye bağırdım, "ben de sizin köleniz!"

"Artık köleliğin, zalimliğin ve kırbacın lafını bile etmeyin," diye sözümü kesti Wanda, "bunların hiçbirini benden bir daha

göremeyeceksiniz, sadece kürk ceketi giyebilirim, gelin de giymeme yardım edin."

ÜZERİNDE okunu henüz fırlatmış bir aşk tanrısının durduğu küçük bronz saat geceyarısını çaldı. Kalktım, gitmeye hazırlandım.

Wanda tek kelime etmeden bana sarıldı ve divanın üzerine çekti, öpmeye başladı, bu sessiz dilde o kadar anlaşılır, o kadar inandırıcı bir şeyler vardı ki... O benim anlama cesaretini gösterdiğimden fazlasını söylüyordu, Wanda'nın tüm varlığında eritici bir teslimiyet, kapalı gözlerindeki karanlık bakışlarda, saçlarının, beyaz pudranın altından hafifçe parıldayan kızıllığında, her hareketinde hışırdayan kırmızı beyaz atlasta, kayıtsızlıkla büründüğü kazabaikasının dalgalanan kürkünde iştah kabartıcı bir yumuşaklık vardı.

"Kızacaksın ama..." dedim "sana yalvarıyorum".

"Bana istediğini yap," diye fısıldadı.

"Haydi tekmele beni, lütfen, yoksa çıldıracağım."

"Sana bunları yasaklamadım mı," dedi Wanda sertçe, "sen iflah olmazsın."

"Ah! Feci aşığım sana." Dizlerimin üstüne çöküp yanan yüzümü onun kucağına gömdüm.

"Senin bütün deliliğinin," dedi Wanda düşüncelere dalarak, "doyurulmamış, kudurgan bir şehvetten ibaret olduğuna samimiyetle inanıyorum. Bizim çarpık doğamız böyle hastalıklar üretebilir. Eğer bu kadar erdemli olmasaydın, tamamen aklı başında biri olabilirdin."

"O halde aklımı başıma getir," diye mırıldandım. Ellerim, saçlarının arasında ve kabarık göğsünün üzerinde, aklımı başımdan alarak ayışığında parıldayan bir dalga gibi alçalıp yükselen pırıltılı kürkün içinde dolaşıyordu.

Sonra onu öptüm, hayır, o beni öptü, öpüşleriyle beni öldürmek istercesine vahşice, acımasızca. Bir cinnetin içinde gibiydim, mantığımı çoktan yitirmiştim, sonunda soluğum da kesildi. Kendimi kurtarmaya çalıştım.

"Neyin var?" diye sordu Wanda.

"Korkunç acılar çekiyorum."

"Acı mı çekiyorsun?" yüksek sesle ve pervasızca gülmeye başladı.

"Sen gülersin tabii!" diye inledim, "benim ne halde olduğumu anlamıyorsun ki..."

Birden ciddileşti, elleriyle başımı kavrayıp kaldırdı ve sonra şiddetli bir hareketle göğsüne doğru çekti.

"Wanda!" dedim zar zor.

"Tabii ya, acı çekmek sana zevk veriyor," dedi ve yeniden gülmeye başladı, "ama hele bekle sen, ben şimdi aklını başına getiririm senin."

"Artık bir mutluluk anı için mi yoksa sonsuza kadar mı benim olmak istediğini bir daha sormayacağım, mutluluğumun tadını çıkartacağım; şimdi benimsin ve sana hiç sahip olamamaktansa kaybetmeyi tercih ederim."

"Aklın başına geldi bile," dedi ve beni tekrar öldürücü dudaklarıyla öptü, ben de üzerindeki kürkü ve dantel süsleri yırtarak açtım, çıplak göğsü benimkine değiyordu.

Bundan sonra kendimden geçtim.

Sadece elimden kan damladığını görüp kayıtsız bir şekilde ona "beni tırmaladın mı?" diye sorduğum anı hatırlıyorum.

"Hayır, ama seni ısırdım galiba."

SAHNEYE YENİ BİR İNSAN girer girmez gönül ilişkisinin bir başka çehre kazanması ne kadar ilginç.

Birlikte harika günler geçirdik, dağlara çıktık, göllere gittik, birlikte kitap okuduk, ben Wanda'nın resmini tamamladım. Birbirimizi ne kadar seviyorduk, güzel yüzünde her daim güller açıyordu. Derken bir arkadaşı ziyarete geldi, ondan yaşça biraz daha büyük, daha deneyimliydi, Wanda kadar açık sözlü olmayan, boşanmış bir kadındı ve gelir gelmez her şeyi kendi etkisi altına aldı.

Wanda kaşlarını çatmaya, bana karşı sabırsızca davranmaya başladı. Artık beni sevmiyor muydu yoksa?

NEREDEYSE İKİ haftadan beri bu katlanılmaz durum sürüp gidiyor. Arkadaşı hep onunla, asla başbaşa kalamıyoruz. İki genç kadının etrafı erkeklerle kuşatılmış durumda. Ben bir aşık olarak,

tüm ciddiyetim ve melankolimle bir budala durumuna düştüm. Wanda bana bir yabancıymışım gibi davranıyor.

Bugün bir yürüyüş sırasında benimle birlikte biraz geride kaldı. Bunu bilerek yaptığını anladım ve sevinçten havalara uçtum. Ama bana ne söyledi dersiniz.

"Arkadaşım sizi nasıl sevebildiğimi anlayamadı, sizde ne yakışıklılık ne de özel bir çekicilik görebilmiş, ayrıca bana sabahtan akşama kadar başkentteki cazip ve parlak hayatı, orada neler elde edebileceğimi, etrafımı kibar, yakışıklı hayranların çevireceği büyük partileri, benim gibi bir kadının onların aklını başlarından alması gerektiğini anlatarak beni eğlendiriyor. Ama ben sizi severken bunların ne yararı var."

Bir an için soluğum kesildi, sonra şunları söyledim: "Tanrı şahidimdir ki mutluluğunuza engel olmak istemem Wanda. Artık benim varlığımı dikkate almayınız."

Bunları söylerken şapkamı çıkarıp önden gitmesi için ona yol verdim. Bana hayretle baktı, ancak tek bir söz bile etmedi.

Fakat dönüş yolunda yine tesadüfen yan yana geldiğimizde bana gizlice elini uzattı ve o kadar sıcaktı, öylesine mutluluk vaat eden bakışlarla baktı ki, son günlerin bütün üzüntülerini anında unuttum, bütün yaralarım iyileşti. Onu ne kadar sevdiğimi bir kez daha anlamıştım.

"ARKADAŞIM SENDEN şikâyetçi," dedi Wanda bugün bana.

"Onu küçümsediğimi hissetmiş olmalı."

"Ne diye onu küçümsüyorsun ki, seni küçük deli?" diye bana çıkışırken iki eliyle birden kulaklarımı çekiyordu.

"İkiyüzlülük ettiği için," dedim, "ben sadece ya gerçekten erdemli olan bir kadına ya da hazzı açıkça yaşayan bir kadına saygı duyarım."

"Yani benim gibi," dedi Wanda şakalaşarak, "ama görmüyor musun küçüğüm, bir kadın bunu sadece ender durumlarda yapabilir. Ne bir erkeğin olabileceği kadar hararetli bir şehvet düşkünü, ne de ruhsal olarak erkek kadar özgür olabilir, bir kadının sevgisi her zaman şehvetin ve zihnindeki eğilimlerin karışımından

oluşur. Kadın, kendisi de değişime tabiyken gönlü, bir erkeği sürekli biçimde kendine bağlamayı diler; böylece bir çelişki oluşur, çoğunlukla kendi isteğine ters biçimde, varlığını, davranışlarını bir yalan, bir aldatmaca kaplar ve bu onun karakterini de bozar."

"Kelimesi kelimesine haklısın," dedim, "kadının sevgiye atfetmek istediği o aşkın karakter onu aldatmaya zorluyor."

"Ne yapalım, herkesin beklediği de bu," diyerek sözümü kesti güzeller güzeli yaratık, "şu kadını bir düşün, Lwow'da bir kocası bir de sevgilisi var, yine de burada yeni bir aşık buldu, hepsini de aldatıyor, ama hepsinden de saygı görüyor ve çevresi tarafından önemseniyor."

"Bence istediğini yapabilir," dedim, "yeter ki seni bu oyunun dışında tutsun, ama sana basit bir malmışsın gibi davranıyor."

"Neden olmasın," diye hararetle sözümü kesti muhteşem kadın, "her kadında çekiciliğinden yararlanma eğilimi, içgüdüsü vardır ve kendini aşksız ve hazsız olarak vermenin getirileri vardır, tedbiri elden bırakmadıkça bundan kazançlı çıkarsın."

"Wanda, bunları sen mi söylüyorsun?"

"Niye söylemeyeyim," dedi, "sana şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle: Aşık olduğun kadının yanında kendini asla güvende hissetme, çünkü bir kadının doğasında inanabileceğinden çok daha fazla tehlike gizlidir. Kadınlar ne aşıklarının ve onları savunanların sandığı kadar iyi, ne de düşmanlarının söylediği kadar kötüdür. Kadının karakterini karaktersizlik oluşturur. En iyi kadın bir anda pisliğe batabilir, en kötüsüyse beklenmedik bir şekilde büyük ve iyi şeyler yaparak kendisini küçümseyenleri utandırabilir. Hiçbir kadın, her an hem en şeytani hem en tanrısal, hem en pis hem en saf duygulara, düşüncelere sahip olamayacak, bu türden eylemlere girişemeyecek kadar kötü veya iyi değildir. Kadın, uygarlığın tüm ilerlemelerine rağmen doğanın elinden çıktığı haliyle kalmıştır; o an hangi duygunun etkisi altındaysa ona göre sadakat veya sadakatsizlik, vefa veya zulüm gösterecek vahşi bir karaktere sahiptir. Ahlaki karakteri yaratan, her dönemde ciddi ve derin kültür olmuştur; böylece erkek, kötü niyetli ve bencil de olsa hep ilkelerin peşinden gitmiştir, kadınsa her zaman hislerini izlemiştir. Bunları asla unutma ve kendini sevdiğin kadının yanında asla güvende hissetme."

ARKADAŞI GİTTİ. Nihayet onunla başbaşa bir akşam. Sanki Wanda benden esirgediği tüm sevgiyi sadece bu mutluluk dolu akşam için saklamış gibiydi, öylesine iyi, öylesine içten, öylesine lütufkârdı. Onun dudaklarını öpmek, kollarının arasında zevkten ölecek hale gelmek ve onun kendini tamamen bana bırakmış, kendinden geçmişçesine göğsüme yatması, mutluluk sarhoşu gözlerle birbirimize bakmak ne büyük saadetti. Bu kadının benim, sadece benim olduğuna hâlâ inanamıyor, bunu kavrayamıyordum.

Wanda hiç kıpırdamadan, gözünü bile açmadan, uykuda gibi konuşarak "bir noktada haklı aslında," dedi.

"Kim?"

Cevap vermedi.

"Arkadaşın mı?"

Başını salladı. "Evet, arkadaşım haklı, sen bir erkek değilsin, romanlardan çıkmış bir ruhun var, tatlı bir aşıksın ve paha biçilmez bir köle olacağın da kesin, ama seni hayalimde bir eş olarak canlandıramıyorum bir türlü."

Yerimden sıçramışım.

"Neyin var? Titriyorsun sen."

"Seni ne kadar kolay kaybedebileceğimi düşünmek beni sarsıyor," diye yanıtladım.

"Peki, bu yüzden daha mı az mutlusun şimdi?" diye karşılık verdi, "senden önce başkalarına ait olmuş olmam ve senden sonra da başkalarının bana sahip olacağı gerçeği şu an duyduğun hazzı azaltıyor mu? Seninle aynı zamanda başka birini daha hoşnut etsem bu hazzın tadına daha mı az varacaksın?"

"Wanda!"

"Görüyor musun," dedi, "bu bir çözüm olabilirdi işte. Beni hiçbir zaman kaybetmek istemiyorsun, ben de seni seviyorum ve bana çok da uygunsun, yani düşününce, her zaman senle yaşayabilirdim, eğer senin yanında bir de..."

"Bu ne biçim bir düşünce!" diye bağırdım, "beni dehşete düşürüyorsun."

"Beni bu yüzden daha mı az seviyorsun?"

"Aksine."

Wanda sol kolunun üzerinde doğrulmuştu. "Sanırım," dedi, "bir erkeği sonsuza kadar kendine bağlamak için öncelikle ona sadık kalmamak gerekiyor. Hangi iffetli kadına bir aşüfteye tapınıldığı gibi tapınılmıştır ki?"

"Aslında sevilen bir kadının sadakatsizliğinde acı verici bir çekicilik vardır, hazzın doruğu vardır."

"Senin için de mi?" dedi Wanda hemen.

"Benim için de."

"Peki eğer sana bu zevki sunarsam," dedi Wanda alayla.

"O zaman korkunç acı çekerim, ama sana bir o kadar da taparım," diye karşılık verdim, "ancak benden hiçbir şeyi gizlememelisin ve bana şunu söyleyecek şeytansı yüceliği göstermelisin: Sadece seni seveceğim, ama hoşuma giden herkesi de mutlu edeceğim."

Wanda başını salladı.

"Yalan söylemek doğama aykırı, ben açık sözlüyümdür, ama hangi erkek gerçeğin şiddetine yenik düşmez ki. Eğer sana, bu şehveti yoğun hayat, bu paganlık benim idealim, desem bunu kaldıracak gücü gösterebilecek misin?"

"Elbette. Seni kaybetmenin dışında senden gelecek her şeye katlanırım. Aslında beni ne kadar az sahiplendiğini gayet iyi biliyorum."

"Fakat Severin..."

"Ne dersen de, bu böyle," dedim, "tam da bu yüzden..."

"Bu yüzden istiyorsun ki..." fettanca gülümsedi, "tahmin ettim mi?"

"Senin kölen olmak istiyorum!" dedim, "canın ne isterse yapabileceğin, iradesiz, engelsiz ve bu yüzden sana asla yük olmayacak malın olmak istiyorum. Sen dizginsiz bir şekilde hayatın tadını çıkarırken, lüks içine gömülüp Olimpos aşklarının ateşli mutluluğunun keyfini sürerken ben sana hizmet etmek, ayakkabılarını giydirip çıkarmak istiyorum."

"Aslında o kadar da haksız değilsin," dedi Wanda, "çünkü başkalarını da sevmeme ancak benim kölem olarak katlanabilirsin, hem Antik dünyadaki haz özgürlüğü kölelik olmadan düşünülemez de! Ah! İnsanların önünde diz çöktüğünü, titrediğini görmek

tanrılara has bir duygu olmalı. Kölelerim olsun istiyorum, duyuyor musun Severin?"

"Ben senin kölen değil miyim?"

"Dinle beni o zaman," dedi Wanda heyecanla elimi kavrayarak, "seni sevdiğim sürece senin olmak istiyorum."

"Bir ay mı?"

"Belki de iki."

"Ya sonra?"

"Sonra benim kölem olursun."

"Peki sen?"

"Ben mi? Bunu hâlâ soruyor musun? Ben bir tanrıçayım ve bazen sessizce, son derece sessizce Olimpos'tan inip yanına gelirim." Wanda başını iki elinin arasına yaslayıp, bakışlarını uzaklarda yitirerek, "ama bütün bunların ne anlamı var zaten," dedi, "hiçbir zaman gerçek olmayacak parıltılı bir hayal sadece."

Tüm varlığını düşlerle sarmalayan, tekinsiz bir melankoli onu sarmıştı; Wanda'yı daha önce hiç böyle görmemiştim.

"Niye gerçekleşemesin?" diye söze girdim.

"Bizde kölelik olmadığı için."

"O zaman köleliğin hâlâ serbest olduğu bir ülkeye gideriz, Doğuya veya Osmanlı'ya," dedim hararetle.

"Severin... sen cidden istiyor musun?" dedi Wanda. Bakışları alevlenmişti.

"Evet, cidden senin kölen olmak istiyorum," diye sözlerime devam ettim, "benim üzerimdeki hakimiyetinin yasayla kutsanmasını, hayatımın senin ellerinde olmasını, bu dünyada hiçbir şeyin beni senden koruyamamasını veya kurtaramamasını istiyorum. Ah! Kendimi tamamen senin isteğine, keyfine, parmağının bir hareketine bağımlı hissetmek ne haz! Ve sonra – eğer o kadar lütufkâr olursan – kölene, yaşamının ve ölümünün bağlı olduğu o dudakları öpme hakkını tanırsan!"

Yere çöktüm ve yanan alnımı onun dizlerine yasladım.

"Ateşin var Severin," dedi Wanda heyecanla, "beni böylesine bir yoğunlukla mı seviyorsun gerçekten?" Beni göğsüne çekti ve öpücüklere boğdu.

"Yani istiyorsun," dedi tereddüt ederek.

"Tanrı şahidim olsun ki sana namusum üzerine söz veriyorum, ne zaman ve nerede istersen, sen emreder etmez senin kölenim," diye konuştum neredeyse tüm hakimiyetimi kaybetmiş olarak.

"Peki, şimdi sözünü senet olarak kabul edebilir miyim?" diye sordu Wanda.

"Edebilirsin."

"Bunun benim için benzersiz bir çekiciliği var," dedi bunun üzerine, "bana tapan ve benim de tüm ruhumla sevdiğim bir erkeğin kendisini bana sonuna kadar bıraktığını, tamamen benim irademe ve keyfime bağlı olduğunu bilirken, ona kölem olarak sahip olurken bir yandan da..."

Bana garip bir şekilde baktı.

"Gerçekten hoppa bir kadın olursam bunun sebebi sensin," diye sözlerine devam etti, "bence sen şimdiden benden korkuyorsun, ama söz verdin bir kere."

"Ve sözümü tutacağım."

"Ben sözünü tutmanı sağlarım zaten," diye karşılık verdi "artık haz almaya başladım, Tanrı biliyor ya bunun yalnızca fantezi olarak kalması uzun sürmeyecek. Sen benim kölemsin ve ben de... ben de 'Kürklü Venüs' olmayı deneyeceğim."

BU KADINI nihayet tanıdığımı, nihayet anladığımı düşünüyordum ama şimdi her şeye tekrar başından başlamam gerekiyordu. Daha kısa süre önce fantezilerimi ne kadar isteksizce karşılıyordu, şimdiyse kendisi onları hayata geçirmeyi büyük ciddiyetle düşünüyor. Beni, istediği sürece onun kölesi olmaya namusum üzerine yeminle bağlayan bir sözleşme taslağı hazırlamış. Bu daha önce işitilmedik, inanılmaz belgeyi, kolunu boynuma dolayarak bana okudu, her cümleyi bir öpücükle noktalıyordu.

"Ama sözleşme sadece benim yükümlülüklerimle dolu," dedim ona takılarak.

"Ne sanıyordun?" diye karşılık verdi büyük bir ciddiyetle, "artık benim sevgilim olmayacaksın, yani ben sana karşı her türlü yükümlülükten bağımsız olacağım ve seni hiçbir şekilde dikkate almam gerekmeyecek. Ola ki sana iyi davrandım bunu öpüp başına

koyman gerekecek, artık hiçbir hakka sahip olmayacaksın ve dolayısıyla hiçbirini de kullanamayacaksın. Senin üzerindeki iktidarımın hiçbir sınırı olmayacak. Artık gözümde bir köpekten, cansız bir eşyadan farksız olduğunu bilesin; biraz eğlenmek için hiç düşünmeden parçalayabileceğim kadar benim malım, benim oyuncağım olacaksın. Sen bir hiç olacaksın, bense her şey. Anladın mı?" Güldü ve beni tekrar öptü; yine bir tür dehşete kapıldım.

"Benim için birkaç koşula olsun izin veremez misin..." diye söze başladım.

"Koşul mu?" Alnını kırıştırdı. "Ah! Sen şimdiden korkuya kapıldın, hatta pişman da olmuşsundur, ama artık çok geç. Bana namus sözü verdin, yemin ettin. Ama devam et bakalım ne isteyeceksin."

"Öncelikle benden asla tamamen ayrılmayacağının sözleşmeye dahil olduğunu ve sonra beni asla aşıklarından birinin insafsızlığına terk etmeyeceğini bilmek istiyorum."

"Ama Severin," dedi Wanda sesi titreyerek, gözlerinde yaşlarla, "düşünebiliyor musun ki beni bu kadar seven, kendini bana böylesine teslim etmiş bir erkeği..."

Tıkandı.

"Hayır, hayır!" dedim ellerini öpücüklerle bezeyerek, "senin benim onurumu kıracak bir şey yapacağından korkmuyorum, sana bu berbat anı yaşattığım için beni affet."

Wanda mutlulukla gülümsedi, yanağını yanağıma dayadı, düşüncelere dalmış gibiydi.

"Bir şeyi unuttun," diye fısıldadı sonunda işveyle, "en önemlisini."

"Bir koşulu mu?"

"Evet, her zaman kürkle karşına çıkmam gerektiğini," dedi sesini yükselterek Wanda, "ama sözüm söz, bana kendimi bir despot gibi hissettirdiği için ben zaten kürk giyeceğim ve sana karşı son derece zalim davranacağım, anlıyor musun?"

"Sözleşmeyi imzalayayım mı?" diye sordum.

"Daha değil," dedi Wanda, "önce senin istediğin koşulları da ekleyeceğim, yeri ve zamanı geldiğinde de imzalayacaksın."

"İstanbul'da mı?"

"Hayır. Tekrar düşündüm. Herkesin köle sahibi olduğu bir yerde kölemin olmasının ne özelliği var? Ben burada, bizim kültürü gelişmiş, soğukkanlı, bağnaz dünyamızda kölem olsun, bir tek ben köle sahibi olayım istiyorum ve yasanın, benim sahip olduğum bir hakkın veya bir yetkinin sayesinde değil de, sadece benim güzelliğimin ve varlığımın tesiriyle kendini iradesizce bana bırakan bir köleye sahip olmak istiyorum. Böylesi çok daha iç gıcıklayıcı bence. Yine de kimsenin bizi tanımadığı ve senin de etrafın ne diyeceğine aldırmadan benim uşağım olabileceğin bir ülkeye gideceğiz. Belki İtalya'ya, Roma veya Napoli olabilir."

WANDA'NIN DİVANINDA oturuyorduk, üzerinde kakım kürkünden ceketi vardı ve açık saçları bir aslan yelesi gibi sırtına dökülüyordu; dudaklarıma yapıştı ve sanki bedenimden ruhumu emip almak ister gibiydi. Başım döndü; kanım kaynamaya, yüreğim onunkinin karşısında şiddetle çarpmaya başlamıştı.

"Wanda, tümüyle senin ellerinde olmak istiyorum," diye aniden yüksek sesle konuşmaya başladım; tutkunun, düşünmemi ve karar vermemi engelleyen sarhoşluğu beni tümüyle esir almıştı, "üzerimdeki hakimiyetinin hiçbir koşulu, hiçbir sınırı olmamalı, kendimi senin keyfinin lütfuna veya reddine bırakmak istiyorum." Bunları söylerken divandan yere, ayaklarının dibine kaymıştım ve esriklik içinde ona bakıyordum.

"Şu halinle o kadar güzelsin ki," dedi, "gözlerin cezbeye kapılmış gibi yarı kapalı, beni baştan çıkarıyor, içine çekiyor; öldüresiye kırbaçlandığında, tükenmek üzereyken bakışların harikulade olmalı. Sende son nefesini hoşnutlukla veren bir kurbanın bakışı var."

YİNE DE BAZEN kendimi böylesine koşulsuz, böylesine tümden bir kadının ellerine bırakmak tekinsiz bir duygu veriyor. Ya benim tutkumu, üzerimdeki iktidarını kötüye kullanırsa?

Daha kısa pantolonla dolaştığım günlerden beri düşlerimi meşgul eden, içimi tatlı bir dehşetle dolduran şeyi yaşayabilmem söz konusu. Bunlar aptalca kaygılar! Benimle yaşadığı gözüpek bir oyundan başka bir şey değil. Beni seviyor zaten, hem o kadar da iyi

ki, asil yaradılışı herhangi bir sadakatsizlige müsait degil; ama her şey onun ellerinde olunca – istediginde istediğini yapabilecek – işte bu kuşkunun, bu korkunun çekiciligi de bir başka müthiş.

MANON LESCAULT'yu da, o bir başkasının metresi oldugunda bile utançlar içinde ona tapan zavallı şövalyeyi de şimdi anlıyorum. Aşk erdem tanımıyor, bedel tanımıyor, seviyor, bağışlıyor ve her şeye katlanıyor, çünkü buna mecbur; bizi yöneten yargımız degil, bizi sevdiğimize teslimiyete ya da ondan ürküp geri çekilmeye iten kendisinde keşfettigimiz kusurlar veya iyi yönler degil. Bizi sürükleyen tatlı, hüzünlü, gizemli bir güç ve ona kapıldığımızda düşünmekten, algılamaktan, istemekten vazgeçiyoruz, bizi alıp götürmesine izin veriyoruz, nereye oldugunu da sormuyoruz.

GEZİNTİ YOLUNDA bugün ilk kez rastladığımız bir Rus prensi, atletik yapısı, güzel yüz hatları ve tavrındaki ihtişamla herkeste bir heyecan yarattı. Özellikle hanımlar vahşi bir hayvan karşısında duyulan irkilmeyle baktılar ona, ama o yanında, biri kırmızı atlas giysiler içindeki bir zenci, diğeri pırıl pırıl donanımıyla bir Çerkez olan iki hizmetkârıyla, kimselere aldırmadan, karanlık bir yüz ifadesiyle agaçlı yollardan geçip gitti. Birden Wanda'yı gördü, soguk ve delici bakışlarını ona sapladı, hatta o geçtikten sonra da başını çevirerek onu izledi, durdu ve arkasından baktı.

Wanda da onu kıvılcımlı yeşil gözleriyle yuttu ve onunla tekrar karşılaşabilmek için bütün kozlarını ortaya sürdü. Yürüyüşündeki, hareketlerindeki, adama bakışındaki o süzme şuhluk boğazımı bir ilmek gibi sıktı. Eve gittiğimizde konuyu açtım. Wanda kaşlarını çattı.

"Ne istiyordun ki," dedi, "prens hoşlanabileceğim, hatta gözümü kamaştırabilecek bir erkek ve ben de özgür bir kadınım, canım ne isterse onu yaparım."

"Beni artık sevmiyor musun yani," diye kekeledim korkuyla.

"Sadece seni seviyorum," diye karşılık verdi, "ama prensin bana kur yapmasına da izin vereceğim."

"Wanda!"

"Sen kölem değil misin," dedi sükûnetini bozmadan. "Ben Venüs değil miyim, Kuzeyin zalim, Kürklü Venüs'ü?"

Sesimi çıkarmadım; sözlerinin altında ezilmiş gibiydim, soğuk bakışları bir hançer gibi yüreğime işledi.

"Prensin adını, evini, bütün ilişkilerini derhal araştıracaksın, anladın mı?" diye devam etti.

"Fakat..."

"İtiraz istemiyorum. İtaat et!" diye ondan görebileceğime inanmadığım bir sertlikle bağırdı Wanda. "Bütün sorularımın cevabını bulmadan da karşıma çıkma."

WANDA'YA İSTEDİĞİ BİLGİLERİ ancak öğleden sonra götürebildim. Koltuğunda geriye yaslanıp gülümseyerek anlattıklarımı dinlerken beni bir uşak gibi ayakta bekletti. Sonra başını salladı, hoşnut görünüyordu.

"Bana ayak taburesini getir!" diye emretti.

İstediğini yaptım, tabureyi getirip ayaklarını üzerine yerleştirdikten sonra önünde diz çökmüş vaziyette bekledim.

Kısa bir bekleyişten sonra "bunun sonu nereye varacak," diye üzgün bir sesle sordum.

O hınzır kahkahalarla gülmeye başladı.

"Dur bakalım, daha başlamadık bile."

"Düşündüğümden de kalpsizmişsin," dedim incinmiş bir şekilde.

"Severin," diye ciddiyetle konuşmaya başladı Wanda, "henüz hiçbir şey yapmış değilim, en ufak bir şey bile, ve sen kalkmış bana kalpsiz diyorsun. Senin hayallerini gerçekleştirdiğimde, neşeli ve özgür bir hayat sürdüğümde, etrafım hayranlarla çevrildiğinde ve tamamen senin idealine uygun olarak seni tekmeleyip kırbaçladığımda ne diyeceksin?"

"Benim hayallerimi fazlasıyla ciddiye alıyorsun."

"Fazlasıyla mı? Gerçekleştirmeye başladığım andan itibaren şakacıktan davranacak değilim ya," diye karşılık verdi, "her türlü oyundan, her türlü komediden nasıl nefret ettiğimi bilirsin. Böyle olmasını sen istedin. Bu benim fikrim miydi, yoksa senin fikrin miydi? Seni ben mi baştan çıkardım yoksa sen mi benim

hayalgücümü harekete geçirdin? Her halükârda durum artık benim için ciddi."

"Wanda," dedim sevecenlikle, "beni sakin sakin dinle. Birbirimizi böyle sonsuzca seviyorken, böylesine mutluyken, sen bütün gelecegimizi bir kapris uğruna feda mı etmek istiyorsun?"

"Bu bir kapris olmaktan çıktı artık!" diye bağırdı.

"O zaman nedir bu?" diye sordum korkarak.

"Bu herhalde içimde vardı," diye bir yandan düşünerek sakin sakin konuştu, "belki de hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktı, ama sen bunu uyandırdın, geliştirdin ve şimdi bu bende güçlü bir dürtü haline geldiğinde, beni tamamen kapladığında, bunda bir haz bulmaya başladığımda ve artık başka türlü olamayacağım, olmak da istemediğim bir noktada sen geri dönmek istiyorsun. Söyle bana erkeklik bu mu?"

"Sevgili Wanda, kıymetli Wanda!" diye onu okşamaya, öpmeye başladım.

"Bırak beni, sen erkek değilsin."

"Ya sen! Sen nesin peki?" diye patladım.

"Ben bencilin tekiyim," dedi, "bunu biliyorsun. Senin gibi biri değilim, hayal etmekte güçlü, uygulamakta zayıf değilim; eğer bir şey tasarlarsam onu hayata geçiririm, ve ne kadar dirençle karşılaşırsam da o kadar kesin bir biçimde yaparım bunu. Bırak beni!"

Beni iterek ayağa kalktı.

"Wanda!" Ben de onunla birlikte ayağa kalktım ve göz göze karşılıklı durduk.

"Şimdi beni tanıyorsun," diye konuşmaya devam etti, "seni bir kez daha uyarıyorum. Hâlâ seçim yapabilirsin. Seni kölem olmaya zorlamıyorum."

"Wanda," dedim heyecanlanarak, gözümde yaşlarla, "seni nasıl sevdiğimi bilmiyorsun."

Küçümseyerek dudaklarını büzdü.

"Yanılsama içindesin, kendini olduğundan daha kötüymüş gibi gösteriyorsun, senin yaradılışın bundan daha iyi, daha asil..."

"Sen benim yaradılışımı nereden bileceksin," diye hiddetle sözümü kesti, "bundan sonra tanıyacaksın beni."

"Wanda!"

"Kararını ver artık, boyun eğecek misin, koşulsuz olarak?"

"Eğer hayır dersem?"

"O zaman..."

Soğuk ve kibirli bir tavırla üzerime doğru yürüdü, şimdi kollarını göğsünde kavuşturmuş, dudaklarında kötücül bir gülümsemeyle, karşımda dikilmişken gerçekten de düşlerimin despot kadınıydı. Yüzünde haşinlik vardı, bakışlarında iyilik veya acıma vaat eden hiçbir şey yoktu.

"Pekâlâ," dedi sonunda.

"Çok kızgınsın," dedim, "beni kırbaçlayacaksın."

"Oo, hayır," diye karşılık verdi, "gitmene izin veriyorum. Serbestsin. Seni tutmuyorum."

"Wanda, seni öylesine seven beni..."

"Evet, beyim, beni taparcasına seven sizi..." dedi aşağılayarak, "ama bir yandan da korkak, yalancı, beni anında yarı yolda bırakan sizi. Burayı derhal terk ediniz."

"Wanda!"

"Yeter!"

Yüreğim sıkıştı. Ayaklarına kapanıp ağlamaya başladım.

"Bir de gözyaşları!" diye gülmeye başladı. Ah! Korkunç bir gülüştü bu. "Gidiniz... Sizi artık görmek istemiyorum."

"Tanrım!" diye haykırdım kendimi kaybederek. "Emrettiğin her şeyi yaparım, kölen olurum, istediğin gibi kullanacağın eşyan olurum, yeter ki beni gönderme, mahvolurum, ben sensiz yaşayamam," dizlerine sarıldım ve ellerini öpücüklere boğdum.

"Evet, sen köle olmalısın, kırbacı hissetmelisin, çünkü bir erkek değilsin," dedi sakince ve yüreğimi burkan da bu oldu, benimle konuşurken öfke, hatta heyecan bile duymuyordu, tümüyle akılcı bir biçimde konuşuyordu.

"Seni artık tanıyorum, tekmelendiği zaman tapan ve ne kadar kötü davranılırsa o kadar yaltaklanan köpeğimsi tabiatını biliyorum. Ben seni tanıyorum, ama sen beni asıl bundan sonra tanıyacaksın."

O, geniş adımlarla bir aşağı bir yukarı yürürken ben bitmiş bir şekilde dizlerimin üzerinde olduğum yerde kalakaldım, başım eğilmişti, gözlerimden yaşlar dökülüyordu.

"Yanıma gel," diye emretti Wanda kendini divanın üzerine bırakırken. Emrine uyup yanına oturdum. Karanlık bakışlarını bana çevirdi, sonra gözleri birden içinden gelen bir ışıkla aydınlandı, gülümseyerek beni göğsüne çekti ve gözyaşlarımı öpmeye başladı.

ZATEN durumumun komik yanı da buydu, Lili'nin parkındaki ayı gibi, kaçabilecekken kaçmak istemiyordum, ve o beni özgür bırakmakla tehdit eder etmez başıma gelen her şeye katlanıyordum.

AH! KIRBACINI bir kez daha eline alsa ya! Bana davranışındaki bu sevecenliğin benim için tekinsiz bir yanı var. Kendimi, güzel bir kedinin her an parçalamaya hazır olduğu halde, zarifçe oynadığı küçük, tutsak bir fare gibi hissediyorum ve benim fare yüreğim yerinden fırlayacak gibi oluyor.

Planladığı nedir? Bana ne yapacak?

SÖZLEŞMEMİZİ, benim köleliğimi tamamen unutmuş gibi görünüyor; yoksa her şey hakikaten bir kapristen mi ibaretti? Artık ona direnç göstermekten vazgeçtiğim, onun buyurgan kaprislerine boyun eğdiğim anda planımızı tamamen iptal mi etmişti? Şimdi bana karşı ne kadar iyi, aşk dolu ve şefkatli. Mutluluğun hüküm sürdüğü günler yaşıyoruz.

BUGÜN BANA Faust ve Mefisto arasında geçen, Mefisto'nun gezgin bir öğrenci olarak ortaya çıktığı sahneyi okuttu. Okuduklarımı tuhaf bir hoşnutlukla dinliyor, gözünü benden ayırmıyordu.

"Anlamıyorum," dedi bitirdiğimde, "bir adam, büyük ve güzel düşünceleri aktarırken böylesine harikulade berrak, keskin ve akıllıca cümleler kursun ve aynı zamanda böylesine bir hayalperest, böylesine şehvetüstü bir zavallı olsun."

"Hoşuna gitti mi?" dedim ve elini öptüm.

Dostça alnımı okşadı.

"Seni seviyorum," diye fısıldadı, "herhalde hiçbir erkeği senden fazla sevemem. Aklımızı başımıza toplamalıyız, değil mi?"

Cevap vermek yerine onu kollarımın arasına aldım, yüreğim derin, sarsıcı, hüzünlü bir saadetle doldu, gözlerim yaşardı, bir damla gözyaşı onun eline düştü.

"Ah, nasıl ağlayabilirsin ki," diye bağırdı, "çocuksun sen."

BİR GEZİNTİ sırasında arabasıyla yanımızdan geçen Rus prensiyle karşılaştık. Belli ki beni Wanda'nın yanında görmek hoşuna gitmemişti ve gri gözlerindeki elektrikli bakışla beni delmek ister gibiydi, fakat Wanda – o an önünde diz çöküp ayaklarını öpebilirdim – sanki onu fark etmemişti bile, bakışlarını sanki prens cansız bir nesneymiş, mesela bir ağaçmış gibi onun üzerinden kaydırdı ve sonra o işveli gülümsemesiyle bana döndü.

BUGÜN ona iyi geceler dilerken bana birden nedensiz yere keyfi kaçmış ve dalgınlaşmış gibi geldi. Aklını kurcalayan neydi acaba?

Artık eşiğe vardığımda, "her gece gitmene üzülüyorum," dedi.

"Geçirdiğim bu ağır sınav dönemini kısaltmak senin elinde, beni perişan etmekten vazgeç," diye yalvardım.

"Demek bunun benim için de bir işkence olduğunu aklına bile getirmiyorsun," diye sitem etti Wanda.

"O halde son ver buna," dedim ona sarılarak, "karım ol."

"Asla, Severin," dedi yumuşak ama son derece kararlı bir şekilde.

"Bu da ne demek şimdi?"

Korku, ruhumun en derinlerine kadar inmişti.

"Sen bana göre bir erkek değilsin."

Yüzüne baktım, hâlâ belinde duran kolumu yavaş yavaş çektim ve odayı terk ettim ve o... o ise beni geri çağırmak için hiçbir şey yapmadı.

UYKUSUZ BİR GECE geçirdim, bir yığın karar aldım ve hepsinden vazgeçtim. Sabah, ilişkimizin bittiğini ilan eden bir mektup yazdım. Yazarken elim titriyordu, mühürlerken de parmağımı yaktım.

Mektubu oda hizmetçisine vermek üzere merdivenlerden

çıkarken dizlerimin bağı çözülecek diye korktum.

O sırada kapı açıldı ve saçları sarılı, başı maşalarla dolu Wanda göründü.

"Henüz saçlarımı yapmayı bitiremedim," dedi gülümseyerek, "bir şey mi getirdiniz?"

"Bir mektup..."

"Bana mı?"

Başımı salladım.

"Ah! Benimle ilişkinizi bitirmek istiyorsunuz," dedi alayla.

"Dün size göre bir erkek olmadığımı açıkça söylemediniz mi?"

"Hâlâ söylüyorum," dedi.

"O halde..." tüm bedenim titriyordu, sesim beni yarı yolda bıraktı, mektubu ona uzattım.

"Mektubunuz sizde kalsın," dedi beni soğuk bir ifadeyle süzerek, "bana erkek olarak yetip yetmediğinizin artık hiçbir sorun teşkil etmediğini unutuyorsunuz, ama köle olarak yeterince iyisiniz."

"Hanımefendi!" diye öfkeyle bağırdım.

"Evet, gelecekte bana böyle hitap etmelisiniz," diye başını tarifi imkânsız bir küçümsemeyle geri atarak bağırdı Wanda, "işlerinizi yirmi dört saat içinde hallediniz, yarından sonra İtalya'ya gidiyorum ve siz de bana uşağım olarak eşlik ediyorsunuz."

"Wanda!"

"Her türlü samimiyeti yasaklıyorum," dedi sertçe sözümü keserek, "aynı şekilde, ben sizi çağırtmadan veya çıngırak çalmadan karşıma çıkmanızı ve size bir şey söylemeden benimle konuşmanızı da yasaklıyorum. Adınız da şu andan itibaren Severin değil, Gregor olacak."

Öfkeden titredim ve yine de – bunu ne yazık ki inkâr edemem – bir haz ve içimi gıcıklayan bir heyecan duydum.

"Fakat, hanımefendi, içinde bulunduğum koşulları biliyorsunuz," diye şaşkın bir halde söze girdim, "finansal olarak hâlâ babama bağımlıyım ve bu seyahat için ihtiyaç duyacağım kadar büyük bir parayı..."

"Yani, paran yok Gregor," dedi Wanda neşeyle, "daha iyi ya, bu durumda tümüyle bana bağımlısın ve gerçek anlamda kölemsin."

"Ama siz hiç düşünmüyorsunuz ki," diye itiraz etmeye çalıştım, "onurlu bir adam olarak benim için imkânsız bir şey."

"Sizin onurlu bir adam olarak her şeyden önce sözünüzü tutmanız, yemininizi yerine getirip ben nereye gidersem kölem olarak peşimden gelmeniz ve size ne emredersem yerine getirmeniz gerektiğini düşünüyorum," diye karşılık verdi, "şimdi git Gregor!"

Kapıya yöneldim.

"Hemen değil, önce elimi öpebilirsin," diyerek biraz kibirli bir kayıtsızlıkla bana öpmem için elini uzattı ve ben, amatör ben, eşek ben, zavallı köle ben, o eli müthiş bir sevecenlikle, ateşle yanan ve heyecandan kurumuş dudaklarıma yapıştırdım.

Lütufkâr bir baş sallayışından sonra serbest bırakılmıştım.

GECENİN GEÇ saatlerinde odamın ışığı ve büyük, yeşil sobadaki ateş hâlâ yanıyordu, düzenlemem gereken bazı mektuplar ve yazılar vardı ve bizim buralarda her zaman olduğu gibi sonbahar aniden tüm şiddetiyle bastırmıştı.

Birden kırbacın sapıyla penceremi tıklattığını duydum. Pencereyi açtım ve onun dışarıda üzerinde kakım kürkünden astarı olan ceketiyle ve başında Büyük Katerina'nın kullandığı tarzda, yine kakım kürkünden bir Kazak kalpağıyla durduğunu gördüm.

"Hazır mısın, Gregor?" diye sordu asık yüzle.

"Henüz değilim, efendim," diye karşılık verdim.

"Bu söz hoşuma gitti," dedi, "bundan sonra bana her zaman efendim diyeceksin, anladın mı? Yarın sabah dokuzda yola çıkacağız. Kasabaya kadar refakatçim ve arkadaşımsın. Trene bindiğimiz andan itibaren kölem, uşağımsın. Şimdi pencereyi kapa ve kapıyı aç."

Dediğini yaptıktan ve o içeri girdikten sonra kaşlarını alayla çatarak sordu:

"Ee, hoşuna gidiyor muyum?"

"Sen..."

"Kimden izin aldın..." diyerek bana kırbacıyla vurdu.

"Muhteşemsiniz, efendim."

Wanda gülümsedi ve benim koltuğuma oturdu.

"Şuraya diz çök, koltuğumun dibine."

İtaat ettim.

"Elimi öp."

Küçük, soguk elini kavrayıp öptüm.

"Dudagımdan da."

Kollarımı tutkulu bir hararetle zalim, güzel kadına sardım ve yüzünü, dudaklarını ve gögsünü ateşli öpücüklere bogdum, o da bunlara, gözkapakları bir düşteymiş gibi örtülü bir halde, geceyarısına kadar aynı ateşle karşılık verdi.

HER ŞEY onun emretmiş oldugu gibi sabah tam dokuzda yolculuk için hazırdı ve biz rahat bir kaleskanın içinde, hayatımın en ilginç dramının, nasıl çözüleceğini henüz kimsenin bilmediği bir kördügüme dönüştügü küçük Karpat kaplıcasından ayrıldık.

Henüz her şey yolundaydı. Wanda'nın yanında oturuyordum ve o benimle bir dostuyla konuşur gibi İtalya hakkında, Piemski'nin yeni romanı ve Wagner'in operaları hakkında, son derece esprili ve hoş bir şekilde sohbet ediyordu. Yolculuk için üzerinde bir tür binici giysisi vardı, ince hatlarını sıkıca saran ve ihtişamla ortaya çıkaran siyah çuhadan bir elbise ve aynı kumaştan, kürk süslemeli kısa bir ceket giymiş, üzerine de koyu renk bir yolculuk kürkü almıştı. Antik tarzda bir topuzla topladığı saçları, siyah bir peçeyle çevrelenmiş koyu renkli küçük bir kürk berenin altındaydı. Wanda çok keyifliydi, beni küçük şekerlerle besliyor, saçlarımı düzeltiyor, fularımı çözüp küçük hoş bir düğümle bağlıyor, dizlerimizin üzerine kürkünü örtüp parmaklarını gizlice elime bastırıyordu ve hatta Yahudi arabacımızın gözlerini uzun süre yoldan ayıramadığı zamanlar bana bir öpücük veriyor, ben de soguk dudaklarında, sonbaharda çıplak çalılar ve sarı yapraklar arasında tek başına açan ve ilk kıragıyla çanak yapraklarına buz gibi küçük elmaslar dökülen bir gül tomurcugunun taze ve buzlu kokusunu duyuyordum.

SONUNDA kasabaya vardık. İstasyonun önünde indik. Wanda kürkünü baştan çıkarıcı bir gülümsemeyle kollarımın arasına attı ve bilet almaya gitti.

Geri döndüğünde tamamen degişmişti.

Kibirli hanımların uşaklarına hitap ettikleri ses tonuyla, "işte biletin, Gregor," dedi.

"Üçüncü mevki bir bilet bu," dedim gülünç bir öfkeyle.

"Ne olacaktı," diye konuşmaya devam etti, "ama dikkat et, ancak ben kompartımana yerleştikten ve senin yardımına ihtiyacım kalmadığına emin olduktan sonra yerine geçeceksin. Her istasyonda hemen benim vagonuma koşturacaksın ve emirlerimi bekleyeceksin. Bunu sakın unutma. Şimdi bana kürkümü ver."

Bir köle ezikliğiyle kürkünü giymesine yardım ettikten sonra, ben peşinden giderken o birinci mevkide boş bir kompartıman aradı, omzuma yaslanarak vagona girdi ve bana ayaklarını bir ayı kürküne sararak sıcak su şişesinin üzerine yerleştirmemi emretti.

Bir baş işaretiyle beni serbest bıraktı. Cehennemin girişindeki Acheron'un sisi gibi, en adisinden tütün dumanıyla dolu üçüncü mevki bir vagona girdim usulca ve insan mevcudiyetinin bilmecesi üzerine ve bu bilmecelerin en büyüğü olan kadın üzerine düşünmek için yeterince boş zaman buldum.

TREN durur durmaz aşağı atlayıp onun vagonuna koşmak ve şapkamı çıkarıp onun emirlerini beklemek zorundayım. Ya kahve istiyor, ya bir bardak su, bir keresinde hafif bir akşam yemeği istedi, bir başka sefer ellerini yıkamak için sıcak su dolu bir tas... Kompartımanına gelen birkaç adamın kendisine kur yapmasına izin verdi, kıskançlıktan aklımı kaçıracaktım. Ayrıca istediklerini hemen alıp getirmek ve treni kaçırmamak için keçiler gibi durmadan oradan oraya koşturmak zorunda kaldım. Böylece geceyi bulduk. Ne bir lokma bir şey yiyebiliyorum, ne de uyuyabiliyorum, Polonyalı çiftçiler, Yahudi tüccarlar ve rütbesiz askerlerle birlikte yolculuk ediyor, soğan kokusu sinmiş aynı keskin havayı soluyorum ve Wanda'nın kompartımanının basamaklarını çıktığımda onu rahat kürküne sarınmış bir halde koltuğa uzanmış, yastıklara gömülmüş, hayvan postlarıyla üstünü örtmüş, doğulu bir despot gibi uzanırken buluyorum, beylerse Hint tanrıları gibi, dimdik arkalarına dayanmış oturuyor ve nefes almaya bile cesaret edemiyorlar.

ALIŞVERİŞ yapmak, öncelikle de birkaç lüks kıyafet almak için bir gün kaldığı Viyana'da da bana uşağı gibi davranmaya devam ediyor. Ben hizmetkârı olarak on adım gerisinden saygıyla yürüyorum, o ise dostça bir bakışla gönlümü bile almadan bana paketleri uzatıyor ve sonunda beni bir eşek gibi yüklenmiş olarak soluk soluğa peşinden koşturuyor.

Yola çıkmadan önce otelin kapıcısına bağışlamak üzere bütün giysilerimi elimden alarak uşak üniforması giymemi emrediyor; onun renklerini taşıyan Krakow tarzı bir kostüm, açık mavi, kolları ve yakası kırmızı şeritli, bir de tavus tüyleriyle süslü kırmızı dörtgen şapkası var. Bütün olarak bakıldığında kostümün bana yakıştığı bile söylenebilir.

Gümüş düğmelerinde onun arması var. Sanki satın alınmış veya ruhumu şeytana satmışım gibi bir duygu içindeyim.

BENİM GÜZEL şeytanım beni Viyana'dan Floransa'ya kadar uzanan bir tura çıkardı, şimdi bana Mazuryalı solgun köylülerin ve yağlı saçlı Yahudilerin yerine, İtalya'nın birinci kumbaracı alayının gösterişli bir üstçavuşu ve yoksul bir Alman ressam eşlik ediyor. Tütün dumanı artık soğan değil, salam ve peynir kokuyor.

Tekrar gece oldu. Tahta yatağımın üzerine işkence masasına bağlanır gibi uzandım, kollarım, bacaklarım dökülüyor. Ama yine de ortam çok şiirsel, çepeçevre yıldızlar ışıldıyor, üstçavuşun Belveder Apollon'u gibi bir yüzü var ve ressam da Almanca harikulade bir şarkı söylüyor:

Artık bütün gölgeler karanlık
Ve yıldızlar birer birer uyanmakta.
Yakıcı özlemin nefesi
Gecenin içinde nasıl da dolaşmakta!

Düşler denizini
Geçiyor ruhum,
Geçiyor durup dinlenmeden
Senin ruhuna doğru.

Ve ben yumuşak kürklerinin içinde kraliçeler gibi huzurla uyuyan güzel kadını düşünüyorum.

FLORANSA! KALABALIK, patırtı, insana musallat olan hamallar ve faytonlar, Wanda bir araba seçiyor, hamalı ise kovuyor.

"Uşağım ne güne duruyor ki," diyor, "Gregor, işte bagaj fişi, git de bavulları al."

Ben o ağır bavulları birer birer taşırken o arabaya kurulup kürküne sarınıyor. Son bavulun altında neredeyse belim kırılacak, sevimli yüzlü bir jandarma bana yardım ediyor. Wanda gülüyor.

"En ağırı o olmalı," diyor, "bütün kürklerim onun içinde."

Arabacının yanına oturup alnımdaki teri siliyorum. Wanda otelin adını söylüyor, arabacı kırbacını şaklatarak atları harekete geçiriyor. Az sonra pırıl pırıl aydınlatılmış otel girişinin önünde duruyoruz.

"Oda var mı?" diye soruyor görevliye.

"Evet, madam."

"İki oda benim için, bir oda uşağım için, hepsi ısıtmalı olacak."

"Şömineli ve şık iki oda sizin için madam," diyor hemen yanımıza gelen resepsiyoncu, "ama uşağınız için ısıtmasız bir oda var."

"Bir göreyim odaları."

Odalara bakıyor, sonra kısa keserek:

"İyi," diyor, "beğendim, ama benim odalarımda hemen ateşi yakın, uşak ısıtmasız odada da uyuyabilir."

Öylece yüzüne bakıyorum.

Bakışlarımı hiç dikkate almadan, "bavulları yukarı çıkar Gregor," diye emrediyor, "ben bu arada kendime çeki düzen verip yemek salonuna ineceğim. Sonra sen de akşam yemeği için bir şeyler yiyebilirsin."

O yan odaya geçerken ben sürünerek bavulları yukarı çıkarıyorum, kötü Fransızcasıyla "hanımımın" kim olduğu hakkında benden bilgi almaya çalışan komiye ateşi yakmakta yardım ediyorum ve bir an için sessiz bir hasetle, şöminede çıtırdayan ateşe, beyaz kubbeli gösterişli yatağa, yere serili halılara bakıyorum. Sonra yorgun argın odadan çıkıp aşağı iniyorum ve

yiyecek bir şeyler istiyorum. Avusturyalı bir asker olan ve Almanca konuşarak benimle sohbet etmeye çalışan iyi yürekli bir garson beni yemek salonuna götürüp servis yapıyor. Otuz altı saatten sonra ilk yudumumu içip, ilk sıcak lokmayı ağzıma attığımda Wanda içeriye giriyor.

Ayağa kalkıyorum.

Öfkeden tutuşarak, "beni nasıl uşağının karın doyurduğu bir salona buyur edebilirsiniz," diye garsona bağırarak arkasını dönüp çıkıyor.

Bense yemeğimi rahatça yiyebileceğim için tanrıya şükrediyorum. Sonra dört kat yukarıdaki odama çıkıyorum, küçük valizim orada, kirli bir kandil yanıyor; bu, şöminesiz ve penceresiz dar bir oda, sadece bir havalandırma deliği var. Eğer hava dondurucu soğuklukta olmasa insana Venedik'in kurşundan hücrelerini düşündürebilir. Kendimi tutamayıp yüksek sesle gülüyorum ve kendi gülüşümün yankısından kendim korkuyorum.

Birden kapı açılıyor ve komi gerçek bir İtalyan'a özgü teatral bir jestle sesleniyor: "Aşağıya, madamın yanına inecekmişsiniz, derhal!" Kasketimi alıyorum, basamaklardan tökezleyerek iniyorum, nihayet umutla birinci kattaki odasının kapısına varıp tıklatıyorum.

"Girin!"

İÇERİ GİRİYORUM, kapıyı kapayıp karşısında, ayakta bekliyorum.

Wanda rahatça yerleşmiş, üzerinde beyaz muslinden dantelli bir sabahlıkla, kırmızı kadife kaplı küçük divanın üzerinde oturuyor, ayaklarını aynı kumaştan bir yastığa dayamış ve üstüne, bana ilk kez aşk tanrıçası olarak göründüğünde giydiği kürkü almış.

Pencerenin pervazında duran kollu şamdanın sarı ışıkları, büyük aynaya vuran yansımaları ve şöminedeki ateşin alevleri; yeşil kadifenin, mantosunun koyu kahverengi samur kürkünün, beyaz gergin cildinin ve aydınlık, ama soğuk yüzünü bana çevirip buz gibi yeşil gözlerini üzerime diken güzel kadının kızıl, alev gibi saçlarının üzerinde muhteşem oyunlar yaratıyor.

"Senden memnunum Gregor," diye söze başladı.

Saygıyla eğildim.

"Yaklaş."

İtaat ettim.

"Daha yakına gel," bakışlarını aşağı çevirip samur kürkünü okşadı. "Kürklü Venüs kölesini huzuruna kabul ediyor. Sizin sıradan bir romantikten fazlası olduğunuzu görüyorum, en azından hayallerinizin gerisinde kalmıyorsunuz, hayal ettiğiniz şey delice de olsa uygulayabilecek yapıda bir adamsınız, bunun beni etkilediğini itiraf ediyorum. Bunun için kuvvetli olmak gerekir ve ciddiye alınan da yalnızca kuvvettir. Hatta sizde zayıflıkmış gibi görünen yanların, alışılmamış koşullar altında, daha başka bir dönemde, olağanüstü bir kuvvet olarak görülebileceğine inanıyorum. İlk kralların döneminde inancı uğruna can veren biri, reformasyon döneminde vaftizi yadsıyan bir ileri görüşlü, Fransız Devriminde giyotine çıkarken *Marseillaise*'i söyleyen o coşkulu Girondistlerden biri olurdunuz siz. Ama şimdi benim kölem, benim..."

Aniden ayağa kalkınca kürkü kayıp yere düştü, kollarını yumuşak bir şiddetle boynuma doladı.

"Ah! Sevgili kölem Severin, seni ne kadar seviyorum, sana ne kadar hayranım, Krakow tarzı kostümün içinde ne kadar hoş görünüyorsun, ama bu gece yukarıdaki o şöminesiz sefil odada donacaksın, sana kürkümü vereyim mi canım, oradaki büyük olanı..."

Kürkü çabucak alıp omuzlarıma koydu ve kaşla göz arasında beni iyice sarmaladı.

"Ah! Kürk yüzünün hatlarına ne kadar yakışıyor, asil çizgilerini iyice öne çıkarıyor. Köleliğin biter bitmez samur bezeli uzun bir kadife ceket giyeceksin, tamam mı, yoksa kürklü ceketimi bir daha asla giymem."

Tekrar beni okşamaya, öpmeye başladı ve küçük kadife divanın üzerine çekti.

"Kürkün içinde kendine güvenin geri geldi sanırım," dedi, "ver onu bana, çabuk, çabuk, yoksa bütün onurumu yitireceğim."

Kürkü omuzlarına bıraktım, Wanda sağ kolunu kürkün içine soktu.

"Titian'ın resminde de böyle. Ama artık bu kadar oyun yeter. Bana sürekli öyle mutsuz bakışlarla bakma, yüreğimi daraltıyorsun, şimdilik sadece etrafa karşı uşağımsın, daha kölem olmadın, sözleşmeyi imzalamadın henüz, hâlâ özgürsün, her an beni terk edebilirsin; rolünü muhteşem oynadın. Hayran kaldım, ama artık bıkmadın mı, beni iğrenç bulmuyor musun? Hadi anlat... Sana emrediyorum."

"Söylemek zorunda mıyım Wanda?" diye sordum.

"Evet, zorundasın."

"Bunu kötüye kullanacak olsan da," diye sözlerime devam ettim, "sana her zamankinden daha fazla aşığım ve gün geçtikçe de sana daha da çok, daha da fanatik bir biçimde hayran olacağım, tapacağım, bugünlerde yaptığın gibi bana kötü davrandıkça, kanımı daha da çok tutuşturuyor, aklımı başımdan alıyorsun." Onu kendime çektim ve birkaç saniye kadar nemli dudaklarından öptüm, "olağanüstü kadın," dedim ona bakarak, üstündeki samur kürkü omuzlarından heyecanla çektim, dudaklarımı ensesine bastırdım.

"Madem beni zalim olduğum zaman seviyorsun," dedi Wanda, "git artık! Canımı sıkıyorsun, duymuyor musun?" Bana gözlerimde şimşek gibi çakıp kulaklarımı çınlatan bir tokat attı.

"Kürkümü giymeme yardım et, köle."

Elimden geldiğince istediğini yaptım.

"Ne kadar beceriksizsin," diye bağırdı ve kürkü üzerine geçirir geçirmez tekrar yüzüme vurdu. Kanımın çekildiğini hissettim.

"Canını mı yaktım?" diye sordu ve elini yüzümde tüy gibi dolaştırdı.

"Hayır, hayır," dedim.

"Zaten şikâyet etmeye hakkın yok, bunu sen istiyorsun, hadi bakalım, bana bir öpücük daha ver."

Onu kollarımın arasına aldım, dudaklarıyla beni içine çekmek ister gibiydi ve üstündeki büyük, ağır kürkle göğsüme abanması içimde, sanki vahşi bir hayvan, dişi bir ayı tarafından yakalanmışım gibi tuhaf, ürkütücü bir his yarattı, pençelerinin etimi deleceğini sandım. Ama dişi ayı bu kez canımı bağışlayarak kaçmama izin verdi.

Yüreğim şen umutlarla dolu, o sefil hizmetkâr odasına çıktım ve kendimi sert yatağın üzerine attım.

"Hayat dediğin ne acayip şey," dedim kendi kendime, "daha az önce dünyanın en güzel kadını, Venüs, göğsünde yatıyordu, şimdiyse, günahkârların bizdeki gibi alevler içinde yanacak yerde buzların üzerinde peşindeki şeytandan kaçacağına inanan Çinlilerin cehennemini deneyimleme fırsatı yakaladın. Çin dininin kurucuları da ısıtılmamış odalarda uyumuşlardı herhalde."

GECELEYİN korkuyla attığım çığlık beni uykumdan uyandırdı, rüyamda bir buzulda yolumu kaybettiğimi ve beyhude bir çabayla kurtulmaya çalıştığımı görüyordum. Aniden Ren geyiklerinin koşulu olduğu bir kızakla bir Eskimo geldi, yüzü bana o soğuk odayı veren garsonun yüzüydü.

"Burada ne işiniz var?" diye bağırdı, "burası Kuzey Kutbu."

Bir an sonra ortadan kayboldu. Wanda ayağında küçük patenlerle buzun üzerinde uçarcasına kayıyordu, beyaz atlas etekliği hışırdayarak dalgalanıyordu, ceketinin ve şapkasının kakım kürkü, ama özellikle de yüzü kardan da beyaz bir ışıkla parlıyordu, hızla üzerime gelip bana sarıldı ve beni öpmeye başladı, akan kanımın sıcaklığını hissettim birden.

"Ne yapıyorsun sen?" diye dehşetle sordum.

Gülmeye başladı, o anda onun Wanda değil, tırnaklarını etime geçiren büyük bir dişi kutup ayısı olduğunu fark ettim. Umutsuzca çığlık attım, uyandığımda hâlâ onun kahkahalarını duyuyordum, odada şaşkınlıkla etrafıma bakındım.

SABAH erkenden hazırlanıp Wanda'nın kapısında beklemeye başladım ve garson kahveyi getirdiğinde elinden alarak güzel efendime servisi kendim yaptım. Daha yeni süslenmişti, muhteşem görünüyordu; dipdiri ve pembe beyaz. Ben saygıyla çekilmeye davrandığımda sevecenlikle gülümseyerek tekrar yanına çağırdı.

"Sen de hemen kahvaltını yap Gregor," dedi, "sonra vakit geçirmeden ev aramaya çıkacağız, otelde mümkün olduğu kadar az kalmak istiyorum, burada korkunç rahatsızım. Seninle biraz uzunca konuşsam hemen söz oluyor: Rus kadın uşağıyla

kırıştırıyor, belli ki Katerina'nın soyu tükenmemiş."

Yarım saat sonra çıktık, Wanda'nın üzerinde çuha elbisesi ve Rus kalpağı vardı, ben de Krakow kıyafetimleydim. Dikkat çekiyorduk. Onun on adım kadar gerisinden asık bir suratla yürürken her an kendimi tutamayıp kahkahayı basmaktan korkuyordum.

Neredeyse her sokakta, üzerinde *Camere ammobiliate* [viii] yazılı bir tabelanın asılı olduğu şirin bir ev vardı. Wanda her seferinde önce beni yukarı gönderiyor ve ancak ben evin, beklentilerine uygun olduğunu söylersem yukarı çıkıp kendisi de bakıyordu. Böylece daha öğlen olmadan sürek avına çıkmış bir av köpeği kadar yorulmuştum.

Hâlâ uygun bir yer bulamamıştık; bir eve daha girip çıktık. Wanda çoktan bu işten sıkılmıştı. Birden şunları söyledi: "Severin, rolünü oynamaktaki ciddiyetin müthiş ve kendimize dayattığımız bu zorlama beni fazlasıyla heyecanlandırıyor, artık dayanamıyorum, çok tatlısın, seni öpmek istiyorum. Gel bir evin içine girelim."

"Fakat hanımefendi," diye itiraz ettim.

"Gregor!" kapısı açık olan ilk sahanlığa girdi, karanlık merdivende birkaç basamak çıktı, sonra ateşli bir şefkatle bana sarıldı, öptü de öptü.

"Ah! Severin, ne kadar da kurnazmışsın, köle halinle düşündüğümden daha tehlikeli çıktın, evet, seni dayanılmaz buluyorum, korkarım sana yeniden aşık olacağım."

"Yani bana olan aşkın sönmüş müydü?" diye ani bir korkuya kapılarak sordum.

Ciddiyetle başını salladı, o dolgun enfes dudaklarıyla beni bir kez daha öptü.

Otele döndük. Wanda kuşluk yemeği istedi ve bana da hızlıca bir şeyler yememi emretti.

Elbette yiyecek bana, ona edildiği kadar hızlı hizmet edilmedi ve ben daha bifteğimin ikinci lokmasını ağzıma götürürken garson içeri girerek her zamanki teatral tavrıyla seslendi: "Madam derhal sizi istiyor!"

[viii] Kiralık möbleli oda. *(ç.n.)*

Yemeğime telaş ve üzüntüyle veda ederek aç ve yorgun bir şekilde Wanda'nın yanına gittim, o sokağa çıkmıştı bile.

"Bu kadar acımasız olduğunuzu da düşünmemiştim efendim," dedim sitemle, "bütün bu koşuşturmadan sonra hiç olmazsa iki lokma bir şey yememe izin verirsiniz sanmıştım."

Wanda kahkahalarla güldü.

"Bitirdiğini düşünmüştüm," dedi, "zaten böylesi daha iyi. İnsan dünyaya acı çekmek için gelir, bu özellikle de senin için geçerli. İnanç uğruna kurban gidenler de biftek yemezlerdi."

Açlıktan içim kazınarak isteksizce onu takip ettim.

"Şehirde bir ev tutma fikrinden vazgeçtim," diye sözlerine devam etti Wanda, "kapanıp istediğimizi yapabileceğimiz bir daire bulmak kolay değil. Bizimki gibi görülmemiş, romanlardan fırlamış gibi bir ilişki için her şey gerektiği gibi olmalı. Bir villa kiralayacağım ve, söyleyeceklerime şaşıracaksın, ama şimdi sana karnını iyice doyurman ve Floransa'yı biraz gezmen için izin veriyorum. Ben akşamdan önce dönmeyeceğim. Eğer ihtiyacım olursa ben seni çağırtırım."

KATEDRAL'İ gördüm, Palazzo Vecchio'yu ve Loggia dei Lanzi'yi gördüm, sonra uzun süre Arno kıyısında kaldım. Durup durup, Antikçağ'a özgü yapısıyla muhteşem Floransa'yı seyrediyordum; yuvarlak kubbe ve kuleleri, yumuşak hatlarıyla mavi ve bulutsuz gökyüzüne yükseliyor, görkemli köprülerinin geniş kemerleri altından, sarı bir ırmağın hırçın dalgaları akıp gidiyor, zarif servilerin, ihtişamlı binaların, sarayların ve manastırların bulunduğu yeşil tepeler şehri kucaklıyordu. İçinde bulunduğumuz dünya, heyecanı, neşesi ve şehvetiyle bambaşka bir dünyaydı. Manzaranın da bizim oralardaki ciddiyet ve melankoliyle hiçbir benzerliği yoktu. Yeşil tepeliklere serpiştirilmiş beyaz villaların en uzaktakine kadar, güneşin değmediği tek bir yer yoktu; insanlar da bizimkiler kadar ciddi görünmüyordu, sanki daha az düşünüyorlardı, ve hepsinin de mutlu bir hali vardı. Güneyde ölümün de daha kolay olduğu iddia edilir. Dikeni olmayan bir güzelliğin ve acısız bir şehvetin varolduğunu ancak şimdi sezebiliyordum.

Wanda, Arno'nun sol yakasındaki şirin tepede, Cascine'ye bakan çok hoş, küçük bir villa keşfetti ve kışı geçirmek üzere kiraladı. Villa, pergolaları, çimenlikleri ve kamelyadan muhteşem bir çardağı bulunan güzel bir bahçenin içindeydi. Tek katlıydı ve İtalyan tarzında, dörtgen plan temelinde yapılmıştı, bir cephesinin önünde açık bir galeri vardı, burası Antik heykellerin alçı kopyalarının bulunduğu, taş basamaklarla bahçeye inen bir tür taraçaydı. Galeriden geçerek içinde gözalıcı bir mermer küvet bulunan banyoya ulaşılıyordu, buradan da döner bir merdivenle hanımefendinin yatak odasına çıkılıyordu.

Wanda bütün kata tek başına yerleşmişti.

Bana bodrum katında bir oda verdi, odam çok şirindi, hatta bir şöminesi bile vardı.

Bahçeyi dolaştım ve yuvarlak hatlı, alçak bir tepenin üzerinde bir tapınak keşfettim; kapısı kilitliydi, ama üzerindeki çatlağa gözümü dayadığımda içeride beyaz bir kaidenin üzerinde aşk tanrıçasının durduğunu gördüm.

İçimi hafif bir ürperti kapladı. Tanrıça bana gülümsüyordu sanki: "Geldin mi? Ben de seni bekliyordum."

AKŞAM saatleri. Ufak tefek, güzel bir odalık, hanımefendinin yanına çıkmam emrini iletiyor. Geniş, mermer merdivenden yukarı çıkıyorum, cömert bir ihtişamla döşenmiş büyük salonu geçerek yatak odasının kapısını tıklatıyorum. Etrafımı saran lüks karşısında sinmiş durumda olduğumdan çok hafif vurmuş olacağım ki, kapıyı çaldığımı duyuramıyorum ve bir süre orada bekliyorum. Sanki Büyük Katerina'nın odasının kapısında duruyormuşum ve üzerinde kürklü yeşil kazabaikası, çıplak göğsünü süsleyen saltanat kuşağı ve pudralanmış beyaz bukleleriyle her an içeriden çıkabilirmiş gibi geliyor.

Kapıyı tekrar çalıyorum. Wanda sabırsız bir tavırla açıyor.

"Niçin bu kadar geciktin?" diye soruyor.

Çekine çekine karşılık veriyorum, "kapının önündeydim, çaldığımı duymadın." Kapıyı kapıyor, koluma girip beni az önce üzerinde oturduğu kırmızı damasko kaplı divana götürüyor. Odanın tüm dekorasyonu, duvar kağıtları, perdeler, kapılar,

kubbeli yatak, her şey kırmızı damaskodan; tavanda ise muhteşem bir tablo var, Samson ve Dalila.

Wanda beni baştan çıkarıcı bir yatak kılığıyla karşılıyor, beyaz atlas giysisi ince bedeninden aşağı, uçucu ve pitoresk bir havayla dökülerek kollarını ve dekoltesini açıkta bırakıyor, omuzlarında yeşil kadifeli samurunun koyu renk kürkü duruyor. Bir dizi siyah inciyle yarı yarıya tutturulmuş kızıl saçları sırtına dökülerek kalçalarına kadar iniyor.

O beni göğsüne çekip öpücükleriyle neredeyse boğarken ben de "Kürklü Venüs" diye fısıldıyorum. Sonrasında ise tek kelime etmiyorum, artık bir şey düşünmüyorum da, benzersiz bir saadet denizinin içine gömülüyorum.

Wanda sonunda yavaşça benden uzaklaşarak bir kolunun üzerine yaslanmış bir biçimde beni incelemeye koyuluyor. Ben ayaklarının dibine oturmuş haldeyim, beni kendisine çekip saçlarımla oynuyor.

"Beni hâlâ seviyor musun?" diye soruyor, gözlerinde tatlı bir tutku titreşiyor.

"Bu da sorulur mu?" diye karşılık veriyorum.

"Yeminini hatırlıyor musun peki?" diye soruyor soluk kesen gülümsemesiyle, "şimdi her şey ayarlandığına, hazırlıklar tamamlandığına göre sana bir kere daha soruyorum: Benim kölem olma istediğinde gerçekten ciddi misin?"

"Yeterince ciddi değil miydim?" diye hayretle sordum.

"Henüz belgeleri imzalamadın."

"Belgeler mi, hangi belgeler?"

"Ah! Görüyorum ki hatırlamıyorsun," dedi, "o halde unutalım gitsin."

"Fakat Wanda," dedim, "sana hizmet etmekten, senin kölen olmaktan daha büyük bir saadet yok benim için. Kendimi tamamen sana teslim olmuş hissetme duygusu uğruna her şeyimi vereceğimi biliyorsun, hatta hayatımı bile..."

"Böyle heyecanlandığında, tutkuyla konuştuğunda," diye fısıldadı, "ne kadar güzelleşiyorsun. Ah! Sana her zamankinden daha fazla aşığım ve şimdi sana karşı buyurgan, sert ve acımasız olmalıyım, ama bunu başaramayacağımdan korkuyorum."

"Ama ben korkmuyorum," dedim gülerek, "belgeler nerede?"

"Burada," derken bir yandan da azıcık utanarak göğsünden çıkardığı kağıtları bana uzatıyordu.

"Kendini tamamen benim ellerimde hissedebilmen için ikinci bir belge daha hazırladım; burada yaşamının da ölümünün de benim kararıma bağlı olduğunu açıklıyorsun. Böylece eğer istersem seni öldürmek bile elimde olacak."

"Ver."

Kağıtları açıp okumaya başladığımda Wanda mürekkep ve kalem getirdi sonra da yanıma oturup kolunu boynuma dolayarak omzumun üzerinden belgeleri okumaya başladı.

Birincisi şöyleydi:

"BAYAN WANDA VON DUNAJEW VE
BAY SEVERIN VON KUSIEMSKI ARASINDA SÖZLEŞMEDİR.

Bay Severin von Kusiemski, bugünden itibaren Bayan Wanda von Dunajew'in nişanlısı olmaktan çıkıp sevgili olmanın getirdiği tüm haklarından vazgeçmektedir; bunun yerine bu tarihten itibaren, o kendisine özgürlüğünü bağışlamadıkça, yukarıda sözü geçen hanımın kölesi olma yükümlülüğünü üstlendiğine dair, asil bir kişi ve bir erkek olarak namusu üzerine söz vermektedir.

Bayan von Dunajew'in kölesi olarak Gregor adını kullanacak, onun her isteğini koşulsuz olarak yerine getirecek, emirlerine itaat edecek, efendisine boyun eğecek, ondan gelecek en küçük bir iyiliği bile büyük bir lütuf olarak kabul edecektir.

Bayan von Dunajew, kölesini en küçük bir ihmali veya hatası karşısında dilediğince cezalandırma hakkını elinde bulundurmanın yanı sıra, sadece canı istediği için veya zaman geçirmek amacıyla da kölesine kötü davranabilir, hatta keyfi olarak canını alabilir, kısacası onun koşulsuz olarak sahibidir.

Eğer Bayan Dunajew kölesine özgürlüğünü bağışlarsa, o zaman Bay Severin von Kusiemski yaşadığı ve katlandığı her şeyi unutmak zorundadır ve hiçbir zaman, hiçbir koşul altında ve hiçbir şekilde intikamı almayı düşünmeyecektir.

Bunun karşılığında efendi sıfatını taşıyan Bayan Wanda von Dunajew, mümkün olduğunca sık, özellikle de kölesine zalim davranacağı zaman kürk giymeye söz vermektedir."

Sözleşmenin altında günün tarihi yazılıydı.

İkinci belge çok kısaydı:

"Bunca yıl yaşadıklarım ve uğradığım onca hayal kırıklığı sebebiyle değersiz hayatıma kendi ellerimle son veriyorum."

BİTİRDİĞİMDE içimi derin bir korku sardı. Daha zaman vardı, hâlâ vazgeçebilirdim, fakat tutkunun çılgınlığı, gevşekçe omzuma yaslanan güzel kadının görüntüsü beni esir etti.

Wanda ikinci belgeyi göstererek, "önce bunu başka bir kağıda geçirmelisin Severin," dedi, "tamamını kendi elyazınla yazmış olman lazım, sözleşme için buna gerek yok tabii."

İntihar ettiğimi belgeleyen bir iki satırlık yazıyı çabucak kopya ettim ve Wanda'ya verdim. Okudu ve sonra gülümseyerek masanın üzerine bıraktı.

"İmzalamaya cesaretin var mı peki?" diye başını yana eğerek hoş bir gülümsemeyle sordu.

Kalemi aldım.

"Önce ben imzalayayım," dedi Wanda, "senin ellerin titriyor, yaşayacağın mutluluk seni bu kadar mı korkutuyor?"

Sözleşmeyi ve kalemi aldı. Bu arada ben kendi kendimle mücadele ederek bir an bakışlarımı yukarı çevirdim ve tavandaki resmin de, İtalyan ve Hollanda ekollerinin çoğu resminde olduğu gibi, kesinlikle tarihsel bir niteliğe sahip olmadığını ancak o zaman fark ettim, bu da resme tuhaf ve bana son derece tekinsiz gelen bir vurgu katıyordu. Kızıl saçları alevli, dolgun bir kadın olan Dalila, koyu renkli bir kürk mantonun içinde yarı çıplak, kırmızı bir divanın üzerine uzanmıştı ve gülümseyerek, bağnazların yere yıkıp bağladıkları Samson'a doğru eğilmişti. Alaycı bir şuhlukla gülümsemesinde bir cehennem zalimliği vardı, yarı kapalı gözleriyle, dizini boynuna dayamış olan düşmanının, kızgın bir

demiri göğsüne saplamak üzere olduğu son anında bile, tutkulu bir aşkla dolu gözlerini kendisinden alamayan Samson'a bakıyordu.

"Evet, işte oldu," dedi Wanda yüksek sesle, "ama neyin var senin, eriyip tükenmiş bir halin var, belgeyi imzaladığında da her şey eskisi gibi olacak, beni hâlâ tanımadın mı, canım?"

Sözleşmeye baktım. Adı keskin hatlı iri harflerle yazılmıştı. Büyüleyici bir kuvvet yayan gözlerine bir kez daha baktım, sonra kalemi alıp çabucak sözleşmeyi imzaladım.

"Titriyorsun," dedi Wanda sükûnetle, "kalemi tutmana yardım edeyim mi?"

Aynı zamanda da zarifçe elimi kavradı ve ikinci belgedeki ismimin altını imzalamama yardım etti. Wanda her iki belgeye de bir kez daha göz attıktan sonra bunları divanın baş tarafında duran masanın çekmecesine koydu.

"Tamam, şimdi de bana pasaportunu ve paralarını ver."

Cüzdanımı çıkararak ona uzattım. İçine bir göz atıp başını sallayarak onu da diğerlerinin yanına koyarken ben önünde diz çökmüş bedenimi ona yaslamış, tatlı bir sarhoşluk içinde kendimi göğsüne bırakmıştım.

Birdenbire beni ayağıyla iterek kendisinden uzaklaştırdı, ayağa kalktı ve çıngırağı çaldı, bunun üzerine içeri tepeden tırnağa kırmızı atlaslara bürünmüş, abanozdan yontulmuş gibi görünen, inceçik, üç genç zenci kadın girdi, her birinin elinde bir ip vardı.

O an birdenbire durumu kavradım ve doğrulmaya çalıştım, fakat çatık kaşlı, güzel ve soğuk yüzünü, alaycı bakışlarını bana çevirmiş, efendim olarak bütün endamıyla başımda dikilen Wanda eliyle bir işaret yaptı ve ben daha başıma ne geldiğini anlayamadan zenci kadınlar beni yere yıkıp ellerimi ve bacaklarımı sıkıca bağlayıverdiler, kollarımı da idam edilecek biri gibi hiç kıpırdayamayacağım şekilde sırtımda birleştirerek bağladılar.

"Bana kırbacı ver Haydee," diye tekinsiz bir sakinlikle emretti Wanda.

Zenci kadın, diz çökerek kırbacı hanımına uzattı.

"Ve üzerimdeki şu kürkü al," dedi, "bu çok ağır."

Kadın hemen isteneni yaptı.

"Şu ceketi getir!" diye emretmeye devam etti Wanda.

Haydee derhal yatağın üzerinde duran, kakımla çevrelenmiş kazabaikasını getirdi ve Wanda benzersiz bir kıvraklıkla içine giriverdi.

"Şu sütuna bağlayın şunu."

Kadınlar beni ayağa kaldırdılar, gövdemi kalın bir halatla sararak geniş İtalyan tarzı yatağın kubbesini taşıyan sütunlardan birine bağladılar.

Sonra yer yarılmış da içine girivermişler gibi aniden ortalıktan kayboldular.

Wanda hızla üzerime yürüdü, beyaz atlas giysisinin eteği gümüş gibi, ayışığı gibi ardından akıyordu, saçları ceketinin beyazlığının üzerinde alev gibi kıvılcımlanıyordu. Karşıma geçti, sol elini kalçasına dayamış, sağ elinde kırbacı tutuyordu ve kesik bir kahkaha attı.

"Artık aramızdaki oyun sona erdi," diye zalim bir soğuklukla konuştu, "artık durum ciddi, seni kaçık! Delilikten gözü kör olmuş, benim gibi kendini beğenmiş, şımarık bir kadının oyuncağı olmak için kendini feda etmiş birini aşağılar, hor görürüm ben. Artık sevgilim değil, benim kölemsin, ölü ya da diri, benim keyfime terk edilmiş durumdasın. Artık beni tanıyacaksın! Öncelikle gerçek kırbacımın tadına hiçbir suçun olmadığı halde bak da beceriksizlik, itaatsizlik veya dikkafalılık edersen seni neyin beklediğini anlayasın."

Bunun ardından giysisinin kürk süslemeli kollarını, onu daha da güzelleştiren bir yabanıllıkla sıvadı ve kırbacı sırtıma indirdi.

Sarsıldım, kırbaç bir bıçak gibi etimi kesmişti.

"Eee, hoşuna gidiyor mu böyle?" diye bağırdı.

Sesimi çıkarmadım.

"Bekle hele, kırbacımın altında köpek gibi uluyacaksın daha," diye bir yandan gözümü korkutarak bir yandan da kırbaçlamaya devam etti.

Darbeler korkunç bir şiddetle, hızlı ve yoğun biçimde sırtıma, kollarıma, boynuma isabet ediyordu, bağırmamak için dişlerimi sıktım. Birkaç darbe de suratıma geldi, akan kanımın sıcaklığını hissettim, ama o güldü ve kırbaçlamaya devam etti.

"Seni şimdi daha iyi anlıyorum," diye bağırdı bu arada, "birini

böylesine egemenliğim altına almak gerçekten büyük bir haz, hem de beni seven bir erkeği, beni seviyorsun değil mi? Sevmiyor musun? Ah! Paramparça edeceğim seni! Her vuruşta aldığım zevk katlanarak artıyor; haydi kıvran, bağır, yalvar! Bende en ufak acıma yaratamazsın."

Sonunda yorulmuştu sanki. Kırbacı fırlattı, divanın üzerine uzandı ve çıngırağı çaldı.

Zenci kadınlar içeri girdi.

"Çözün şunu."

Bağlarım çözüldüğü anda bir odun kütüğü gibi yere devrildim.

Kadınlar beyaz dişlerini göstererek güldüler.

"Ayaklarındaki ipleri de çözün."

Söyleneni yaptılar. Ayağa kalkmayı başarabildim.

"Yanıma gel Gregor."

Daha önce gözüme hiçbir zaman bugünkü zalimliği, kibri içinde olduğu kadar baştan çıkarıcı görünmemiş olan bu güzel kadına doğru yürüdüm.

"Bir adım daha yaklaş," diye emretti Wanda, "diz çök ve ayağımı öp."

Beyaz atlas eteğinin altından ayağını uzattı ve ben şehvetüstü kaçık, dudaklarımı o ayağa bastırdım.

"Şimdi bir ay boyunca beni görmeyeceksin, Gregor," diye ciddi bir ifadeyle konuştu, "böylece senin için bir yabancı haline geleceğim ki, karşımdaki yeni konumuna daha kolay uyum sağlayabil. Bu süre boyunca bahçede çalışacak ve emirlerimi bekleyeceksin. Haydi şimdi marş marş, köle!"

BİR AY, monoton bir düzende yaşayarak, ağır işlerde çalışarak, ve hüzün dolu bir özlem içinde geçti, bana bütün bu eziyetleri çektiren kadına duyduğum özlemle. Bahçıvanın emrinde çalışıyorum, ağaçları, çitleri desteklemek, çiçeklerin yerini değiştirmek, tarhları çapalamak, çakıl yolları temizlemekte ona yardım ediyorum, bahçıvanın yavan yemeğini ve sert döşeğini paylaşıyorum, tavuklarla birlikte uyanıp onlar kümese girerken uyuyorum ve zaman zaman efendimden bahsedildiğini duyuyorum, çok eğlendiğini, etrafının hayranlarla çevrili olduğunu

söylüyorlar, hatta bir keresinde taşkın kahkahasını bahçeden ben bile duydum.

Kendimi budala gibi hissediyorum. Acaba bu yaşantının içinde mi bu hale geldim, yoksa önceden de böyle miydim? Bir ay, ertesi gün sona eriyor. Şimdi bana ne yapacak, yoksa beni unuttu mu? O zaman ben hakkın rahmetine kavuşana kadar vaktimi çalıları budamak ve buketler yapmakla mı geçireceğim?

Yazılı bir emir geliyor:

"Köle Gregor bundan böyle özel hizmetimde çalışacaktır.

Wanda von Dunajew"

ERTESİ SABAH damasko perdeleri yürek çarpıntıları içinde aralayarak tanrıçamın hâlâ hoş bir loşlukla dolu olan yatak odasına giriyorum.

Ben şöminenin önünde diz çökmüş ateşi yakarken, "Gregor, sen misin?" diye soruyor.

O sevgili sesin tınısıyla titriyorum. Kendisini göremiyorum, kubbeli yatağın perdeleri ardında ulaşılmaz bir biçimde yatıyor.

"Evet, hanımefendi," diye yanıtlıyorum.

"Saat kaç?"

"Dokuzu geçti."

"Kahvaltı."

Hemen koşturup getiriyorum ve tepsiyle birlikte yatağının dibine diz çöküyorum.

"Kahvaltınız, efendim."

Wanda perdeleri açıyor ve onu beyaz yastıkların arasında dağınık açık saçlarıyla görmek çok garip; ilk bakışta bana tamamen yabancı geliyor, güzel bir kadın, ama o sevgili yüz hatları değil gördüğüm, bu yüzde yorgunluk ve aşırı doyumdan gelen tekinsiz bir ifade var. Ya da bu yüz hep böyleydi de ben mi yeni farkına varıyorum?

Yeşil gözlerini tehdit ya da acımayla değil de merakla bana dikerek üstüne uzanmış olduğu koyu renkli kürkü tembelce çıplak

omuzlarına doğru çekti.

İşte o an baştan aşağı değişip öylesine çekici, öylesine altüst edici bir hale geldi ki, kanım beynime hücum etti, yüreğim deli gibi çarpmaya ve elimdeki tepsi sallanmaya başladı. O da bunu fark ederek komodinin üzerinde duran kırbacı eline aldı.

"Ne beceriksiz bir kölesin," dedi kaşlarını çatarak.

Bakışlarımı yere çevirerek tepsiyi elimden geldiğince sıkı tutmaya çalıştım. Kahvaltısını aldı ve esneyerek kürkün altında o dolgun uzuvlarını gerdi de gerdi.

ÇINGIRAĞI çaldı. İçeri girdim.

"Bu mektup Prens Corsini'ye."

Hemen şehre koşarak mektubu kara gözleri kıvılcımlar saçan, genç ve yakışıklı bir adam olan Prens Corsini'ye verdim ve yüreğim kıskançlıkla burkulmuş halde onun cevabını getirdim.

"Neyin var," diye sordu şeytanca bakarak, "bembeyaz olmuşsun."

"Bir şeyim yok efendim, sadece biraz hızlı yürüdüm."

ÖĞLE YEMEĞİNDE prens onun yanına oturmuştu ve onlar benim bu dünyadaki varlığımı hiç dikkate almadan şakalaşırken ben onlara hizmet etmeye mahkûmdum.

Bir an gözlerim karardı, o sırada prensin bardağına Bordeaux şarabı doldurmaktaydım; şarabı masa örtüsüne ve efendimin giysisine döktüm.

Wanda, "bu ne beceriksizlik!" diye bağırarak yüzüme bir tokat attı. Prens buna gülünce, o da gülmeye koyuldu. Kanın yüzüme akın ettiğini hissettim.

WANDA YEMEKTEN SONRA Cascine'ye gitti. Güzel bir doru İngiliz atının çektiği küçük arabayı kendisi kullanıyordu, ben de arkasında oturup asil bir bey ona selam verdiğinde işveyle gülümseyerek teşekkür edişini izledim.

Arabadan inmesine yardım ederken hafifçe koluma yaslandı, teması beni elektrik akımı gibi çarptı. Ah! Bu kadın muhteşemdi, ben de her zamankinden çok seviyordum onu.

AKŞAM saat altıda verilen yemeğe kadınlı erkekli küçük bir topluluk davetliydi. Servisi ben yaptım ve bu kez şarabı masa örtüsünün üzerine dökmedim. Aslında bir tokat on uyarıdan daha etkili, insana çok çabuk öğretiyor, hele ki dersinizi veren küçük, dolgun bir kadın eliyse.

YEMEKTEN SONRA Pergola'ya gidiyor. Büyük yakası kakım süslemeli siyah kadife elbisesiyle, saçında beyaz güllerden tacıyla gerçekten de göz kamaştırıcı. Kapıyı açıp arabaya binmesine yardım ediyorum. Tiyatronun önüne gelince hemen aşağı atlayıp bekliyorum, o inerken koluma yaslanıyor, bu tatlı ağırlığın altında titriyorum. Ona locanın kapısını açıp ben koridorda bekliyorum. Dört saat süren oyun boyunca o kavalyelerini kabul ederken ben öfkeden dişlerimi sıkıyorum.

EFENDİM çıngırağını son kez çaldığında saat geceyarısını geçiyordu.

"Ateşi yak!" diye emrediyor, şöminedeki ateş çıtırdamaya başladığında da, "çay!" diyor.

Semaverle geri döndüğümde kıyafetini çıkarmıştı, zenci kadının yardımıyla beyaz sabahlığını giyiyordu.

Haydee çıkıyor.

"Bana gecelik kürkümü ver," diyor Wanda güzel uzuvlarını uykulu uykulu gererek.

Ben kürkü koltuktan alıp ona tutarken Wanda kollarını tembelce içine sokuyor, sonra da kendini divandaki yastıkların üstüne bırakıyor.

"Ayakkabılarımı çıkarıp kadife terliklerimi giydir."

Diz çöküp çıkmakta zorlanan küçük ayakkabısını çekiyorum.

"Çabuk! Çabuk!" diye bağırıyor Wanda, "canımı yakıyorsun! Dur sen, ben şimdi senin dersini veririm." Kırbacını üzerimde şaklatıyor.

Ayakkabıyı çıkarmayı başarıyorum. "Haydi marş marş!" diyerek bir tekme atıyor. Bu artık istirahata çekilebileceğim anlamına geliyor.

BUGÜN BİR suareye giderken ona eşlik ettim. Girişte kürkünü üstünden almamı istedi. Sonra zaferinden emin, gururla gülümseyerek pırıl pırıl aydınlatılmış salona girdi, ben de kasvetli ve sıkıcı düşüncelere dalarak saatleri kovalamaya başladım. Uşaklardan bazıları benimle sohbet etmeyi denedi, ama birkaç kelimeden fazla İtalyanca konuşamadığım için çabucak vazgeçtiler.

Bir ara uyuyakalmışım, rüyamda bir kıskançlık krizi sırasında Wanda'yı katledip ölüme mahkûm edildiğimi gördüm, beni bir kütüğe bağlıyorlar, balta hızla iniyor, ensemde hissediyorum, ama hâlâ yaşıyorum. O sırada cellat yüzüme vuruyor.

Hayır, yüzüme vuran cellat değil, Wanda. Karşımda durmuş öfkeyle kürkünü istiyor. Anında kendime geliyorum ve kürkü giymesine yardım ediyorum.

Güzel, dolgun bir kadının kürkünü giymesine yardım etmek ne büyük bir zevk. Yumuşak postun onun boynunu, muhteşem bedenini sardığını hissetmek ve kürkün içinde kalan dalgalı saçlarını kaldırıp yakasının üstüne bırakmak... Sonra kürkü çıkarıp attığında samurun altınsı tüylerinin ucunda onun hoş sıcaklığını ve bedeninin hafif kokusunu hissetmek... İnsan aklını kaybedebilir!

NİHAYET konuksuz, tiyatrosuz, eğlencesiz bir gün. Rahat bir nefes alıyorum. Wanda galeride oturmuş kitap okuyor, benden istediği bir hizmet yok gibi. Hava kararırken, gümüşsü akşam sisi de çekilmeye başlıyor.

Akşam yemeğinde ona hizmet ediyorum, yemeği yalnız yiyor, ama bana ne bir bakış, ne tek bir kelime lütfediyor, bir tokat bile atmıyor.

Ah! Onun elinden gelecek tek bir tokata bile nasıl da muhtacım. Gözlerime yaş doluyor, beni ne kadar aşağılık bir konuma getirdiğini hissediyorum, bana kötü davranmaya, işkence etmeye bile tenezzül etmeyecek kadar küçük görüyor beni.

Yatağa girmeden önce çıngırağını çalıp beni çağırıyor.

"Bu gece burada uyuyacaksın. Dün gece korkunç rüyalar gördüm, yalnız kalmaya korkuyorum. Divanın üzerinden bir yastık al ve ayaklarımın dibindeki ayı postunun üstünde yat."

Sonra Wanda, odada yalnızca tavandan sarkan küçük bir

ampulün ışığı kalacacak şekilde bütün ışıkları söndürüp yataga giriyor.

"Kıpırdayıp da beni uyandırmaya kalkma sakın."

Söylediği gibi yapıyorum, ama uzun süre uyku tutmuyor; koyu renkli kürkünün içinde, sırtüstü uzanmış, kollarını başının altında kavuşturmuş, kızıl saçlarının seli içinde bir tanrıça gibi uyuyan güzel kadını seyrediyorum; muhteşem göğsünü kabartıp indiren düzenli soluk alışlarını duyuyorum ve en küçük bir kıpırtısında bile uyanıp acaba bana ihtiyacı olur mu diye tetikte bekliyorum.

Ama benden istediği bir şey olmuyor. Wanda için bir gece ışığından veya başucuna konulan bir tabancadan fazlaca bir önem taşımıyorum, onun için yapabileceğim başka bir şey yok.

BEN Mİ KAÇIKTIM yoksa o mu? Bütün bunlar benim şehvetüstü fantezilerimin de ötesine geçmeyi amaçlayan yaratıcı ve gözüpek bir kadın beyninden mi doğuyordu yoksa bu kadın gerçekten de, aynı kendisi gibi, hisseden, düşünen, bir irade sahibi olan insanları, ayaklarının altında bir solucan gibi ezmekten şeytani bir haz duyan, neronvari yaradılıştaki kişilerden miydi?

Neydi bu başıma gelen?

Elimde kahvaltı tepsisiyle, yatağının kenarında diz çöktüğümde Wanda aniden omzumu tutarak gözlerini benimkilere dikti.

"Ne kadar güzel gözlerin var," dedi alçak sesle, "sen acı çekmeye başladıktan sonra daha da güzelleştiler. Sahiden çok mu mutsuzsun?"

Başımı eğip sustum.

"Severin! Beni hâlâ seviyor musun?" diye aniden tutkuyla konuştu, "beni hâlâ sevebiliyor musun?" ve beni öylesine bir şiddetle yataga çekti ki tepsi devrildi, fincanlar ve kahve ibriği yere yuvarlandı, kahve halıya döküldü.

"Wanda... Wanda'm benim," diye bağırdım ve onu hararetle kendime çekerek, dudaklarını, yüzünü ve göğsünü öpücüklere boğdum.

"Benim zavallılığım da bu ya, bana ne kadar kötü davranırsan, bana ne kadar çok ihanet edersen seni o kadar çok, o kadar

delicesine seviyorum! Of! Herhalde aşktan, acıdan ve kıskançlıktan öleceğim."

"Ama ben sana daha ihanet etmedim, Severin," diye gülümseyerek karşılık verdi Wanda.

"Etmedin mi? Wanda! Tanrı aşkına! Benimle bu kadar acımasızca alay etme," diye bağırdım. "Mektubu prense kendi ellerimle..."

"Sadece bir yemek davetiydi."

"Sen, biz Floransa'ya geldiğimizden beri..."

"Sana olan sadakatimi tamamen korudum," diye devam etti Wanda, "benim için kutsal olan her şey üstüne yemin ederim. Her şeyi sadece senin fantezini gerçekleştirmek için, senin hoşuna gitmek için yaptım... Ama kendime bir aşık edineceğim, yoksa hikâye yarım kalacak, sen de sonunda sana karşı yeterince zalim olamadığım için beni suçlayacaksın. Benim sevgili, güzel kölem! Ama bugün bir kez daha Severin olmalısın, tümüyle benim sevgilim olmalısın tekrar. Sana ait giysileri kimselere vermedim, onları sandığın içinde bulabilirsin, eskiden birbirimizi öylesine içten sevdiğimiz o küçük Karpat kaplıcasında giyindiğin gibi giyin. O zamandan beri olan biten her şeyi unut, ah, kollarımda hepsini çabucak unutursun, öpücüklerimle bütün tasalarını sileceğim."

Beni bir çocuğu sever gibi öpüp okşamaya başladı. Sonunda sevecen bir gülümsemeyle konuştu.

"Haydi, git giyin şimdi, ben de süsleneceğim, kürk ceketimi de giyeyim mi? Evet, istemez olur musun hiç... Hadi git şimdi."

Geri döndüğümde beyaz atlastan elbisesini giymişti, üzerinde de kakım bezemeli kırmızı kazabaikası vardı, saçlarını pudralayıp beyazlatmış, küçük bir elmasın alnına doğru sarktığı bir taç takmış, odanın ortasında duruyordu. Bir an için II. Katerina'yla arasında müthiş bir benzerlik buldum, ama benzerliklerin üzerinde durmama izin vermeden beni divanın üzerine çekti ve orada mutluluk içinde iki saat geçirdik. O sırada sert, buyurgan efendi değil, sadece zarif bir hanımefendi, sevecen bir aşıktı. Bana yeni basılan kitapları, fotoğrafları gösterdi ve bunlar hakkında öylesine esprili, berrak ve seçkin bir dille konuştu ki elini defalarca büyük bir hayranlıkla dudaklarıma götürdüm. Sonra bana Lermontov'dan

birkaç şiir okuttu ve ben iyice hararetlendiğimde küçük elini sevgiyle benimkinin üzerine koyarak yumuşak bakışlarında, baştan çıkarıcı hatlarında aydınlık bir neşeyle sordu:

"Mutlu musun?"

"Henüz değilim."

Bunun üzerine kendini geriye, yastıkların üzerine bırakıp kazabaikasının önünü açmaya başladı.

Ama ben kürkü hemen yarı çıplak göğüslerinin üzerine örttüm.

"Aklımı başımdan alıyorsun," diye zorlukla konuştum.

"Gel öyleyse."

Beni kollarına almıştı bile, beni bir yılan gibi sarmış, diliyle öpüyordu. Fısıldayarak bir kez daha sordu:

"Mutlu musun?"

"Sonsuz mutluyum!" diye bağırdım.

Güldü, tüylerimi ürperten kötücül, çıngıraklı bir kahkahaydı.

"Eskiden güzel bir kadının kölesi, oyuncağı olmayı hayal ederdin, şimdiyse özgür bir insan, bir erkek, sevgilim olmayı hayal ediyorsun, seni deli! Bir işaretim yeter, tekrar kölem olman için. Diz çök!"

Divanın önünde ayaklarının dibine çöktüm, tereddüt ederek gözlerine baktım.

Kollarını göğsünde çaprazlayıp beni inceleyerek konuşmaya başladı, "ne kadar sıkıldığıma inanamazsın ve sen de beni birkaç saat eğlendirmek için birebirsin. Öyle bakma bana!"

Beni tekmeledi.

"Ne istersem o oluyorsun, bazen erkek, bazen eşya, bazen bir hayvan..."

Çıngırağı çaldı, zenci kadınlar içeri girdi.

"Ellerini arkasından bağlayın."

Dizlerimin üstünde kalıp bağlamalarını bekledim. Beni bahçenin aşağısından, bahçenin güney sınırını oluşturan bağlık tepeye götürdüler. Asmaların aralarına mısır ekilmişti; oradan buradan tek tük kuru saplar çıkıyordu. Yan tarafta bir saban vardı.

Kadınlar beni bir kazığa bağlayıp üzerime altından saç fırketelerini batırarak eğlenmeye başladılar. Fakat çok geçmeden

Wanda geldi, başında kakım postundan kalpağı vardı, ellerini ceketinin ceplerine sokmuştu. Beni çözdürdü ve ellerimi arkadan bağlattı, enseme bir koşum geçirmelerini ve beni sabana koşmalarını söyledi.

Kara şeytanlar beni tarlaya götürdüler. Bir tanesi sabanı yönetiyordu, ötekisi yularımdan çekerek beni yönlendiriyor, bir üçüncüsü de kırbaçlayarak hızlanmamı sağlıyordu, ve Kürklü Venüs, kenarda durmuş bizi seyrediyordu.

ERTESİ GÜN ona akşam yemeği servisi yaparken Wanda, "bir servis daha getir," dedi, "bu akşam benimle birlikte yemeni istiyorum."

Karşısına oturmaya davrandığımdaysa, "hayır, yanıma gel, iyice yaklaş," dedi.

Keyfi son derece yerindeydi, bana kaşıkla çorba içirdi, çatalından yedirerek besledi, sonra başını oyuncu bir kedicik gibi masaya dayayarak bana cilveler yaptı. Kıyamet, yemekleri getiren Haydee'ye belki de normalden azıcık daha uzun bakmamdan koptu; kızın yüzünün asil, neredeyse Avrupai hatları, siyah mermerden yontulmuş gibi duran heykelsi, muhteşem vücudu ilk kez dikkatimi çekmişti. Güzel şeytan ona hoşlanarak baktığımı anlamış olacak ki dişlerini ortaya çıkararak gülümsedi. Kız odadan çıkar çıkmaz Wanda öfkeden tutuşarak ayağa fırladı:

"Benim karşımda bir başka kadına böyle bakmaya nasıl cesaret edersin? Belki de sana daha uygun bir eş olur, o benden de şeytansı değil mi?"

Korktum, Wanda'yı hiç böyle görmemiştim; bir anda dudaklarına varana kadar bembeyaz olmuş ve bütün bedeni tir tir titremeye başlamıştı... Kürklü Venüs kölesini kıskanmıştı! Kırbacı kancasından çekip aldığı gibi yüzümde şaklattı. Zenci hizmetkârlarını çağırdı, beni kıskıvrak bağlatıp, bodruma attırdı, kızlar beni karanlık, rutubetli bir yeraltı mahzenine, gerçek bir zindana attılar.

Kapı arkamdan kapandı, sürgü çekildi, kilitte bir anahtar döndü. Tutsaktım, oraya gömülmüştüm.

NEMLİ bir saman balyasının üzerinde, mezbahaya götürülen bir buzağı gibi eli ayağı bağlı bir şekilde, yemeden, içmeden, uyumadan ne kadar süre karanlıkta yattığımı bilmiyorum. Wanda her şeyi düşünmüştü, eğer donarak ölmezsem açlıktan ölecektim. Soğuktan titriyordum. Yoksa ateşten miydi? Bu kadından nefret etmeye başlıyordum sanırım.

KAN GİBİ kırmızı bir şerit zeminde yayıldı, bu kapıdan içeriye süzülen ışıktı, biri kapıyı açmıştı.

Wanda, samur kürküne bürünmüş olarak eşikte göründü ve elindeki meşaleyle içeriyi aydınlattı.

"Hâlâ yaşıyor musun?" diye sordu.

"Öldürmeye mi geldin" diye sordum zayıf, kısık bir sesle.

Wanda iki hızlı adımda yanıma geldi, döşeğimin dibine oturdu ve başımı dizlerinin üstüne koydu.

"Hasta mısın? Gözlerin çakmak çakmak olmuş, beni seviyor musun? Beni sevmeni istiyorum."

Kısa bir hançer çıkardı, korkuyla ürperdim, bıçağı gözlerimin önünde parıldadığında sahiden beni öldürmek istediğini sandım. Ama o güldü ve beni bağlayan ipleri kesti.

HER AKŞAM yemekten sonra bana kitap okutuyor ve pek çok ilginç konu ve nesne hakkında benimle tartışıyor. Tamamen değişmiş görünüyor, sanki bana gösterdiği vahşilikten, davranışlarındaki kabalıktan utanır gibi. Bütün varlığı dokunaklı bir uysallıkla aydınlanıyor, vedalaşırken elini uzattığında gözlerinde Aşk'ın ve İyi'nin, gözlerimizi yaşartan, bize varoluşun bütün acılarını ve ölümün verdiği korkuyu unutturan doğaüstü gücü parıldıyor.

ONA *Manon Lescaut* okuyorum. Aramızdaki benzerliği hissediyor, gerçi tek kelime etmiyor, ama ara sıra gülümsüyor. Biraz sonra bitirmem için ince kitabı kapıyor.

"Gerisini okumak istemiyor musunuz, hanımefendi?"

"Bugünlük yeter. Bugün *Manon Lescaut*'yu kendimiz oynayacağız. Cascine'de bir randevum var ve siz sevgili şövalyem,

bana eşlik edeceksiniz, eminim bunu lütfedersiniz, değil mi?"

"Nasıl emrederseniz."

"Emretmiyorum, sizden rica ediyorum," diye karşı konulmaz bir tatlılıkla konuştu, sonra ayağa kalktı, omuzlarımdan tutup gözlerime baktı.

"Bu gözlerin yok mu," dedi heyecanlı bir sesle, "seni öylesine seviyorum ki Severin, ne kadar sevdiğimi hiç bilmiyorsun."

"Evet," dedim küskünlükle, "o kadar seviyorsunuz ki, bir başkasına randevu veriyorsunuz."

"Sadece seni tahrik etmek için," diye karşılık verdi coşkuyla, "seni kaybetmemek için hayranlarım olmalı, seni hiçbir zaman kaybetmek istemiyorum, asla, duyuyor musun, çünkü seni seviyorum, sadece seni."

Tutkuyla dudaklarıma yapıştı.

"Ah! Yapabilseydim öpücüklerle bütün ruhumu sana verirdim... İşte böyle. Ama gel şimdi."

Üzerine sade, siyah bir kadife pardesü aldı ve başına koyu renkli bir başlık taktı. Heykellerin durduğu galeriyi hızla geçerek arabaya bindi.

"Beni Gregor götürecek," deyince arabacı şaşırarak uzaklaştı.

Arabacının yerine geçtim ve atları öfkeyle kırbaçladım.

Cascine'de ağaçlı ana yolun yapraklarla örtülü sık bir koridora dönüştüğü noktada Wanda arabadan indi.

Geceydi, karanlık bulutların arasından tek tük yıldızlar parlıyordu. Arno'nun kıyısında, üzerine koyu renkli bir palto giymiş, haydut kılıklı bir adam durmuş sarı dalgaları seyrediyordu. Wanda fundaların arasından süzülerek geçip adamın dirseğine dokundu. Adamın ona doğru dönüp elini tuttuğunu gördüm. Yeşil setin arkasında kayboldular.

İşkenceyle dolu bir saat geçirdim. Sonunda yapraklar hışırdadı, geri döndüler.

Adam ona arabaya kadar eşlik etti. Fenerin ışığı, daha önce hiç görmediğim olağanüstü genç, yumuşak ve coşku dolu bir yüzün üzerine düşerek saçlarının uzun, sarı buklelerinde oynaşıyor.

Wanda'nın ona doğru uzattığı elini hışuyla öpen adam daha sonra bana işaret ediyor ve arabayı, yeşil bir duvar kağıdı gibi nehre

doğru uzanan ağaçların oluşturduğu uzun set boyunca uçarcasına sürüyorum.

BAHÇE kapısı çalınıyor. Tanıdık bir yüz. Cascine'deki adam.

"Kimin geldiğini söyleyeyim," diye Fransızca soruyorum. Karşımdaki sıkılarak başını sallıyor.

"Biraz Almanca biliyor musunuz acaba?" diye çekinerek soruyor.

"Elbette. Adınızı söyleyiniz bana."

"Ah! Ne yazık ki adım henüz bilinmiyor," diye utangaç bir ifadeyle yanıtlıyor, "hanımınıza Cascine'deki Alman ressamın geldiğini ve... Ah, işte kendisi de orada."

Wanda balkona çıkmıştı, yabancıya doğru başım sallıyor.

"Gregor, beyefendiyi bana getir," diye sesleniyor.

Ressama merdiveni gösteriyorum.

"Rica ederim, artık yolu bulurum. Teşekkürler, çok teşekkürler," diyerek merdivenleri koşa koşa çıkıyor.

Ben de aşağıda durup zavallı Alman'ın arkasından derin bir acımayla bakıyorum. Kürklü Venüs, kızıl saçlarının kıvrımlarıyla onun yüreğini tutsak etmişti. Wanda'nın resmini yapacak ve yaparken de aklını yitirecekti.

GÜNEŞLİ bir kış günü. Ağaçların yapraklarında, çimenliğin yeşil yüzeyinde altınsı bir sis titreşiyor. Balkonun dibindeki kamelyalar bereketli tomurcukların süsüyle yüklü.

Wanda, kapalı balkonda oturmuş resim yapıyor. Alman ressam karşısında ayakta duruyor, ellerini dua eder gibi kavuşturmuş ona bakıyor, hayır, yüzünü basbayağı tapınırcasına seyrediyor, onun görüntüsünün içinde öylesine kaybolmuş ki, alıp başını gitmiş gibi.

Ama Wanda bunu görmüyor. Sırf onu görebilmek, bana müzik gibi, şiir gibi etki eden yakınlığını hissedebilmek için elimde kürek, çiçek tarhlarını kabartırken Wanda beni de görmüyor.

RESSAM gitti. Bu bir risk, ama riski göze alıyorum. Galeriye giriyorum, yanına yaklaşıp Wanda'ya soruyorum:

"Ressamı seviyor musun, hanımefendi?"

Yüzüme bakıyor, öfkelenmeden başını sallıyor, sonunda gülümsüyor bile.

"Ona acıyorum," diyor, "ama onu sevmiyorum. Kimseyi sevmiyorum. Seni sevdim, öylesine yürekten, öylesine tutkuyla, öylesine derinden, daha ötesinin olamayacağı kadar sevdim, ama şimdi seni de sevmiyorum artık, yüreğim bomboş, ölü. Bu beni öylesine hüzünlendiriyor ki."

"Wanda!" diye bağırdım acıyla çarpılarak.

"Yakında sen de beni sevmez olacaksın," diye devam etti sözlerine, "o zaman geldiğinde söyle de, sana özgürlüğünü geri vereyim."

"O halde ömür boyu kölen olarak kalacağım, çünkü sana tapıyorum ve daima tapacağım," diye bağırdım aşkın, şimdiye kadar beni defalarca damadağın etmiş fanatizmine kapılarak.

Wanda beni tuhaf bir tatmin olmuşlukla izliyordu. "İyi düşün ama," dedi, "seni ölçüsüz sevdim ve fantezini gerçekleştirmek için sana despot gibi davrandım. Şimdi ise o tatlı duygu kaybolmuş olsa da ondan kalma bir şeyler senin için hâlâ içimde kıpırdıyor, bu durumda seni özgür mü bırakırım, yoksa sana karşı sahiden acımasız, zalim, hatta vahşice mi davranırım, ya da ben kayıtsızken veya bir başkasını severken bana tapan erkeğe işkence etmekten, acı vermekten ve bana duyduğu aşktan ölmesini seyretmekten şeytansı bir zevk mi alırım, belli olmaz. Bunu iyi düşün!"

"Ben her şeyi çoktan düşündüm," diye tutuşmuşçasına karşılık verdim, "sensiz olamam, sensiz yaşayamam; eğer beni özgür bırakırsan ölürüm. İzin ver kölen olayım, beni öldür, ama kendinden uzaklaştırma."

"O halde kölem ol." dedi, "ama artık seni sevmediğimi ve senin bana olan sevginin de benim için bir köpeğin sevgisinden farklı olmadığını unutma, köpekler tekmelenir."

BUGÜN Medici Venüsü'nü ziyaret ettim.

Henüz erkendi, yüksek salonun loş ışıkla dolu küçük, sekizgen merkezi kutsal bir tapınağı andırıyordu. Ellerimi kavuşturmuş bir halde, sessiz tanrıçanın karşısında derin bir huşuyla duruyordum.

Fakat uzun süre ayakta kalmadım. Galeriye henüz kimse

gelmemişti, bir İngiliz bile yoktu. Dizüstü çöküp zarif, hoş bedene, gonca göğüslere, bakire şehveti içindeki gözleri yarı kapalı yüze, başının iki yanındaki küçük boynuzları örter gibi duran havalı buklelere baktım.

EFENDİMİN çıngırağı. Öğlen olduğu halde hâlâ kollarını başının altında kavuşturmuş, yatakta uzanıyor.

"Banyo yapacağım," dedi, "sen de bana yardım edeceksin. Kapıyı kapa."

İtaat ettim.

"Şimdi aşağıya in ve oradaki kapının da kilitli olduğundan emin ol."

Wanda'nın yatak odasından banyoya inen sarmal merdivenden indim, dizlerim çözülüyordu, demir tırabzana tutunmak zorunda kaldım.

Terasa ve bahçeye açılan kapının da kilitli olduğunu gördükten sonra geri döndüm. Wanda saçları açık, kürklü yeşil kadifesinin içinde yataktaydı. Aniden hareket ettiğinde üzerinde kürkten başka bir şey olmadığını fark ettim ve korktum, niçin bilmiyorum, ama daragacına doğru gittiğini bildiği halde urganı görünce titremeye başlayan bir ölüm mahkûmu kadar dehşet duydum.

"Gel Gregor, beni kucağına al."

"Nasıl, efendim?"

"Beni kucağında taşımanı istiyorum, anlamadın mı?"

Onu kollarımla sarıp kaldırdım, o da kollarını boynuma doladı ve onu bu şekilde, saçları ara sıra yanağımı okşayıp ayağı hafifçe dizime dokunurken basamak basamak aşağı taşıdım. Bu güzel yükün ağırlığıyla titrerken her an yığılıp altında kalabileceğimi düşünüyordum.

Banyo, geniş ve yüksek, yuvarlak bir mekândı, tepedeki kırmızı camlı kubbeden gelen yumuşak, dingin bir ışıkla aydınlanıyordu. İki palmiyenin geniş yapraklarının yeşil bir tavan gibi üstünde yayıldığı, kırmızı, kadife yastıklarla hazırlanmış bir dinlenme köşesinin önündeki, Osmanlı kilimleriyle kaplı basamaklardan mekânın ortasındaki geniş mermer küvete iniliyordu.

Ben onu döşeğe bırakırken Wanda, "yukarıda, komodinimin üzerinde yeşil bir eşarp var," dedi, "onu bana getir, kırbacımı da."

Basamakları uçarcasına çıktım ve oyalanmadan geri döndüm, önünde diz çökerek istediği şeyleri efendimin eline bıraktım, sonra kabarmış, gür saçlarını büyük bir topuz halinde toplamamı ve yeşil kadife eşarpla tutturmamı istedi. Banyoyu hazırladım, ellerimle ayaklarıma söz geçiremediğimden, son derece beceriksiz davrandım ve kırmızı kadife yastıkların üzerinde uzanmış, alımlı uzuvları koyu renkli kürklerin arasından bir görünüp bir kaybolarak parıldayan güzel kadından gözlerimi alamadığımdan – çünkü bu benim iradem dışındaydı, manyetik bir güç beni zorluyordu – yarı yarıya örtülü olanda, müstehcenlikle gösterilende bulunan tüm şehveti, tüm isteği duydum ve küvet nihayet dolup da Wanda üzerindeki kürkü tek bir hareketle atıp mekânda bir tanrıça gibi karşımda durduğunda bunları daha da canlı biçimde hissettim.

Örtüsüz güzelliğiyle bana öylesine kutsal, öylesine eldegmemiş göründü ki, önünde, bir zamanlar tanrıçanın önünde yapmış olduğum gibi dizlerimin üstüne çöktüm ve dudaklarımı huşuyla ayaklarına bastırdım. Az önce şehvetin vahşi dalgalarıyla çalkalanmış ruhum bir anda dinginleşti; Wanda bütün zalimliğinden arınmıştı.

Basamaklardan ağır ağır indi ve ben hiçbir acı veya arzu zerresi katılmamış sessiz bir zevkle onun suyun billur gibi kıpırtısı içine dalıp çıkışını ve kendi oluşturduğu dalgaların bedeninde âdeta aşkla oynayışlarını izleyebildim. Nihilist estetik görüş bir bakıma haklıydı aslında: Gerçek bir elma resmedilmiş bir elmadan çok daha güzeldir ve gerçek bir kadın da taştan bir Venüs'ten daha güzeldir.

Nihayet banyodan çıktığında ve gül pembesi ışık gümüşsü damlalarla üzerinden aktığında sessiz bir vecde kapıldım.

Muhteşem bedenini kurulayarak onu peşkirle sardım ve şimdi, o bir ayağını tabureye dayar gibi üzerime yaslamış, büyük kadife bornozunun içinde yastıkların üzerinde uzanmış, yumuşak samur kürkler soğuk, mermersi bedenini sarmalamış bir halde, üzerine yaslandığı sol kolunu koyu renkli kürkün içinde uyuyan bir kuğu

gibi uzatır, sağ eliyle de kırbacıyla kayıtsızca oynarken o dingin saadeti hâlâ duyabiliyordum.

Bakışlarım tesadüfen karşı duvardaki büyük aynaya kaydı, hafif bir çığlık attım. Aynanın altın yaldızlı çerçevesinin içinde ikimizi bir resimdeymiş gibi görmüştüm. Bu resim öylesine olağanüstü güzel, öylesine tuhaf, öylesine fantastikti ki, çizgilerinin ve renklerinin bir sis gibi dağılmaya mahkûm olduğunu düşününce derin bir kedere kapıldım.

"Neyin var?" diye sordu Wanda.

Aynayı gösterdim.

"Ah! Sahiden de güzel," diye bağırdı, "bu anın kaydedilemeyecek olması çok yazık."

"Neden olmasın ki?" diye sordum, "eğer seni tuvalinde ölümsüzleştirmesi için izin verecek olsan her sanatçı, hatta en ünlüsü bile bundan gurur duymaz mı?" Sonra onu hayranlıkla seyrederek devam ettim, "bu olağanüstü güzelliğin, bu muhteşem yüz hatlarının, benzersiz yeşil ateşiyle bu gözlerin, bu baştan çıkarıcı saçların, bu ihtişamlı vücudun dünya için bir kayıp haline geleceği düşüncesi ne kadar korkunç. Bana ölümün ve yok oluşun bütün dehşetini yaşatıyor bu düşünce; fakat sanatçının eli seni bundan kurtarmalı, sen herkes gibi varoluşundan bir iz bırakmaksızın sonsuza dek yitmemelisin, kendin çoktan toprağa karışmış bile olsan görüntün yaşamalı, güzelliğin ölüme galip gelmeli!"

Wanda gülümsedi.

"Günümüz İtalya'sının bir Raphael'e veya bir Titian'a sahip olmaması yazık," dedi, "fakat belki de dehanın yerine aşk geçebilir, kim bilir, şu bizim küçük Alman..." Düşüncelere daldı. "Evet, benim resmimi yapmalı... Onun renklerini aşk tanrısının karıştırmasını sağlayacağım."

GENÇ RESSAM villada atölyesini kurdu, Wanda onu tümüyle avcuna almıştı.

Hemen bir Meryem'e başladı, kızıl saçlı ve yeşil gözlü bir Meryem! Bu ateşli kadından bir bekâret simgesi yaratmak, ancak bir Alman'ın idealizmiyle mümkün olabilirdi. Bu zavallı delikanlı benden de büyük bir eşekti sahiden. Talihsizliğimiz sadece,

Titania'mızın bizim eşek kulaklarımızı erkenden fark etmiş olmasıydı.

Halimize gülüyordu, hem de ne gülüş... Açık pencerelerin altında durup kıskançlıkla kulak kabartırken Alman'ın stüdyosundan gelen taşkın, melodik kahkahalarını duyuyordum.

"Siz kaçık mısınız, ben... İnanılmaz bir şey... Beni İsa'nın annesi olarak resmetmek!" diye bağırdı ve bir kahkaha daha attı, "size bir başka portremi göstereceğim, kendi çizdiğim bir portre, bana onun aynısını yapın bari..."

Wanda güneş ışığı altında alev alev parlayan saçlarıyla pencerede belirdi.

"Gregor!"

Merdivenleri koşarak çıktım, galeriyi geçerek atölyeye girdim.

Wanda, "onu banyoya götür," diye emredip gözden kayboldu.

Banyoya girdik, ben de kapıyı içeriden kapadım.

Birkaç dakika sonra Wanda geri geldi, üzerinde sadece samur kürkü vardı, elinde kırbacıyla merdivenden indi ve o zaman yaptığı gibi yine kadife yastıkların üzerine uzandı. Ayaklarının dibine çöktüm, ayağını bana yasladı ve sağ elindeki kırbaçla oynamaya başladı.

"Bana bak," dedi, "o derin, fanatik bakışınla, tamam, işte böyle."

Ressam gözle görülür şekilde solgunlaştı, sahneyi güzel, coşkulu mavi gözleriyle yutar gibiydi, dudakları aralandı, ama sesi çıkmadı.

"Ee, bu tabloyu nasıl buldun?"

"Evet, sizi böyle resmetmek istiyorum," dedi Alman. Bu aslında konuşmadan çok ifadeli bir inleme, ölümcül bir hastalığa tutulmuş bir ruhun iç çekişiydi.

TABLONUN KARAKALEM eskizi bitti, yüzlerin ve bedenlerin çıplak kısımlarının zemin rengi atıldı, Wanda'nın şeytansı yüzü birkaç cüretkâr çizgiyle belirmişti, yeşil gözlerinde yaşam kıvılcımlanıyordu.

Wanda kollarını göğsünde kavuşturmuş bir biçimde tuvalin önünde duruyordu.

Benzi yine bir ceset kadar solgunlaşmış olan ressam, "bu resim, Venedik ekolünden pek çok örnekte olduğu gibi hem bir portre, hem de bir belge olacak," diye açıkladı.

"Peki ne isim vereceksiniz ona?" diye soruyor Wanda, "fakat neyiniz var sizin, hasta mısınız?"

"Korkarım öyle," diye kürkler içindeki güzel kadına yutarcasına bakarak yanıtlıyor ressam, "fakat biz tablodan söz edelim."

"Haklısınız, tablodan söz edelim."

"Olimpos'tan inip ölümlü bir erkeği ziyaret eden ve bu modern dünyada üşüyüp görkemli vücudunu büyük, ağır bir kürke sararak, ayaklarını da aşığının bedenine yaslayarak ısıtmaya çalışan aşk tanrıçasını gözlerimin önüne getirmeye çalıştım; en gözde kölesini öpmekten yorulunca kırbaçlayan ve tekmeledikçe onun tarafından bir o kadar delice sevilen güzel bir despotu zihnimde canlandırmaya çalıştım. Tabloya 'Kürklü Venüs' adını vereceğim."

RESSAM çalışırken işi ağırdan alıyor. Buna karşılık, tutkusu da artan bir hızla alevleniyor. Korkarım ki sonunda canına kıyacak. Wanda onunla oynuyor, ona çözemeyeceği, bilmece gibi sorular soruyor, ressam bunları cevaplayamadıkça kanı çekilir gibi oluyor, bu da Wanda'yı pek eğlendiriyor.

Ressam çalışırken o şeker yiyor, sonra da şeker kağıtlarını buruşturup adama isabet edecek şekilde fırlatıyor.

"Neşenizin bu kadar yerinde olmasına seviniyorum hanımefendi," diyor ressam, "ama tablonuz için ihtiyaç duyduğum ifade yüzünüzden kayboldu."

"Tablo için ihtiyaç duyduğunuz ifade mi?" diyor, "bir dakika bekleyin."

Yerinde doğrulup bana birkaç kırbaç darbesi savuruyor Wanda. Ressam donmuş gibi ona bakıyor, yüzünde çocuksu bir hayret, tarif etmek gerekirse tiksinti ve hayranlığın bir karışımı beliriyor.

Wanda beni kırbaçladıkça yüzünde o hayran olduğum, o zalim ve kibirli ifade gitgide daha da belirginleşiyor.

"Tablonuz için ihtiyaç duyduğunuz ifade bu mu?" diye sesleniyor ressama.

Adam onun gözlerindeki buz gibi ifadenin karşısında bakışlarını yere indiriyor.

"Evet, o ifade," diyor, "ama şimdi de devam edemeyeceğim."

"Öyle mi," diyor Wanda alayla, "sizin için yapabileceğim bir şey var mı?"

"Evet!" diye çıldırmış gibi bağırıyor Alman, "beni de kırbaçlayın."

"Ah, zevkle," diye karşılık veriyor Wanda omuz silkerek, "ama kırbaçlayacaksam gerçekten kırbaçlarım."

"Öldüresiye kırbaçlayın," diye bağırıyor ressam.

"O halde sizi bağlamama izin vermeniz gerekecek," diyor Wanda gülümseyerek.

"Evet," diye inliyor adam.

Wanda bir an odadan çıkıp elinde iplerle geri geliyor.

"Demek kendinizi Kürklü Venüs'ün ellerine bırakmaya, ondan gelen mutluluğu da yaşamaya, kahrı da çekmeye cesaretiniz var?" diye alaycı bir ifadeyle konuşuyor.

"Bağlayınız beni," diye boğuk bir sesle yanıtlıyor onu ressam.

Wanda ressamın ellerini arkasından bağlıyor, kollarının arasından bir ip geçiriyor ve ikinci bir ipi de bedenine dolayarak onu pencerenin kasnağına bağlıyor. Ardından, kürkünü geri atıyor, kırbacı elinde, karşısına geçiyor.

Bu sahnenin benim için tarifi imkânsız, ürpertici bir çekiciliği vardı. Wanda gülerek ilk darbeler için hızını aldıktan sonra kırbacın havada ıslık çalarak inip ressamın hafifçe kıvranmasına yol açtığında yüreğimin gümbürdediğini hissettim. Sonrasında Wanda'nın, yarı yarıya açılmış kıpkırmızı dudakları arasından dişleri ışıldayarak kırbaç darbelerini birbiri ardına indirmesi ve bunu Alman mavi gözlerindeki yalvaran bakışla aman dileyene kadar sürdürmesi kelimelerle anlatılır gibi değildi.

ŞİMDİ Wanda tek başına poz veriyor. Ressam Wanda'nın başı üzerinde çalışıyor.

Wanda beni bitişik odaya, kimsenin beni göremeyeceği ama

benim her şeyi duyup görebileceğim şekilde, ağır kapı perdesinin arkasına yerleştirdi.

Neyi vardı? Ressamdan korkuyor mu? Onu iyice çileden çıkardı çünkü. Yoksa bu benim için düşündüğü yeni bir işkence biçimi mi? Dizlerim titriyor.

Konuşuyorlar. Ressam sesini o kadar alçaltıyor ki söylediklerinden bir şey anlamıyorum, Wanda da ona aynı şekilde cevap veriyor. Bunun anlamı ne olabilir? Aralarında bir anlaşma mı var? Korkunç bir acı çekiyorum, yüreğim yerinden fırlayacak diye korkuyorum.

Şimdi Wanda'nın önünde diz çöküyor, kollarıyla onu sarıyor ve başını göğsüne yaslıyor, ve o da, o zalim de gülüyor. Şimdi onun yüksek sesle söylediklerini duyabiliyorum:

"Ah! Siz yine kırbaç istiyorsunuz."

"Ey kadın! Tanrıça! Sen kalpsiz misin? Sevmen mümkün değil mi senin?" diye bağırıyor Alman, "sevmenin ne olduğunu, tutku ve özlem içinde tükenmenin ne olduğunu bilmez misin? Benim neler çektiğimi bir kez düşünemez misin? Bana karşı hiç mi acıman yok?"

"Hayır!" diyor Wanda kibir ve alayla, "ama kırbacım var."

Kırbacını hızla kürkünün cebinden çekip çıkarıyor ve ressamın yüzünde şaklatıyor. Adam doğrulup birkaç adım geri çekiliyor.

"Artık resme devam edebilecek misiniz?" diye umursamaz bir tavırla soruyor Wanda.

Alman cevap vermiyor, bunun yerine şövalenin başına geçip fırça ve paletini eline alıyor.

BAŞARILI, harika bir portre ortaya çıkarıyor, eşi benzeri olmayan bir şey, bir ideali andırıyor, renkler öylesine yakıcı, öylesine doğaüstü ki, insanın neredeyse şeytan işi diyesi geliyor. Ressam, çektiği bütün eziyeti, tüm hayranlığını ve de tüm kahrını resme katmış.

ARTIK BENİM üzerimde çalışmaya başladı, her gün birkaç saat başbaşayız. Bugün birdenbire bana dönerek titreyen bir sesle sordu.

"Bu kadını seviyor musunuz?"

"Evet."

"Ben de seviyorum." Gözleri yaşlarla doluydu. Bir süre sustu ve tekrar resme devam etti. "Bizim oralarda bir efsane vardır; Almanya'da bir dağda aynı onun gibi bir kadın yaşar," diye mırıldandı kendi kendine konuşur gibi, "o bir şeytan."

RESİM tamamlandı. Wanda ressamın emeğinin karşılığını vermek istedi, kraliçelere özgü bir cömertlikle, bol keseden.

"Oh! Siz bedelini çoktan ödediniz bile," dedi karşı çıkarak ressam acıklı bir gülüşle.

Ayrılmadan önce gizemli bir tavırla beni bir köşeye çekip dosyasını gösterdi. İçine bir göz atınca ürperdim. Karşımda aynadan yansıyormuşçasına canlı bir biçimde çizilmiş olarak Wanda'nın yüzü vardı.

"Bunu yanımda götürüyorum," dedi, "benim bu, elimden alamaz, bedelini epey ağır ödedim."

"ZAVALLI ressam için üzülüyorum aslında," dedi Wanda bugün bana, "benim kadar erdemli olmak da budalaca bir şey. Sence de öyle değil mi?"

Ona bir cevap verme cesaretini gösteremedim.

"Ah, bir köleyle konuştuğumu unutmuşum, dışarı çıkmalıyım, zihnimi dağıtmalıyım, şu adamı unutmak istiyorum. Çabuk, arabam!"

YENİ VE MUHTEŞEM bir kıyafet; menekşe moru kadifeden yarım Rus çizmeleri ve kakım süslemeli, botlarla aynı kumaştan bir elbisesi vardı. Elbise aynı cins kürkten şeritlerle bezenmiş ve desteklenerek kabartılmıştı. Giysisine uygun, üstüne oturan bir pardösü zengin bir biçimde kakım kürküyle süslenmiş ve astarlanmıştı. Başında, II. Katerina tarzında, kenarına pırlanta bir iğneyle, bir kuştüyü tutturulmuş, yüksek bir kakım kalpak vardı, açık bırakılmış kızıl saçları omuzlarına dökülüyordu. Bu haliyle arabacı koltuğuna oturup arabayı kendisi kullanıyor, ben de arkasındaki yere oturuyorum. Atları öyle bir kırbaçlıyor ki ok gibi

fırlayıp yol boyunca uçuyoruz.

Belli ki bugün dikkatleri üzerine toplamak istiyor, bunu da kolaylıkla başarıyor. Cascine'nin dişi aslanı bugün Wanda. Arabalardan selamlar geliyor, yaya yolunda gruplar oluşup onun hakkında sohbetler açılıyor. Ama onun kimseye aldırdığı yok, arada bir eski bir kavalyesinin selamına başıyla hafifçe karşılık veriyor.

O sırada vahşi ve zarif, siyah bir atın sırtında genç bir adam bize yaklaşıyor. Wanda'yı görür görmez atını yavaşlatıyor, çok yakınımızda durup Wanda'ya yol veriyor, şimdi Wanda da ona bakıyor; dişi aslan erkek aslana bakıyor. Bakışları kenetleniyor. Wanda onun önünden geçip giderken erkeğin sihirli gücünden kurtulamıyor, başıyla izleyerek ona bakıyor.

Wanda'nın yarı hayret, yarı hayranlıkla adama çevrilen bakışlarını görünce kalbim duracak gibi oluyor, ama doğrusu adam bu bakışları hak ediyor, Allah için yakışıklı bir erkek. Hayır, bunun da ötesinde, şimdiye kadar bu kadar yakışıklı, yaşayan bir erkek görmedim ben. Vatikan müzesindeki mermerden yontulmuş Belvedere heykeli ete kemiğe bürünmüş sanki; aynı zarif ama yine de çelik gibi kas yapısı, aynı yüz hatları, aynı dalgalı bukleler ve onu tümden güzelleştiren aynı pürüzsüz ten. Eğer kalçaları bu kadar ince olmasaydı onu erkek kılığına girmiş bir kadın sanmak mümkün olabilirdi. Ağzının çevresindeki o alışılmamış ifadeyle, dişlerini azıcık dışarıda bırakan ve güzel yüzüne o an acımasızca bir ifade veren aslan dudağına benzer dudaklarıyla tıpkı Marsyas'ın derisini yüzen Apollon gibiydi.

Uzun, siyah çizmeleri, beyaz deri pantolonu bacaklarını sarıyor, üzerindeki İtalyan süvarilerinin kullandığına benzer kısa, kürklü ceket siyah kumaştan ve astragan'la zengince bezenmiş. Dalgalı siyah saçlarının üzerine de Osmanlı işi bir fes oturtmuş.

Bir erkeğin yayabileceği erotizmi o an hissettim ve Alkibiades'in baştan çıkarıcı yakışıklılığı karşısında erdemini koruyan Sokrates'e hayranlık duydum.

Dişi aslanını hiç o kadar heyecanlı görmemiştim. Villanın merdivenlerinin önünde arabadan atladığında yanakları alev alev yanıyordu, basamakları hızla çıktı ve buyurgan bir bakışla peşinden gitmemi istedi.

Odasını geniş adımlarla bir aşağı bir yukarı arşınlarken beni korkutan bir telaşla konuştu:

"Cascine'deki o adamın kim olduğunu öğreneceksin, derhal, bugün. Of ne adam! Sen de gördün değil mi? Ne diyorsun? Konuş."

"Yakışıklı bir adam," diye donuk bir cevap verdim.

"O kadar yakışıklı ki..." bir an durdu, bir koltuğun kolçağına yaslandı, "nefesimi kesti."

"Senin üzerinde nasıl bir etki bırakabileceğini anlıyorum," dedim, yine hayalgücümün vahşi girdaplarına yakalanmış bir halde devam ettim, "ben bile kendimden geçtikten sonra, aklıma neler..."

"Bu adamın sevgilim olduğunu hayal etmişsindir," kahkahalar atıyordu, "seni kırbaçladığını ve onun tarafından kırbaçlanmanın senin için ne büyük bir zevk olacağını düşünmüşsündür. Git şimdi."

Daha akşam olmadan istediği bilgileri toplamıştım.

Geri döndüğümde Wanda giysilerini hâlâ değiştirmemişti, yüzünü ellerinin arasına almış, divanın üzerine uzanmıştı, saçları kızıl bir aslan yelesi gibi dağınıktı.

"Adı ne?" diye sordu tekinsiz bir sükûnetle.

"Aleksis Papadopolis."

"Demek bir Yunan."

Başımı salladım.

"Çok mu genç?"

"Herhalde senden birkaç yaş büyüktür. Paris'te eğitim gördüğünü ve ateist olduğunu söylüyorlar. Girit'te Osmanlı'ya karşı savaşmış ve sadece acımasızlığı ve ırkçılığıyla değil, cesaretiyle de kendisini göstermiş."

"Desene tepeden tırnağa bir erkek," diye bağırdı gözleri parlayarak.

"Şu sırada Floransa'da yaşıyor," diye sözlerime devam ettim, "ve çok zengin olduğunu sanıyorum..."

"Bunu soran oldu mu sana!" dedi sözümü keserek, "bu adam tehlikeli biri. Seni de biraz korkutmuyor mu? Doğrusu ben ondan korkuyorum. Karısı var mı?"

"Yok."

"Sevgilisi?"

"Sevgilisi de yok."

"Hangi tiyatronun müdavimiymiş?"

"Bu akşam Nicolini'de olacak; başrollerde dâhi Virginia Marini ile İtalya'nın, belki de tüm Avrupa'nın yaşayan en iyi aktörü Salvini var."

"Git, derhal bir loca bulmaya bak, çabuk, çabuk!" diye emretti

"Fakat efendim..."

"Kırbacın tadına mı bakmak istiyorsun?"

OPERA dürbününü ve programı locanın pervazına bırakıp tabureyi ayağının altına yerleştirdiğimde bana, "sen parterde bekleyebilirsin," dedi.

Orada dikilirken kıskançlık ve öfkeden yere yıkılmamak için duvara yaslanmam gerekti... Hayır, öfke doğru tanım değil, öldürücü bir tedirginlik desem daha doğru.

Mavi muare elbisesi ve çıplak omuzlarında geniş kakım kürküyle locada oturduğunu görebiliyordum, ikisinin locası karşı karşıyaydı. Birbirlerini bakışlarıyla yutuşlarını, sahnenin, Goldoni'nin Pamelası'nın, Salvini'nin, Marini'nin, izleyicilerin, kendi dışlarındaki her şeyin ikisine de vızgeldiği belliydi. Ben ise... O an ben onlar için bir hiçtim.

BUGÜN Yunan Elçiliği'nin verdiği baloya gidiyor. Herhalde orada onunla karşılaşacağını biliyor.

Her ihtimale karşı buna göre giyindiği belliydi. Deniz yeşili ağır ipekliden bir elbise tanrısal hatlarını zarafetle sarıyor ve dekoltesiyle kollarını çıplak bırakıyordu, alevden bir topuz halindeki saçlarında beyaz bir nilüfer çiçekleniyor, içinden dökülen yeşil saz otları gevşek örgülerle karışarak ensesinden aşağıya kayıyordu. Heyecanından, bütün varlığını saran o titreşimli hararetten eser bile yoktu, son derece sakin, kanımı donduracak ve yüreğimin bakışlarının altında buz kestiğini hissettirecek kadar sakindi.

Yorgun, tembel bir ihtişamla mermer merdivenleri ağır ağır çıkıyor, üzerindeki değerli pelerini omuzlarından kaydırıyor ve

kayıtsız bir edayla, yüzlerce mumun gümüşsü bir sisle doldurduğu salona giriyor.

Birkaç saniye yitik bir halde ardından bakıyorum, sonra ben farkına varmadan ellerimin arasına bırakmış olduğu kürkü görüyorum. Hâlâ omuzlarının sıcaklığını taşıyor. Bu sıcaklığı öpüyorum. Gözlerim yaşlarla doluyor.

İŞTE orada. Koyu renk samurla cömertçe bezenmiş, siyah bir kadife ceket giymiş, insanların ruhu ve hayatıyla oynayan yakışıklı, kibirli bir despot. Salonun girişinde duruyor, çevresini gururla inceliyor ve bakışlarını uzun bir süre üstümden ayırmıyor.

Onun çelik bakışları altında yine o dehşetli, ölümcül korkuya kapılıyorum; bu adamın Wanda'yla başedebileceği, onu büyüleyebileceği, kendisine tabi kılabileceği sezgisi ve yabanıl erkeksiliği karşısında duyduğum kıskançlığın, hasetin verdiği bir utanç duygusu bu.

Tutuk, güçsüz bir fikir insanı olmanın verdiği duyguyla kendimi kötü hissediyorum. Ve en ezicisi de bu adamdan nefret etmek istiyorum, ama elimden gelmiyor bir türlü. Peki onun bu kalabalık uşaklar sürüsü içinden beni bulup çıkarmasına ne demeli.

Kimselere benzemeyen bir baş hareketiyle beni yanına çağırıyor ve çağrısına, iradem dışında, büyülenmiş gibi karşılık veriyorum.

"Al bakayım kürkümü," diye emrediyor büyük bir sükûnetle.

Bir başkaldırıyla tüm bedenim titriyor, ama bir köle gibi ezik, itaat ediyorum.

BÜTÜN GECE girişte bekliyorum. Yüksek ateşten düş görür gibiyim. Zihnimde tuhaf görüntüler canlanıyor, ilk karşılaşmaları gözlerimin önüne geliyor, ilk uzun bakışmaları. Wanda'yı adamın kollarında salonda süzülürken görüyorum, kendinden geçmiş, gözleri yarı kapalı, onun göğsüne yaslanmış. Erkeği aşkın mabedinde görüyorum, köle olarak değil, efendi olarak. Divanın üzerinde uzanıyor, Wanda ise ayaklarının dibinde. Kendimi diz çökmüş onlara hizmet ederken görüyorum, çay tepsisi ellerimde titriyor ve o kırbaca davranıyor.

Uşaklar aralarında ondan söz ediyorlar. Adamın kadınlara benzeyen bir yanı var, güzel olduğunun farkında ve bunu kullanmaktan çekinmiyor, diyorlar; her zaman zarif bir havası var tıpkı bir kurtizan gibi, gözalıcı kıyafetlerini günde dört beş kez değiştiriyormuş. Paris'te önce kadın giysileriyle ortaya çıkmış ve erkekler ona aşk mektupları yağdırmışlar. Sanatı ve aşırılıklarıyla ünlü bir İtalyan şarkıcı onun evine kadar girmiş ve önünde diz çökerek, eğer aşkına karşılık vermezse kendi canına kıyacağını söylemiş.

Yunan ise, "üzgünüm," diye karşılık vermiş gülümseyerek, "size lütuf göstermek benim için bir zevk olurdu, ama şu anda ölüm kararınızı onaylamaktan başka çarem yok, çünkü ben bir erkeğim."

SALON artık büyük ölçüde boşalmıştı, ama belli ki Wanda henüz gitmeyi aklından geçirmiyor.

Jaluzilerin arasından sabahın ilk ışıkları sızmaya başlamış bile.

Nihayet, ardından yeşil dalgalar gibi akan ağır giysisinin hışırtısını duyuyorum, onunla havadan sudan konuşarak adım adım yaklaşıyor.

Bu dünyadaki varlığımı unutmuş gibi, bana bir emir verme zahmetinde bile bulunmuyor.

"Madamın mantosu," diye emrediyor adam, belli ki Wanda'ya hizmet etmek aklına bile gelmiyor.

Ben kürkü Wanda'nın omuzlarına bırakırken o kayıtsızca, kollarını kavuşturmuş yanında duruyor. Dizüstü çöküp kürklü ayakkabılarını giydirdiğim sırada ise Wanda elini hafifçe erkeğin omzuna dayayarak soruyor:

"Dişi aslanın hikâyesi nasıldı?"

"Seçtiği ve birlikte yaşadığı erkek aslana başka bir aslan saldırınca," diye anlatmaya başlıyor Yunan, "dişi aslan sakin bir şekilde oturup kavgayı seyrediyor ve eşi altta kalırsa ona yardım etmiyor, rakibinin pençeleri altında kanlar içinde can vermesini kayıtsızlıkla izleyip sonunda galip gelenin, daha güçlü olanın peşine düşüyor, kadının doğası budur."

Dişi aslanım bir anlığına, garip bir ifadeyle bakışlarını üzerime

kaydırıyor. Niçin bilmiyorum, ürperiyorum: sabahın kızıl ışığı onu, beni ve erkeği sanki kana bulamıştı.

WANDA yatağına girmedi, sadece balo kıyafetini çıkardı ve saçlarını açtı, sonra bana ateşi yakmamı emretti, şöminenin başına oturup gözünü korlara dikti.

"Benden başka bir istediğiniz var mı efendim?" diye sordum, son sözcüklerde sesim bana ihanet etti.

Wanda başını salladı.

Odadan çıktım, galeriden geçerek basamaklara oturdum. Hafif bir kuzey rüzgârı Arno'dan nemli, taze bir serinlik getiriyordu, yeşil tepeler pembemsi sisler içinde uzanıyor; şehri, katedralin yuvarlak kubbesini altın gibi bir çiy sarıp sarmalıyordu. Soluk mavi gökyüzünde sona kalmış birkaç yıldız titreşiyordu.

Ceketimin eteğini toplayıp yanan alnımı mermere dayadım. Şu ana kadar olan her şey bana çocukça bir oyun gibi görünmüştü, ama şimdi durum ciddiydi, hem de korkutucu bir ciddilikte. Bir felaketin yaklaştığını seziyordum, bunu karşımda görür gibi oluyordum, neredeyse ellerimle bile tutabilirdim, ama karşısına çıkmaya cesaretim yoktu, gücüm tükenmişti.

Açıkçası beni korkutan, üzerime çökebilecek olan acı ve eziyetler, belki de kapıda beklemekte olan aşağılanmalar ve kötü muamele değildi. Tek bir dehşet duyuyordum, bir tür fanatizmle sevdiğim Wanda'yı kaybetme korkusunun verdiği dehşeti. Bu öylesine güçlü, öylesine ezici ki birden bir çocuk gibi hıçkırmaya başladım.

SONRAKİ GÜN odasından hiç çıkmadı ve hizmetini zenci kadınlara yaptırdı. Akşam yıldızı mavi semada parlamaya başladığında bahçede yürüdüğünü gördüm ve onu uzaktan temkinle izledim; Venüs tapınağına giriyordu. Peşinden gizlice süzülüp kapıdaki çatlaktan içeri baktım.

Tanrıçanın görkemli heykeli önünde durup ellerini dua eder gibi kavuşturmuştu, aşk yıldızının kutsal ışığının mavi demetleri üzerine dökülüyordu.

GECE YATAĞIMDA yatarken onu kaybetme korkusu, beni bir kahraman, bir liberten haline getirebilecek kadar şiddetli bir umutsuzluk duygusu içimi kapladı. Koridordaki bir aziz resminin altında asılı duran kırmızı gaz lambasını yaktım ve elimle ışığı maskeleyerek Wanda'nın yatak odasına girdim.

Dişi aslan nihayet kovalamacadan bitkin düşmüş, ölümüne avlanmış bir halde uykuya dalmıştı, sırtüstü yatıyordu, yumrukları sıkılıydı ve zorlukla nefes alıyordu. Korkulu bir rüya görür gibiydi. Elimi lambanın önünden yavaşça çektim ve kırmızı ışık onun muhteşem yüzünü aydınlattı. Ancak uyanmadı.

Lambayı yavaşça yere bıraktım, Wanda'nın yatağının önünde diz çöktüm ve başımı onun ateş gibi yanan yumuşacık koluna yasladım. Bir an kıpırdadı ama yine uyanmadı.

Gecenin ortasında, korkunç işkenceler çekerek bu halde ne kadar kaldım bilmiyorum.

Sonunda şiddetle titreyerek ağlamaya başladım. Gözyaşlarım koluna aktı. Kolu birkaç kez seğirdi, sonunda elini gözlerinin önünde tutarak doğruldu ve beni gördü.

"Severin," diye bağırdı öfkelenmekten çok korkarak.

Söyleyecek bir şey bulamadım.

"Severin," diye alçak sesle devam etti, "ne oldu sana? Hasta mısın?"

Sesi öylesine anlayışlı, öylesine iyi, öylesine sevgi doluydu ki, sanki kızgın bir kerpeten göğsümü sıkıştırmış gibiydi, yüksek sesle hıçkırmaya başladım.

"Severin," diye tekrar konuşmaya başladı, "zavallı, talihsiz dostum." Elini yavaşça saçlarımın üzerinden geçirdi. "Senin için üzülüyorum, çok üzülüyorum, ama sana yardım edemem, ne kadar istesem de derdine çare bulamam."

"Ah! Wanda bunu yapmak zorunda mısın?" diye acımdan inledim.

"Neyi Severin? Neden söz ediyorsun?"

"Beni hiç mi sevmiyorsun artık? O yabancı, güzel adama o kadar mı kapıldın?"

"Yalan söyleyemem," dedi biraz durduktan sonra yumuşak bir sesle, "üzerimde bana acı veren, beni sarsan bir etki yarattı, ne

olduğunu bilmiyorum. Ancak şairlerin ifadelerinde karşılaştığım, sahnede gördüğüm, fakat sadece hayalgücünün bir ürünü olduğunu sandığım cinsten bir etki. Ah! Bu aslanlara benzer erkek, güçlü, güzel ve gururlu, buna rağmen yumuşak, bizim kuzeyli erkeklerimiz gibi kaba değil. Senin için üzülüyorum, inan bana Severin, ama ona sahip olmalıyım, daha doğrusu, kendimi ona vermeliyim, eğer beni isterse."

"Eğer ben senin için bir şey ifade etmiyorsam, bugüne kadar öylesine kusursuzca koruduğun onurunu düşün Wanda," diye bağırdım.

"Düşünüyorum," diye yanıtladı, "gücüm yettiği kadar dayanmak istiyorum, ama..." yüzünü utançla yastıklara gömdü, "onun kadını olmak istiyorum... Eğer o beni isterse tabii."

Yine her seferinde soluğumu kesen, aklımı başımdan alan o ölüm korkusuna kapılarak "Wanda!" diye bağırdım, "tamam, onun karısı olmak istiyorsun, sonsuza kadar ona ait olmak istiyorsun! Ama ne olur beni kendinden uzaklaştırma! O seni sevmiyor."

"Bunu kim söyledi?" diye parladı.

"O seni sevmiyor," diye tutkuyla devam ettim, "ama ben seviyorum, sana tapıyorum, senin kölenim, senin tarafından tekmelenmek istiyorum, seni bütün hayatım boyunca kollarımda taşımak istiyorum."

"Beni sevmediğini nereden biliyorsun?" diye hiddetle sözümü kesti.

"Ah! Benim ol," diye yalvardım, "benim ol! Artık sensiz varolmam mümkün değil, sensiz yaşayamam. Acı bana, Wanda, biraz olsun acı bana!"

Bana baktı, gözlerinde yine o soğuk, zalim bakış, o kötü gülümseme vardı.

"Demek sence beni sevmiyor," dedi alay ederek, "pekâlâ, bununla teselli bulacaksan, öyle olsun." Bunları diyerek öbür yanına döndü, hor gören bir tavırla bana insafsızca sırtını çevirdi.

"Tanrım, sen etten kemikten bir kadın değil misin, herkes gibi bir yüreğin yok mu senin!" diye bağırdım, göğsüme giren bir krampla kasılmış haldeydim.

"Bildiğin gibi," dedi kötücül bir sesle, "ben taştan bir kadınım, 'Kürklü Venüs', senin idealin, sen de diz çök ve bana tapın."

"Wanda!" dedim yalvararak, "merhamet et!"

Gülmeye başladı. Yüzümü onun yastığına gömdüm ve gözyaşlarımla birlikte acımın da biraz olsun akıp gittiğini hissettim.

Uzun süre sessizlik hakim oldu, sonra Wanda yavaşça doğruldu.

"Artık canımı sıkıyorsun," dedi.

"Wanda!"

"Uykum var, rahat bırak beni."

"Merhamet et," diye yalvardım, "beni kendinden uzaklaştırma, seni hiç kimse, hiçbir erkek benim kadar sevemez."

"Uyumak istiyorum."

Bana sırtını döndü. Ayağa fırladım, yatağının yanında asılı olan hançeri kınından sıyırıp göğsüme dayadım.

"Burada, gözlerinin önünde kendimi öldüreceğim," diye mırıldandım boğuk bir sesle.

"Canın ne isterse yapabilirsin," diye karşılık verdi Wanda tam bir kayıtsızlıkla, "ama bırak da ben uyuyayım." Sonra yüksek sesle esnedi. "Çok uykum var."

Bir an taş kesilmiş gibi kaldım, sonra gülmeye ve ardından tekrar ağlamaya başladım, sonunda hançeri kemerime sokup kendimi onun önünde dizlerimin üstüne bıraktım.

"Wanda, ne olur dinle beni, bir dakika dinle, ne olur," diye yalvardım.

"Uyumak istiyorum, duymuyor musun," diye öfkeyle haykırdı, yatağından fırladı, beni tekmeleyerek itti, "senin efendin olduğumu unuttun galiba." Yerimden kıpırdamayınca, kırbacı eline alıp bana vurmaya başladı. Yerimden kalktım, bu kez kırbacı yüzümde şaklattı.

"Hayvan! Köle!"

Sıktığım yumruğumu havada sallayarak ani bir kararlılıkla yatak odasını terk ettim. Kırbacı elinden attı ve tiz bir kahkaha patlattı. Bu teatral halimle gerçekten komik olduğumu kendim de tahmin edebiliyordum.

BANA BU KADAR acımasızca davranan; kul köle olup tapınmamın ve bana yaptığı her şeye tahammül etmemin karşılığında bir de bana ihanet etmeye hazırlanan bu zalim kadından kendimi kurtarmaya kararlıydım. Birkaç parça eşyamı bir çıkında topladım, sonra ona şunları yazdım:

"Hanımefendi!

Sizi deliler gibi sevdim, kendimi size daha önce hiçbir erkeğin bir kadına kendini bırakmadığı kadar bıraktım. Fakat siz benim en kutsal duygularımı istismar ettiniz, benimle küstahça, şımarıkça oynadınız. Sadece zalim ve acımasız olmakla yetindiğiniz sürece sizi sevmeyi başarmıştım, ama şimdi bayağı olmaya hazırlanıyorsunuz. Ben artık tekmeleyip kırbaçladığınız köleniz değilim. Bana özgürlüğümü siz verdiniz ve artık sadece nefret edip küçümseyebileceğim bu kadını terk ediyorum.

Severin Kusiemski"

BU SATIRLARI zenci hizmetkârına teslim edip olabildiğince hızla oradan ayrıldım. Soluk soluğa istasyona girdiğimde yüreğimde şiddetli bir sancı hissettim. Durup ağlamaya başladım. Ah! Rezillik bu, kaçmak istiyorum ama yapamıyorum. Geri dönecektim, ama nereye? Ona, hem iğrendiğim hem de taptığım kadına.

Tekrar kendime geldim. Geri dönemezdim. Geri dönmemeliydim.

Fakat Floransa'dan nasıl ayrılacaktım? Aklıma tek kuruşumun bile olmadığı gelmişti. O halde yürüyecektim, namusunla dilenmek bir fahişenin ekmeğini yemekten iyidir.

Ama gidemezdim ki. Ona söz vermiştim, namus sözü. Geri dönmeliydim. Belki beni sözümün bağından azat ederdi.

Hızla birkaç adım attıktan sonra tekrar durdum. Ona namus sözü vermiştim, o istediği sürece, o beni serbest bırakmadıkça kölesi olacağıma ant içmiştim, ama kendimi öldürebilirdim.

Cascine'den geçerek Arno'ya indim, sarı sularının tekdüze şıpırtısıyla kenardaki birkaç söğütü ıslattığı kıyıya kadar indim. Orada oturup varoluşumla hesabımı kapamaya koyuldum. Bütün

hayatımı gözlerimin önünden geçiriyor ve acınası buluyordum, tek tük sevinçler, fazlasıyla sıradanlık ve değersizlik, aralarda bolca devşirilmiş acı, sıkıntı, korku, hayal kırıklığı, yitik umutlar, kahır, kaygı ve keder.

Onca sevdiğim ve korkunç bir hastalığın onu eritip tüketmesini adım adım izlediğim annemi düşündüm, haz ve mutluluk beklentileriyle doluyken gençliğinin baharında, gençliğin şarabına dudaklarını bir kez değdiremeden ölen erkek kardeşimi düşündüm, merhum sütannemi, çocukluğumun oyun arkadaşlarını, birlikte çabalayıp okullara gittiğim dostlarımı, soğuk, ölü, kayıtsız toprağın üstünü örttüğü herkesi birer birer düşündüm; sonra, bir güvercinimiz vardı, onu düşündüm, bana o kadar alışıktı ki, dişisine gideceği yerde karşımda taklalar atardı. Çoktan toprağa karışmışların hepsi de küllerinden geri döndüler.

Gülmekten katılarak kendimi suya bıraktım, ama aynı anda sarı dalgaların arasından yükselen bir söğüt köküne sarıldım ve beni bu sefalete sürükleyen kadın gözlerimin önüne geldi, sanki şeffafmışçasına ışıyarak suyun üzerinde süzülüyor, başında ve boynunda kızıl alevler ışık saçıyor, yüzünü bana çevirmiş gülümsüyordu.

GERİ DÖNDÜM, üzerimden sular damlayarak, sırılsıklam, utanç ve ateşten kavrularak. Zenci kadın mektubumu ona iletmiş, sonum geldi demektir, bittim, kalpsiz olduğu kadar saldırgan bir kadının ellerindeydim. Artık beni öldürürdü herhalde, benim için hava hoş, belki kendimi öldüremedim ama yaşamak da istemiyorum.

Ben evin çevresini dolaşırken o galeride parmaklıklara yaslanmış duruyor, yüzüne güneş ışığı vurmuş, yeşil gözlerinde pırıltılar.

"Sen hâlâ yaşıyor musun?" diye soruyor kılını bile kıpırdatmadan.

Başım önümde, sesimi çıkarmadan duruyorum.

"Hançerimi geri ver," diye sözlerini sürdürüyor, "sana bir yararı yok nasılsa. Hayatına son verecek cesaretin bile yok."

"Bende değil hançer," diye ona karşılık veriyorum tir tir titreyerek.

Gurur ve kibirle bana şöyle bir bakıyor.

"Arno'da mı kaybettin yoksa?" Omuz silkiyor. "Neyse önemli değil. Ee? Peki neden gitmedin?"

Kendimin bile anlayamadığım bir şeyler geveledim.

"Ah, öyle ya! Paran yoktu," diye bağırdı, "al!" ve dayanılmaz bir küçümsemeyle kesesini önüme fırlattı.

Eğilip almadım.

İkimiz de bir süre sustuk.

"Demek gitmek istemiyorsun?"

"Gidemiyorum."

WANDA Cascine'ye bensiz gidiyor, tiyatroya bensiz gidiyor, misafir kabul ettiğinde zenciler hizmet ediyor. Beni sorduğu bile yok. Sahibini kaybetmiş bir hayvan gibi durmadan bahçede dolaşıyorum. Fundaların arasında yatarken bir tohum tanesi için kavga eden birkaç serçeyi izliyorum.

O sırada bir kadın elbisesi hışırdıyor.

Yakası edeple boynuna kadar kapalı, koyu renk ipekliden bir elbise içinde Wanda yaklaşıyor, yanında da Yunan. Hararetle sohbet ediyorlar, ama tek kelimesini bile anlayamıyorum. Yunan birden ayağını toz kaldıracak kadar sert bir biçimde yere vuruyor ve binici kırbacını havada savuruyor, Wanda irkiliyor. Kendisine vuracağından mı korkuyor? Bu noktaya geldiler mi?

Yunan onu bırakıp gitti, Wanda adama seslendi durdu, oysaki adam onu duymamıştı, duymazdan gelmişti.

Wanda kederle başını sallayarak en yakındaki taş bankın üzerine oturdu; orada düşüncelere dalmış bir halde uzun süre kaldı. Kötücül bir sevinçle onu seyrediyordum, sonunda oturduğum yerden zorla kalkarak alaylı bir tavırla karşısına dikildim.

Ayağa fırladı, tüm bedeni titriyordu.

Önünde eğilerek, "size mutluluk dilemeye geldim," dedim, "görüyorum ki efendinizi bulmuşsunuz hanımefendi."

"Evet, Tanrıya şükür, neyse ki bir köle değil!" diyor, "yeterince kölem oldu, ama o bir efendi. Bir kadının bir efendiye ve ona tapmaya ihtiyacı vardır."

"Ona tapıyorsun demek Wanda!" diye bağırdım, "bu barbar herife..."

"Onu daha önce kimseyi sevmediğim kadar seviyorum."

"Wanda!" Yumruklarımı sıktım, ama gözlerime yaşlar dolmuştu bile. Tutkunun sarhoşluğu içime doldu, üzerime tatlı bir delilik gelmişti. "Pekâlâ, onu seç o halde, efendin o olsun, ama ben yaşadığım sürece kölen olarak kalmak istiyorum."

"Kölem olarak mı kalmak istiyorsun, bu durumda bile mi?" dedi. "Ama korkarım o buna tahammül etmez."

"O mu?"

"Evet, seni çok kıskanıyor," dedi, "düşünsene o, seni kıskanıyor! Benden seni derhal göndermemi istedi ve ona senin kim olduğunu söylediğimde..."

"Ona kim olduğumu mu söyledin?" dedim donmuş gibi.

"Ona her şeyi anlattım," dedi Wanda, "bütün hikâyemizi, senin bütün tuhaflıklarını, her şeyi, ama o, güleceği yerde öfkelendi ve ayağıyla yere vurdu."

"Ve seni dayakla tehdit etti."

Wanda bakışlarını yere çevirerek sustu.

"Evet, evet," dedim alaycı bir kırgınlıkla, "korkuyorsun ondan, Wanda!" Kendimi ayaklarının dibine attım ve heyecanla dizlerine sarıldım. "Senden hep yanında kalıp kölen olmaktan başka bir şey istemiyorum, hiçbir şey! Senin köpeğin olmak istiyorum."

"Canımı sıktığının farkında mısın?" dedi Wanda duygusuzca.

Ayağa fırladım. Kanım kaynıyordu.

"Artık zalim değilsin, bayağısın sen," dedim her sözcüğü sert ve soğuk bir ifadeyle tek tek vurgulayarak.

"Bunu mektubunda yazmıştın," dedi Wanda gururla omuz silkerek, "zeki bir adam asla kendini tekrarlamamalı."

"Bana ne biçim davranıyorsun!" diye patladım, "bunu nasıl söylersin?"

"Seni iyice benzebilirdim," diye alaycı bir ifadeyle cevap verdi, "ama bu kez sana kırbaçla değil, gerekçelerle karşılık vermek istiyorum. Behey zavallı, benden şikâyet etmeye ne hakkın var, sana karşı her zaman dürüst davranmadım mı? Seni birçok kez uyarmadım mı? Bu işin sonu kötüye varır demedim mi? Seni yürekten, hatta tutkuyla sevmedim mi? Kendini bana bırakmanın,

benim karşımda küçülmenin tehlikeli olabileceğini, aslında hükmedilmek istediğimi senden gizledim mi yoksa? Ama sen benim oyuncağım, benim kölem olmak istedin! Senin için en büyük haz, zalim, küstah bir kadının tekmesini ve kırbacını hissetmekti. Şimdi ne istiyorsun o halde? Benim içimde uyuklayan tehlikeli tohumlar vardı, onları sen uyandırdın; eğer şimdi sana eziyet etmekten, kötü davranmaktan zevk alıyorsam bu senin suçun, beni şu anda bulunduğum duruma getiren sensin ve benden şikâyet edecek kadar da erkeklikten uzak, zayıf ve sefilsin."

"Evet, ben suçluyum," dedim, "ama bunun acısını çekmedim mi? Bu kadarla yetin, bu acımasız oyuna bir son ver artık."

"Bunu ben de istiyorum," dedi tuhaf bir bakışla.

"Wanda!" diye bağırdım şiddetle, "beni büsbütün uçuruma yuvarlama, görüyorsun yine erkeğim şimdi."

"Senin erkekliğin saman alevi gibi," dedi, "bir an parlayıp, sonra da parladığı hızla sönüverir. Beni sindirebileceğini sanmakla sadece gülünç duruma düşmüş olursun. Eğer başlangıçta sandığım gibi ciddi, düşünceli, sağlam bir adam olsaydın seni sadakatle sever, karın olurdum. Kadın kendisinden daha güçlü bir erkek ister; senin gibi ensesini kendi isteğiyle ayağının altına koyan birini ise ancak ayağına gelen bir oyuncak olarak görür, sıkılınca da fırlatıp atar."

"Beni fırlatıp atmayı hele bir dene," dedim alaycı bir ifadeyle, "tehlikeli oyuncaklar da vardır."

"Damarıma basma," diye bağırdı Wanda, gözleri kıvılcımlar saçmaya başlamış, yanakları kızarmıştı.

"Eğer ben sana sahip olamayacaksam," diye öfkeden boğulan bir sesle devam ettim, "o zaman başkası da olamayacak."

"Hangi tiyatro oyunundan bu?" diye alay ederek yakamdan yakaladı, öfkeden bembeyaz kesilmişti, "damarıma basma diyorum," diye devam etti, "zalim değilim, ama ne kadar ileriye gidebileceğimi kendim de bilmiyorum, bir yerden sonra gözüm sınır tanır mı tanımaz mı bilmiyorum."

"Onun sevgilin, kocan olmasına izin vermekten daha kötü ne yapabilirsin ki bana?" diye karşılık verdim giderek daha fazla köpürerek.

"Seni onun kölesi yapabilirim," diye cevabı yapıştırdı, "benim hizmetimdesin ne de olsa. Sözleşmemiz bende değil mi? Ne var ki, eğer seni bağlar da ona 'buyrun, ne isterseniz yapın' dersem bu senin için bir haz olur sadece."

"Delirdin mi kadın!" diye haykırdım.

"Benim aklım başımda," dedi sükûnetle, "seni son kez uyarıyorum. Bana direnmeye kalkma. Nasıl olsa bu noktaya vardık, daha da ileri gidebilirim. Sana karşı bir tür nefret hissediyorum, seni ona öldüresiye kırbaçlatmaktan sahiden haz duyardım, ama şimdilik kendimi tutuyorum, şimdilik..."

Artık kendime hakim olamayarak onu bileğinden kavrayıp yere savurdum, önümde dizlerinin üstüne düştü.

"Severin!" diye bağırdı, yüzünde aynı anda hem öfke hem de korku şekillendi.

"Eğer onun karısı olursan seni öldürürüm," diye tehdit ettim, sesim göğsümden boğuk ve kısık bir şekilde çıkıyordu, "sen benimsin, seni bırakmayacağım, seni çok fazla seviyorum," bunları söylerken sarılıp onu göğsüme bastırdım ve sağ elimin bilinçsizce, hâlâ kemerimde duran hançere gittiğini hissettim.

Wanda derin, sakin, anlaşılmaz bakışlarını bana dikti.

"İşte hoşuma giden halin bu," dedi sakin sakin, "şu anda bir erkeksin ve şu an seni hâlâ sevdiğimi anladım."

"Wanda!"

Duyduğum sevinçten gözlerim yaşardı, ona doğru eğildim ve güzel yüzünü öpücüklere boğdum; Wanda birden taşkın bir kahkaha atarak konuştu:

"İdealinden bıktın bakıyorum, artık benle yetinebilecek misin?"

"Nasıl yani?" diye kekeledim, "ciddi değil miydin?"

"Çok ciddiyim," diye coşkuyla devam etti, "seni, sadece seni sevdiğim konusunda ciddiyim ve sen, sen küçük, tatlı kaçık, her şeyin sadece bir oyun ve şaka olduğunu fark etmedin, aslında başını ellerimin arasına alıp seni öpmek isterken kırbaçlamanın ne kadar zor geldiğini anlamadın. Ama bu kadar yeter artık, değil mi? Zalimane rolümü senin umduğundan daha iyi oynadım, şimdi küçük, iyi, akıllı ve çok da çirkin olmayan bir kadına sahip

olmaktan hoşnut olursun herhalde, değil mi? Çok aklı başında bir hayatımız olacak ve..."

"Karım olacaksın!" diye taşkın bir saadetle bağırdım.

"Evet, sevgili, çok sevgili erkeğim, karın olacağım," diye fısıldadı Wanda ellerimi öperken.

Onu tutup göğsüme çektim.

"Evet, artık kölem Gregor değilsin," dedi, "şimdi yine benim sevgili Severin'im, benim erkeğimsin."

"Ya o? Onu sevmiyor musun?" diye heyecanla sordum.

"Öyle ham bir insanı sevebileceğimi nasıl düşünürsün? Ama tümüyle körleşmiştin, senin için korkuyordum."

"Senin yüzünden neredeyse kendimi öldürecektim."

"Sahiden mi?" diye bağırdı, "ah, Arno'ya girmiş olduğunu düşünmek bile tüylerimi diken diken ediyor."

"Ama beni sen kurtardın," dedim sevecenlikle, "suların üzerinde süzülerek gülümsüyordun ve gülümsemen beni yaşama geri döndürdü."

ŞU ANDA onu kollarımın arasında tutuyor olmak tuhaf bir duygu, sessizce göğsüme yaslanmış, onu öpmeme izin veriyor ve gülümsüyor; kendimi sanki ateşliyken gördüğüm bir düşten aniden uyanmış gibi veya günlerce her an kendisini yutabilecek dalgalarla boğuşmuş da sonunda karaya ulaşmış bir kazazede gibi hissediyorum.

"SENİN GÜNLERİNİ mutsuz geçirdiğin bu Floransa'dan nefret ediyorum," dedi ona iyi geceler dilediğim sırada, "buradan ayrılmak istiyorum, hemen yarın, sen bana bir iyilik yapıp benim için birkaç mektup yazarken ben de şehre inip veda ziyaretlerimi yaparım. Senin için uygun mu?"

"Elbette, benim tatlı, güzel kadınım."

SABAH ERKENDEN kapımı çaldı ve nasıl uyuduğumu sordu. Sevecenliği gerçekten baştan çıkarıcıydı, şefkatin ona bu kadar yakışacağını hiç düşünmezdim.

GİDELİ dört saat oldu, ben mektupları çoktan bitirdim ve galeride oturmuş, uzaktan arabasının gelişini görebilir miyim diye sokağı gözlüyorum. Biraz endişeleniyorum aslında ama kuşkulanmam veya korkmam için bir neden olmadığını da biliyorum, yine de yüreğim sıkışıyor, bu duygudan kurtulamıyorum.

İŞTE mutluluk ve memnuniyetten ışıldayarak geliyor.

"Her şey istediğin gibi oldu mu?" diye soruyorum nazikçe elini öperken.

"Evet, canım," diyor, "bu akşam yola çıkıyoruz, bavullarımı toplarken bana yardım eder misin?"

AKŞAMA DOĞRU postaneye gidip mektuplarını yollamamı istiyor. Onun arabasıyla gidiyorum ve bir saat içinde geri dönüyorum.

Geniş mermer merdivenlerden çıkarken zenci kızlardan biri, "hanımefendi sizi sordu," diyor.

"Biri mi geldi?"

"Kimse gelmedi," diye yanıtlıyor ve kara bir kedi gibi merdivenlere sinerek geçmem için yol veriyor.

AĞIR AĞIR salondan geçiyorum, yatak odasının kapısına geliyorum.

Yüreğim niçin böyle gümbürdüyor? Böylesine mutluluk duyarken.

Kapıyı yavaşça açarak kapı perdesini aralıyorum.

Wanda divanın üzerinde uzanmış. Beni fark etmemiş gibi. Muhteşem hatlarını ele vererek bedenini saran ve kollarıyla, göğsünü açıkta bırakan gümüş rengi ipek elbisesinin içinde ne kadar güzel. Saçlarını siyah bir kadife bantla bağlamış. Şöminede harlı bir ateş yanıyor, lambanın kırmızı ışığı bütün odayı kana boğuyor.

"Wanda!" diye sesleniyorum sonunda.

"Ah, Severin," diyor sevinçle, "seni sabırsızlıkla bekledim." Ayağa fırlayıp beni kucaklıyor; sonra tekrar kabarık yastıkların

arasına oturuyor, beni de yanına çekmek istiyor, ama ben kendimi ayaklarının dibine bırakarak başımı kucağına dayıyorum.

"Bugün sana ne kadar aşık olduğumu biliyor musun," diye fısıldıyor ve alnıma düşen birkaç dağınık perçemi okşayarak geri atıyor, beni gözlerimden öpüyor. "Gözlerin ne kadar güzel," diyor, "en beğendiğim yerin gözlerin oldu her zaman, ama bugün beni resmen sarhoş ediyorlar. Kendimden geçiyorum." Muhteşem uzuvlarını gererek kızıl kirpiklerinin arasından sevecenlikle bana bakıyor. "Ama sen, sen ne kadar soğuksun böyle, bana da sanki bir odun parçasıymışım gibi sarılıyorsun, bak ben şimdi senin aşkını canlandıracağım!" dedi ve türlü işvelerle dudaklarıma yapıştı. "Artık beni beğenmiyorsun sen, galiba sana karşı yine zalimce davranmalıyım, anlaşılan bugün sana çok iyi davrandım; biliyor musun küçük kaçık, şimdi seni biraz kırbaçlayacağım."

"Ama küçüğüm..."

"İstiyorum."

"Wanda!"

"Gel, seni bağlayayım," dedi ve odanın içinde heyecanla koşturdu, "seni aşkından yanıp tutuşurken görmek istiyorum, anlıyor musun? İşte ipler. Hâlâ yapabiliyor muyum bakalım?"

Ayaklarımı bağlamaya başladı, sonra ellerimi arkamdan bağladı ve sonunda da kollarımı bir suçlununkiler gibi sıkıca bağladı.

"İşte," dedi şevkle, "kıpırdayabiliyor musun şimdi?"

"Hayır."

"İyi."

Bunun üzerine sağlam bir ipe bir ilmek attı, başımdan geçirerek kalçalarıma kadar aşağı kaydırdı, sonra sıkıştırarak beni sütuna bağladı.

O an içimi garip bir ürperti kapladı.

"Sanki asılmak üzereymişim gibi bir duygu içindeyim," dedim alçak sesle.

"Bugün yalnızca sıkı bir şekilde kırbaçlanman gerekiyor!" dedi Wanda.

"Ama kürk ceketini de giy," dedim, "rica ediyorum!"

"Seni bu zevkten mahrum etmek istemem," diye yanıtladı beni.

Kazabaikasını alıp gülümseyerek giydi, ardından kollarını göğsünde kavuşturmuş bir halde önümde durup yarı inik gözkapaklarının arasından beni inceledi.

"Tiran Dionysios'un öküzünün hikâyesini biliyor musun?" diye sordu.

"Belli belirsiz hatırlıyorum, ne oldu ki?"

"Dalkavuklarından biri Siraküza'nın tiranı için yeni bir işkence aleti tasarlamış, ölüme mahkûm edilenler içine yerleştirildikten sonra kızgın ateş üzerine oturtulabilen demirden bir öküz. Demir öküz ateşte kızıp da içindeki mahkûm ölüm çığlıkları atmaya başlayınca sesi bir öküzün böğürmesi gibi duyulacakmış. Dionysios mucide bir gülümseme lütfederek icadını hemen orada denemesini istemiş ve demir öküzün içine önce adamın kendisini hapsetmiş... Bu hikâye çok öğretici bir hikâyedir. Bana bu bencilliği, aşırılığı, zalimliği aşılayan sensin ve bunun ilk kurbanı da sen olacaksın. Aynı benim gibi, düşünen, hisseden ve irade sahibi olan bir insana; ruhsal ve bedensel olarak benim kadar güçlü bir erkeğe hükmetmekten, ona eziyet vermekten ve bunları özellikle de beni seven bir erkeğe yapmaktan şimdi sahiden haz alıyorum... Hâlâ beni seviyor musun?"

"Deliler gibi!" diye bağırdım.

"Mükemmel," dedi, "bu durumda şimdi sana hazırladığım sahneden daha fazla haz duyacaksın."

"Neyin var?" diye sordum, "seni anlayamıyorum, bugün gözlerinde gerçek bir zalimlik pırıltısı var ve çok tuhaf bir güzelliğin var. Tam bir 'Kürklü Venüs'e dönmüşsün."

Wanda bana cevap vermeksizin kolunu boynuma dolayarak beni öptü. O an yine tutkunum fanatizmine tümüyle kapıldım.

"Peki, kırbacın nerede?" diye sordum.

Wanda güldü ve iki adım geri çekildi.

"Demek iyice kırbaçlanmak istiyorsun," dedi başını azametle geri atarak.

"Evet."

Wanda'nın yüzü bir anda tümüyle değişti, öfkeyle çarpılmış gibiydi, hatta bir an için onu çirkin bile buldum.

"O halde kırbaçlayın onu!" diye bağırdı.

Aynı anda yakışıklı Yunan'ın koyu renk bukleli başı kubbeli yatağın perdeleri arasından ortaya çıktı. Önce dilim tutuldu, donup kaldım. Durum basbayağı komikti, eğer benim için aynı zamanda umutsuzca keder verici ve onur kırıcı olmasaydı kahkahalarla gülebilirdim.

Bu benim fantezilerimi de aşıyordu. Rakibimin üzerinde binici çizmeleri, bacaklarını saran dar, beyaz pantolonu, üzerine oturan kadife ceketiyle ortaya çıkıp da bakışlarım onun atletik bedenine takıldığında sırtımdan soğuk bir ürperti geçti.

"Hakikaten de acımasızsınız," dedi Wanda'ya dönerek.

"Sadece tadını çıkarıyorum," diye yanıtladı onu Wanda yabanıl bir şakacılıkla, "yalnızca varoluşa bir değer katıyor, haz duyanın yaşamdan ayrılması zordur, acı ve sıkıntı çekenlerse ölümü bir dostu karşılar gibi karşılar; ama haz almak isteyen hayata tutkuyla sarılmalıdır, Eski Yunan'da olduğu gibi. Başkalarını çiğnemek pahasına sefa sürmekten çekinmemeli, merhamet göstermemeli, başkalarını rahatlıkla hayvanlar gibi arabasına, sabanına koşabilmeli. Kendisi gibi hissedebilen, haz duyabilen insanları kölesi haline getirebilmeli. Zevk için, pişmanlık duymadan, bu arada karşısındakinin ne hissettiğini, yıkıma uğrayıp uğramadığını düşünmeden. Şunu hep göz önünde tutmalı: Şimdi onun benim elimde olduğu gibi ben onun elinde olsaydım, o da bana aynı şeyi yapardı, onun hazlarının bedelini terimle, kanımla, ruhumla ben ödemek zorunda kalırdım. Eskilerin dünyası böyleydi, haz ve gaddarlık, özgürlük ve kölelik eleleydi. Olimpos'taki tanrılar gibi yaşamak isteyen bu insanların, balıklarını besledikleri kölelere ve ziyafet sofrasında otururken savaşmalarını seyrettikleri gladyatörlere sahip olmaları gerekiyordu, öyle ki dövüşenlerin kanları üzerlerine sıçrasa dahi kıllarını bile kıpırdatmıyorlardı."

Wanda'nın söyledikleri beni tümüyle kendime getirdi.

"Çöz beni!" diye öfkeyle bağırdım.

"Benim kölem, benim malım değil misiniz?" diye karşılık verdi Wanda, "sözleşmeyi gözünüze sokmamı mı istersiniz?"

"Çöz beni!" diye tehditkâr bir tavırla bağırdım, "yoksa..." ipleri çekiştirdim.

"İplerden kurtulabilir mi?" diye sordu Wanda, "beni ölümle tehdit ettiği olmuştu."

Yunan bağlarını yoklayarak, "hiç korkmayın," dedi.

"Bağırırım," diye tekrar söze girdim.

"Sizi kimse duymaz," diye yanıtladı Wanda, "ve en kutsal duygularımızı istismar ederek sizinle küstahça, şımarıkça oynamamı kimse engelleyemez," diye şeytani bir kibirle, yazdığım mektubun bölümlerini tekrarlayarak sözlerini sürdürdü.

"Beni artık sadece gaddar ve acımasız mı buluyorsunuz, yoksa çoktan bayağılaşma yoluna girdim mi? Efendim? Beni hâlâ seviyor musunuz, yoksa şimdiden nefret duymaya veya küçümsemeye başladınız mı? İşte kırbaç..."

Kırbacı hızla yanıma yaklaşan Yunan'a uzattı.

"Sakın dokunmayın bana!" diye bağırdım hiddetle titreyerek, "sizin tarafınızdan gelecek hiçbir şeye tahammülüm yok."

"Kürküm olmadığı için öyle sanıyorsunuz," dedi Yunan küstahça gülümseyerek ve yatağın üzerinde duran kısa samur kürkünü aldı.

"Nefis oldunuz!" dedi Wanda ve ona bir öpücük vererek kürkü giymesine yardım etti.

"Onu gerçekten kırbaçlayabilir miyim?" diye sordu Yunan.

"Ona ne isterseniz yapabilirsiniz," diye yanıtladı Wanda.

"Canavar!" diye öfkeyle haykırdım.

Yunan soğuk, kaplan gibi bakışlarını üzerime sapladı ve kırbacı havada şaklatarak denedi, hız alıp kırbacı havada sallarken kasları kabarıyordu. Ben de aynı Marsyas gibi, bağlı bir halde Apollon'un derimi yüzmeye hazırlanışını seyretmek zorunda kaldım.

Bakışlarım odada dolaştı ve tavandaki, Samson'un Dalila'nın ayakları dibinde bağnazlar tarafından kör edilişini gösteren resimde takılıp kaldı. Resim o an gözüme bir simge gibi, tutkunun, şehvetin, erkeğin kadına olan aşkının sonsuz bir meseli gibi göründü. "Sonuçta her birimiz bir Samson'uz," diye düşündüm, "ve sonunda üzerinde ister kumaştan yelek, ister kürk olsun, hepimiz şöyle veya böyle, sevdiğimiz kadının ihanetine uğruyoruz."

"Şimdi bakın, onu nasıl hizaya getireceğim," dedi Yunan.

Dişleri ortaya çıktı ve yüzünde onu ilk gördüğümde de beni irkiltmiş olan o kana susamış ifade belirdi. Beni kırbaçlamaya koyuldu. Öylesine gaddarca, öylesine korkunçtu ki, her darbenin altında sarsılıyordum, acıdan tüm bedenim titremeye başlamıştı, hatta gözlerimden yaşlar dökülüyordu. Bu sırada Wanda da, üzerinde kürküyle divana uzanmış, kolunun üzerine yaslanmış zalimce bir merakla seyrediyor ve gülmekten kendini alamıyordu.

Tapılan bir kadının önünde zaferi elinde tutan rakibinin kötü muamelesine uğrama duygusu tarif edilir gibi değildi, utanç ve umutsuzluktan mahvolmuştum.

En büyük rezillik de, Apollon'un kırbacı altında ve Venüs'ümün zalimce kahkahaları karşısındaki acınası durumumda bile başlangıçta bir tür fantastik, bir tür şehvetüstü çekim hissetmiş olmamdı.

Ama Apollon kırbacıyla indirdiği her darbede beni bu şiirsellikten koparıp almıştı, sonunda çaresiz bir öfkeyle dişlerimi sıkarak kendime de, cinsel isteklerimi kabartan fantezilerime de, kadına ve aşka da lanetler okudum. Kör tutkunun ve şehvetin Holofernes ve Agamemnon'dan bu yana erkeği nerelere sürüklemiş olduğunu aniden dehşet verici bir berraklıkta görmüştüm: ihanet eden kadının ağına, çuvalına; sefalete, köleliğe ve ölüme. Sanki bir düşten uyanmış gibiydim.

Yunan'ın kırbacı altında tüm vücudumdan kan akmaya başlamıştı, ezilen bir solucan gibi tortop oldum, ama o beni acımasızca kırbaçlamaya devam ederken Wanda da kahkahalarını sürdürüyordu, bir yandan da toplanmış bavulları kapadı, seyahat kürküne sarındı ve erkeğin kolunda merdivenlerden inip arabaya bindi. Arabaya binerken hâlâ güldüğünü duyabiliyordum.

Sonra bir an sessizlik hakim oldu. Nefesimi tutarak kulak verdim.

Arabanın kapısı kapandı, atlar hareket etti, bir süre daha tekerleklerin sesi duyuldu, sonra her şey sona erdi.

BİR AN İÇİN intikam almayı, Yunan'ı öldürmeyi düşündüm, ama o sefil sözleşme beni bağlıyordu, yani bana dişlerimi sıkıp sözümü tutmaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu.

HAYATIMDAKİ bu korkunç felaketten sonra ilk hissettiğim şey ağır şartlar altında, tehlikede ve mahrumiyet içinde yaşama özlemiydi. Asker olmak ve Asya'ya veya Cezayir'e gitmek istedim, ama yaşlı ve hasta babam beni yanına çağırıyordu. Böylece gide gide memleketime geri döndüm ve iki yıl boyunca babamın dertlerini paylaştım, ona sorunları ve işleri halletmesi için yardım ettim ve o zamana kadar bilmediğim, beni serin bir su içmişçesine ferahlatan bir şeyi öğrendim: çalışmak ve sorumluluklarını yerine getirmek.

Çok geçmeden babam öldü ve ben varlıklı bir toprak sahibi oldum, ancak bu bir şeyi değiştirmedi. Kendi kendime kolları sıvadım, sanki ihtiyar hâlâ arkamdaymış ve omzumun üstünden büyük, zeki gözleriyle yaptıklarımı izliyormuş gibi aklı başında bir yaşam sürmeye devam ettim.

Bir gün yanında bir mektupla birlikte bir sandık getirdiler. Wanda'nın yazısını tanıdım.

İçimde tuhaf bir kıpırtıyla açtım ve okudum.

"Beyefendi!

Şimdi, Floransa'daki o gecenin üzerinden üç yıl geçtikten sonra size bir kez daha, sizi çok sevmiş olduğumu itiraf edebilirim. Ama siz hayalci teslimiyetinizle, çılgınca tutkunuzla benim duygularımı köreltttiniz. Benim kölem olduğunuz andan itibaren, artık sizden soğumuş, kocam olamayacağınızı hissetmiştim, fakat idealinizi gerçekleştirmekten ve – kendim de büyük zevk alıp eğlenirken – belki de sizi iyileştirebileceğimi düşünmekten kendimi alamadım.

Bense ihtiyaç duyduğum gibi, beni şu tuhaf toprak kürenin üzerinde bir insanın olabileceği kadar mutlu eden güçlü erkeği buldum. Ama mutluluğum, insana dair her şey gibi kısa sürdü. Kocam bir yıl kadar önce düelloda öldü ve o zamandan beri Paris'te, Antik Yunan'daki Aspasia'dan farksız bir halde yaşıyorum.

Ya siz nasılsınız? Eğer fantezilerinizin üzerinizdeki egemenliği ortadan kalktıysa ve ilk karşılaşmamızda size hayran olmamı sağlayan özellikleriniz, düşüncenizin berraklığı, yüreğinizin iyiliği

ve öncelikle de ahlaki ciddiyetiniz öne çıktıysa hayatınızda gün ışığı eksik olmuyordur kesinlikle.

Kırbacımın altında sağlığınıza kavuşmuş olduğunuzu umut ediyorum, tedavi acımasız ama köktendi.

O zamanların ve sizi tutkuyla sevmiş olan bir kadının anısı olarak size zavallı Alman'ın yapmış olduğu resmi gönderiyorum.

Kürklü Venüs"

ELİMDE OLMADAN gülümsedim ve düşüncelere daldığımda güzel kadın aniden üzerinde kakım süslemeli kadife ceketi, elinde kırbacıyla gözümün önünde canlandı ve ben öylesine delice sevdiğim kadının, bir zamanlar beni öylesine kendimden geçiren kürklü ceketin ve kırbacın karşısında tekrar gülümsedim; sonunda kendi çektiğim acılar karşısında da gülümsedim ve kendi kendime şunu söyledim: Tedavi acımasız ama köktendi, ancak önemli olan şu ki ben iyileştim.

"PEKÂLÂ, bu hikâyeden çıkan ders nedir?" dedim Severin'e elimdeki elyazmasını masanın üzerine bırakırken.

"Benim koca bir eşek olduğum, başka bir şey değil," diye bağırdı benden yana bakmadan, utanmış gibiydi. "Ben de onu kırbaçlamalıydım!"

"Tuhaf bir yol," diye karşılık verdim, "çiftliğinde çalışan bu kadar köylü kadın var ya."

"Onlar dayağa alışkındır," dedi çabucak, "bir de bunun bizim narin, asabi, isterik hanımlarımız üzerindeki etkisini düşün."

"Peki bundan nereye varıyoruz?"

"Kadının, doğanın yarattığı ve fiilî olarak erkeği kendine çeken haliyle, erkeğin düşmanı olduğuna ve sadece ya kölesi ya da efendisi olabileceğine, ama asla yaşam yoldaşı olamayacağına. Kadın ancak eşit haklara sahip olduğunda, eğitim ve üretimde erkeğe denk olduğunda onun yoldaşı olabilir. Şu anda tek seçeneğimiz ya çekiç ya da örs olmak ve ben kendimi kadının kölesi haline getirdiğim için eşeğin tekiydim, anladın mı? Bu yüzden bu hikâyeden çıkan sonuç: Kim kendisini kırbaçlatıyorsa kırbaçlanmayı hak etmiştir.

Gördüğün gibi, o darbeler bana çok iyi geldi, o gülpembesi, şehvetüstü sis dağıldı ve artık kimse bana ne Benares'in kutsal maymunlarını [2] ne de Platon'un horozunu [3] tanrının bir imgesi olarak yutturamaz."

[2] Schopenhauer kadınlardan söz ederken "Benares'in kutsal maymunları" tanımlamasını kullanırdı.

[3] Diojen, Platon'un okulunun avlusuna yolunmuş bir horoz atıp, "İşte Platon'un adamı!" diye bağırmıştı.

EKLER

EK I

Çocukluk Anısı ve Roman Üzerine Düşünceler

İster prenses ister köylü olsun, ister kakım kürkü ister kuzu postundan manto giysin, her haliyle erkeği kendi kölesi haline getiren bu kürklü ve kırbaçlı kadın, hem benim yarattığım kahramanım hem de gerçek Sarmat kadınıdır...

Sanırım her sanatsal yaratım aynı şekilde gelişiyor, tıpkı imgelemimde oluşan bu Sarmat kadını gibi. Öncelikle her birimizin zihninde, diğer sanatçıların çoğunun ıskaladığı bir konuyu yakalamamıza izin veren doğuştan bir yetenek vardır; sonrasında imgeleminde zaten varolan prototip canlı figürünü yazara sergileyen yaşam izlenimleri de bu yeteneğe eklenir. Bu figür yazarın aklını kurcalar, onu baştan çıkarır, kendisine bağlar, çünkü onun eğiliminin de önüne geçmiştir ve aynı zamanda figürü dönüştürüp ona bir beden ve bir ruh veren sanatçının doğasına uyum sağlamıştır. Son olarak, sanatçı, sanat yapıtına dönüştürdüğü bu gerçeklikte, bu gerçekliğin doğurduğu tüm görünümlerin kaynağı olan problemi bulur. Bunun tersi bir yol, yani problemden yola çıkıp biçimlendirmeye gitmek, sanatsal değildir.

Çok önceden, çocukken bile, acımasız tavır yönünde belirgin bir tercihim vardı, gizemli ürpertilerin ve verdiği zevk karşısında kabaran iştahımın eşlik ettiği bir tercih; ve bununla birlikte merhamet dolu bir ruhum vardı, bir karıncayı bile incitmezdim. Büyük teyzemin evinin loş ve tenha bir köşesinde oturur, azizlerin

efsanelerini yutarcasına okurdum ve inancı uğruna can verenlerin katlanmış olduğu acılar beni heyecanlandırırdı...

Daha on yaşındayken kendime ideal bir kadın bulmuştum bile. Babamın uzaktan bir akrabası için ölüp bitiyordum, yörenin en güzel ve de en hoppa kadını olmakla ün salmıştı – adı Kontes Zenobia olsun.

Bir pazar öğleden sonrasıydı. Hiç unutmayacağım. Güzel teyzemin – aile içinde ona öyle derdik – çocuklarını görmeye, onlarla oynamaya gitmiştim. Hizmetçiyle yalnızdık. Ansızın, mağrur ve muhteşem kontes, üzerinde büyük samur kürküyle içeri girip bizi selamladı ve beni kucakladı, beni her kucaklamasında göklere uçardım; bununla da kalmayıp "Leopold gel, kürk mantomu çıkarmama yardım edeceksin," dedi. Sözünü ikiletmeden peşine takılıp yatak odasına kadar onu izledim, zar zor kaldırabildiğim ağır kürkünü çıkardım ve evde giydiği muhteşem, grili yeşilli kadife ceketini giymesine yardımcı oldum. Ardından sırma nakışlı terliklerini ayağına geçirmek üzere önünde diz çöktüm. Elimin altında kımıldayan küçük ayaklarını hissedince kendimden geçip ayaklarına ateşli bir öpücük kondurdum. Teyzem önce şaşkın şaşkın bana baktı; sonra beni ayağıyla hafifçe iteleyerek kahkahalarla güldü.

Teyzem ikindi kahvaltısını hazırlarken biz saklambaç oynamaya koyulduk ve hangi şeytan dürttü bilmem, ben teyzemin yatak odasına, elbiseler ve mantolarla dolu bir giysi dolabının ardına saklandım. Tam o anda zilin çaldığını duydum ve beş dakika sonra da, teyzem ardında yakışıklı genç bir erkekle odaya girdi. Sonra kapıyı kilitlemeden, yalnızca iterek, arkadaşını yanına çekti.

Neler söylediklerini, hele ki neler yaptıklarını hiç anlamıyordum; ama kalbimin çok güçlü attığını hissediyordum, zira kendimi içine soktuğum kötü durumun tam anlamıyla farkındaydım: Eğer yakalanırsam, muhbirlik ediyorum sanacaklardı. Bana ölümcül bir sıkıntı veren bu düşüncenin etkisinden kurtulmak için gözlerimi kapayıp kulaklarımı tıkadım. Bastırmakta çok zorlandığım bir hapşırıkla kendimi ele vermek üzereyken kapı aniden şiddetle açıldı ve teyzemin kocası iki arkadaşıyla beraber kendini odaya attı. Yüzü kızarmıştı, gözleri de

çakmak çakmaktı. Fakat kuşkusuz, iki sevgiliden hangisine daha önce vuracağı konusunda yaşadığı bir anlık tereddütten yararlanan Zenobia ondan önce davrandı.

Tek kelime etmeden bir hamlede kalktı, kocasının önüne dikilip yüzüne sağlam bir yumruk attı. Kocası sendeledi. Ağzı burnu kan içinde kalmıştı. Ama teyzem hâlâ tatmin olmuş gibi görünmüyordu. Kamçısını kapıp havada şaklatarak amcama ve arkadaşlarına kapıyı gösterdi. Fırsattan istifade hepsi aynı anda sıvıştılar, genç hayran da onları izlemekte geri kalmadı. O anda talihsiz bir rastlantıyla giysi dolabı yere devrildi ve Bayan Zenobia bütün öfkesini bana yöneltti. "Nasıl? Sen saklanıyor muydun? Şimdi sana muhbirlik etmek ne demekmiş göstereceğim!"

Neden orada olduğumu anlatma ve kendimi aklama çabalarım boşunaydı: Göz açıp kapayıncaya kadar beni halının üzerine yatırdı; sol eliyle saçlarımdan kavrayıp bir dizini omuzlarıma dayayarak beni sertçe kırbaçlamaya koyuldu. Bütün gücümle dişlerimi sıkıyordum; bütün çabalarıma rağmen gözlerim yaşla dolmuştu. Fakat kabul etmem gerekir ki, güzel kadının acımasız darbeleri altında kıvranırken aynı zamanda bir tür zevk alıyordum. Kuşkusuz kocası da benzer heyecanları birçok kez yaşamıştı, zira az sonra intikam almak niyetiyle değil, uysal bir köle gibi odaya çıktı ve kendisini aldatan kadının önünde diz çöküp özür dileyen o oldu, hem de karısı onu ayağıyla iterken. Bu sefer kapı kilitlenmişti. Ama ben bu kez utanmadım, kulaklarımı tıkamadım ve – belki intikam ateşiyle belki de çocuksu bir kıskançlıkla – dikkatlice kapıyı dinlemeye koyuldum ve biraz önce zevkten kıvranarak bizzat üzerimde hissettiğim kırbaç şaklamasını yeniden duydum.

Bu olay âdeta harlı bir demirle ruhuma kazınmıştı. Kocasını aldatıp sonrasında da ona dayak atan, bu kürkler içindeki iştah kabartan kadına karşı hissettiklerime o zamanlar bir anlam veremiyordum, ama güçlü ve hoyrat güzelliğiyle ayağını küstahça insanlığın ensesine dayamak için yaratılmış gibi görünen bu yaratıktan hem nefret ediyor hem de onu seviyordum. Sonrasında, kâh prenseslerin kakım kürkü içinde kâh burjuvalara özgü tavşan kürkü ya da köylülere özgü kuzu kürkü içinde, bana yeni tuhaf sahneler, yeni figürler, yeni izlenimler verdi ve bir gün *Özel*

Görevli'nin kadın kahramanı olarak biçim kazanmış aynı kadın tipi, net bir şekilde çizilmiş olarak gelip önüme dikildi.

Kürklü Venüs romanına esin veren problemin farkına çok sonra vardım. Önce acımasızlık ile cinsel zevk arasında çok ince bir sınır olduğunu keşfettim, sonra da cinsiyetlerin doğal düşmanlığını, bir süre için alt edilip sonrasında bir tarafı çekiç diğerini ise örs haline getiren çok temel bir güçle ortaya çıkan bu nefreti apaçık bir şekilde gördüm.

Sacher-Masoch, "Choses vécues",
Revue Bleue, 1888

EK II

SACHER-MASOCH'UN İKİ SÖZLEŞMESİ

Bayan Fanny von Pistor ve Leopold von Sacher-Masoch arasındaki sözleşme:

"Bay Leopold von Sacher-Masoch, altı ay süreyle, Bayan von Pistor'un kölesi olacağına, onun bütün istek ve emirlerini koşulsuz yerine getireceğine namus ve şerefi üzerine söz vermektedir.

Bunun karşılığında Bayan Fanny von Pistor ondan onur kırıcı (onun insan ve vatandaş olarak sahip olduğu onuru zedeleyecek) hiçbir şey talep etmeyecektir. Ayrıca ona her gün kendi çalışmaları için altı saat zaman bırakacak, mektuplarını ve yazılarını asla okumayacaktır. Her kusur ve ihmalde veya huzurunda göstereceği her itaatsizlikte efendi (Fanny Pistor), kölesini dilediğince ve keyfince cezalandırabilir. Kısacası hizmetkâr Gregor, efendisine kul köle olacak ve ona tabi olacaktır, ihsanlarını benzersiz bir lütuf olarak görecektir, sevgi talep etmeyecektir, sevgili olarak hak iddia etmeyecektir. Buna karşın Fanny Pistor, olabildiğince sık ve özellikle de zalimce hareket edeceği zamanlarda kürk giymeye söz vermektedir.

(Sonradan üstü çizilmiş:) Altı aylık süre bittikten sonra taraflar bu kölelik dönemini hiç yaşanmamış kabul edecek, bunun lafını ağızlarına almayacaklardır. Olup biten her şey unutulacak ve eski aşk ilişkisine dönülecektir.

Bu altı aylık sürenin kesintisiz olması gerekmemektedir, uzun

aralar verilebilir, efendinin keyfine göre istendiği zaman başlatılıp bitirilebilir.

Bu sözleşme tarafların imzasıyla onaylanmaktadır.

Fanny Pistor Bagdanow
Leopold Ritter von Sacher-Masoch

8 Aralık 1869'da yürürlüğe girmiştir."

*
* *

Sacher-Masoch ve Wanda von Dunajew arasındaki sözleşme:

"Kölem!

Sizi kölem olarak kabul etmemin ve yanımdaki varlığımıza katlanmamın koşulları aşağıdaki gibidir:

Kendi benliğinizden tümüyle koşulsuz olarak vazgeçeceksiniz.

Benim dışımda bir iradeniz olmayacak.

Benim elimde, tüm emirlerimi itirazsız olarak yerine getiren kör ve sağır bir alet olacaksınız. Eğer kölem olduğunuzu unutur ve bana her konuda koşulsuz itaat etmezseniz sizi tamamen kendi keyfime göre cezalandırma ve terbiye etme hakkına sahibim ve siz şikâyet etme cesaretini göstermeyeceksiniz.

Size iyi davranacak, hoşunuza gidecek bir şey yaparsam bunu bir lütuf olarak, minnetle karşılayacaksınız; size karşı hiçbir davranışım kabahat sayılmayacak, hiçbir borcum ve yükümlülüğüm söz konusu olmayacaktır.

Benim ayağımın altındaki köle olmanın dışında kimsenin ne oğlu, ne kardeşi, ne de arkadaşı olabileceksiniz.

Bedeniniz gibi ruhunuz da bana ait olacak ve bundan dolayı çok acı çekseniz bile algılarınızı ve duygularınızı benim hakimiyetime tabi kılacaksınız.

En büyük zalimliği bile yapma hakkına sahip olacağım, sizi sakat bıraksam bile, hiç şikâyet etmeden katlanacaksınız. Benim için bir köle gibi çalışacaksınız ve aşırıya kaçsam da, sizi yoksun

bıraksam ve ayağımın altına alsam bile, hiç ses çıkarmadan, sizi tekmeleyen ayağımı öpeceksiniz.

Ben sizi her an azat edebilirim, ama siz benim isteğim dışında asla gidemezsiniz ve eğer kaçmaya kalkışırsanız bu durumda bana, size, akla gelebilecek her türlü yolla, öldürene kadar işkence etme hak ve yetkisini vermiş olacaksınız.

Benden başka hiçbir şeyiniz olmayacak, ben sizin her şeyiniz olacağım, hayatınız, geleceğiniz, mutluluğunuz, mutsuzluğunuz, ıstırabınız ve hazzınız ben olacağım.

İyi veya kötü, ben ne istersem yapmak zorunda olacaksınız ve eğer sizden bir suç işlemenizi istersem, o zaman benim isteğimi yerine getirmek için suç işleyeceksiniz.

Kanınız, ruhunuz, çalışma gücünüz gibi, onurunuz da bana ait olacak, yaşamda ve ölümde efendiniz olacağım.

Eğer zincirleriniz hakimiyetime katlanamayacağınız kadar ağır gelmeye başlarsa o zaman kendinizi öldürmeniz gerekecek. Size özgürlüğünüzü bir daha asla geri vermeyeceğim."

"Namusum ve şerefim üzerine söz vererek, Bayan Wanda von Dunajew'in, kendisinin istediği koşullara tamamen uygun şekilde, kölesi olmayı ve bana vereceği her cezaya, direnmeksizin boyun eğmeyi kabul ediyorum.

Dr. Leopold Ritter von Sacher-Masoch"

Schlichtegroll ve Krafft-Ebing'den alıntı:
Schlichtegroll, *Sacher-Masoch und des masochismus*,
ve Krafft-Ebing, *Psychopathia sexualis*,
A. Moll, 1924, s. 213-15
(Fr. çev. *Psychopathia*, Payot, s. 238-239)

EK III

II. LUDWIG'LE MACERA
(Wanda tarafından aktarılmıştır)

Kasım ayının (1877) ilk günlerinde kocamın eline aşağıdaki mektup geçti:

> "Sende 'Yeni Platon'dan kalmış olan nedir? Yüreğinin sunmaya hazır olduğu nedir? Aşka karşılık aşk mı? İyice düşün. Eğer arzun bir yalandan ibaret değildiyse, aradığını buldun. Sana mecbur olduğum için,
>
> Anatol'ün"

Mektup Ischl'dan gelmişti, ama gönderen adresi olarak başka bir yer belirtilmişti, yanılmıyorsam Salzburg'du. Leopold mektup karşısında müthiş bir heyecan ve merak dalgasına kapıldı. Mektup, *Kabil'in Mirası*'nda yer alan "Platon Sevgisi" öyküsüne gönderme yapıyordu. Asil bir elden çıktığı belliydi. Kim yazmış olabilirdi? Bir erkek miydi, kadın mıydı? Bu, mektuptan anlaşılmıyordu. Her halükârda kulakardı edilmemesi gereken ilginç bir maceraydı. Leopold heyecandan titreyerek cevap verdi:

> "Fırtına varken denizin kabarması gibi senin satırların da benim ruhumu kabarttı, dalgalarımı yıldızlara değecek kadar yükseltti – hem de hiç zahmetsizce – bir yıldız yükseklerden inerek ruhuma ulaştı. (...)

Dostluğa karşı dostluk, aşka karşı aşk!

Sen bana, gecenin fantasmalarla dolu karanlığında olduğu kadar gündüzün aydınlığında da, uykularımı, huzurumu çalmak için göründüğünde kutsal arzu nesnemi bulduğumu söylüyorsan Anatol, bana düşünecek ne kalır ki? Sen Anatol'sen, ben de seninim, al beni kendine!

Tüm ruhumla,

Leopold'ün"

Kocam, cevap gelene kadar günlerini anlatılmaz bir gerilim içinde geçirdi. Sonunda cevap geldi, şöyleydi:

"Hiç için için ağladığın olmadı mı? Ben şimdi kupkuru gözlerimle, yüreğime damla damla akan yaşları duyuyorum. Korkuyla ürperiyorum ve ruhum sanki bedenimin yarattığı hapisten zorla kurtulmak ister gibi çırpınıyor. Tüm varlığımı sen dolduruyorsun! Az önce mektubunu getirdiler ve onu okuduğum andan itibaren artık seni sınırsızca sevdiğimden öte bir şey bilmiyorum, ancak... ancak yalnızca senin sevilebileceğin gibi, ancak yalnızca Anatol'ün sevebileceği gibi. (...)

İçimdeki iyi, soylu, ideal olan her şey, senin olmalı, her insanın içinde bulunan tanrısallığın kıvılcımını içimde alevlendirmek istiyorum, sana adanmış bir alev haline gelene kadar – ve eğer bu saf, ruhani, kutsal aşk beni senin Anatol'ün yapamıyorsa, o zaman ben o değilim. (...)

Anatol'üm ben, senin Anatol'ün. İçimizde oluşan gizemli mucizeden şüphe etmekle nasıl çocukluk etmiş, ona inanmakla ne büyük günah işlemişim! Şimdi bütün çıplaklığıyla, ürkerek görüyorum ki, sonsuza kadar birbirimize aitiz, hiç kopmamacasına, sonu gelmeyecek şekilde. Sence böyle bir aşk biz öldüğümüzde bizle birlikte ölebilir mi? Demek buymuş hayatımın amacı, bu sebeple gelmişim dünyaya! Canının çektiği şey olmak, çözülmemecesine sana bağlanmak, sana, saf ve soylu ruh! (...)"

Bu aykırı bir durumdu, ama iyi bir yanı da vardı; edebiyata bir "renk" getirecekti. Leopold'ün tam da böyle bir şeye ihtiyacı vardı. Hem sonra, güzel bir sanat eseri anormallikten ve kendini olduğundan farklı göstermekten doğmuşsa güzelliği azalmış mı olur? Bu yüzden ben de "çorbada benim de tuzumun bulunmasına" kesinlikle karar vermiştim, tabii elimden geldiği kadarıyla.

Bu arada Leopold'ü incelemek benim için son derece ilginçti. Mektupları yazarken, kendisinin gerçekten, iddia ettiği kadar ideal bir insan olduğuna ikna olmuştu ve yazdığı gibi, kader kurbanı olduğuna inanmıştı. Ama mektupları gönderdikten sonra idealizmi yine bir kenara bırakıp olaya bir de pratik tarafından bakmaya başlıyordu. Çünkü her ne kadar karşı tarafın coşkusu gerçek gibi görünüyor olsa da, kocam kendisininkinin gerçek olmadığını ve kendisi bunu kabul etmese de, bu duygunun içine bir tiyatro oyuncusunun yapacağı gibi girdiğini gayet iyi biliyordu. Ayrıca *Platon Sevgisi* hiç de onun tarzına uygun bir öykü değildi ve Anatol adı altında yazan kişi bunu fark etmemişse Sacher-Masoch'u hiç tanımıyor demekti.

Leopold, mektupları yazanın bir kadın olduğuna yürekten inanıyor ve öyle olması için büyük umutlar besliyordu, fakat bu durumda benimle arasında sorunlar çıkacağından korktuğu için de tam tersine inanıyormuş gibi davranıyordu. Ama öyle ya da böyle, öne sürülen ruhani ilişki koca bir yalandı. Sımsıkı sarıldığı, gerçeğin ışığı bunu ne kadar ortaya dökse de yalan olduğunu asla kabul etmediği yalanlarından biriydi. Onun kendine olan, kendi ahlaki değerlerine olan inancı bu yalanlara dayanıyordu ve bu inanç olmadan yaşaması mümkün değildi.

Bir çocuk gibi coşkuyla veya aşık bir genç kadın gibi körlemesine ona ruhunu sunan hayranı Anatol'e, bir yanılsama yaşamış olduğunu fark edeceği anı düşünerek şimdiden acıyordum. Çünkü Sacher-Masoch hakkında hiçbir şey bilmediği, içinde yaşadığı koşullardan haberdar olmadığı anlaşılıyordu; *evli* bir erkek olduğunu bildiğine dair tek sözcük yoktu. Evli bir Platon! Anatol'ün hayalini kurduğu şeyin bu olmadığı kesindi.

Yazışmaları devam ediyordu. Mektuplar asla aynı yerden gönderilmediği ve cevapları da aynı şekilde farklı yerlere gittiği için

bu çok zaman alıyordu. Salzburg'dan, Viyana'dan, Brüksel'den, Paris'ten ve Londra'dan gelen mektuplar vardı. Anatol'ün kimliğini gizlemek konusunda kılı kırk yardığı belliydi. Leopold ise şahsi bir ilişki kurmak için ısrar ediyor, bunun için mektup arkadaşının kişiliğini tanımaya gerek duymuyordu. (...)

Bu, Anatol'ü rahatsız etmişti. Ruhani bir aşkta şahsi ilişkiler kurmaya ne gerek vardı? Bu işten sıyrılmaya çalıştı, ama Leopold'ün dil becerilerini fazla hafife almıştı. Leopold onu son kalelerine kadar fethetmişti ve sonunda Anatol, uzun bir tereddüt sürecinden sonra, teslim bayrağını çekti ve buluşmayı kabul etti, ancak Leopold'ün, vereceği bütün talimatlara harfiyen uymayı kabul etmesi koşuluyla. Mektubu yazanın, sırlarının ortaya dökülmesi halinde çok şey kaybedeceği belliydi ve galiba bundan fazlasıyla çekiniyordu.

Leopold elbette bütün koşulları kabul etti. Buluşma Bruck'ta gerçekleşecekti. Çok uzun süre yaşayıp, kısa bir zaman önce ayrılmış olduğumuz, Sacher-Masoch'u herkesin tanıdığı ve kimsenin parmağı olmadan, herhangi bir rastlantı sonucunda bile arkadaşının kişiliği hakkında bir fikir edinebileceği bir yer olan Bruck'u seçmiş olması da Anatol'ün hayatımız hakkında hiçbir şey bilmediğini bir kez daha kanıtlıyordu.

Aralık ayının korkunç soğuk bir gününde kocam yola çıktı. Binmesi gereken tren ona önceden bildirilmişti, Bernauer Oteli'ne gitmesi gerekiyordu. Perdeleri kapalı, tümüyle karanlık bir odada, gözleri titizlikle bağlanmış olarak bekleyecekti; ta ki geceyarısı kapısına üç kez vurulduğunu duyana kadar, ancak üçüncü vuruştan sonra "giriniz!" diyecekti, fakat oturduğu yerden kıpırdamayacaktı.

Bu türden tedbir amaçlı yaptırımlar ancak bir kadından geliyor olabilirdi; bir erkekten gelmeleri halinde gülünç kaçarlardı. Bu nedenle kocam benimle vedalaşırken bir hayli şefkatliydi – ertesi geceyi güzel bir kadınla geçireceğine kesinlikle inanmıştı.

Aynı gece ben tuhaf bir sükûnet içinde uyudum. Birtakım igneli uyarılarla kocamın, nadir karşılaşacağı bu ilginç maceradan alacağı keyfi kaçırmaya hakkım olmadığını düşünüyordum. Bu kararı aldıktan sonra bu konunun üzerinde fazla durmamayı rahatlıkla başardım. Ayrıca Leopold, yeni arkadaşının cinsiyeti dışında, bu konuda bana son derece dürüst davranmıştı – bu, o

sırada Bruck'ta olup bitenleri gözardı etmek için yeterli bir koşuldu.

Leopold ertesi gün eve döndü, Anatol'ün kimliği konusunda yola çıkmadan önceki belirsizlik ve bunun yarattığı gerginlik durumu döndüğünde de devam etmekteydi. Bana olanları anlattı: Bruck'a varır varmaz hemen Bernauer Oteli'ne gitmişti, akşam yemeğini yemiş ve bir oda istemişti; sonra da beklemeye başlamıştı. Az sonra Anatol'den bir mektup getirmişlerdi; sık satırlarla doldurulmuş üç sayfadan oluşan bir mektup: Sürüklenmek üzere olduğu bu girdap yönünde ilk adımı atmaktan duyduğu korkuyu, biraraya gelecek olduklarını düşündüğünde yaşadığı sevinci ve bunun sonuçlarını düşündüğünde kapıldığı dehşeti anlatıyordu.

Leopold'ün, beklediği kişinin cinsiyetine ilişkin son kuşkuları da bu mektupla birlikte ortadan kalkmıştı. Ancak bir kadın bu şekilde yazabilirdi, hem de yaşananın en küçük çaplı bir ortaya dökülüşünün bile çok zor durumlara yol açabileceği yüksek mevkiden bir kadın. Mektupta öylesine yalvar yakar ve umutsuz bir ifade vardı, o kadar büyük ve ciddi bir tehlikeye atıldığını belirten bir hava sezinleniyordu ki, Leopold bir an için acıma duygusuna kapılmış, aynı zamanda da bu sorumluluğu almaktan korkup vazgeçmeyi düşünmüş, ama Anatol'ü bu isteğinden haberdar etmenin bir yolunu bulamamıştı, çünkü verdiği söz Anatol'ün adını ağzına almasını engelliyordu. Böylece ona, olacakları beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Zaten beklediği uzun saatler boyunca bu duygu da zayıflamış, güzel yabancıyı görme isteği acıma duygusundan ağır basmaya başlamıştı. Geceyarısı yaklaştığında Leopold perdeleri çekip gözlerini bağlar ve tüm sinirleri gerilmiş bir halde son dakikaların geçmesini beklerken, kaderin ayağına getirdiği mutluluğu yakalamak ve buna sıkıca sarılmak üzere kesin kararını vermişti.

Saatin on ikinci vuruşunun tınıları silinirken Leopold merdivenden çıkan ve odasına yaklaşan sert ayak sesleri duymuştu. Yine bir otel görevlisinin, beklentilerinin tersine bir haber getirdiğini düşünerek gözlerindeki bağı çözmeye hazırlandığında, kapının hafif ve temkinli vuruşlarla üç kez çalındığını duymuştu, tam kendisine tarif edilmiş olduğu gibi.

"Giriniz!" diye seslenmişti, kapı açılmış ve aynı sert adımlar odanın içinde duyulmuştu.

Demek bu bir erkekti! Kocam hayal kırıklığını atlatmaya çalışırken olağanüstü ahenkli, ama derin bir heyecanla titreyen bir ses: "Leopold," demişti, "neredesin, yönlendir beni, hiçbir şey göremiyorum."

Kocam kendisine uzanan eli tutarak yan yana oturmaları için onu divanın yanına götürmüştü. "Bir kadın beklemiş olduğunu itiraf et," demişti aynı ses.

Leopold'ün zihninde, karşısına beklenmedik bir erkeğin çıkmasının yarattığı karmaşa hızla durulmuştu. O, bir erkekle karşılaşabileceği ihtimalini de gözardı etmeyip her iki duruma göre planlar yapmıştı: Eğer gelen kişi Kürklü Venüs'ü oynatabileceği bir kadın değilse, Yunan'ı oynatabileceği bir erkek olurdu, bu da yeterince iyiydi. Anatol'ün sorusunu şöyle yanıtlamıştı:

"Son mektubundan sonra bundan şüphelenmiştim; gerçekten de gizem dolu birisin!"

"Şüphelenmiş miydin? O halde pek hayal kırıklığına uğramamışsındır."

Sonunda buzlar erimişti ve iki erkek samimi bir sohbete koyulmuşlardı, Anatol durmadan ruhani, duyulara dayalı olmayan bir aşktan bahsetmiş ve sözlerini, "ruhunun ve bedeninin arılığından" dem vurarak, genç ve güçlü bir erkek olmasına rağmen henüz hiçbir kadına dokunmadığını Sacher-Masoch'a itiraf etmekle sonlandırmıştı.

Ama Leopold ile bu şekilde konuşan kişi delikanlı sayılacak yaşta değilmiş, bir erkekmiş, genç olmasına genç, ama nihayetinde bir erkek, hem de Leopold'den daha uzun ve daha yapılı... Ve eline kadın eli değmemişti. Bu ne anlama geliyor olabilirdi?

Kocamın, insanı ikna etmese de avcunun içine alan, tehlikeli bir hitabet yeteneği vardır, hazırlıksız yakalanmış her kimse başından kaybetmiş demektir. Anatol de böyle bir durumda kalmıştı. Zaten çok da sıkılganmış ve sohbetleri boyunca bu hali devam etmişti. Leopold onun zihnini kolayca etkisi altına almış ve onu adım adım, aklına koyduğu noktaya sürüklemişti. Ona evli olduğunu, çekici bir karısı, melekler kadar güzel bir çocuğu

olduğunu ve evliliğin beşinci yılından sonra hâlâ karısına aşk duymasının ne kadar harika bir şey olduğunu söylemişti. Bütün bunlardan çok etkilenmiş olan beriki neredeyse ezilip büzülerek konuşmuştu:

"Ah, sana teşekkür ederim, korkumu giderdin."

"Güzel biri misin?" diye sormuştu gözleri hâlâ bantlı haldeki Sacher-Masoch.

"Bilmiyorum."

"Seni güzel bulurlar mı?"

"Kim bana böyle bir şey söyler ki, ben bir erkeğim."

"Kendin söyleyebilirsin. Sen güzel birisin, bunu hissedebiliyorum. Seninki gibi bir sese sahip olan biri güzel olmalı."

"Ama belki yine de beni beğenmeyeceksin."

"Seni mi beğenmeyecekmişim! Sen benim efendim, kralımsın. Ama seni beğenmeyeceğimden korkuyorsan kendini önce karıma, Wanda'ya göster, o beni tanır. Eğer seni beğeneceğimi söylerse bu kesin doğrudur."

Böylece biri ısrar ederken diğeri direnmişti. Sonunda veda saati gelip çatmıştı.

Birbirlerine "hoşça kal!" demişlerdi.

O an kocam elinde ateşli bir öpücük hissetmişti. Bu şekilde ayrılmışlardı. Leopold, Graz'a kalkan ilk trene binerek geri dönmüştü.

Mektuplar yine gelip gitmeye başladı. Artık ben de olayın içine çekilmiştim. Leopold ona bizim resimlerimizi gönderdi ve ondan da kendi resmini göndermesini rica etti. Ama o bunu hep ileri bir tarihe attı. Böylesine dolambaçlı yollardan gitmeyi gerektiren bir mektuplaşma yorucu olmaya başlamıştı. Sonra, hayalgücünün yarattıklarının sonsuz ülkesinde yapılan bu tür gezintiler ancak zenginlere ve avarelere uygun düşer, hayatın zorunluklarıyla mücadele etmek durumunda olan birini bir süre sonra gerçekler, güçlü ve acı veren bir sarsıntıyla çabalamanın ve sıkıntıların dünyasına geri çeker. Kocamın bu olayın gelişmesinde büyük rol oynayan hevesi bile kaçmaya başlamıştı artık. Güvensizlik belirtilerinin eşlik ettiği bu sürekli aşk gösterilerinin bizim için incitici olduğunu düşünüyordu. Tüm bu hikâye süresince varlığını

korumuş olan bu mutlak ketumlugun da gösterdigi gibi, Sacher-Masoch'a karşı kendini koruma isteginin anlaşılır bir şey oldugu dogru olmasına dogruydu da, bu durum sonsuza kadar bu şekilde süremezdi. Aynı çemberin içinde dönüp duruyorduk, benim bile gözlerim kararmaya başlamıştı. Böylece Anatol'e koşulları belirttigim bir mektup yazdım. Arzu edilen cevap geldi: Bu bir elveda mektubuydu. Sayfalarca süren, acı ve keder dolu bir veda.

"Leopold!

Ruhumun huzurunu, dostlugun sessiz mutlulugunu, hayattan alınan neşeli tadı ve dünyanın tümünden duydugum sevinci, senin yüreginde yer edinebilmenin baştan çıkarıcı umudu ugruna feda ettim. Peki elime geçen ne oldu? Beni mahveden bir yanıp tükenme, dayanılmaz bir acı ve senin anlamsız suçlamalarınla sonsuzca büyüyen ihtirasının yarattıgı azap.

Kendimle uzunca mücadele ettikten sonra, hayatımın en zor, ilk ve son eylemine atılmaya karar vermiştim. Bu mektubu nasıl yorumlayacagını düşündügümde içimi büyük bir korku sarıyor.

Wanda'nın mektubunu okudum ve tek tek her cümle kalbime nüfuz etti:

'Eger senin sevginin sahiciligine inanacaksam o zaman harekete geç, bir erkek gibi davran!' İki gün boyunca bencilligimle mücadele ettim – ve bu mücadeleden zaferle çıktım.

Sana son kez sesleniyorum, Leopold, diyorum, sevgilim, en degerli, en kutsal varlıgım diyorum, Anatol sana veda ediyor. Postayla tüm ilişkimi kestim, sen bu mektubu okuduktan sonra bir daha hiçbir mektubun bana ulaşmayacak – boşuna cevap yazmış olma. Şimdi niçin bu kararı verme noktasına geldigimi sana açıklayayım. Yanında olmamı istemen, yerine getiremeyecegim bir istek. (...) Bu bedenler dünyasında gerçek bir ruhani aşk yok. Bak, sen bile buna katlanamıyorsun – belki ben de daha fazla katlanamam. (...)"

Birkaç ay geçtikten sonra aşağıdaki mektup geldi:

"Leopold!

Başıma gelecek olan neyse gelsin, ben seni bırakmak istemediğimi, bırakamayacağımı biliyorum. Budala kitapçı bana senin bir kitabını göndermiş, kitap ben tam vazgeçmişken, aşk ve umutsuzluk arasında bir mücadele içindeyken elime geçti.

Başıma gelecek olan neyse gelsin, ben seninim, sen benimsin; ve yanına geleceğim, ama hemen şimdi değil. Birkaç ay daha sabret, sonra sana geleceğim... Her zaman için. Senin için her şeyden vazgeçebilirim, her acıya katlanabilirim. Beni hâlâ seviyor musun? Hâlâ bana inanıyor musun? Wanda'ya binlerce öpücük."

Ve eski oyun, her zamanki tereddütleriyle, kararsızlıklarıyla yeniden başladı. Aynı zamanda bütün sahteliğiyle de: bir tarafın güvensizlik duyması, ötekinin kendini olduğundan farklı göstermesi. Gözü Yunan'dan başka şey görmez olmuş kocam sürekli gerilim ve heyecan içindeydi. Şimdi artık bu hikâyenin sonunun nereye varacağını bildiğimden, "karışmış" olmaktan pişmanlık duyuyordum; bağlar koptuğunda rahatlamıştım ve şimdi her şeyin yeniden başladığını görmek canımı sıkıyordu, çünkü bunun çirkin bir şekilde sonlanmasından korkuyordum. Mayıs ayında Anatol'den kendisinin tiyatroda olacağını ve bizi orada görmeyi arzuladığını belirten bir not aldık. Thalia Tiyatrosu'nda şimdi ne olduğunu hatırlayamadığım özel bir gösterim vardı.

Onun Graz'da olduğunu bile bilmiyorduk. Leopold hemen büyük bir heyecana kapıldı. Sascha da bizimle gelmeliydi, Anatol güzel çocuğumuzu görmeliydi. Thalia Tiyatrosu'nun açık locaları herkesin birbirini görmesi için uygundu. Dış görünüşünü bilmediğimiz Anatol, bizi resimlerimizden tanıma şansına sahipti, oysa bizim tıklım tıklım dolu salonda hiç görmediğimiz birini saptamamız söz konusu değildi. Anatol bir keresinde Lord Byron'ın gençliğine benzediğini yazmıştı ve Leopold bir an için tiyatronun

girişinde böyle bir adamı, bir sütunun arkasına gizlenmiş olarak gördüğünü söylüyordu, ama ona açıkça bakmak istemediğinden kalabalığın içinde kaybolmasına göz yummuştu.

Saatlerce öyle oturmak ve yakalayamadığımız bir çift ateşli bakışın üzerimize sabitlenip yüzümüzün her çizgisini hararetli bir merakla incelediğini bilmek tuhaf bir duyguydu. Anatol'ümüzün tarafından gelen bu harekette pek de yücegönüllü bir yan yoktu. Ama her zaman bulutların üzerinde gezinen insanlar, tanrısal yücelikleri anlasalar da herhalde insani yücelikleri pek anlayamıyorlar. Sahne inip de kendimizi bu şekilde teşhir etmekten kurtulduğumuzda gerçekten çok sevindim.

Ertesi gün Anatol'den bir mektup daha geldi, bu kez bizi Elefanten Oteli'ne davet ediyordu. Orada restoranda ondan haber bekleyecektik, bu kez bizimle konuşmak istiyordu. Bu talebini kabul ederek akşam Elefanten'in restoranına gittik, az sonra da yanımıza Leopold'den, efendisine gitmek üzere kendisini izlemesini rica eden bir uşak geldi. Kocamın geri dönmesi uzun sürmedi ve geldiğinde Anatol'ün yanına gitmemi rica ettiğini, uşağın kapıda beni beklediğini söyledi.

Bu maskaralığa bir son vermeye kararlı bir biçimde masadan kalktım. Aslında bir garson olmayan, son derece "stil" sahibi bir uşak beni merdivenden yukarı çıkarıp pek çok koridordan geçirerek aydınlık, şık bir salona götürdü ve buradan da, tamamen karanlık bir başka salona geçtik. Uşak gitti, ben karanlıkta kalakaldım.

"Oo, Wanda, lütfen buraya gel," dedi karanlığın içinden yumuşak, nazik bir ses.

"Anatol, sen misin?"

"Evet."

"Gelip beni almalısın çünkü hiçbir şey göremiyorum."

Bir an sessizlik hakim oldu. Sonra tereddüt eden, yavaş adımlar yanıma yaklaştı, bir el elimi bularak beni bir divana götürdü.

Şaşkınlıktan dilim tutulmuştu!

Yanıma gelen ve şimdi divanda yan yana oturduğum kişi kesinlikle Leopold'ün Bruck'ta karşılaştığı kişi değildi; çünkü buradaki ufak tefek biriydi ve karanlığa rağmen algıladığım

kadarıyla vücudu oransızdı, sesinde de o kamburlara özgü, neredeyse çocuksu tını vardı, Anatol'ün, kocamı onca etkilemiş olan sesi gibi derin ve gür değildi. Bu da kimdi böyle? Onunla konuştum, ama zavallı o denli heyecanlandı ki cevap bile veremedi. Ona acıdığım için yanında fazla kalmadım.

Leopold'e kendi Anatol'ümü tarif ettiğimde o da bir şey anlamadı. Onun benden önce konuştuğu Anatol, Bruck'takiyle aynıydı: aynı uzun boylu, yapılı adam, aynı derin, güzel ses. Bir hayli gücenmiş şekilde, eve döner dönmez Anatol'e yazdım. Bu yer değiştirmeyi hiç fark etmemişiz gibi bir tavır takınıp artık kendisini bize göstermekten kaçınmasının gerçek nedenini anladığımı, bunun dış görünüşle ilgili olduğunu, böyle bir güvensizliğin bizi nasıl incitebileceğini hiç düşünmemiş olduğu için ne kadar alındığımı söyledim, kısacası bu minvalde şeyler yazdım ve mektubu hemen o akşam postaya verdim.

Ertesi gün öğle yemeğinden sonra hep birlikte yemek odasında otururken kapı çaldı ve hizmetçi kız bir mektup getirerek dışarıda bir beyin mektubun cevabını beklediğini haber verdi. Not Anatol'den geliyordu, hayır, dün Elefanten'de benim konuşmuş olduğum zavallıdan geliyordu ve onu yalnız kabul etmemi rica ediyordu. (...)

Ben (aynı zamanda misafir kabul ettiğimiz) odama girerken diğer kapıdan da kısa boylu, kambur bir genç adam girdi, saçları kızılımsı sarıydı ve bedensel bir sorunu olanlarda çok sık görülen, o yumuşak ifadeli, solgun ve kederli yüzlerden birine sahipti. Acı dolu, tarif edilmez bir heyecanla titriyordu, duygulu ve ciddi gözleriyle bana öyle yalvarırcasına, öylesine ürkek ürkek bakıyordu ki, derin bir acıma duygusuna kapılarak yanına gittim, iki elini birden kavrayarak ona sıcak ve yürekten sözler söyledim. O zaman önümde diz çökerek yüzünü kucağıma sakladı ve zavallı kambur bedeni, zaptetmeye çalıştığı, şiddetli hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Onu sakinleştirmek için ellerimi başına koydum, ona neler söylediğimi hatırlamıyorum, ama herhalde yürekten gelen laflar etmiş olmalıyım, çünkü o ölçüsüz acısı içinde ona çok acımıştım. Gözyaşlarıyla yıkanmış yüzünü tekrar bana doğru kaldırdığında, yüzünde mutlu ve müteşekkir bir gülümseme vardı. (...)

"Bu gece on bir treniyle dönüyorum. Bana bir lütufta bulunup sizleri son ana kadar görebilmem ve sizlerle aynı havayı soluyabilmem için bu akşam Leopold'le birlikte Landes Tiyatrosu'na gelir misiniz? Temsilden sonra, benden son bir el sıkışmayı, son bir veda öpücüğünü esirgemeyeceğiniz umuduyla arabamın içinde kilisenin gölgesinde bekleyeceğim."

Geldiği gibi gitti. Akşam tiyatroya gittik ve temsilden sonra kilisenin gölgesinde bekleyen arabayı bulduk. Biz yaklaşırken açılan pencerede yarım bir maskenin ardına gizlenmiş bir yüz belirdi, iki kol Leopold'e sarılarak uzun bir veda öpücüğü vermek üzere onu kendine çekti. Sonra aynı kollar ellerimi kavradı ve üzerlerine sıcak dudakların bastırıldığını hissettim. Ardından maskeli zorlukla kendini koltuğuna attı, pencere kapandı ve araba hareket etti. Bütün bu sahne boyunca kimse tek kelime etmemişti, biz ise olduğumuz yerde sessizce durup gecenin karanlığında kaybolan bilmeceenin ardından bakakalmıştık.

O kimdi? Anatol mü, kambur mu? Hiçbir şey bilmiyorduk.

*
* *

Bir yakınışla son bulan bir veda mektubu daha aldık: Ruhumuzla sevmeyi bilememiştik, böylece büyüyü bozmuştuk, vs... Bu mektuptaki her şey karanlıkta kalıyor, hiçbir şey anlaşılmıyordu. Gerçi mektubun yazarı, kendini açık ve net olarak ifade ettiğini belirtmişti ama belki de mektup kasten böyle yazılmıştı. Herhangi bir cevap yazmadık.

Yıllar sonra, bir rastlantı sonucunda Anatol'ün kimliğinden neredeyse kesin bir biçimde emin olduk. 1881 yılında, yazın bir bölümünü Passau yakınlarındaki Heubach köyünde geçirdik. Burada Dr. Grandauer'le aramızda bir ahbaplık ilişkisi oluştu. Hekimdi, ama mesleğini yapmıyordu ve Münih'teki Hoftheater'da rejisör olarak çalışıyordu. Sanat hakkında çok şey bilen bir uzmandı, bilgili olduğu kadar iyi yürekli de olan bu adamla birlikte çok keyifli saatler geçirdik.

Bir gün sanat ve Bavyera'daki kraliyet şatoları üzerine bir

sohbet sırasında bize kral II. Ludwig'in sanatsal tercihleri ve kişisel tuhaflıklarından bahsetti. Bunlardan bir doktorun bakış açısıyla söz ederek kralın Richard Wagner'le kurduğu ilişkiden, tuhaf mektuplaşmalarından, insanlarla ilişki kurmaktan iğrenmesinden, kadınlara yüz çevirmişliğinden, yalnızlık arayışından, daha ideal bir yaşam biçimine duyduğu doymak bilmeyen özlemden bahsetti.

Dr. Grandauer'in bütün anlattıklarını ilgiyle dinledik... Bütün bunlar bize çok tanıdık gelmişti. Göz göze geldik ve dudaklarımızda bir isim gezindi: Anatol. Doktor bir ara verdiğinde tesadüfen aklıma gelmiş gibi sordum:

"Peki, kralın arkadaşı olduğu söylenen, ufak tefek kambur bir adam var, o kim peki?"

"Ah, herhalde Hollanda Kralı'nın büyük oğlu Prens Alexander von Oranien'den söz ediyorsunuz. Biçarenin biridir."

Wanda von Sacher-Masoch,
Meine Lebensbeichte, s. 204-229
(Fr. çev. *Confession de ma vie*,
Mercure de France, s. 151-174)

NORGUNK KİTAPLARI

Öteki Prova
Enis Batur

•

Otuz Kuş Birden Olmak
Enis Batur

•

Kritik ve Klinik
Gilles Deleuze
(çev. İnci Uysal)

•

Kasaba
Nuri Bilge Ceylan

•

Kış Yolculuğu
Emine Ceylan

•

Ses İşçiliği
Paul Hindemith
(çev. Yavuz Oymak)

•

Komşularla Konuşmalar
(der. Berat Madra & Ayşe Orhun Gültekin)

•

İçimdeki Şiir Hayvanı
Fazıl Hüsnü Dağlarca

•

Taş Devri
Fazıl Hüsnü Dağlarca

•

Vahşi Balık Akvaryuma Karşı
Levent Öget

•

Müzakereler
Gilles Deleuze
(çev. İnci Uysal)

Havva'ya Mektuplar
Vüs'at O. Bener'in Anısına
(önsöz: Murat Özyaşar)

Grotowski ile Fiziksel Eylemler Üzerine Çalışmak
Thomas Richards
(çev. Hülya Yıldız & Ayşın Candan)

•

Neighbours in Dialogue
(der. Beral Madra & Ayşe Orhun Gültekin)

•

Andel
Jáchym Topol
(çev. Martin Alaçam)

•

Bellek ve Sonsuz. Sarkis Külliyatı Üzerine
(der. Uwe Fleckner)

•

Spinoza. Pratik Felsefe
Gilles Deleuze
(çev. Ulus Baker)

•

Silahtaraga. 53 Fotoğraf / Silahtaraga. 53 Photographs
Sarkis

•

Uzak
Nuri Bilge Ceylan

•

Hüsnühat
Ahmet Soysal

•

Kapanma Hızı
Ufuk Üsterman

•

Dada Manifestoları
Tristan Tzara
(çev. Elif Gökteke)

•

Ölüm Yazı Vücut
Ahmet Soysal
(resimler: Bahar Kocaman)

•

Geçmişsiz Gelecek
Canan Tolon
(çev. Elif Gökteke)

•

Vüs'at O. Bener "Bir Tuhaf Yalvaç"
(der. Alpagut Gültekin)

Yüz / The Face / Le Visage
Arif Dino

•

El / The Hand / La Main
Abidin Dino

•

İki Yılda Bir Sanat
Beral Madra

•

Madde ve Karanlık
Ahmet Soysal

•

İki Konferans
Gilles Deleuze
(çev. Ulus Baker)

•

Mayıs Sıkıntısı
Nuri Bilge Ceylan

•

Zamanların Hafızası
Tiraje

•

Chelsea Otel Manifestosu
Yves Klein
(çev. Deniz Artun & Alpagut Gültekin)

•

Cesaret, kaçalım!
Alpagut Gültekin

Bize mazohizmde asıl döven kişinin baba olduğu söylendiğinde, şunu da sormalıyız: Öncelikle dövülen kimdir? Baba nerede gizlenmiştir? Öncelikle dövülende gizli değil midir? Mazohist suçluluk duyar, kendini dövdürür ve cezasını çeker; ama hangi suçtan dolayı ve ne için? Onda minyatür hale getirilen, dövülen, alay edilen ve aşağılanan tam olarak baba imgesi değil midir? Cezasını çektiği şey, babayla olan benzerliği, babaya benzemesi değil midir? Mazohizmin formülü aşağılanan baba değil midir? Bu yüzden baba dövenden çok dövülen olacaktır...

G.D.